EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Scris la persoana întîi, ca și *Americanul liniștit*, romanul evocă, prin prisma personajului principal, un oarecare Brown — om fără rădăcini, fără idealuri — evenimente tragice petrecute în Haiti sub regimul dictatorial al președintelui Duvalier.

Este o carte despre „cei angajați" și „cei neangajați", comedianții fiind cei neangajați, oamenii fără patrie, fără credințe, dezabuzații și aventurierii. Ei joacă în viață roluri diverse, patetice sau grotești, amuzante sau dispersate, dar niciodată eficiente.

Lei 8,75

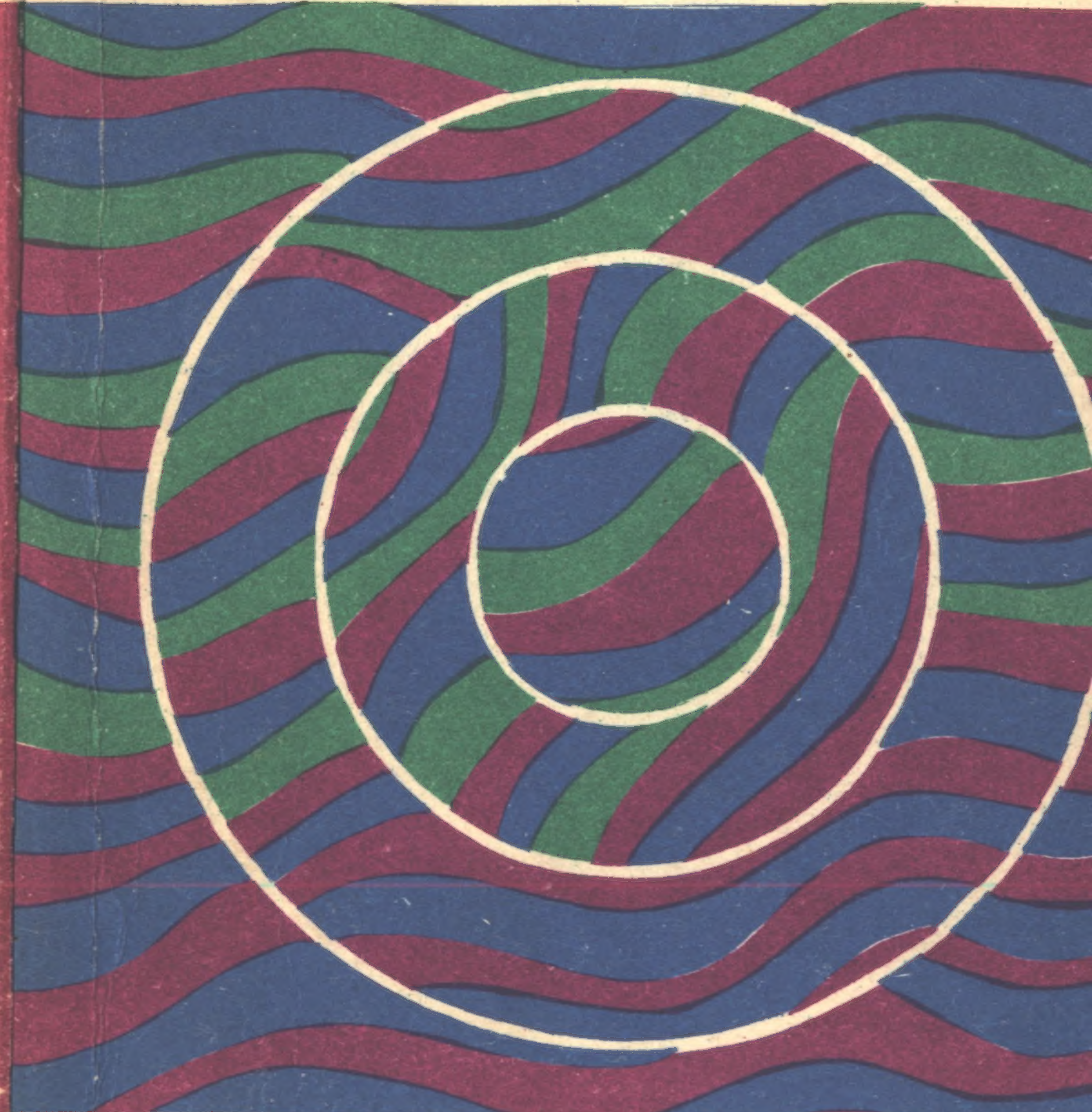
88
1969

GRAHAM GREENE • COMEDIANȚII

CM

GRAHAM GREENE

COMEDIANȚII

COLECȚIA MERIDIANE
CM

Desenul copertei: *Zamfir Napoleon*

Graham Greene

THE COMEDIANS

The Bodley Head
London

Graham Greene

Comedianţii

Traducere de *Petre Solomon*

Editura pentru Literatură Universală

Bucureşti — 1969

Lui *A. S. Frere*

Dragă Frere,

Pe vremea cînd conduceai o mare casă de editură, eram unul dintre autorii dumitale cei mai devotaţi, iar cînd ţi-ai încetat activitatea de editor, am simţit — ca mulţi alţi scriitori de pe lista dumitale — că a sosit momentul să-mi găsesc un alt cămin. Acest roman e primul pe care l-am scris de-atunci încoace, şi vreau să ţi-l dedic în amintirea a peste trei decenii de asociere — un cuvînt prea rece pentru a putea evoca toate sfaturile (pe care nu te aşteptai niciodată că le voi urma), toate încurajările (de care nici nu bănuiai că aveam nevoie), întreaga afecţiune şi tot hazul anilor petrecuţi laolaltă.

Cîteva cuvinte în legătură cu personajele din COMEDIANŢII. Deşi e puţin probabil că voi încerca să mă dau pe mine însumi în judecată pentru calomnie, ţin totuşi să precizez că povestitorul din această carte nu este Greene, chiar dacă poartă numele de Brown [1]. Mulţi cititori îşi închipuie — o ştiu din proprie experienţă —

[1] În englezeşte, *brown* — cafeniu, *green* — verde.

că EU este totdeauna autorul. Astfel, de-a lungul vremii, am fost considerat drept ucigaşul unui prieten, drept amantul gelos al soţiei unui înalt funcţionar, drept un jucător de ruletă obsedat. N-aş vrea să adaog la această fire de cameleon caracteristicile unui tip care pune coarne unui diplomat sud-american, prezumţia unei naşteri nelegitime şi o educaţie iezuită ! Aha ! vor spune unii, Brown e catolic, iar noi ştim că şi Greene este.... Se uită adesea că, pînă şi un roman a cărui acţiune se petrece în Anglia ar fi lipsit de verosimilitate dacă cel puţin unul dintre personajele sale — cînd acestea sînt peste zece la număr — n-ar fi catolic. Ignorarea acestui fapt de statistică socială dă adesea romanului englez un aer provincial.

EU nu este singurul personaj imaginar : nici unul dintre celelalte, de la comparşii de felul însărcinatului cu afaceri britanic şi pînă la personajele principale, nu a existat vreodată aievea. O trăsătură fizică luată de ici-colo, un anumit fel de a vorbi, o anecdotă — toate acestea fierb în bucătăria inconştientului şi ies de-acolo de nerecunoscut, adesea, chiar în ochii bucătarului însuşi.

Sărmana insulă Haiti şi esenţa dictaturii Doctorului Duvalier n-au fost inventate, acesta din urmă nefiind nici măcar îngroşat cu negru pentru obţinerea unui efect dramatic. Noapte mai adîncă decît aceea nici nu poate fi. Printre *Tontons Macoute* se numără indivizi mult mai răi decît Concasseur ; scena înmormîntării întrerupte a fost luată din realitate ; numeroşi Josephi şchioapătă pe străzile din Port-au-Prince, după ce-au

fost schingiuiţi ; cît despre tînărul Philipot, deşi nu l-am întîlnit niciodată, am cunoscut destui partizani la fel de curajoşi şi de nepregătiţi ca şi el, în fostul azil de nebuni de lîngă Santo Domingo. Doar la Santo Domingo s-au schimbat lucrurile de cînd am început eu această carte — s-au schimbat în rău.

Cu afecţiune,

GRAHAM GREENE

P A R T E A I

Capitolul I

I

Cînd mă gîndesc la toate monumentele cenuşii durate la Londra în amintirea unor generali de cavalerie, a unor eroi ai vechilor războaie coloniale şi a unor politicieni în frac, căzuţi într-o uitare şi mai adîncă, nu găsesc nimic de rîs în modesta piatră ce-l înveşniceşte pe Jones la capătul şoselei internaţionale pe care n-a apucat s-o traverseze pentru a ajunge într-o ţară atît de depărtată de patria lui, deşi nici măcar azi nu sînt absolut sigur unde anume se afla, din punct de vedere geografic, patria lui Jones. El, cel puţin, a plătit cu viaţa pentru monument — fie chiar neintenţionat — pe cînd generalii se întorceau îndeobşte sănătoşi acasă şi plăteau — dacă plăteau ceva — cu sîngele oamenilor lor ; cît despre politicieni, cine se sinchiseşte de politicienii morţi, îndeajuns de mult pentru a-şi aminti de care anume cauze îşi legaseră numele ? Liberul schimb este mai puţin interesant decît un război Ashanti [1], deşi porumbeii din Londra nu fac nici o deosebire între aceste două

[1] Unul din războaiele duse de Anglia în secolul al XIX-lea pentru subjugarea Africii.

chestiuni. *Exegi monumentum*[1]. Ori de cîte ori meseria mea cam bizară mă poartă spre miazănoapte, la Monte Cristi, trec pe lîngă piatra aceea şi-mi spun, cu un sentiment de mîndrie, că am contribuit, prin faptele mele, la ridicarea ei.

Există în viaţa tuturor oamenilor cîte un punct fără întoarcere, care trece neobservat la-nceput. Nici Jones, nici eu nu l-am băgat de seamă, cu toate că, aidoma piloţilor vechilor avioane de transport, anterioare celor cu reacţie, s-ar fi cuvenit să avem un spirit de observaţie mai dezvoltat, prin însăşi natura profesiilor noastre. Sînt sigur că n-am dat atenţie momentului, cînd, în dimineaţa aceea mohorîtă de august, l-am lăsat să se depărteze pe apele Atlanticului, despicate de *Medeea*, un cargo al Societăţii Regale Olandeze de Navigaţie, care venea de la Philadelphia şi New York în drum spre Haiti şi Port-au-Prince. În acea perioadă a vieţii mele, încă mă mai gîndeam cu seriozitate la viitorul meu — chiar şi la viitorul hotelului meu pustiu şi la viitorul unei legături amoroase aproape la fel de pustii. Nu aveam nimic de împărţit nici cu Jones, nici cu Smith : după cîte îmi puteam da seama, amîndoi erau nişte simpli pasageri, ca şi mine, şi n-aveam habar ce *pompes funèbres*[2] îmi pregăteau la întreprinderea domnului Fernandez. Dacă mi-ar fi spus cineva, aş fi rîs — aşa cum rîd acum, în zilele mele mai bune.

La fiece mişcare a vaporului, ginul roz îşi schimba nivelul în paharul meu, ca şi cum acesta

[1] Am ridicat un monument (lat.).
[2] Serviciu de pompe funebre (fr.).

ar fi fost un instrument menit să înregistreze şocul valurilor, în vreme ce domnul Smith îi răspundea cu glas hotărît lui Jones :

— N-am suferit niciodată de *mal de mer*[1], nu, domnule ! E doar un efect al acidităţii. Consumul de carne produce aciditate, ca şi alcoolul.

Era unul dintre numeroşii Smith din Wisconsin, dar încă de la început îl poreclisem „Candidatul la preşedinţie", deoarece, înainte de a-i afla numele, soţia lui mi-l recomandase astfel, în prima oră petrecută pe vapor, cînd stăteam aplecaţi peste parapet. Comunicîndu-mi acest lucru, ea îşi săltase bărbia masivă, gest ce părea să sugereze că, dacă se afla pe bord vreun alt candidat la preşedinţie, nu despre el vorbea dumneaei :

— Mă refer la soţul meu, domnul Smith — a fost candidat la preşedinţie în 1948. E un idealist. Desigur că, tocmai din această pricină, n-avea sorţi de izbîndă.

Despre ce vorbisem, oare, ca să ajungă la această declaraţie ? Contemplam în neştire marea cenuşie şi plată, închisă parcă în limitele celor trei mile ale apelor teritoriale, aidoma unui animal pasiv şi ameninţător vîrît într-o cuşcă, dar abia aşteptînd să arate ce poate în clipa cînd va ieşi afară. Poate că-i vorbisem despre o cunoştinţă de-a mea care cînta la pian, ia ea zburase cu gîndul la Truman şi la politică — era mult mai obsedată de politică decît de soţul ei. Îşi închipuia, cred, că ar fi avut mai multe şanse decît el dacă ar fi candidat, ceea ce, ju-

[1] Rău de mare (fr.).

decînd după conturul bărbiei sale proeminente, nu mi se părea de loc imposibil.

Domnul Smith, care purta un impermeabil jerpelit, cu gulerul ridicat ocrotitor peste urechile-i mari, inocente și păroase, se plimba pe puntea din spatele nostru ; o șuviță de păr alb îi flutura în vînt ca o antenă de televiziune, iar pe braț purta o pătură de voiaj. L-aș fi putut lua drept un poet rustic sau drept decanul unui colegiu obscur, nicidecum drept un om politic. Am încercat să-mi amintesc cine fusese adversarul lui Truman în acel an electoral — fusese desigur Dewey, nu Smith — dar vîntul dinspre Atlantic a luat cu el în larg fraza următoare a doamnei Smith. Cred că spusese ceva despre niște legume, dar pe atunci cuvîntul acesta mi se părea neverosimil.

Pe Jones aveam să-l întîlnesc puțin mai tîrziu, în împrejurări penibile, tocmai cînd încerca să-l mituiască pe steward ca să-i schimbe cabina cu a mea. Stătea în pragul cabinei mele, cu o valiză într-o mînă și cu două hîrtii de cîte cinci dolari în cealaltă.

— Încă n-a coborît, spunea. N-o să facă gălăgie — nu-i genul lui — chiar dacă-o să bage de seamă.

Vorbea de parcă m-ar fi cunoscut.

— Dar, domnule Jones, începu să argumenteze stewardul.

Jones era un tip scund, foarte corect îmbrăcat, într-un costum gri-pal, cu o vestă la două rînduri, costum ce părea cam deplasat aici, departe de ascensoare, de birourile cu mulți funcționari, de țăcăneala mașinilor de scris — era,

oricum, unicul costum de acest gen pe bordul bietului nostru cargobot care se legăna pe marea mohorîtă. Aveam să observ, ceva mai tîrziu, că nu-şi schimba niciodată costumul — nici măcar în seara concertului de pe bord — încît m-am întrebat dacă valiza lui mai conţinea şi alte haine. Îmi făcea impresia unuia care, făcîndu-şi bagajele în grabă, şi-ar fi luat o haină ce nu i se potrivea, căci nu-mi îmchipuiam că ţine neapărat să atragă atenţia. Cu mustăcioara lui neagră şi cu ochii cafenii de pechinez, l-aş fi luat drept un francez — poate un agent de bursă — de aceea am rămas surprins cînd am aflat că-l cheamă Jones.

— Maiorul Jones, preciză el adresîndu-se stewardului pe un ton mustrător.

Eram la fel de stînjenit ca şi el. Pe un cargobot sînt puţini pasageri şi nu-i comod să fii certat cu cineva. Stewardul îi repetă, împreunîndu-şi mîinile, cu un aer demn :

— Zău, domnule, nu pot face nimic. Cabina a fost rezervată pentru domnul acesta, pentru domnul Brown.

Smith, Jones şi Brown — era o situaţie neverosimilă. Eu aveam, pe jumătate, dreptul de a-mi purta numele cenuşiu, dar oare el avea vreun drept să şi-l poarte pe-al lui ? Am zîmbit gîndindu-mă la încurcătura în care se vîrîse, dar humorul lui Jones era de o calitate simplă, după cum aveam să constat de îndată.

— Cabina aceasta este cu adevărat a dumneavoastră, domnule ? mă întrebă el privindu-mă cu o atenţie gravă.

— Am impresia că da.

— Cineva mi-a spus că nu-i ocupată.

Se mişcă puţin, întorcîndu-se cu spatele la cufărul meu, aşezat în cabină, destul de vizibil. Bancnotele dispăruseră, poate în mîneca lui, căci nu văzusem nici un gest în direcţia buzunarului său.

— V-au dat o cabină proastă? îl întrebai.

— A, nu-i vorba de asta, ci de faptul că prefer să stau la tribord.

— Şi eu la fel, mai ales pe ruta asta. Ai avantajul că poţi lăsa deschis hubloul.

Şi, parcă anume pentru a sublinia adevărul spuselor mele, vasul începu să se legene uşor, pe măsură ce înainta în larg.

— E momentul să bem un gin roz, spuse Jones cu însufleţire.

Am urcat împreună spre micul bar al vasului. Stewardul negru, care servea la bar, profită de primul prilej pentru a-mi şopti în ureche, în timp ce-mi turna apă în gin :

— Sînt supus britanic, dom'le.

Am băgat de seamă că lui Jones nu i-a făcut o asemenea mărturisire.

Uşa localului se deschise brusc, iar Candidatul la preşedinţie îşi făcu apariţia — o figură impresionantă, în ciuda urechilor sale inocente : trebui să-şi aplece capul cînd trecu pragul. Aruncă apoi o privire în jur, înainte de a se da la o parte pentru a-i face loc nevestei-si să intre, pe sub arcada braţului său, ca o mireasă sub o sabie. S-ar fi zis că voise mai întîi să se convingă că în bar nu erau persoane dubioase. Avea nişte ochi limpezi, de un albastru spălăcit, iar din nări şi din urechi îi ieşeau înduioşătoare

smocuri de păr sur, Era un personaj cît se poate de autentic, în deplin contrast cu domnul Jones. Dacă mi-aş fi dat osteneala să mă gîndesc la ei în momentul acela, mi-aş fi spus desigur că sînt ca apa şi untdelemnul, şi că n-au cum să se-amestece unul cu celălalt.

— Poftim înăuntru, îl îmbie domnul Jones (nu mă puteam hotărî să-i spun „maiorul" Jones), intraţi şi serviţi puţină aghiazmă.

Argo-ul lui era totdeauna cam demodat, de parcă l-ar fi învăţat dintr-un dicţionar de locuţiuni populare, însă nu în ultima ediţie.

— Vă rog să mă scuzaţi, dar nu m-ating de alcool, răspunse politicos domnul Smith.

— Nici eu nu-l ating, ci-l beau, zise Jones şi chiar bău. Numele meu este Jones, adăugă el. Maiorul Jones.

— Încîntat de cunoştinţă, domnule maior. Numele meu e Smith. William Abel Smith. Soţia mea — maiorul Jones.

Îmi aruncă apoi o privire întrebătoare, care mă făcu să înţeleg că rămăsesem în urmă cu prezentările.

— Brown, spusei eu cu sfială.

Aveam sentimentul că fac o glumă proastă, dar nici unul dintre ei nu băgă de seamă.

— Sună te rog încă o dată, îmi spuse Jones. Mulţumesc, amice.

Fusesem deja avansat în poziţia de vechi prieten ; de aceea, deşi domnul Smith stătea mai aproape de sonerie, am traversat barul ca să apăs pe buton ; de altfel, domnul Smith era ocupat să-i învelească genunchii nevesti-si cu o pătură de voiaj, deşi localul era destul de bine

încălzit (poate că era o deprindere maritală). În clipa aceea, ca răspuns la afirmația lui Jones că nimic nu poate fi mai bun decît un gin roz împotriva răului de mare, domnul Smith își expuse crezul :

— N-am suferit niciodată de rău de mare, nu, domnule. Am fost toată viața vegetarian.

Iar nevastă-sa întări :

— Pe acest principiu ne-am axat campania.

— Campania ?! exclamă Jones, ca și cum acest cuvînt l-ar fi deșteptat pe maiorul din el.

— Campania prezidențială din 1948.

— Ați candidat ?

— Din păcate, răspunse domnul Smith cu un surîs blajin, aveam foarte puține șanse. Cele două mari partide...

— A fost doar un gest, îl întrerupse nevastă-sa pe un ton pătimaș. Ne-am arătat drapelul.

Jones rămase tăcut. Poate că era impresionat, sau poate că se străduia, ca și mine, să-și amintească numele principalilor candidați. Apoi repetă, ca și cum ar fi savurat aceste cuvinte :

— Candidat în campania prezidențială din 1948... Sînt mîndru că v-am cunoscut, adăugă el.

— N-aveam în spate nici o organizație, zise doamna Smith. Nu ne puteam permite un asemenea lux. Cu toate astea, am primit peste zece mii de voturi.

— Nu mă așteptam să am atîția sprijinitori, rosti Candidatul la președinție.

— N-am ieșit chiar ultimii. Mai era un candidat, cu o platformă agricolă sau cam așa ceva, nu-i așa, scumpule ?

— Da, nu-mi mai amintesc exact numele partidului său. Am impresia că era un discipol al lui Henry George.

— Şi eu, care credeam că singurii candidaţi erau un republican şi un democrat! m-am amestecat în vorbă. Adică, mai era şi un socialist, nu-i aşa?

— Conferinţele naţionale monopolizează toată publicitatea, deşi nu-s decît nişte *rodeo*[1] vulgare, spuse doamna Smith. Vi-l puteţi oare imagina pe domnul Smith escortat de o trupă de majorete cu tobe?

— Orice cetăţean poate candida la preşedinţie, explică domnul Smith pe un ton blajin şi smerit. Aceasta e mîndria democraţiei noastre. Vă mărturisesc că pentru mine a fost o experienţă colosală. Da, colosală. O experienţă pe care n-o voi uita niciodată.

2

Vaporul nostru era foarte mic. Cred că *Medeea* putea lua la bord maximum paisprezece pasageri, dar acum avea mult mai puţini. Nu ne aflam în sezonul turistic şi, oricum, insula spre care ne îndreptam încetase de mult să mai fie o atracţie pentru turişti.

Printre pasageri se afla un negru spilcuit, cu un guler alb foarte înalt, cu manşetele scrobite

[1] În S.U.A., un fel de paradă a turmelor de vite şi a hergheliilor de cai, cu concursuri de călărie etc.

şi cu nişte ochelari cu rama aurită, care mergea la Santo Domingo ; stătea mai tot timpul retras, iar la masă dădea răspunsuri monosilabice, politicoase dar echivoce. Bunăoară, cînd l-am întrebat ce încărcătură va lua comandantul la Trujillo — m-am corectat numaidecît : „Scuză-mă, te rog, voiam să spun Santo Domingo" — negrul mi-a răspuns, scuturînd din cap cu gravitate : „Da". El personal nu punea niciodată vreo întrebare, iar discreţia lui părea un reproş adresat curiozităţii noastre deşarte.

Un alt pasager era reprezentantul unui concern de produse farmaceutice — am uitat motivul pentru care spunea că nu luase avionul. Îmi făcea însă impresia că nu era adevăratul motiv, şi că omul suferea de o afecţiune cardiacă, pe care-o ţinea ascunsă. Avea o faţă ca o mască de carton, lipită deasupra unui trup prea mare pentru un asemenea cap, şi zăcea ore-n şir întins în cuşetă.

Motivul ce mă determinase să mă îmbarc eu însumi pe acest vas era prudenţa — şi erau momente cînd bănuiam că s-ar putea ca şi Jones să fi avut acelaşi motiv. Pe un aeroport te desparţi prea repede de echipajul avionului, dar într-un port simţi sub tălpi trăinicia scîndurilor vasului străin : atîta vreme cît rămîneam pe *Medeea*, eram un cetăţean al Olandei. Îmi cumpărasem un bilet pînă la Santo Domingo şi-mi spuneam, fără prea multă convingere, că nu voi părăsi vasul înainte de a primi anumite asigurări din partea consulului britanic, sau a Martei. Hotelul meu de pe colinele ce domină capitala se lipsise de mine vreme de trei luni ; acum era

desigur fără muşterii, iar eu ţineam la viaţa mea mai mult decît la un bar pustiu, la un coridor mărginit de nişte dormitoare goale şi la un viitor lipsit de făgăduinţă. Cît despre soţii Smith, cred că se îmbarcaseră pentru că iubeau marea, dar avea să treacă destulă vreme pînă să aflu motivul ce-i îndemnase să viziteze republica Haiti.

Comandantul era un olandez subţiratec şi inabordabil, lustruit ca o bucată din balustrada de aramă a vasului ; nu se arăta la masă decît o dată pe zi. Dimpotrivă, artelnicul era un tip dezordonat şi exuberant, mare amator de gin „Bols" şi de rom haitian. Chiar în cea de-a doua zi a călătoriei, ne-a invitat pe toţi să bem cu el în cabina lui. Ne-am dus cu toţii, afară de reprezentantul concernului de produse farmaceutice, care s-a scuzat spunînd că trebuia să se culce înainte de orele nouă seara. Pînă şi tipul din Santo Domingo s-a alăturat grupului nostru, iar cînd artelnicul l-a întrebat cum i se pare vremea, a răspuns „nu".

Artelnicul avea obiceiul de a exagera totul, iar jovialitatea lui înnăscută abia de se adumbri cînd soţii Smith cerură limonadă sau, dacă nu, Coca-Cola.

— Beţi otravă, să ştiţi, îi avertiză el şi începu să le expună o teorie întreagă despre misterioasele ingrediente folosite la fabricarea acestei băuturi.

Soţii Smith nu se arătară de loc impresionaţi, şi băură Coca-Cola cu vădită plăcere.

— O s-aveţi nevoie de-o băutură mai tare decît asta acolo unde vă duceţi, le mai spuse artelnicul.

— Soţul meu şi eu însămi n-am consumat niciodată o băutură mai tare, replică doamna Smith.

— Apa e suspectă, iar cît despre Coca-Cola, nu veţi găsi nici o sticlă, acum, după plecarea americanilor. Seara, cînd o s-auziţi împuşcături pe străzi, o să vă spuneţi, poate, că un păhărel de rom tare...

— Fără rom ! protestă doamna Smith.

— Împuşcături ? se interesă domnul Smith. Se aud împuşcături ? Pentru ce împuşcături ?

Şi-i aruncă o privire cam neliniştită nevesti-si, care şedea înfofolită în pătura de voiaj (nici măcar în cabina neaerisită nu-i era destul de cald.)

— Întrebaţi-l pe domnul Brown. Dumnealui locuieşte acolo.

— N-am auzit prea des împuşcături, replicai eu. De regulă, ei acţionează mai pe tăcute.

— Cine sînt *ei* ? întrebă domnul Smith.

— *Tontons Macoute !* rosti artelnicul cu o veselie perversă. Sperietorile Preşedintelui. Poartă ochelari negri şi-şi vizitează victimele după căderea nopţii.

Domnul Smith îşi puse mîna pe genunchiul nevesti-si, şi spuse :

— Domnul acesta încearcă să ne sperie, draga mea. Nu ni s-a spus nimic despre asta la oficiul de turism.

— Dumnealui nu ştie că noi nu ne speriem aşa de uşor, replică doamna Smith şi, nu ştiu de ce, o crezui.

— Înţelegi despre ce vorbim, domnule Fernandez ? strigă artelnicul către celălalt capăt al

cabinei, pe tonul ridicat folosit de unii cînd se adresează vreunui om de alt neam.

Domnul Fernandez avea privirea sticloasă a unuia care-i gata s-adoarmă.

— Da, spuse el.

Cred, însă, c-ar fi putut tot atît de bine să spună „nu". Jones, care şedea pe marginea cuşetei artelnicului încălzindu-şi în palmă paharul de rom, vorbi pentru prima oară :

— Daţi-mi cincizeci de partizani, şi voi străbate toată ţara cu viteza unui purgativ.

— Ai luptat într-o unitate de partizani ? îl întrebai cu oarecare mirare.

— Într-o altă branşă a aceluiaşi truc, răspunse el în doi peri.

— Avem o scrisoare de recomandare către ministrul sănătăţii publice, spuse Candidatul la preşedinţie.

— Care ministru ? întrebă artelnicul. Al sănătăţii publice ? N-o să găsiţi acolo nici urmă de sănătate publică. O să vedeţi doar nişte şobolani, mari cît fox-terrierii...

— La oficiul de turism mi s-a comunicat că există cîteva hoteluri foarte bune.

— Eu sînt proprietarul unuia dintre ele, i-am spus şi, scoţînd din carnetul meu trei cărţi poştale, i le-am arătat.

Deşi imprimate în culori ţipătoare, aveau nobleţa Istoriei, căci erau relicvele unei epoci apuse pentru totdeauna. Una dintre ilustrate înfăţişa o mulţime de fete în bikini, care făceau baie într-o piscină pardosită cu faianţă albastră ; în a doua, un toboşar celebru în toată regiunea Caraibelor cînta sub acoperişul de paie al *Ba-*

rului creol, iar în a treia ilustrată — o imagine de ansamblu a hotelului — se vedeau pinioane, balconaşe şi turnuleţe, în stilul fantastic al arhitecturii din secolul al nouăsprezecelea din Port-au-Prince : aceasta, cel puţin, rămăsese neschimbată.

— Ne gîndeam la un cadru ceva mai liniştit, spuse domnul Smith.

— Acum e destulă linişte la noi.

— Ar fi desigur agreabil să locuim la un prieten, nu-i aşa, draga mea ? Dacă aţi avea o cameră liberă, cu baie sau cu duş...

— Toate camerele sînt cu baie. Cît despre zgomot, n-aveţi de ce să vă temeţi : toboşarul a plecat la New York, iar fetele în bikini se află acum la Miami. Veţi fi, probabil, singurii mei clienţi.

Mă gîndeam că aceşti doi clienţi ar putea să-mi fie mult mai preţioşi decît banii pe care urmau să mi-i plătească. Un candidat la preşedinţie avea, desigur, oarecare prestigiu : s-ar bucura de protecţia ambasadei sale, sau a ceea ce va fi rămas din ea. (În momentul plecării mele din Port-au-Prince personalul ambasadei fusese redus la un însărcinat cu afaceri, un secretar şi doi ofiţeri de infanterie marină — singurii care mai rămăseseră din misiunea militară.) Pesemne că acelaşi gînd i se năzărise şi lui Jones, căci spuse :

— Aş putea să vă însoţesc şi eu, în cazul cînd nu mi s-a pregătit nimic altceva. Ar fi ca şi cum am rămîne pe bord cu toţii, fără să ne despărţim.

— Unirea face puterea, zise artelnicul.
— Cu trei clienți, voi fi cel mai invidiat hotelier din Port-au-Prince.
— E cam periculos să fii invidiat, spuse artelnicul. Ați face mult mai bine să vă continuați, toți trei, călătoria pe vas. Personal, nu mă depărtez niciodată de chei cu mai mult de cincizeci de metri. La Santo Domingo e un hotel pe cinste. Un hotel de lux. Pot să v-arăt niște ilustrate la fel de frumoase ca ale dumnealui.
Și deschise un sertar, în care-am putut zări o duzină de pachețele pătrate: erau plicuri cu prezervative, pe care le vindea cu suprapreț marinarilor cînd debarcau la *Măicuța Caterina* sau la vreun stabiliment mai ieftin. (Puteam să jur că-și făcea negustoria folosind ca reclamă niște cifre statistice oribile.)
— Ce-am făcut cu ele? se adresă el, fără rost, domnului Fernandez, care spuse, zîmbind: „Da".
Apoi începu să caute pe masa de birou, acoperită cu formulare, clame, sticluțe cu cerneală roșie, verde și albastră, precum și niște tocuri de lemn și penițe arhaice, pînă cînd găsi cîteva ilustrate boțite, înfățișînd o piscină exact ca a mea și un „Bar creol" care nu se deosebea de al meu decît prin persoana toboșarului.
— Soțul meu nu-i în concediu, spuse cu dispreț doamna Smith.
— Dacă n-ai nimic împotrivă, aș păstra cu plăcere o ilustrată, zise Jones, alegînd-o pe aceea cu piscina și fetele în bikini. Nu se știe niciodată...
Vorbele astea reprezentau, cred, nivelul maxim al sondajelor sale asupra sensului existenței.

3

În ziua următoare, m-am instalat într-un șezlong la tribord, în partea cea mai ferită, şi m-am lăsat legănat de valurile de un verde vinețiu, a căror rostogolire mă împingea cînd în umbră cînd în soare. Am încercat să citesc un roman, dar evoluția greoaie şi întru totul previzibilă a personajelor sale de-a lungul neinteresantelor coridoare ale puterii, m-a făcut să ațipesc, iar cînd cartea mi-a căzut pe punte, nu m-am ostenit s-o ridic. Ochii mi s-au deschis abia în clipa cînd reprezentantul concernului de produse farmaceutice a trecut pe lîngă mine : se agăța cu ambele mîini de parapet, pe care părea să se cațere ca pe-o scară orizontală. Respira greu, şi avea o expresie de hotărîre deznădăjduită, ca şi cum ar fi cunoscut ținta acestui urcuş zbuciumat şi, deşi convins că merita osteneala, ar fi fost conştient în acelaşi timp că nu va avea puterea să ajungă la țintă. Am ațipit din nou şi m-am pomenit singur într-o încăpere întunecoasă ; deodată m-am trezit, atins de o mînă rece. Era domnul Fernandez, care fusese, cred, luat prin surprindere de ruliul vasului şi se rezemase de mine ca să nu cadă. Ochelarii lui reflectau razele soarelui capricios, dîndu-mi impresia unei ploi de aur revărsate dintr-un cer negru.

— Da, da, se scuză el, surîzînd, şi-şi continuă drumul chinuit.

S-ar fi zis că o dorință de mişcare îi cuprinsese subit pe toți, în afară de mine, în cea de-a doua zi a călătoriei noastre. Căci l-am văzut mai apoi

pe domnul Jones (tot nu mă puteam hotărî să-l consider „maior") trecînd țanțoș prin mijlocul punții, cu un pas reglat după mișcarea vasului.

— Furtunatică vreme, îmi strigă el cînd trecu pe lîngă mine, lăsîndu-mi din nou impresia că engleza era o limbă pe care-o învățase din cărți — poate din cărțile lui Dickens în cazul de față. Pe urmă, apăru brusc domnul Fernandez, lunecînd vijelios, iar după el farmacistul, care-și continua urcușul greoi : își pierduse locul în competiție, dar era hotărît să n-o abandoneze. Începusem să mă-ntreb cînd anume o să apară și Candidatul la președinție — avea desigur un handicap serios — dar chiar în clipa aceea el răsări din barul de-alături. Era singur și părea detașat în chip nefiresc de perechea lui, întocmai ca un personaj desprins din cuplurile care împodobesc unele barometre [1].

— Briză, spuse el, ca și cum ar fi corectat vocabularul englezesc al domnului Jones, și se așeză în șezlongul de lîngă mine.

— Sper că doamna Smith se simte bine.

— Foarte bine, îmi răspunse el. E jos, în cabină, și studiază gramatica franceză. Pretinde că nu se poate concentra cînd sînt și eu în preajmă.

— Gramatica franceză ?

— Mi s-a spus că-i limba vorbită în țara unde ne ducem. Doamna Smith e o lingvistă admi-

---

[1] În engl. *weather-house*, un barometru în formă de casă, cu două uși : într-una din ele stă un bărbat, care iese afară cînd barometrul indică „vreme rea", iar în cealaltă ușă stă o femeie, care iese cînd e „vreme frumoasă".

rabilă. Lăsaţi-o cîteva ore c-un manual de gramatică şi-o să vedeţi că ştie tot, în afară de pronunţie.

— N-a avut pînă-acum ocazia să-nveţe franceza ?

— Nu-i o problemă pentru doamna Smith. O dată, am avut ca fată-n casă o tînără nemţoaică : n-a trecut nici o jumătate de zi, şi doamna Smith i-a şi spus, în nemţeşte, să-şi ţină curată camera. Altă dată am avut o finlandeză : doamnei Smith i-a trebuit aproape o săptămînă ca să facă rost de-o gramatică finlandeză, dar după aceea nimic nu i-a mai stat în cale.

Domnul Smith făcu o pauză şi adăugă, cu un surîs care conferea absurdităţii sale o demnitate stranie :

— Sînt căsătorit de treizeci şi cinci de ani cu această femeie, şi n-am încetat nici o clipă s-o admir.

— Vă petreceţi deseori vacanţa pe aceste meleaguri ? îl întrebai eu, făţarnic.

— Încercăm să ne combinăm vacanţa cu vocaţia. Nici doamna Smith, nici eu nu sîntem pentru plăcerile pure.

— Înţeleg, iar de data asta vocaţia vă mînă spre...

— O dată, ne-am petrecut vacanţa în Tennessee. A fost o experienţă de neuitat. Ne dusesem acolo ca *Freedom Riders* [1]. La Nashville, în drumul nostru spre sud, s-a produs un incident

---

[1] Cavaleri ai libertăţii, sprijinitori activi ai emancipării negrilor din S.U.A.

care m-a făcut să tremur pentru viaţa doamnei Smith.

— Curajos mod de a-ţi petrece vacanţa.

— Nutrim o mare dragoste pentru oamenii de culoare, spuse el, convins că era singura explicaţie necesară.

— Mă tem că în ţara unde mergeţi acum, au să vă cam dezamăgească.

— Mai toate lucrurile îţi provoacă dezamăgire pînă le cercetezi mai temeinic.

— Oamenii de culoare pot fi la fel de violenţi ca şi albii din Nashville.

— Ştiu, avem problemele noastre în Statele Unite. Am avut totuşi impresia că artelnicul vrea, poate, să-şi bată joc de noi.

— Avea de gînd. Gluma se întoarce, însă, împotriva lui. Realitatea e mai îngrozitoare decît tot ce-a putut el vedea de pe chei. Mă îndoiesc că intră vreodată în inima oraşului.

— Ne-aţi sfătui, la fel ca şi dînsul, să ne continuăm drumul pînă la Santo Domingo ?

— Da.

Ochii lui contemplară, melancolici, priveliştea monotonă a mării. Crezînd că-l impresionasem, i-am spus :

— Să vă dau un exemplu de ce-nseamnă viaţa acolo.

Şi i-am vorbit domnului Smith despre un om bănuit că ar fi fost amestecat într-o tentativă de răpire a copiilor Preşedintelui, în timp ce se-ntorceau acasă de la şcoală. Nu cred că exista vreo dovadă contra lui, dar omul cucerise un premiu pentru republică la o competiţie internaţională de tir, desfăşurată în Panama, iar

autoritățile crezuseră pesemne că era nevoie de un campion de tir pentru a doborî garda prezidențială. Faimoșii *Tontons Macoute* i-au încercuit casa — omul era plecat — au turnat petrol și i-au dat foc, apoi au tras cu mitraliera în toți cei care-ncercau să scape. Au dat voie pompierilor să localizeze incendiul, astfel încît se poate vedea și-acum știrbitura rămasă în stradă, aidoma golului lăsat de un dinte smuls.

Domnul Smith mă ascultă cu luare aminte, apoi spuse :

— Hitler a făcut lucruri și mai îngrozitoare, nu-i așa ? Și era alb ! Nu poți da vina pe culoarea lor.

— Nici n-am spus așa ceva. Victima era un negru, ca și ei.

— Cînd analizezi temeinic situația, e destul de proastă peste tot. Doamna Smith n-ar fi de acord să ne întoarcem acasă numai pentru că...

— Nu încerc să vă conving. Dumneavoastră mi-ați pus o întrebare.

— Atunci, mai îngăduie-mi una : *dumneata* pentru ce te-ntorci ?

— Pentru că acolo se află singura mea avere — hotelul.

— Cred că singura noastră avere — a mea și a doamnei Smith — este misiunea pe care ne-am asumat-o.

Vorbind, nu-și lua ochii de la mare. În clipa aceea trecu pe lîngă noi Jones, și ne strigă peste umăr :

— Patru ture !

— Nici lui nu-i e frică, spuse domnul Smith, de parcă s-ar fi scuzat pentru curajul său, cum

s-ar scuza cineva pentru o cravată cam țipătoare primită în dar de la nevastă-sa, arătînd că și alții poartă aceeași cravată.

— Mă întreb dacă în cazul lui e vorba de curaj. Poate că, întocmai ca și mine, n-are unde să se ducă în altă parte.

— A fost foarte prietenos cu noi, spuse domnul Smith pe un ton hotărît. Era clar că voia să schimbe subiectul.

Cunoscîndu-l mai bine pe domnul Smith, aveam să recunosc acest ton. Ori de cîte ori îi vorbeam de rău pe cineva — fie chiar un străin sau un dușman — se simțea foarte prost și se ferea de discuție cum se ferește calul de apă. Mă amuza uneori să-l atrag pînă la marginea șanțului și să-l zădărăsc apoi cu biciul și cu pintenii. N-am ajuns însă niciodată să-l învăț cum să sară. Cred că-ncepuse să-mi ghicească jocul, dar nu-și exprima niciodată cu glas tare nemulțumirea : ar fi însemnat să critice un prieten. Prefera să se depărteze în tăcere. Era singura trăsătură de caracter pe care n-o avea în comun cu nevastă-sa. Aveam să aflu ulterior cît de mîndră și de brutală în sinceritatea ei putea să fie doamna Smith : era în stare să atace pe oricine, afară, bineînțeles, de însuși Candidatul la președinție. Aveam să mă cert deseori cu ea, căci mă suspecta că-mi cam bat joc de soțul ei ; n-a știut, însă, niciodată, cît de mult îi invidiam pe amîndoi. N-am întîlnit nicăieri în Europa vreun cuplu legat printr-o asemenea lealitate.

— Adineaori vorbeai despre misiunea dumitale, i-am spus.

— Da ? Te rog să mă ierți că vorbesc așa

despre mine însumi. Misiune e un cuvînt prea mare.

— Mă interesează.

— Numeşte-o speranţă. Presupun, însă, că un om cu profesia dumitale n-are cum s-o găsească prea pe placul său.

— Vrei să spui că are vreo legătură cu regimul vegetarian?

— Da.

— N-am nici o antipatie. Meseria mea este să-mi satisfac clienţii. Dacă aceştia sînt vegetarieni...

— Vegetarianismul nu se reduce doar la un regim alimentar, domnule Brown. El se interferează în multe puncte cu viaţa omului. Dacă am elimina efectiv aciditatea din corpul omenesc, am elimina însăşi pasiunea.

— Asta ar însemna sfîrşitul lumii.

— N-am spus iubirea, ci pasiunea, îmi spuse el pe un ton de blîndă mustrare.

Şi m-am simţit năpădit de o ciudată ruşine. Cinismul e ceva ieftin — îl poţi cumpăra în orice magazin *Monoprix* — el intră în compoziţia tuturor mărfurilor de calitate mediocră.

— În orice caz, vă îndreptaţi spre o ţară vegetariană.

— Ce vrei să spui, domnule Brown?

— Nouăzeci şi cinci la sută din populaţie nu-şi pot permite luxul de a mînca peşte, carne sau ouă.

— Dar, domnule Brown, n-ai remarcat că nu oamenii săraci creează complicaţii în lume? Războaiele sînt provocate de politicieni, de capitalişti, de intelectuali, de birocraţi, de magnaţii

din Wallstreet — niciodată nu-s provocate de săraci.

— Iar cei bogaţi şi puternici nu-s vegetarieni, presupun...

— Nu, domnule. De-obicei, nu sînt.

Din nou m-am simţit ruşinat de cinismul meu. Privindu-i ochii de un albastru pal, care nu trădau nici o urmă de îndoială, am crezut, o clipă, că deţinea, poate, un adevăr. Un steward veni lîngă mine.

— Nu doresc supă, i-am spus.

— Încă nu-i ora supei, domnule. Comandantul vă roagă să poftiţi la dînsul ca să vă spună ceva.

Comandantul se afla în cabina lui — o încăpere la fel de pustie şi de lustruită ca şi el, fără nimic personal afară de o fotografie format-album a unei femei între două vîrste, care arăta de parcă ar fi ieşit chiar atunci de la coafor, unde pînă şi personalitatea i-ar fi fost pusă la uscat sub o cască.

— Luaţi loc, domnule Brown. Doriţi un trabuc ?

— Nu, mulţumesc.

— Aş vrea să trec numaidecît la subiect. Trebuie să vă cer sprijinul. Mi-e extrem de penibil...

— Da ?

— Dacă-mi displace ceva într-o călătorie, e tocmai neprevăzutul, rosti el pe un ton melancolic.

— Mă gîndeam că pe mare... cu veşnicele-i furtuni...

— Fireşte, nu mă refer la mare. Marea nu prezintă nici o problemă.

Comandantul mută din loc o scrumieră şi o

cutie de trabuce, apoi trase mai aproape de el cu un centimetru fotografia femeii inexpresive, al cărei păr cenuşiu părea turnat în ciment. Ea îi inspira, poate, o anumită încredere în sine însăşi — mie mi-ar fi provocat o paralizie a voinţei.

— Aţi făcut cunoştinţă cu un pasager, care-şi spune „Maiorul" Jones.

— Da, am stat de vorbă cu el.

— Ce impresie v-a făcut ?

— Nu prea îmi dau seama... Nu m-am gîndit...

— Am primit adineaori o telegramă de la agenţia din Philadelphia. Şefii mei îmi cer să le raportez telegrafic cînd anume şi unde va debarca.

— Dar ştiţi desigur după biletul lui...

— Şefii mei vor să se-ncredinţeze că nu şi-a schimbat planurile. Noi ne continuăm drumul spre Santo Domingo... Mi-aţi explicat personal că v-aţi luat un bilet pînă la Santo Domingo, pentru cazul cînd la Port-au-Prince... S-ar putea ca Jones să aibe aceeaşi intenţie.

— Treaba asta are vreo legătură cu poliţia ?

— S-ar putea — e o simplă presupunere — ca poliţia să fie interesată. Aş dori să înţelegeţi că n-am nimic împotriva maiorului Jones. Se prea poate să fie vorba de o simplă anchetă pusă în mişcare din pricină că vreun funcţionar de la arhivă... Mă gîndeam, însă, că dumneavoastră... fiind englez ca şi dînsul... locuiţi la Port-au-Prince... Dacă v-aş preveni, iar dacă dumneavoastră la rîndu-vă...

Discreţia lui absolută, corectitudinea lui desăvîrşită mă scoteau din sărite. Oare comandantul

nu comisese niciodată vreo abatere în tinerețea lui, sau la vreo beție, în absența acelei neveste bine coafate ?

— După felul cum vorbiți despre el, s-ar putea crede că-i un trișor, i-am spus. Vă asigur că nu mi-a propus nici măcar o partidă de cărți.

— N-am spus că...

— Doriți să fiu cu ochii deschiși, cu urechile la pîndă ?

— Exact. Nimic mai mult. Dac-ar fi ceva grav la mijloc, șefii mi-ar fi cerut desigur să-l arestez. Poate c-a fugit de creditori. Cine știe ? Sau o fi, te pomenești, vreo istorie cu-o femeie ? adăugă el scîrbit, încrucișîndu-și privirea cu aceea a femeii cu părul de beton.

— Domnule căpitan, nu vă supărați, dar nu cunosc meseria de informator...

— Nu v-am cerut așa ceva, domnule Brown. Nu prea pot să-i cer unui om în vîrstă ca domnul Smith... în cazul maiorului Jones...

Aceste trei nume, ușor de schimbat între ele aidoma măștilor comice într-o farsă, s-au impus din nou conștiinței mele.

— Dacă voi observa ceva demn de semnalat, o să vă comunic. Să știți, însă, că n-o să caut cu tot dinadinsul, i-am spus.

Comandantul scoase un mic suspin — își plîngea de milă :

— Ca și cum n-aș fi avut destule griji în cursa asta...

Începu să-mi istorisească o lungă poveste despre o întîmplare petrecută cu doi ani înainte în portul către care ne-ndreptam. La ora unu noaptea răsunaseră împușcături, iar cu o jumă-

tate de ceas mai tîrziu un sergent şi doi poliţişti îşi făcuseră apariţia la schelă : voiau să percheziţioneze vasul. Fireşte, el refuzase. Vasul era teritoriu suveran al Companiei regale olandeze de navigaţie. Avusese loc o lungă discuţie. Comandantul avea încredere deplină în paznicul său de noapte — o încredere nemeritată, căci se dovedi că omul adormise în post. Apoi, ducîndu-se să stea de vorbă cu ofiţerul de cart, comandantul observase urme de sînge ; dîra îl dusese la una din şalupe, iar acolo îl descoperise pe fugar.

— Şi ce-aţi făcut ? l-am întrebat eu.

— A fost îngrijit de medicul de bord, iar după aceea l-am predat, fireşte, autorităţilor.

— Căuta, poate, azil politic.

— Nu ştiu ce căuta. Cum aş fi putut să ştiu ? Era analfabet, şi în orice caz n-avea cu ce să-şi plătească biletul.

4

Cînd l-am revăzut pe Jones, după convorbirea mea cu comandantul, eram predispus în favoarea lui. Dacă mi-ar fi propus să jucăm pocher, aş fi acceptat fără şovăire şi aş fi fost bucuros să pierd, pentru că numai acordîndu-i încredere, aş fi putut scăpa de gustul amar ce-mi rămăsese în gură. Ocolind puntea de la babord, pentru a-l evita pe domnul Smith, am fost împroşcat de valuri ; pînă să mă pot furişa în cabină, m-am

ciocnit nas în nas cu domnul Jones. Mă simţeam vinovat, ca şi cum i-aş fi dat în vileag taina, dar el îşi întrerupse plimbarea ca să-mi ofere ceva de băut.

— E cam devreme, i-am spus.

— Ora de deschidere la Londra.

M-am uitat la ceas — arăta unsprezece fără cinci — şi am avut senzaţia că-i verificam actele. În vreme ce se ducea să-l caute pe steward, m-am uitat la cartea pe care-o lăsase în bar. Era o cărţulie americană, pe a cărei copertă se vedea o fată goală întinsă cu faţa-n jos într-un pat elegant. Titlul era TRĂIEŞTE-N PREZENT ! iar pe coperta interioară se putea citi o iscălitură mîzgălită cu creionul : H. J. Jones. Voise, oare, să-şi stabilească astfel identitatea, sau era, cumva, un indiciu că-şi rezerva această carte pentru biblioteca lui personală ? Am deschis-o la întîmplare : „...«Încredere ?» Vocea lui Geoff o izbi ca un plesnet de bici..."

În clipa aceea Jones se întoarse, aducînd două pahare cu bere blondă. Am pus la loc cartea, spunînd cu o jenă inutilă :

— *Sortes Virgilianae.* [1]

— *Sortes* cum ?

Jones îşi ridică paharul şi, întorcînd filele dicţionarului său mintal, respinse probabil „prozit" ca pe-o formulă desuetă, şi scoase un termen mai modern : «Noroc !»

---

[1] Pe vremuri, în Anglia se obişnuia ca oamenii să deschidă la întîmplare un volum cu operele lui Vergiliu, iar pasajul respectiv asupra căruia li se oprea degetul era socotit profetic.

Iar după ce sorbi puţină bere, adăugă :
— Te-am văzut adineaori discutînd cu comandantul.
— Da ?
— Un porc bătrîn, de care nu te poţi apropia. Nu stă de vorbă decît cu fanţii.
Cuvîntul avea un iz vechi : de data asta, dicţionarul îl trădase de-a binelea.
— N-aş crede că-s un fante.
— Nu mi-o lua în nume de rău. Pentru mine cuvîntul „fante" are un sens special. Eu împart lumea în două categorii — fanţii şi tîrfele. Fanţii se pot lipsi de tîrfe, dar tîrfele nu se pot lipsi de fanţi. Eu unul sînt o tîrfă.
— Ce înţelegi dumneata exact prin acest cuvînt ? Am impresia că şi lui îi dai un sens cam special.
— Fanţii au o profesie stabilă sau un venit frumuşel. Au un capital investit pe undeva, ca de pildă dumneata în hotelul acela. Pe cînd tîrfele... ei bine, noi ne cîştigăm o pîine ici-colo, prin baruri. Stăm cu urechea la pîndă şi cu ochii deschişi.
— Trăiţi din expediente, adică ?
— Sau murim, îndeobşte.
— Dar fanţii nu recurg la expediente ?
— N-au nevoie de expediente. Ei au raţiune, inteligenţă, caracter. Noi, tîrfele, ne cam grăbim uneori prea mult ca să ne meargă bine.
— Iar ceilalţi pasageri ce sînt ? Tîrfe sau fanţi ?
— Pe domnul Fernandez nu-l înţeleg. S-ar putea să fie şi una şi alta. Iar farmacistul nu ne-a dat ocazia să-l judecăm. Cît despre domnul

Smith, dac-a existat vreodată vreun fante adevărat, el e acela !

— Auzindu-te, s-ar părea că-i admiri pe fanți.

— Am vrea cu toții să fim fanți. Dar recunoaște, bătrîne, că sînt momente cînd le invidiezi pe tîrfe, nu-i așa ? Bunăoară, atunci cînd n-ai chef să te-așezi la birou cu contabilul și să privești prea departe ?

— Da, presupun că există asemenea momente.

— Îți spui atunci : „Noi avem răspunderi, dar *ei* se distrează".

— Sper că te vei distra acolo unde te duci. E o țară de tîrfe, de la Președinte în jos.

— E un pericol în plus pentru mine. O tîrfă o simte pe alta. Va trebui, poate, s-o fac pe fantele ca să le-adorm vigilența. S-ar cuveni să-l studiez pe domnul Smith.

— Ai avut deseori ocazia s-o faci pe fantele ?

— Nu prea deseori, slavă Domnului ! E rolul cel mai dificil pentru mine. Mă surprind izbucnind în rîs exact cînd nu trebuie : cum ? Eu, Jones, să spun așa ceva într-o *astfel* de societate ? Alteori mă cuprinde și teama. Simt că mă pierd. E îngrozitor să te pierzi într-un oraș străin, nu-i așa ? Dar cînd te simți pierdut chiar în tine însuți... Mai servește o bere.

— E rîndul meu acum.

— Nu sînt sigur că nu m-am înșelat în privința dumitale. Văzîndu-te acolo... cu comandantul... m-am uitat pe fereastră cînd am trecut... nu prea păreai la largul dumitale... nu cumva ești o tîrfă care se dă drept fante ?

— Cine se poate cunoaște pe sine cu-adevărat?

Stewardul își făcu apariția și începu să împartă scrumiere.

— Încă două sticle de bere ! i-am spus.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, aș vrea un „Bols" de data asta, zise Jones. Prea multă bere mă cam balonează.

I-am comandat stewardului două „Bols"-uri.

— Joci vreodată cărți ? mă întrebă Jones.

Și m-am gîndit atunci că sosise în sfîrșit momentul să-mi ispășesc vina. Totuși i-am spus, cu prudență :

— Pocher ?

Era prea sincer ca să fie luat în serios. De ce-mi vorbise atît de deschis despre „fanți" și „tîrfe" ? Aveam sentimentul că bănuia ce-mi spusese comandantul și că-mi punea la încercare reacțiile, muindu-și candoarea în șuvoiul gîndurilor mele ca să vadă dacă-și vor schimba culoarea aidoma unei hîrtii de turnesol. Credea, poate, că, în cazul de față, nu voi rămîne leal „fanților". Sau poate că numele meu, Brown, îi suna la fel de calp ca și al lui.

— Nu joc pocher, îmi răspunse (iar ochii lui negri scînteiară, ca și cum ar fi spus : „Te-am prins !"). Mă dau prea mult în vileag. Cînd joc cu un prieten. N-am talentul de a ascunde ceea ce simt. Singurul joc pe care-l știu e *gin-rummy*.

Rosti acest cuvînt ca și cum ar fi fost vorba de-un joc de copii, un simbol al candorii.

— Îl cunoști ? adăugă.

— L-am jucat o dată sau de două ori.

— Nu te silesc. Mă gîndeam doar că ne-ar trece timpul mai repede pînă la prînz.

— De ce nu ? !

— Steward, adu cărţile! strigă el, adresîndu-mi un mic zîmbet, ca şi cum mi-ar fi spus: „După cum vezi, n-am venit cu propriile-mi cărţi trucate".

Era un joc nevinovat, în felul lui. Nu puteai trişa uşor.

— Pe cît jucăm? mă întrebă el. Pe zece cenţi suta de puncte?

Jones juca într-un fel foarte original. Observa mai întîi — avea să-mi explice el ceva mai tîrziu — în care parte a mîinii îşi ţinea partenerul neexperimentat cărţile slabe, şi-i aprecia astfel sorţii de izbîndă. După felul cum partenerul îşi aranja cărţile, după lungimea ezitărilor lui, ştia dacă avea cărţi bune, proaste sau mediocre, iar dacă ele erau evident bune, propunea să dea din nou cărţile, fiind sigur de refuzul celuilalt. Partenerul căpăta astfel un sentiment de superioritate şi de securitate, ceea ce-l făcea să-şi asume riscuri şi să-şi prelungească jocul, în speranţa unei mize mari. Chiar şi repeziciunea cu care partenerul lua o carte sau o arunca, era pentru el revelatoare. „Psihologia învinge totdeauna aritmetica simplă", îmi spuse el într-o zi, şi se-nţelege că mă bătea aproape totdeauna. Ca să cîştig, trebuia să fiu „servit".

Îmi luase deja şase dolari în clipa cînd sună gongul pentru masa de prînz. Cam atîta îşi şi dorea, un cîştig modest, astfel încît nici un partener să nu-i refuze vreodată şansa de a mai juca o partidă. Şaizeci de dolari pe săptămînă nu-i un venit prea mare, dar putea conta pe ei ca să-şi cumpere ţigările şi băutura. Şi mai

erau, fireşte, *loviturile* ocazionale: cîteodată se întîmpla ca vreun partener să disprețuiască un joc atît de copilăros, şi să propună stăruitor o miză de cincizeci de cenți punctul. Într-o zi, la Port-au-Prince, am asistat la o asemenea scenă. Dacă Jones ar fi pierdut, mă îndoiesc c-ar fi putut să plătească, dar chiar în secolul douăzeci se-ntîmplă ca norocul să le surîdă celor curajoşi. Partenerul lui Jones rămase *capot*, iar Jones se ridică de la masă mai bogat cu două mii de dolari. Dar chiar şi atunci se dovedi modest în triumful lui. Îi oferi adversarului o revanşă, în care pierdu cinci sute şi cîțiva dolari.

„Mai e ceva, avea să-mi dezvăluie el într-o bună zi. De-obicei femeile refuză să joace pocher. Soților lor nu le place jocul ăsta — li se pare periculos şi cam indecent. Dar *gin-rummy* pe zece cenți suta de puncte le lasă să joace, fiindcă paguba-i mică. Iar asta lărgeşte considerabil aria jucătorilor."

Pînă şi doamna Smith, care s-ar fi depărtat, cred, cu scîrbă de o masă de pocher, venea uneori să asiste la partidele noastre.

În ziua aceea, la prînz, am ajuns să discutăm despre război — nu mai ştiu prin ce asociație de idei. Cred că reprezentantul concernului de produse farmaceutice a abordat acest subiect: fusese, cică, şef de sector în apărarea pasivă, şi simțea nevoia să repete obişnuitele poveşti despre bombardamente, la fel de obsedante şi de plicticoase ca visele pe care țin unii să ți le împărtăşească. Domnul Smith avea o mască rigidă, de atenție politicoasă, iar doamna Smith îşi agita nervoasă furculița, în vreme ce farma-

cistul tot trăncănea despre bombardarea unui cămin de fete evreice de pe Store Street („Eram atît de ocupaţi în noaptea aceea, încît nimeni n-a observat dispariţia clădirii“). Deodată Jones îl întrerupse cu brutalitate :

— Eu însumi am pierdut într-o zi un întreg pluton.

— Cum a fost ? l-am întrebat eu, bucuros să-l stimulez.

— N-am izbutit niciodată să aflu. Nimeni nu s-a mai întors pentru a-mi povesti ce s-a întîmplat.

Bietul farmacist rămăsese cu gura căscată : ajunsese abia la jumătatea poveştii sale şi nu mai avea auditoriu — semăna cu o morsă care-a lăsat să-i scape din bot peştii.

Domnul Fernandez mai servi o porţie de scrumbie afumată. Era singurul care nu arăta interes pentru povestea lui Jones. Pînă şi domnul Smith părea îndeajuns de intrigat, căci spuse :

— Povestiţi-ne mai departe, domnule Jones.

Am remarcat că nici unul dintre noi nu era dispus să-i acorde un titlu militar.

— Eram în Birmania, începu Jones. Fusesem paraşutaţi în spatele liniilor nipone, ca să facem o diversiune. Plutonul acela pierduse legătura cu statul major. Era comandat de un tînăr, care nu prea fusese instruit ca lumea pentru luptele din junglă. În aceste condiţii scapă, fireşte, cine poate. Lucru curios, n-avusesem pînă-atunci nici o altă pierdere — doar plutonul acela, care ne-a fost smuls în întregime, aşa (Jones rupse o

bucățică de pîine și o-nghiți). Nici un prizonier n-avea să se mai întoarcă vreodată.

— Ai luptat în armata lui Wingate[1]? l-am întrebat.

— Cam aceeași mîncare de pește, răspunse el în doi peri.

— Ai rămas multă vreme în junglă? întrebă artelnicul.

— Păi, aveam un soi de fler, spuse Jones și adăugă, cu modestie: N-aș fi fost de loc bun pentru deșert. Îmi mergea vestea că pot s-adulmec apa întocmai ca un băștinaș, închipuiți-vă!

— Asta ar fi putut să fie folositor și în deșert, i-am spus, iar Jones mi-a aruncat, pe deasupra mesei, o privire plină de reproș.

— E groaznic că atîta curaj și atîta pricepere sînt irosite pentru uciderea semenilor noștri, rosti domnul Smith, împingînd la o parte ceea ce mai rămăsese din cotletul său — un cotlet de nuci, preparat anume pentru dînsul.

— În calitate de candidat la președinție, spuse doamna Smith, soțul meu s-a bucurat de sprijinul celor care, din cauza convingerilor, refuză să facă serviciul militar.

— Nu erau printre ei și carnivori? am întrebat, iar doamna Smith mi-a aruncat la rîndu-i o privire dezamăgită.

— Nu-i nimic de rîs, îmi spuse.

— Întrebarea e legitimă, draga mea, o mustră

---

[1] *Orde Charles Wingate* (1903—1944) — general englez; s-a străduit să organizeze trupe pentru războiul în junglă.

cu blîndețe soțul ei. Dar, domnule Brown, cînd stai să te gîndești, nu-i chiar așa ciudat că regimul vegetarian merge mînă-n mînă cu refuzul de a face serviciul militar. Îți vorbeam deunăzi despre aciditate și despre efectele ei asupra pasiunilor. Eliminînd aciditatea, lași loc liber conștiinței. Iar conștiința atîta vrea — să crească și să se-ntindă. Și, într-o bună zi, refuzi să accepți ca o vietate nevinovată să fie măcelărită pentru plăcerea dumitale, iar în ziua următoare te pomenești că refuzi, îngrozit, să ucizi un semen. Urmează la rînd problema oamenilor de culoare, și Cuba... Te asigur că am fost sprijinit și de numeroase cercuri teosofice.

— Și de Liga contra sporturilor sîngeroase, spuse doamna Smith. Firește, nu oficial, ca organizație, dar mulți membri ai ei au votat, individual, pentru soțul meu.

— Cu atîtea adeziuni, mă mir că...

— Progresiștii vor rămîne o minoritate în cursul acestei generații, mă întrerupse doamna Smith. Dar noi, cel puțin, ne-am ridicat glasul în semn de protest.

Începu atunci o dispută plicticoasă și inutilă. Cel care-o declanșă fu reprezentantul concernului de produse farmaceutice — mi-ar plăcea să-i scriu cu majuscule funcția așa cum scriu Candidatul la Președinție, căci părea într-adevăr reprezentativ, deși reprezenta o lume mai măruntă. Ca fost șef de sector în apărarea pasivă, se socotea un combatant. În afară de asta, se simțea jignit că amintirile lui despre bombardamente fuseseră întrerupte.

— Nu-i pot înțelege pe pacifiști, spuse el. Ei acceptă să fie apărați de niște oameni ca noi...

— Dumneavoastră nici nu ne întrebați, îl corectă domnul Smith cu blîndețe.

— E foarte greu să faci vreo deosebire între un om care are scrupule împotriva serviciului militar, și unul care se eschivează pur și simplu.

— În orice caz, nu se eschivează de la pușcărie, replică domnul Smith.

Jones îi sări în ajutor pe neașteptate :

— Mulți au slujit cu curaj în Crucea Roșie. Unii dintre noi le datorăm viața.

— N-o să găsiți prea mulți pacifiști în țara unde vă duceți, își dădu cu părerea artelnicul.

Farmacistul stărui, cu o voce exasperată de ciudă :

— Dar dacă cineva ar ataca-o pe soția dumitale, ce-ai face ?

De la celălalt capăt al mesei, Candidatul la Președinție îi aruncă o privire lungă mătăhălosului, palidului și bolnăviciosului comis-voiajor, și-i spuse cu gravitate, ca și cum s-ar fi adresat unui provocator la o întrunire politică :

— N-am pretins niciodată, domnule, că suprimînd aciditatea am suprima orice pasiune. Dacă doamna Smith ar fi atacată, iar eu aș avea în mînă o armă, nu garantez că n-aș folosi-o. Oamenii nu sînt totdeauna capabili să se ridice la înălțimea idealurilor lor.

— Bravo, domnule Smith ! exclamă Jones.

— Dar eu aș regreta violența, domnule. Da, aș regreta-o !

5

În seara aceea, înainte de cină, am intrat în cabina artelnicului, nu mai ţin minte pentru ce treabă. L-am găsit aşezat la birou. Sufla într-un prezervativ, umflîndu-l pînă cînd acesta căpătă forma unei bîte de poliţist. După ce-i legă capătul cu o panglică, şi-l scoase din gură. Biroul lui era plin de asemenea baloane în formă de faluşi. Ai fi zis că măcelărise o mulţime de porci.

— Mîine are loc concertul şi n-avem baloane, îmi explică el. Domnul Jones ne-a dat ideea să le înlocuim cu astea.

Am observat că pe unele baloane erau desenate feţe comice, în cerneală colorată.

— N-avem decît o singură femeie la bord, adăugă el, şi nu cred că-şi va da seama de caracterul...

— Uiţi că e o progresistă.

— De-abia n-o să ne-o ia în nume de rău. Astea sînt, incontestabil, nişte simboluri ale progresului.

— Fiind suferinzi de aciditate, n-are rost s-o transmitem şi copiilor noştri.

Artelnicul chicoti şi începu să deseneze cu un creion colorat una din feţele acelea monstruoase. Pielea întinsă scîrţîia sub degetele lui.

— La ce oră crezi c-o s-ajungem, miercuri ?

— Comandantul speră să tragă la chei cam pe seară.

— Sper să intrăm în port înainte de stingerea luminilor. Presupun că n-au încetat să le stingă.

— Da. N-o să găseşti nici o schimbare în bine. Numai în rău. Acum e imposibil să părăseşti oraşul fără un permis al poliţiei. Toate drumurile care ies din Port-au-Prince au fost blocate. Mă îndoiesc că vei putea s-ajungi la hotelul dumitale fără să fii percheziţionat. Noi i-am avertizat pe membrii echipajului că aceia care se vor depărta de port o vor face pe propriul lor risc. Natural că n-au să ţină seamă de avertismentul nostru. La „Măicuţa Caterina" e mereu deschis.

— Ce se mai aude cu Baronul ?

Era porecla pe care unii i-o dăduseră Preşedintelui, în loc de Papa Doc : îl înnobilaseră pe-acest personaj meschin şi derizoriu cu titlul de „Baron Samedi", un fel de strigoi care, în mitologia *Woodoo*, bîntuie cimitirele umblînd în frac şi joben, cu-un trabuc enorm în gură.

— Se pare că n-a mai fost văzut de trei luni încoace. Nu se apropie nici măcar de ferestrele palatului ca să privească fanfara. Te pomeneşti c-o fi mort — dacă se poate muri fără ajutorul unui glonte. În ultimele două curse am fost nevoiţi să renunţăm la escala noastră la Cap Haitien. Oraşul e supus legii marţiale. E prea aproape de graniţa dominicană, şi nu ni se dă voie să intrăm.

Trase adînc aer în piept şi începu să umfle un alt prezervativ, al cărui capăt atîrna ca o tumoare. În cabină mirosea a cauciuc, ca-ntr-un spital.

— Ce te face să te-ntorci ? mă întrebă artelnicul.

— Cînd ești proprietarul unui hotel, nu-l poți lăsa așa...

— Dar îl lăsaseși...

N-aveam de gînd să-i mărturisesc adevăratele mele motive. Erau prea personale și prea serioase, dacă poate fi calificată drept serioasă încurcata comedie a vieții noastre particulare. Artelnicul mai umflă un prezervativ. „Există de bună seamă o forță care face ca lucrurile să se întîmple totdeauna în condițiile cele mai umilitoare", îmi spuneam. Cînd eram copil, credeam în Dumnezeul creștin. Viața la umbra Lui era ceva foarte serios — îl vedeam întrupat în fiece tragedie. Făcea parte din *lacrimae rerum* ca o figură gigantică întrezărită printr-o negură deasă. Acum, cînd mă apropiam de sfîrșitul vieții mele, numai simțul humorului îmi îngăduia uneori să cred în El. Viața era o comedie, nici de cum tragedia pentru care fusesem pregătit, și aveam sentimentul că toți cei care ne îmbarcasem pe vasul acesta cu nume grecesc (de ce-și boteza, oare, o companie de navigație olandeză vasele cu nume grecești?) eram împinși de un farsor tiranic spre un deznodămînt ultra-comic. De cîte ori nu auzisem, în mulțimea de pe Shaftesbury Avenue sau de pe Broadway, după ora de închidere a teatrelor, formula: „Am rîs pînă la lacrimi" ?!

— Ce părere ai despre domnul Jones? mă întrebă artelnicul.

— Maiorul Jones? Eu las asemenea întrebări în seama dumitale și a comandantului.

Era limpede că fusese consultat și el, ca și mine. Împrejurarea că purtam numele de Brown

mă făcea, poate, mai sensibil la comedia lui Jones.

Apucînd unul din caltaboşii aceia l-am întrebat :

— Ai folosit vreodată unul din prezervativele astea ?

— A, nu ! oftă el. Am ajuns la o vîrstă... Sufăr de ficat. Ori de cîte ori încerc o emoţie prea puternică...

Artelnicul mă primise în intimitatea lui şi acum cerea din parte-mi acelaşi lucru, sau poate că însuşi comandantul îi ceruse informaţii despre mine, iar artelnicul socotea că i se ivise prilejul de a le obţine, căci mă întrebă :

— Cum se face că un om ca dumneata a ajuns să se stabilească la Port-au-Prince ? Cum de-ai devenit hotelier ? N-ai aerul unui hotelier. Arăţi ca un... ca un...

Dar imaginaţia nu-l ajută.

Am izbucnit în rîs. Îmi pusese întrebarea-cheie, dar preferam să păstrez răspunsul pentru mine.

6

În seara zilei următoare, comandantul ne onoră cu prezenţa lui la cină ; mecanicul-şef de asemeni. Presupun că între un comandant şi mecanicul-şef trebuie să existe totdeauna o rivalitate, pentru că răspunderile lor sînt egale. Atîta timp cît comandantul îşi luase mesele singur, mecanicul-şef făcuse la fel. Acum, instalaţi fiecare la un capăt al mesei, şedeau pe picior de ega-

lităţile, sub baloanele acelea dubioase. Ni se servi un fel suplimentar de mîncare, căci era ultima noastră noapte pe mare: cu excepţia soţilor Smith, toţi pasagerii băură şampanie.

Artelnicul era neobişnuit de reţinut în prezenţa superiorilor săi (cred c-ar fi preferat să meargă lîngă secund, pe puntea bătută de vînturi, unde s-ar fi simţit mai liber, pe întuneric). Cît despre comandant era, ca şi mecanicul-şef, cam copleşit de solemnitatea prilejului, întocmai ca un preot oficiind o slujbă importantă. Doamna Smith şedea la dreapta comandantului, iar eu la stînga lui, dar conversaţia nu era de loc uşoară din pricina prezenţei lui Jones. Chiar şi *menu*-ul era o piedică în plus, deoarece într-o ocazie ca asta gustul olandez pentru mîncărurile grele, cu carne, îşi dă liber frîu, iar farfuria goală a doamnei Smith era prea adesea un reproş adresat nouă, celorlalţi. E drept că soţii Smith îşi aduseseră cu ei, tocmai din Statele Unite, o sumedenie de cutii şi de sticle, care, aidoma unor balize, marcau totdeauna locurile lor la masă. În seara aceea, simţind poate că-şi cam nesocotiseră principiile ingurgitînd o băutură atît de dubioasă cum e Coca-Cola, îşi preparau singuri o băutură pe bază de apă fierbinte.

— Pe cît înţeleg, rosti comandantul cu un aer sumbru, după masă va urma un divertisment.

— Sîntem puţini la număr, îi răspunse artelnicul, dar maiorul Jones şi cu mine am socotit că trebuie făcut ceva cu ocazia ultimei seri petrecute laolaltă. Există, fireşte, fanfara bucăta-

rilor, iar domnul Baxter ne va prezenta un program foarte special...

Am schimbat priviri mirate cu doamna Smith: nici unul din noi nu știa cine putea fi domnul Baxter. Să fi avut oare la bord vreun pasager clandestin ?

— L-am rugat pe domnul Fernandez să ne ajute, iar dumnealui a consimțit bucuros, continuă artelnicul cu o mutră fericită. Vom încheia programul cîntînd *Auld Lang Syne* [1] în onoarea pasagerilor noștri anglo-saxoni.

Friptura de rață fu adusă pentru a doua oară, iar soții Smith se serviră din pachetele și sticlele lor, ca să ne țină companie.

— Iertați-mă că vă-ntreb, doamnă Smith, ce beți dumneavoastră ? se interesă comandantul.

— Puțin *Barmene* cu apă caldă, răspunse doamna Smith. Soțul meu preferă, seara, *Yeastrol*. Sau *Vecon*, uneori. Crede că *Barmene* îi dă o stare de agitație.

Comandantul aruncă o privire speriată spre farfuria doamnei Smith și-și tăie o felie de rață.

— Dar dumneata ce mănînci, doamnă Smith ? o întrebai ; voiam ca bietul comandant să guste întreg comicul situației.

— Nu pricep de ce mă întrebi tocmai *dumneata*, domnule Brown, care-ai văzut ce mănînc seară de seară, la aceeași oră. E *Slippery Elm Food* [2], îi explică ea comandantului.

Acesta puse jos cuțitul și furculița, își împinse

---

[1] Cîntec popular scoțian.

[2] Mîncare preparată din scoarța unei specii de ulm *(Slippery Elm)* care crește în America de Nord.

farfuria ceva mai încolo şi rămase cu capul plecat. Am crezut întîi că spune o rugăciune, dar am impresia că de fapt i se făcuse greaţă.

— La urmă voi lua puţină *Nuttoline*, dacă n-aveţi iaurt, adăugă doamna Smith.

Comandantul rîgîi ca să-şi dreagă glasul şi privi dincolo de doamna Smith, în lungul mesei ; după ce se strîmbă puţin la vederea domnului Smith, îşi aţinti privirea asupra inofensivului domn Fernandez, ca şi cum acesta ar fi fost răspunzător de întreaga situaţie. Apoi anunţă, pe un ton oficial :

— Vom sosi, sper, mîine după-amiază pe la orele patru. Vă sfătuiesc să vă prezentaţi grabnic la vamă, întrucît luminile se sting în oraş de obicei pe la şase şi jumătate.

— Pentru ce ? întrebă doamna Smith. Cred că-i foarte incomod pentru toată lumea.

— Din economie, o lămuri comandantul şi adăugă : Ştirile primite astă-seară prin radio nu sînt prea bune. Se pare că rebelii au atacat la graniţa dominicană. Guvernul pretinde că situaţia e calmă la Port-au-Prince, dar îi sfătuiesc pe aceia dintre dumneavoastră care vor debarca acolo să se ţină în strînsă legătură cu consulatul lor. Am primit dispoziţia să-i debarc grabnic pe pasageri şi să-mi continui numaidecît drumul spre Santo Domingo. Nu pot zăbovi pentru a lua vreo încărcătură.

— Am impresia, draga mea, c-o să nimerim într-un viespar, spuse domnul Smith de la celălalt capăt al mesei, servindu-se cu încă o lingură de *Froment* — un preparat despre care-mi vorbise la prînz.

— Nu-i pentru prima oară, îi răspunse nevastă-sa cu o satisfacţie lugubră.

Un matelot îşi făcu apariţia, aducîndu-i un mesaj comandantului ; în clipa cînd uşa se deschise, prezervativele începură să se legene în vînt, scîrţîind ori de cîte ori se ciocneau.

— Vă rog să mă scuzaţi, rosti comandantul. Datoria mă cheamă. Trebuie să vă părăsesc. Vă doresc tuturor o seară plăcută.

Mă întrebam, însă, dacă nu cumva mesajul fusese aranjat dinainte — comandantul nu era un om sociabil, iar doamna Smith i se păruse desigur greu de suportat. Mecanicul-şef se ridică la rîndu-i, ca şi cum s-ar fi temut să lase vaporul exclusiv în grija comandantului.

Acum, după plecarea ofiţerilor, artelnicul redeveni el însuşi şi începu să ne îmbie să mîncăm şi să bem pe săturate. (Pînă şi soţii Smith îşi îngăduiră cîte o porţie suplimentară de *Nuttoline*, după îndelungi ezitări. „Nu sînt o gurmandă" se scuză doamna Smith.) Ni se servi un lichior dulce, „în contul" companiei de navigaţie, după cum ne asigură artelnicul, iar gîndul unei băuturi gratuite ne magnetiză pe toţi — afară, bineînţeles, de soţii Smith — îndemnîndu-ne să bem şi mai mult. Pînă şi reprezentantul concernului de produse farmaceutice consimţi să bea, cu toate că se uita la paharul lui cu teamă, ca şi cum verdele ar fi fost culoarea primejdiei. Cînd în cele din urmă am ajuns în salon, am găsit pe fiece scaun cîte un program.

Artelnicul strigă, jovial : „Frunţile sus !" şi începu să-şi lovească încet genunchii rotunzi cu

palmele, în vreme ce orchestra își făcea intrarea, condusă de bucătarul-șef, un tînăr cadaveric, cu obrajii încinși de căldura cuptoarelor, și cu o tichie pe cap. Colegii lui erau înarmați cu tigăi, crătiți, cuțite și linguri ; mai era acolo și o mașină de tocat, menită să adauge o notă ascuțită, iar bucătarul ținea în mînă o frigăruie, în chip de baghetă. Potrivit programului, prima bucată pe care-o cîntară era o *Nocturnă ;* urmă o *Chanson d'amour*, cîntată de însuși bucătarul-șef, cu o voce dulceagă și șovăitoare. *Automne, tendresse, feuilles mortes*[1]... n-am înțeles decît vreo cîteva din cuvintele melancolice ale cîntecului, printre pocnetele lingurilor izbite de tingirile goale. Domnul și doamna Smith ședeau, ținîndu-se de mînă, pe o canapea (doamna avea o pătură pe genunchi), iar reprezentantul concernului de produse farmaceutice îl urmărea cu luare-aminte pe cîntărețul acela slăbănog, întrebîndu-se, poate, dacă l-ar fi putut ajuta cu vreunul dintre drogurile sale. Cît despre domnul Fernandez, ședea mai la o parte, notînd din cînd în cînd cîte ceva într-un carnet. Jones se foia îndărătul scaunului artelnicului, rezemîndu-se uneori de spătar pentru a-i șopti ceva la ureche. Părea stăpînit de o adîncă bucurie, ca și cum întregul spectacol ar fi fost opera lui, iar cînd aplauda, o făcea cu o vizibilă mulțumire de sine. La un moment dat îmi aruncă o privire, clipind din ochi, ca pentru a spune : „Așteaptă puțin și-o să vezi, imaginația mea nu se oprește aici. Ceea ce urmează e și mai grozav."

---

[1] Toamnă, tandrețe, frunze veștede (fr.).

Avusesem de gînd să mă duc în cabina mea după terminarea cîntecului, dar atitudinea lui Jones îmi trezi curiozitatea. Reprezentantul concernului farmaceutic dispăruse, dar mi-am amintit că ora lui de culcare trecuse de mult. Jones îl chemă pe şeful orchestrei la o discuţie, la care se alătură şi toboşarul, ţinîndu-şi sub braţ marea cratiţă de aramă. M-am uitat în program şi-am văzut că următorul număr era un *Monolog dramatic* al domnului J. Baxter.

— Foarte interesant număr, nu găseşti, draga mea ? rosti domnul Smith.

— Crătiţile au fost mai bine folosite decît cînd slujesc la prepararea unei raţe nenorocite, îi răspunse doamna Smith.

Pasiunile ei nu păreau să se fi domolit prin eliminarea acidităţii.

— Foarte frumos a cîntat, nu-i aşa, domnule Fernandez ?

— Da, spuse acesta sugîndu-şi vîrful creionului.

Reprezentantul concernului de produse farmaceutice intră în încăpere, cu o cască de oţel pe cap. Nu se dusese la culcare, ci-şi schimbase doar hainele : purta acum nişte ***blue jeans*** şi strîngea între dinţi un fluier.

— Va să zică, dumnealui e domnul Baxter ! exclamă doamna Smith răsuflînd uşurată.

Cred că nu-i plăceau misterele : ar fi vrut ca toate ingredientele comediei umane să fie etichetate la fel de precis ca drogurile domnului Baxter, sau ca flacoanele cu *Barmene.* Reprezentantul concernului farmaceutic împrumutase desigur pantalonii de la vreun membru al

echipajului, dar m-am întrebat de unde își procurase casca de oțel.

Deodată, fluieră ca să ne facă să tăcem, deși nu vorbise decît doamna Smith, și rosti :

— Urmează monologul dramatic intitulat *Runda șefului de sector.*

Spre vădita lui consternare, unul dintre membrii orchestrei imită o sirenă de alarmă aeriană.

— Bravo ! exclamă Jones.

— Ar fi trebuit să mă previi, mîrîi domnul Baxter. Acum am pierdut șirul.

Fu întrerupt din nou de bubuitul stins al unor tunuri, redat cu ajutorul unei tigăi.

— Asta ce vrea să fie? întrebă domnul Baxter, furios.

— Tunurile din estuar.

— Te amesteci în scenariul meu, domnule Jones !

— Dă-i drumul, zise Jones. Uvertura s-a terminat. Atmosfera a fost creată. Londra 1940.

Domnul Baxter îi aruncă o privire jignită și melancolică, apoi anunță din nou :

— Urmează monologul dramatic intitulat *Runda șefului de sector,* și compus de șeful de sector X.

Acoperindu-și ochii cu palma, ca pentru a-i feri de ciobuirile unor geamuri sparte, începu să declame :

> Flăcări cădeau peste Euston, peste St. Pancras,
> Și peste Tottenham-Road, în acea seară.
> Iar șeful de sector își vedea ca pe-un nor
> Umbra în runda lui solitară.

Tunurile bubuiau în Hyde Park,
Cînd se auzi al primei bombe şuier de spaimă ;
Şeful de sector îşi arătă pumnul spre cer,
Bătîndu-şi joc de-a lui Hitler faimă.

Londra o să reziste, St. Paul la fel,
Şi pentru fiece mort căzut la datorie,
Un blestem va ţîşni dintr-o inimă de german
Împotriva diabolicului Führer, ca să-l sfîşie.

Maples a fost lovit, Gower Street e-o nălucă,
Piccadilly e-n flăcări, dar nu e păcat :
Vom face din raţiile noastre pîine prăjită,
Căci blitzkrieg-ul a fost în Pall Mall îngropat.

Domnul Baxter fluieră, luă poziţie de drepţi şi rosti :

— A sunat încetarea alarmei.

— Era şi timpul ! spuse doamna Smith.

Domnul Fernandez exclamă, aţîţat :

— Nu, nu, nu, domnule !

Şi cred că, cu excepţia doamnei Smith, toţi erau de părere că orice-ar fi urmat în program nu putea fi decît sub nivelul monologului.

— E cazul să mai bem puţină şampanie, spuse Jones. Hei, steward !

Orchestra se întoarse în bucătărie ; numai dirijorul rămase, la cererea lui Jones.

— Şampania o ofer eu, zise acesta. Dacă merită cineva o cupă de şampanie, dumneata eşti acela.

Domnul Baxter se trînti brusc pe scaunul de lîngă mine şi începu să tremure din cap pînă-n picioare.

— Nu vă uitaţi la mine, spuse el bătînd nervos cu pumnul în masă. Totdeauna păţesc aşa : am trac după ce ies din scenă. Ce crezi, am fost apreciat ?

— Foarte mult, i-am răspuns. Unde-ai găsit casca de oţel ?

— E unul din obiectele pe care le car mereu după mine, pe fundul valizei. Practic vorbind, nu m-am despărţit niciodată de ea. Presupun că şi dumneata eşti la fel — păstrezi unele lucruri...

Era destul de adevărat : existau lucruri mai uşor de purtat decît o cască de oţel, deşi la fel de nefolositoare — fotografii, o carte poştală veche, o şi mai veche carte de membru al unui club de noapte de pe Regent Street, un bilet de intrare valabil pentru o zi la cazinoul din Monte Carlo. Eram sigur că puteam scoate din portofel cel puţin o jumătate de duzină de nimicuri dintr-astea.

— Pantalonii *blue jeans* i-am împrumutat de la secund, dar au o croială străină.

— Permite-mi să-ţi torn un pahar. Îţi tremură mîna.

— Chiar ţi-a plăcut poezia ?

— Era foarte evocatoare.

— Atunci o să-ţi spun ceva, ce n-am spus nimănui pîn-acum. Şeful de sector eram chiar eu. Eu sînt şi autorul poeziei. Am scris-o după blitz-ul din mai 1941.

— Ai mai scris şi altele ?

— Nimic altceva, domnule. A, ba da, o singură dată — o poezie despre înmormîntarea unui copil.

— Şi-acum, domnilor, anunţă artelnicul, dacă vă uitaţi în program veţi vedea că am ajuns la un număr foarte special, promis de către domnul Fernandez.

Şi se dovedi într-adevăr un număr foarte special, căci domnul Fernandez începu brusc să plîngă, la fel cum domnul Baxter începuse să tremure. Băuse cumva prea multă şampanie ? Sau fusese sincer emoţionat de poezia recitată de domnul Baxter ? Puţin probabil, căci nu părea să cunoască alte cuvinte englezeşti în afară de *yes* şi *no*. Acum, însă, plîngea, şezînd ţeapăn şi demn pe scaunul lui, încît mi-am spus : „E prima oară cînd văd un om de culoare plîngînd". Ii văzusem rîzînd, furibunzi, speriaţi, dar niciodată copleşiţi, ca omul acesta, de o inexplicabilă jale. Şedeam şi ne uitam la el în tăcere — nici unul dintre noi nu putea face nimic, nu puteam comunica cu el. Trupul îi tremura uşor, întocmai cum salonul tremura la fiece vibraţie a maşinilor, şi mă gîndeam că, de fapt, acesta era un mod mult mai potrivit decît muzica şi cîntecele de a te apropia de sumbra republică. Existau destule motive de plîns pentru fiecare dintre noi, în ţara unde ne duceam.

Atunci i-am văzut pentru prima oară pe soţii Smith în forma lor cea mai bună. Nu-mi plăcuse bobîrnacul pe care doamna Smith se grăbise să-l dea sărmanului Baxter — presupun că orice poezie despre război i se părea scandaloasă ; acum, însă, ea fu singura dintre noi care sări în ajutorul domnului Fernandez. Se aşeză la dreapta lui şi, apucîndu-i o mînă îi dezmierdă palma trandafirie, fără să scoată un cuvînt. Ai fi zis

că-i o mamă care-şi ogoieşte copilul printre străini. Domnul Smith o urmă şi se aşeză la stînga lui, încît formau acum un mic grup aparte. Doamna Smith cloncănea ca o cloşcă lîngă puii ei, iar în cele din urmă domnul Fernandez încetă să plîngă la fel de brusc precum începuse : ridicîndu-se în picioare, duse la buze mîna osoasă şi zbîrcită a doamnei Smith, şi ieşi cu paşi mari din încăpere.

— Ce naiba o fi avut ? ! exclamă Baxter.

— Foarte ciudat, zise artelnicul. Foarte, foarte ciudat.

— Un strică-chef ! mîrîi Jones.

Şi ridică sticla de şampanie, dar o puse la loc, văzînd că-i goală. Dirijorul îşi luă frigarea şi se întoarse în bucătărie.

— Bietul om are necazuri, spuse doamna Smith, dînd glas singurei explicaţii necesare, şi-şi privi mîna, ca şi cum s-ar fi aşteptat să vadă pe pielea ei amprenta buzelor groase ale domnului Fernandez.

— Un strică-chef ! repetă Jones.

— Dacă îmi permiteţi să fac o sugestie, spuse domnul Smith, poate c-ar fi bine să încheiem spectacolul cîntînd *Auld Lang Syne.* Miezul nopţii bate la uşă. N-aş vrea ca domnul Fernandez, care stă singur acolo, să creadă că noi am continuat să... chefuim.

Nu era cuvîntul pe care l-aş fi folosit eu pentru a descrie mica noastră petrecere, dar am fost de-acord cu principiul. Acum nu mai aveam o orchestră ca să ne acompanieze, dar Jones se aşeză la pian şi izbuti să redea îngrozitoarea melodie. Puţin cam stînjeniţi, ne-am prins de

mîini şi-am cîntat. Fără bucătar, fără Jones şi fără domnul Fernandez, alcătuiam un grup foarte mic. Nu eram de loc „Vechi cunoştinţe“, şi totuşi paharele noastre erau deja goale.

7

Trecuse mult de miezul nopţii cînd Jones bătu la uşa cabinei mele. Tocmai îmi făceam ordine printre hîrtii, cu gîndul de a distruge tot ce-ar fi putut să fie privit cu ochi răi de către autorităţi — avusesem, de pildă, un schimb de scrisori în legătură cu posibila vînzare a hotelului meu, iar unele din ele cuprindeau aluzii periculoase la situaţia politică. Cufundat în gînduri, am răspuns enervat la bătaia lui în uşă, ca şi cum aş fi fost în republica neagră, şi m-aş fi putut aştepta la vizita unui *Tonton Macoute.*

— Nu te ţin treaz? mă întrebă el.

— Nici n-am început să mă dezbrac.

— Îmi pare rău de programul de astă-seară — n-a ieşit aşa cum aş fi vrut. Bineînţeles, materialul era cam sărac. Nu ştiu cum să-ţi spun, dar ultima noapte pe bord îmi dă o senzaţie... s-ar putea să nu ne mai vedem niciodată. E ca în ajun de an nou, cînd doreşti ca anul cel vechi să se termine cu bine. Se vorbeşte uneori despre-o „moarte bună“, nu-i aşa? Nu mi-a plăcut că negrul ăla s-a apucat să bîzîie. Parc-ar fi văzut ceva, ceva din viitor. Fireşte, nu-s credincios.

Am impresia că nici dumneata, adăugă el, cu-o privire vicleană.

Eram convins că venise în cabina mea cu o intenţie precisă — nu doar pentru a-şi exprima dezamăgirea în legătură cu spectacolul, ci poate pentru a-mi cere vreun serviciu sau a-mi pune vreo întrebare. Aş fi bănuit chiar că venise să mă ameninţe, dacă situaţia i-ar fi permis. Îşi purta ambiguitatea ca pe-un costum ţipător, de care părea mîndru, ca un om care-ar spune : „Trebuie să mă accepţi aşa cum sînt".

— Artelnicul afirmă că eşti într-adevăr patronul acelui hotel...

— Te îndoiai ?

— Nu tocmai. Dar nu prea arăţi a patron... Paşapoartele nu dau totdeauna o descriere exactă a posesorilor lor, explică el pe un ton afabil şi rezonabil.

— Pe paşaportul dumitale ce scrie ?

— Director de întreprindere. Şi e adevărat, într-o oarecare măsură...

— În orice caz, e cam vag.

— Dar pe-al dumitale ce scrie ?

— Om de afaceri.

— Şi mai vag ! exclamă el, triumfător.

Întrebările, parţial disimulate, aveau să fie baza relaţiilor noastre, pe întreaga lor durată, destul de scurtă de altfel : amîndoi vînam indiciile cele mai mărunte, prefăcîndu-ne că acceptăm versiunea celuilalt în ce priveşte lucrurile mari. Cred că oamenii care-şi petrec o bună parte din viaţă ascunzîndu-se — fie de-o femeie, fie de-un asociat sau chiar de sine însuşi — sfîrşesc prin a se simţi unul pe celălalt. Eu şi

Jones aveam să aflăm multe despre noi în cele din urmă, fiecare din noi folosindu-se de cîte un adevăr ori de cîte ori i se ivea prilejul. E o formă de economie.

— Ai locuit la Port-au-Prince, îmi spuse el. Trebuie să-i cunoşti pe unii din ştabii de-acolo.

— Se schimbă mereu.

— În armată, de pildă ?

— S-au dus cu toţii. Papa Doc n-are încredere în armată. Şeful statului major se ascunde, cred, la ambasada Venezuelei. Generalul e la adăpost în Santo Domingo. Au mai rămas vreo cîţiva colonei la ambasada dominicană ; trei colonei şi doi maiori sînt în închisoare — dacă-au mai rămas cumva în viaţă. Ai vreo recomandare pentru vreunul din ei ?

— Nu tocmai, răspunse el, cu un aer neliniştit.

— E preferabil să nu-ţi arăţi recomandările înainte de a te încredinţa că omul dumitale e încă în viaţă.

— Am un bileţel de la consulul-general haitian din New York, care mă recomandă...

— Nu uita că am fost pe mare vreme de trei zile. O mulţime de lucruri se pot întîmpla în trei zile : consulul-general a cerut, poate, azil...

Jones îmi spuse, întocmai ca şi artelnicul :

— Mă întreb ce te face pe *dumneata* să te-ntorci, în aceste condiţii ?

Adevărul era mai puţin obositor decît orice minciună, iar ora era înaintată, aşa că i-am răspuns :

— Mi-am dat seama că duc dorul acestor meleaguri. Calmul te poate scoate din sărite în aceeaşi măsură ca şi pericolul.

— Da, zise el. Cît despre mine, cred c-am avut parte de destule pericole în timpul războiului.

— În ce unitate ai luptat ?

Jones mă privi rînjind : jucasem prea pe faţă.

— Păi, încă de pe-atunci eram cam vagabond de felul meu. Mă plimbam de colo pînă colo. Ia spune-mi, ce fel de om e ambasadorul nostru ?

— N-avem nici un ambasador. A fost expulzat de mai bine de-un an.

— Atunci, însărcinatul cu afaceri.

— Face şi el ce poate. Cînd poate...

— Am impresia că ne-ndreptăm spre o ţară ciudată.

Jones merse spre hublou ca şi cum s-ar fi aşteptat să poată distinge uscatul dincolo de ultimele două sute de mile de mare, dar nu era altceva de văzut decît lumina cabinei, aşternută pe suprafaţa apei negre, ca o pată de ulei galben.

— Nu prea mai e un paradis al turiştilor, aşa-i ?

— Nu. De fapt, nici n-a fost vreodată.

— Dar poate că oferă totuşi unele posibilităţi unui om cu imaginaţie.

— Depinde.

— De ce anume ?

— De scrupulele pe care le ai.

— Scrupule ?

Ochii lui sondară noaptea ce se rostogolea de jur-împrejur.

— Ei bine, spuse el după ce păru să chib-

zuiască temeinic, scrupulele costă scump... Ce crezi, de ce-o fi plîns negrul ăla ?

— N-am nici o idee.

— A fost o seară ciudată. Sper să reuşim mai bine data viitoare.

— Data viitoare ?

— Mă gîndeam la sfîrşitul acestui an. Ori şi unde ne-am afla fiecare.

Se depărtă de hublou şi adăugă :

— Ştiu, e timpul să mergem la culcare, nu-i aşa ? Dar despre Smith, ce crezi că pune la cale ?

— De ce-ar pune ceva la cale ?

— S-ar putea să ai dreptate. Nu lua aminte la vorbele mele. Şi-acum, mă duc. Călătoria s-a terminat. Acum, nu mai putem da înapoi.

Cînd ajunse la uşă, adăugă, cu mîna pe clanţă:

— Am încercat să dau o notă de voioşie, dar n-am prea izbutit. Somnul e soluţia tuturor necazurilor, nu-i aşa ? Cel puţin, eu aşa văd lucrurile.

Capitolul II

Mă întorceam fără prea mari speranţe într-o ţară a spaimelor şi a dezamăgirilor, şi totuşi fiece detaliu pe care-l recunoşteam pe măsură ce *Medeea* intra în port, îmi prilejuia un soi de fericire. Masivul Kenscoff, aplecat peste oraş, era ca de-obicei pe jumătate cufundat în umbră; soarele în asfinţit se reflecta în geamurile blocurilor noi, construite lîngă port, în stilul aşa-zis „modern", pentru o expoziţie internaţională. Un Columb de piatră ne privea la intrarea în port — acolo obişnuiam să mă-ntîlnesc cu Marta, în fiece seară, înainte ca introducerea orei de stingere să ne închidă în temniţe separate — pe mine în hotelul meu, iar pe Marta în ambasada ei — fără a avea măcar un telefon prin care să putem comunica. Marta venea pe întuneric în maşina soţului ei şi-şi aprindea farurile cînd auzea claxonul *Humber*-ului meu. M-am întrebat dacă luna trecută, după ce se renunţase la ora de stingere, îşi alesese vreun alt loc de întîlnire. Şi cu cine anume. N-aveam nici o îndoială că-şi găsise pe cineva. În zilele noastre nimeni nu mizează pe fidelitate.

Prea multe gînduri grele mă solicitau, ca să mai iau seama la tovarăşii mei de drum. Nu mă aştepta nici un mesaj din partea ambasadei britanice, aşa că am presupus că, deocamdată, totul era în ordine. La biroul de imigrări şi la vamă domnea zăpăceala obişnuită. Vaporul nostru era singurul care sosise, şi totuşi hangarul era plin : hamali, şoferi care nu avuseseră săptămîni în şir nici un client, poliţişti şi, ici-colo, cîte un *Tonton Macoute* cu ochelari negri şi pălărie de fetru. Şi pretutindeni, cerşetori : ieşeau din fiece gaură, cum ţîşneşte apa în anotimpul ploilor. Un bărbat fără picioare şedea sub tejgheaua biroului vamal ca un iepure în coteţ, întinzînd mîna în tăcere.

Un individ cu o figură cunoscută îşi croi drum spre mine. De-obicei frecventa aeroporturile, aşa că nu mă aşteptam să-l văd aici. Era un ziarist pe care toată lumea îl cunoştea sub numele de „Petit Pierre“ — un metis într-o ţară unde corciturile sînt aristocraţii care aşteaptă să le vină rîndul la ghilotină. Unii îl bănuiau c-ar avea anumite legături cu *Tontons Macoute*, altminteri cum ar fi scăpat de bătaie, sau chiar de ceva şi mai rău ? Şi totuşi, în cronicile lui mondene se strecura din cînd în cînd cîte un pasaj care dovedea un ciudat curaj satiric — se bizuia, poate, pe faptul că poliţia nu ştia să citească printre rînduri.

Mă apucă de mînă, ca şi cum am fi fost vechi prieteni, şi-mi spuse în englezeşte :

— Ia te uită, domnul Brown, însuşi domnul Brown !

— Ce mai faci, Petit Pierre ?

Se hlizi la mine, ridicîndu-se pe vîrfurile pantofilor săi ascuţiţi, căci era un omuleţ foarte scund. Era întocmai aşa cum mi-l aminteam : un personaj hilar. Orice fleac îl făcea să rîdă. Avea mişcările repezi ale unei maimuţe, şi părea să se legene de la un perete la altul pe-o frînghie de rîsete. Mă gîndeam că, atunci cînd îi va suna ceasul — şi de bună seamă că, într-o meserie atît de nesigură şi provocatoare, mai devreme sau mai tîrziu tot o să-i sune ceasul — el îi va rîde în nas călăului, aşa cum se spune că fac chinezii.

— Mă bucur că te văd, domnule Brown. Cum mai arată Broadway-ul cu luminile lui strălucitoare ? Marilyn Monroe, valuri de şampanie faină, baruri clandestine...

Era cam anacronic, pentru că în decurs de treizeci de ani nu fusese niciodată mai departe de Kingston, Jamaica.

— Dă-mi paşaportul dumitale, domnule Brown. Unde-ţi sînt tichetele de bagaj ?

Fluturîndu-le deasupra capului, îşi făcu loc cu coatele prin mulţime şi-mi aranjă totul, pentru că-i cunoştea pe toţi. Pînă şi vameşul mă lăsă să trec fără a-mi deschide valizele. Omuleţul schimbă cîteva cuvinte cu un *Tonton Macoute* postat la poartă, iar în clipa cînd am ieşit, îmi şi găsise un taxi.

— Şezi jos, domnule Brown, şezi jos. Bagajul vine numaidecît.

— Care mai e situaţia pe-aici ? l-am întrebat.

— Nimic deosebit. E linişte.

— Nu se mai sting luminile ?

— De ce să se stingă, domnule Brown ?

— Ziarele au scris despre apariţia unor rebeli în Nord.

— Ziarele ? Ziarele americane ? Sper că nu crezi ce spun ziarele americane !

Rezemîndu-şi capul de portiera taxiului, adăugă cu hilaritatea-i bizară :

— Nici nu-ţi închipui ce fericit sînt că te-ai întors, domnule Brown.

Aproape că-mi venea să-l cred.

— De ce să nu mă fi întors ? Nu-s la mine acasă aici ?

— Sigur că da, domnule Brown. Eşti un adevărat prieten al republicii Haiti. (Rîse din nou.) Totuşi, mulţi prieteni adevăraţi ne-au părăsit în ultima vreme. (Îşi coborî vocea cu un ton.) Guvernul a fost nevoit să preia cîteva hoteluri părăsite.

— Mulţumesc pentru avertisment.

— Ar fi fost o greşeală să le lase să se deterioreze.

— Delicat gînd. Cine locuieşte în ele acum ?

— Invitaţi de-ai guvernului, chicoti el.

— A ajuns să aibe invitaţi ?

— A fost o misiune poloneză, dar a şters-o cam repede... Uite că-ţi vine bagajul, domnule Brown.

— Crezi c-o s-ajung la *Trianon* înainte de întreruperea curentului ?

— Da, dacă mergi direct acolo.

— Păi, unde altundeva să mă duc ?

Petit Pierre îmi spuse, rîzînd :

— Permite-mi să vin cu dumneata, domnule Brown. Între Port-au-Prince şi Pétionville drumurile sînt blocate.

— În regulă. Urcă-te. Fac orice, numai să evit încurcăturile.

— Ce-ai făcut la New York, domnule Brown ?

I-am răspuns cu sinceritate :

— Am încercat să găsesc un cumpărător pentru hotelul meu.

— Şi n-ai reuşit ?

— De loc.

— Iniţiativa particulară s-a stins în ţara aceea mare ?

— I-aţi silit să-şi retragă misiunea militară. Ambasadorul a fost rechemat. Nu vă puteţi aştepta să vă acorde prea multă încredere, nu-i aşa ? Dumnezeule, mi-a ieşit cu totul din cap : pe bordul vasului se află un candidat la preşedinţie !

— Un candidat la preşedinţie ? Ar fi trebuit să fiu prevenit.

— Nu-i un candidat care-a avut prea mult noroc.

— N-are a face. Un candidat la preşedinţie... Ce caută aici ?

— Are o scrisoare de recomandare către ministrul sănătăţii publice.

— Doctorul Philipot ? Bine, dar doctorul Philipot...

— A păţit ceva ?

— Ştii cum e în politică. Se-ntîmplă la fel în toate ţările.

— Doctorul Philipot a fost înlăturat ?

— N-a fost văzut de o săptămînă. Se spune că-i în vacanţă.

Petit Pierre îl bătu pe umăr pe şofer :

— Stop, *mon ami.*

Încă n-ajunsesem la statuia lui Columb, iar întunericul se lăsa repede.

— Domnule Brown, spuse el, cred c-ar fi mai bine să mă-ntorc şi să-l caut. Ştii cum se-ntîmplă — omul nu trebuie să capete o impresie greşită. N-ar avea rost, de pildă, ca eu să mă duc în Anglia cu-o scrisoare de recomandare pentru domnul Macmillan.

Se depărtă, fluturîndu-şi mîna, şi-mi strigă :

— O să vin curînd să beau un whisky. Mă bucur, mă bucur grozav că te-ai întors, domnule Brown.

Şi dispăru, cu aerul acela încîntat, care nu se întemeia pe nimic.

Taxiul porni mai departe. L-am întrebat pe şofer — era probabil un agent al poliţiei secrete :

— Vom ajunge la *Trianon* înainte de-a se stinge luminile ?

Şoferul scutură din umeri. Nu era treaba lui să dea informaţii. Luminile erau încă aprinse în pavilionul de expoziţie ocupat de către secretarul de stat, iar lîngă statuia lui Columb era parcată o maşină *Peugeot*.

La Port-au-Prince existau, desigur, multe *Peugeot*-uri, şi nu puteam crede că Marta ar fi avut cruzimea sau prostul gust de a alege acelaşi loc de întîlnire. Totuşi, i-am spus şoferului :

— O să cobor aici. Du-mi, te rog, bagajele la *Trianon*. O să-ţi plătească Joseph.

Mai imprudent decît atît nici n-aş fi putut să fiu. Colonelul care-i comanda pe *Tontons Macoute* avea să afle desigur a doua zi dimineaţa în ce loc anume coborîsem din taxi. Singura măsură

de precauţie pe care-am luat-o a fost să mă asigur că şoferul plecase cu-adevărat. Am urmărit din ochi farurile din spate pînă-au dispărut. Apoi m-am îndreptat spre statuia lui Columb şi spre maşina aceea. Venind pe la spatele ei, am văzut tăbliţa cu iniţialele „C.D." şi numărul maşinii. Era maşina Martei, iar ea era singură.

Am privit-o un timp, fără ca ea să mă vadă. Mă gîndeam să aştept acolo, la vreo cîţiva metri, pînă-l voi zări pe bărbatul cu care-şi dăduse întîlnire. Dar ea îşi întoarse capul în direcţia mea : simţise că cineva o priveşte. Coborî puţin geamul şi spuse în franceză, pe un ton tăios, ca şi cum aş fi fost unul din nenumăraţii cerşetori din port :

— Cine eşti dumneata ? Ce doreşti ?

Dar după ce aprinse farurile, exclamă :

— Dumnezeule ! Aşadar te-ai întors !

Rostise aceste cuvinte pe tonul pe care l-ar fi folosit pentru a vorbi despre o febră recurentă.

Deschise portiera, iar eu mă aşezai lîngă ea. În sărutul pe care mi-l dădu am simţit teamă şi incertitudine.

— De ce te-ai întors ? mă întrebă.

— Cred că-mi lipseai.

— Trebuia să fugi de-aici ca să observi asta ?

— Sperasem că lucrurile se vor schimba, dac-aş pleca pentru un timp.

— Nu s-a schimbat nimic.

— Ce făceai aici ?

— E un loc mai bun decît altele pentru a-ţi duce dorul.

— Nu cumva aşteptai pe cineva?

— Nu. (Îmi apucă un deget şi mi-l suci zdravăn.) Ştii bine că pot fi cuminte vreme de cîteva luni. Numai în vise nu-s cuminte. Te-am înşelat în vis.

— Ţi-am fost şi eu fidel — în felul meu.

— Inutil să-mi explici acum în ce fel. Fii calm. Fii prezent.

Am ascultat-o. Eram pe jumătate fericit, pe jumătate nefericit, că relaţiile dintre noi nu se schimbaseră — afară de faptul că, acum, eu neavînd maşină, Marta trebuia să mă ducă pînă aproape de *Trianon*, cu riscul de a fi văzută: nu ne mai puteam spune „noapte bună" în preajma lui Columb. O verificam pe Marta chiar în timp ce făceam dragoste: n-ar fi avut desigur îndrăzneala să mă primească în maşină dacă-ar fi aşteptat un alt bărbat. Dar pe urmă mi-am spus că nu era o dovadă concludentă — Marta era capabilă de orice. Nu lipsa de îndrăzneală o ţinea legată de soţul ei.

Deodată scoase un ţipăt de care-mi aminteam bine, şi-şi astupă gura cu palma. Corpul i se destinse, era ca un copil ostenit care mi se odihnea pe genunchi.

— Am uitat să-nchid fereastra, îmi şopti.

— Ar fi bine să urcăm spre *Trianon* înainte de întreruperea curentului.

— Ai găsit vreun cumpărător pentru hotel?

— Nu.

— Îmi pare bine.

În grădina publică fîntîna muzicală se înălţa neagră, fără apă şi fără cîntece. Globuri electrice clipeau, transmiţînd mesajul nocturn: „JE

SUIS LE DRAPEAU HAÏTIEN, UNI ET INDIVISIBLE.[1] François Duvalier".

Am trecut pe lîngă grinzile arse ale casei distruse de *Tontons Macoute* şi am urcat panta ce duce spre Pétionville. La jumătatea drumului am dat peste-o barieră. Un tip cu cămaşa ruptă, c-un pantalon cenuşiu şi cu-o pălărie de fetru uzată, pe care-o găsise pesemne într-o ladă de gunoi, se apropie de portiera maşinii, tîrîndu-şi puşca. Ne porunci să coborîm, ca să ne percheziţioneze.

— Eu cobor, i-am zis, dar doamna face parte din corpul diplomatic.

— Dragul meu, nu face scandal, îmi şopti ea. Acum nu mai există nici un fel de privilegii.

Şi ieşind din maşină, merse spre marginea drumului, cu braţele deasupra capului şi cu un zîmbet infam adresat poliţistului.

— Nu vezi „C.D." pe maşină? i-am spus acestuia.

— Dar tu nu vezi că omul nu ştie carte?

Poliţistul îmi pipăi coapsele şi-şi vîrî mîna între picioarele mele. Apoi deschise lada maşinii. Nepricepîndu-se prea bine, îşi isprăvi repede percheziţia. Deschizînd bariera, ne lăsă să trecem.

— N-aş vrea să te-ntorci singură cu maşina, i-am spus Martei. O să-ţi dau un boy... Dacă mi-a mai rămas vreunul.

Cu vreo jumătate de milă mai încolo, vechea bănuială mi-a revenit în minte. Dacă soţii sînt

[1] Urmez drapelul haitian, unic şi indivizibil (fr.).

orbi la infidelitatea nevestelor lor, un amant cade în păcatul contrar: o vede pretutindeni.

— Spune-mi ce aşteptai de fapt, lîngă statuie?

— Nu fi stupid, măcar în seara asta. Sînt fericită.

— Doar nu-ţi scrisesem că mă-ntorc.

— E un loc care-mi amintea de tine, de-aceea mă aflam acolo.

— Dar faptul că tocmai în seara asta... e o coincidenţă...

— Crezi că e singura seară cînd am vrut să-mi amintesc de tine?... Luis m-a întrebat o dată de ce nu mă mai duc, serile, să joc *gin-rummy*, acum, cînd nu se mai sting luminile. Drept care, în seara următoare am plecat cu maşina, ca de obicei. Cum n-aveam pe nimeni de văzut şi nimic de făcut, m-am dus la statuie.

— Şi Luis e mulţumit?

— El e totdeauna mulţumit.

Deodată, în jurul nostru, deasupra şi dedesubt, luminile se stinseră. Doar în jurul portului şi al clădirilor guvernamentale rămase o aură de lumină.

— Sper că Joseph a păstrat puţin petrol pentru întoarcerea mea, şi mai sper că-i pe atît de-nţelept pe cît de virgin.

— E virgin?

— În orice caz, e cast. Din ziua cînd a fost bătut de *Tontons Macoute*.

Am intrat pe aleea în pantă străjuită de palmieri şi *bougainvillaea*. M-am întrebat întotdeauna pentru ce primul proprietar al hotelului i-a dat numele de *Trianon?* Nume mai nepotrivit nici că se putea găsi. Arhitectura hotelului

nu era nici clasică în stil secolul optsprezece, nici luxuriantă gen secolul douăzeci. Cu foişoarele, balcoanele şi ornamentele sale de lemn sculptat, semăna, noaptea, cu o casă tip „Charles Addams"[1] dintr-un număr al revistei NEW YORKER. Te aşteptai să-ţi deschidă uşa o vrăjitoare sau un valet maniac, şi să vezi înapoia lui un liliac bălăbănindu-se pe-un candelabru. Dar pe soare, sau cînd luminile se aprindeau printre palmieri, părea o clădire de epocă, fragilă, frumoasă şi absurdă, ca o ilustraţie dintr-o carte cu poveşti. Ajunsesem s-o îndrăgesc, şi într-un fel eram bucuros că nu găsisem nici un cumpărător. Eram convins că, dacă-aş putea s-o mai ţin încă vreo cîţiva ani, m-aş simţi ca acasă. E nevoie de timp ca să te simţi ca acasă într-un loc, aşa cum e nevoie de timp ca să transformi o amantă într-o soţie. Nici măcar moartea violentă a asociatului meu nu-mi tulburase prea mult dragostea posesivă. Aş fi putut să spun, o dată cu Fratele Laurent din *Romeo şi Julieta* aceste cuvinte, pe care aveam motive să mi le amintesc în versiunea lor franceză :

„Le remède au chaos
N'est pas dans ce chaos".[2]

Remediul fusese o reuşită care nu se datora cîtuşi de puţin asociatului meu : vocile celor care înotau în piscină, clinchetul cuburilor de gheaţă din barul unde Joseph prepara faimoasele lui

---

[1] *Charles Addams* — caricaturist american ale cărui personaje locuiesc în case fantastice.
[2] Remediul haosului nu-i haosul însuşi.

punciuri cu rom, huruitul taxi-urilor care soseau din oraş, larma mesei de prînz servite pe verandă, iar noaptea toboşarul şi dansatorii, cu *Baron Samedi* — siluetă grotescă într-un balet, în care intra cu paşi delicaţi, plimbîndu-şi jobenul sub palmierii luminaţi electric. Avusesem parte pentru scurtă vreme de toate acestea.

Ne-am oprit în întuneric şi-am sărutat-o din nou pe Marta — de fapt, îi puneam încă o întrebare. Nu puteam crede într-o fidelitate capabilă să reziste la trei luni de singurătate. Poate că se apropiase din nou de soţul ei — era o ipoteză mai puţin neplăcută decît altele.

— Ce face Luis? am întrebat-o, strîngînd-o la piept.

— Veşnic acelaşi, îmi răspunse ea.

Şi totuşi, cred că-l iubise cîndva. Acesta e unul din punctele nevralgice ale dragostei clandestine: chiar şi îmbrăţişarea cea mai pătimaşă a amantei e o dovadă în plus că dragostea nu durează. Îl întîlnisem (pentru a doua oară) pe Luis la un cocktail de la ambasadă, unde fusesem invitat împreună cu alţi treizeci. Mi se părea cu neputinţă ca ambasadorul — un bărbat corpolent, în vîrstă de aproape cincizeci de ani, cu părul lucios ca un pantof lustruit — să nu observe cît de des se încrucişau, în încăperea aceea ticsită, privirile mele cu acelea ale Martei, care mă atingea pe furiş cu mîna ori de cîte ori trecea pe lîngă mine. Dar Luis îşi păstra aparenţa de respectabilă superioritate: aceasta era ambasada lui, aceasta era nevasta lui, aceştia erau invitaţii lui. Cutiile de chibrituri, şi chiar benzile din jurul trabucelor erau marcate cu ini-

țialele lui. Țin minte ce mi-a spus, ridicînd în lumină un pahar și arătîndu-mi un cap de taur cizelat cu finețã pe sticlă :

— Le-am comandat special de la Paris.

Avea un foarte dezvoltat simț al posesiunii, deși era, poate, dispus să dea cu împrumut ceea ce poseda.

— Luis te-a consolat în timpul cît am lipsit ?

— Nu, răspunse ea, făcîndu-mă să-mi blestem lașitatea ce mă silise să dau întrebării mele o astfel de formulare, încît să justifice acest răspuns echivoc. Nu m-a consolat nimeni, adăugă ea.

Și am început numaidecît să mă gîndesc la toate sensurile verbului „a consola", dintre care își putea alege unul capabil să-i satisfacă nevoia de adevăr. Căci avea nevoie de adevăr.

— Ți-ai schimbat parfumul.

— Mi l-a dat Luis, cadou de ziua mea. Îl terminasem pe-al tău.

— Uitasem de ziua ta...

— Nu face nimic.

— Joseph se mișcă încet. O fi auzit, cred, mașina.

— Luis e drăguț cu mine. Tu ești singurul bărbat care mă brutalizează. Întocmai ca *Tontons Macoute* pe Joseph.

— Ce vrei să spui ?

Totul era la fel ca înainte : după zece minute făceam dragoste, iar după o jumătate de ceas începeam să ne certăm. Am ieșit din mașină și-am urcat treptele pe întuneric. Cînd am ajuns sus, era cît pe ce să cad, poticnindu-mă de valizele mele, depuse desigur acolo, de către șofer ; l-am

strigat pe Joseph, dar nu mi-a răspuns nimeni. De jur împrejur se întindea veranda, însă nici o masă nu era pregătită. Prin ușa deschisă a hotelului am putut vedea barul în lumina unei minuscule lămpi cu gaz, asemănătoare acelora care se pun la căpătîiul unui copil sau al unui bolnav. Iată ce ajunsese hotelul meu de lux — un cerc de lumină care cuprindea o sticlă de rom pe jumătate goală, două taburete, un sifon ghemuit în umbră ca o pasăre cu pliscul lung.

— Joseph! Joseph! am strigat din nou, dar nici acum nu-mi răspunse nimeni.

Am coborît scările pînă la mașină și i-am spus Martei:

— Așteaptă o clipă!

— S-a-ntîmplat ceva?

— Nu-l găsesc pe Joseph.

— Trebuie să mă-ntorc.

— Nu te poți întoarce singură. Nu fi așa grăbită. Luis poate s-aștepte cîteva clipe.

Am urcat din nou scările hotelului *Trianon*. „Un centru al vieții intelectuale haitiene. Un hotel de lux care satisface atît gusturile gurmanzilor cît și pe cele ale amatorilor de folclor local. Încercați băuturile speciale preparate din cel mai fin rom haitian, scăldați-vă în somptuoasa piscină, ascultați ritmurile tobelor haitiene și priviți-i pe dansatorii haitieni. Luați contact cu elita vieții intelectuale haitiene, cu muzicienii, poeții, pictorii care găsesc în hotelul *Trianon* un centru social..."

Pliantul turistic fusese, cîndva, aproape de adevăr.

Căutînd pe dibuite sub tejgheaua barului, am găsit o lanternă electrică. Trecînd prin salon am intrat în biroul meu, a cărui masă era acoperită cu facturi şi chitanţe vechi. Nu mă aşteptam să găsesc vreun muşteriu, dar nici măcar Joseph nu era acolo. Ce întoarcere acasă ! îmi spuneam. Sub birou era piscina. Cam pe la ora asta, obişnuiau să apară clienţii de la celelalte hoteluri, ca să-şi bea cocktail-ul. În vremurile bune, puţini se duceau să bea în altă parte ; excepţie făceau cei veniţi în excursii organizate, care-şi socoteau fiece bănuţ. Americanii obişnuiau să bea *Dry Martini*. Pe la miezul nopţii, unii dintre ei înotau goi în piscină. Într-o noapte, pe la orele două, m-am uitat pe fereastră şi-am zărit, în lumina lunii, o fată care făcea dragoste în apă. Îşi lipise sînii de bordura piscinei, încît nu-l puteam vedea pe bărbatul din spatele ei. Fata nu m-a zărit — nu observa absolut nimic. În noaptea aceea mi-am spus, înainte de a adormi : „Iată c-am ajuns !"

Deodată am auzit paşi în grădină. Veneau dinspre piscină — paşii inegali ai unui om care şchiopăta. Joseph şchiopăta din ziua întîlnirii sale cu *Tontons Macoute*. Mă pregăteam să ies în întîmpinarea lui pe verandă, cînd am privit din nou spre masa mea de birou. Lipsea ceva acolo. Pe masă erau toate facturile care se adunaseră în lipsa mea, dar unde era oare micul meu *presse-papier* de bronz în formă de sicriu şi gravat cu literele R.I.P., pe care mi-l cumpărasem la Miami, într-o zi de Crăciun ? N-avea nici o valoare, mă costase doar doi dolari şi şaptezeci şi cinci de cenţi, dar era al meu, şi mă

amuza, iar acum dispăruse. Pentru ce se schimbă oare lucrurile în absența noastră ? Pînă și Marta își schimbase parfumul. Cu cît e mai nestatornică viața, cu atît ne displac micile schimbări de detaliu.

Am ieșit pe verandă în întîmpinarea lui Joseph. Îi vedeam lanterna zvîcnind ca un tirbușon pe aleea sinuoasă ce pornea dinspre piscină.

— Dumneavoastră sînteți, domnu' Brown ? îmi strigă el cu o voce enervată.

— Sigur că eu sînt. De ce nu erai aici cînd am sosit ? De ce mi-ai lăsat valizele... ?

Se uita de jos la mine cu o expresie bolnăvicioasă pe fața-i tuciurie.

— Doamna Pineda m-a adus cu mașina ei. Vreau s-o însoțești pînă-n oraș. Te poți întoarce cu autobuzul. Grădinarul e aici ?

— Plecat.

— Dar bucătarul ?

— Plecat.

— Unde mi-e *presse-papier*-ul ? Ce s-a-ntîmplat cu *presse-papier*-ul meu ?

Joseph se uită la mine ca și cum n-ar fi priceput.

— N-a fost nici un client după plecarea mea ?

— Nu, domnu'. Doar...

— Doar ce ?

— Acum patru zile doctorul Philipot venit aici, dar spus ca eu nu spun la nimeni.

— Ce voia ?

— Eu spus la el nu stea aici. Spus că *Tontons Macoute* caută pe el aici.

— Și el ce-a făcut ?

— El totuşi rămas. Pe urmă bucătarul plecat, şi grădinarul plecat. Amîndoi spus vin înapoi cînd el pleacă. El foarte bolnav. De-aia rămas. Eu spus la el pleacă în munţi, dar el zice nu umblă, nu umblă. Picioarele lui umflate rău de tot. Spus la el pleacă înainte întorci dumneavoastră.

— M-am întors într-un adevărat iad. Bine, mă duc să stau de vorbă cu el. În care cameră e ?

— Cînd aud maşină, strig la el : «Vine *Tontons*, ieşi repede !» El foarte obosit. El nu vrea plece. „Eu om bătrîn" spune. Zic la el atunci : „Domnu' Brown ruinează dacă ei găsesc pe dumneata aici. Pentru dumneata totuna dacă *Tontons* găseşte pe dumneata pe drum, dar domnu' Brown ruinează dacă ei prind pe dumneata aici." Mai zis la el că merg eu vorbesc cu ei. Atunci el ieşit repede-repede. Dar fost doar şoferu' ăla prost, cu bagaj... Atunci eu dat fuga şi spus la doctor Philipot.

— Ce facem cu el, Joseph ?

Doctorul Philipot nu era un om rău, în ciuda funcţiei sale de ministru. Ba chiar încercase, în primul an de după instalare, să amelioreze condiţiile de viaţă în cartierul de cocioabe de lîngă chei ; se construise acolo, undeva la capătul străzii Desaix, o pompă de apă, cu numele lui gravat pe o plăcuţă de fontă, dar ţevile nu fuseseră niciodată racordate deoarece antreprenorii nu primiseră un şperţ corespunzător.

— Cînd intrat eu în odaia lui, nu mai găsit pe el acolo.

— Crezi c-a fugit în munţi ?

— Nu, domnu' Brown, nu munţi, răspunse Joseph cu capul plecat. Cred că păţit ceva foarte urît.

Şi adăugă în şoaptă cuvintele gravate pe *presse-papier*-ul meu :

— *Requiescat In Pace*[1].

Căci Joseph era un bun catolic, nu numai un adept fervent al *voodoo*-ismului.

— Domnu' Brown, rog veniţi cu mine.

L-am urmat pe aleea ce ducea spre piscina unde-o văzusem pe fata aceea frumoasă făcînd dragoste — odinioară, într-o altă epocă, în vîrsta de aur. Acum, bazinul n-avea apă în el. Lanterna mea lumină fundul uscat, acoperit cu un strat de frunze.

— Celălalt capăt, îmi spuse Joseph, rămînînd locului, ca şi cum n-ar fi vrut să meargă mai departe.

Doctorul Philipot mersese, cred, pînă la mica zonă de umbră creată de trambulină, sub care zăcea acum, chircit, cu genunchii traşi spre bărbie, ca un foetus adult, îmbrăcat ca pentru înmormîntare, în costumul său cenuşiu şi curat. Îşi tăiase întîi încheieturile mîinilor, apoi beregata, ca să fie mai sigur. Deasupra capului lui se răsucea ţeava, ca un cerc negru. Trebuia doar să deschidem robinetul pentru a spăla sîngele : doctorul Philipot fusese cît se poate de rezonabil. Murise desigur doar cu cîteva minute înainte. Primele mele gînduri fură egoiste : cînd cineva

---

[1] Odihnească-se în pace (lat.).

se sinucide în propria-ţi piscină, nu poţi fi tras la răspundere. Se putea ajunge lesne acolo direct de pe şosea, fără a mai trece prin casă. Cerşetorii obişnuiau să vină aici ca să vîndă clienţilor care înotau în piscină diferite statuete de lemn.

— Doctorul Magiot a mai rămas în oraş? l-am întrebat pe Joseph.

El dădu din cap.

— Du-te la doamna Pineda, care-aşteaptă în maşină, afară, şi roag-o să te conducă pînă la locuinţa lui, e în drumul spre ambasadă. Nu-i spune pentru ce anume. Adu-l aici pe doctor, dacă va fi de acord să vină.

Era, cred, singurul medic din oraş, care-ar fi avut curajul să îngrijească pe-un adversar al Baronului, fie el mort de-a binelea.

Dar înainte ca Joseph să fi avut răgazul de-a porni pe alee, am auzit zgomot de paşi, apoi vocea greu de confundat a doamnei Smith:

— Vameşii din New York ar avea cîte ceva de-nvăţat de la oamenii de-aici. Au fost foarte politicoşi cu noi. N-o să găseşti niciodată printre albi politeţea oamenilor de culoare.

— Atenţie, draga mea, e o mică groapă-n drum.

— Văd destul de bine. Nimic nu-i mai sănătos pentru ochi decît morcovii cruzi, doamnă...

— Pineda.

— Doamnă Pineda.

Marta venea în urma soţilor Smith, cu o lanternă în mînă.

— Am găsit-o pe această amabilă doamnă în maşina de-afară, îmi spuse domnul Smith. Nu părea să fie cineva în preajmă.

— Vă rog să mă scuzaţi. Uitasem că veniţi să vă instalaţi aici.

— Credeam că şi domnul Jones o să vină, dar l-am lăsat în compania unui ofiţer de poliţie. Sper că n-are neplăceri.

— Joseph, pregăteşte apartamentul *John Barrymore*. Ai grijă să fie multe lămpi pentru domnul şi doamna Smith. Scuzele mele în legătură cu lumina electrică. Acuşi-acuşi trebuie să se aprindă.

— Ne simţim foarte bine, zise domnul Smith. E ca o aventură.

Dacă, aşa cum cred unii, sufletul zboară o oră-două deasupra cadavrului pe care l-a părăsit, cîte banalităţi e silit să asculte în vreme ce aşteaptă, deznădăjduit, să audă rostindu-se vreun gînd serios, vreo expresie menită să confere demnitate vieţii pe care-a părăsit-o !

— O să vă mulţumiţi doar cu nişte ouă în seara asta ? am întrebat-o pe doamna Smith. Mîine voi organiza totul aşa fel ca să vă simţiţi bine. Din nefericire, bucătarul a plecat ieri.

— Nu te osteni să comanzi ouă, îmi spuse domnul Smith. La drept vorbind, sîntem cam dogmatici în privinţa ouălor. Dar avem propriul nostru *Yeastrol*.

— Iar eu am *Barmene*, zise doamna Smith.

— Am dori numai puţină apă caldă, spuse domnul Smith. Doamna Smith şi cu mine ne adaptăm foarte uşor. Nu trebuie să-ţi faci griji din pricina noastră... Ce piscină frumoasă !

Ca să le arate cît de întinsă era piscina, Marta începu să-şi îndrepte lanterna spre trambulină şi spre partea cea mai adîncă. I-am smuls repede lanterna din mînă şi-am întors-o spre foişorul sculptat, şi spre balconul de deasupra palmierilor. La etaj, acolo unde Joseph pregătea camera oaspeţilor, se şi aprinsese o lumină.

— Iată apartamentul dumneavoastră, le-am spus. Apartamentul *John Barrymore*. De-acolo veţi vedea întreaga panoramă a oraşului Port-au-Prince, portul, palatul, catedrala.

— John Barrymore a locuit efectiv aici? se interesă domnul Smith. În camera aceea?

— A stat aici înainte de venirea mea, dar pot să v-arăt facturile băuturilor pe care le-a comandat.

— Un mare talent distrus, conchise domnul Smith, cu mîhnire în glas.

Nu puteam să uit că, în curînd, lumina electrică, întreruptă din motive de economie, avea să se aprindă din nou în întreg Port-au-Prince. Cîteodată curentul era întrerupt vreme de trei ore, alteori mai puţin de-o oră — nimic nu era sigur. Îi spusesem lui Joseph că în lipsa mea hotelul trebuia să funcţioneze „ca de-obicei", pentru că nu era exclus ca vreo doi-trei ziarişti să se oprească pentru cîteva zile ca să scrie un reportaj despre „Republica de coşmar", cum aveau desigur să-l intituleze. Poate că, în mintea lui Joseph, „ca de-obicei" însemna ca becurile să se-aprindă în palmieri şi în jurul piscinei. N-aş fi vrut ca, cel puţin în prima noapte, Candidatul la preşedinţie să vadă un cadavru ghemuit sub trambulină. Nu aceasta era ideea pe care

mi-o făceam eu despre ospitalitate. Şi oare nu-mi pomenise el ceva despre o scrisoare de recomandare către ministrul sănătăţii publice ?

Joseph apăru la capătul aleii. I-am poruncit să le arate soţilor Smith apartamentul, iar după aceea să o însoţească pe doamna Pineda pînă la locuinţa ei.

— Bagajul nostru e pe verandă, spuse doamna Smith.

— Între timp a şi ajuns în camera dumneavoastră. Vă asigur că nu veţi mai rămîne mult timp în întuneric. Trebuie să ne scuzaţi : ţara noastră e foarte săracă.

— Cînd mă gîndesc la toată risipa de pe Broadway ! oftă doamna Smith.

Şi, spre uşurarea mea, porniră amîndoi pe alee în sus, luminaţi de lanterna lui Joseph. Eu rămăsesem la capătul cel mai puţin adînc al piscinei, dar cum ochii mi se deprinseseră cu întunericul, mi se păru că zăresc cadavrul, ca o moviliţă de pămînt.

— Ceva nu-i în ordine ? mă întrebă Marta, îndreptîndu-şi lanterna spre faţa mea.

— Încă n-am avut timp să-mi dau seama. Împrumută-mi o clipă lanterna.

— Ce te-a făcut să zăboveşti aici ?

Am luminat cu lanterna palmierii, departe de piscină, ca şi cum aş fi inspectat instalaţia electrică.

— Am stat de vorbă cu Joseph. Hai să urcăm, vrei ?

— Ca să dăm din nou peste soţii Smith ? Prefer să rămîn aici. E nostim că n-am fost niciodată, aici, la tine-acasă.

— Da, am fost totdeauna foarte prudenţi.
— Nu m-ai întrebat ce face Angel.
— Scuză-mă.

Angel era fiul ei, copilul insuportabil care contribuia la separarea existenţelor noastre. Era prea gras pentru vîrsta lui, avea ochii tatălui său — ca nişte nasturi cafenii — sugea mereu bomboane, poseda un ascuţit spirit de observaţie şi ridica numeroase pretenţii — mai ales la atenţia exclusivă a maică-si. Parc-ar fi vrut să sugă toată tandreţa din relaţiile noastre, la fel cum sugea, îndelung, miezul lichid al unei bomboane. Jumătate din conversaţia noastră îl avea ca subiect pe el : „Acum, trebuie să plec, i-am promis lui Angel să-i citesc ceva". „Astă-seară nu ne putem vedea, Angel vrea să merg cu el la cinema". „Dragul meu, astă-seară sînt atît de obosită — Angel a invitat la ceai şase prieteni..."

— Ce mai face Angel ?
— A fost bolnav tot timpul cît ai lipsit. A avut gripă.
— Dar acum e mai bine ?
— Da, mult mai bine.
— Hai să plecăm.
— Luis nu mă aşteaptă aşa devreme. Nici Angel. Dacă tot sînt aici... Barem să profităm...

M-am uitat la ceas : era aproape opt şi jumătate. I-am spus :

— Soţii Smith...
— Sînt ocupaţi cu bagajele lor... Ce te frămîntă, iubitule ?
— Mi-am pierdut *presse-papier*-ul, am îngăimat eu.

— Un *presse-papier* foarte prețios ?

— Nu, dar dacă mi-a fost furat, mă întreb ce alte lucruri mi-or mai fi dispărut ?

Deodată, luminile se aprinseră în jurul nostru. Apucînd-o de braț, am întors-o cu fața spre mine și-am împins-o pe alee în sus. Domnul Smith ieși pe balcon și-mi strigă :

— Crezi că doamna Smith ar putea să capete o pătură în plus, pentru cazul cînd vremea s-ar răci ?

— O să vă trimit încă o pătură, dar vremea nu se va răci.

— De-aici se deschide o panoramă frumoasă.

— O să sting luminile din grădină și-atunci o să se vadă și mai bine.

Întrerupătorul se afla în biroul meu ; aproape c-ajunsesem acolo, cînd vocea domnului Smith se auzi din nou :

— Domnule Brown, e cineva care doarme în piscină.

— O fi vreun cerșetor.

Doamna Smith venise pesemne lîngă soțul ei, căci i-am auzit glasul :

— Unde, dragul meu ?

— Acolo.

— Bietul om ! Mă gîndesc să-i duc ceva bani.

Eram ispitit să le strig : „Duceți-i scrisoarea de recomandare, e ministrul sănătății publice !“

— Nu te sfătuiesc, draga mea. N-ai face decît să-l trezești pe-acest nenorocit.

— Ciudat loc și-a ales ca să doarmă.

— Bănuiesc că l-a ales pentru răcoare.

Am ajuns la ușa biroului și-am stins luminile din grădină. L-am auzit pe domnul Smith spunînd :

— Ia privește, draga mea ! Clădirea aceea albă, cu cupolă. Trebuie să fie palatul.

— Un cerșetor adormit în piscină ? mă întrebă Marta.

— Se întîmplă.

— Nici nu l-am observat. Ce cauți ?

— *Presse-papier*-ul. De ce mi l-o fi furat ?

— Cum arăta ?

— Un mic sicriu, cu inițialele R.I.P. gravate pe capac. Îl foloseam la corespondența nu prea urgentă.

Marta rîse, mă îmbrățișă și mă sărută. I-am răspuns cît am putut de bine, dar cadavrul din piscină părea să ne transforme gesturile într-o farsă. Cadavrul doctorului Philipot aparținea unei teme mai tragice ; noi alcătuiam doar o intrigă secundară, menită să aducă oarecare destindere. L-am auzit pe Joseph mișcîndu-se în bar și l-am strigat :

— Ce faci acolo ?

Doamna Smith îi explicase, pesemne, ce anume dorea : două cești, două linguri, o sticlă cu apă fierbinte.

— Adaugă și o pătură, i-am spus. Pe urmă, pleci în oraș cu doamna.

— Cînd te mai văd ? mă întrebă Marta.

— La aceeași oră, în același loc.

— Nu s-a schimbat nimic, nu-i așa ? mă iscodi ea cu neliniște în glas.

— Nu, nimic.

Dar vocea mea avea ceva crispat, care nu-i scăpă Martei.

— Iartă-mă. În orice caz, bine că te-ai întors.

Cînd plecă în sfîrşit împreună cu Joseph, m-am întors la piscină şi m-am aşezat pe marginea ei, în întuneric. Mă temeam că soţii Smith ar putea să coboare, dornici de conversaţie, dar peste cîteva minute am văzut că luminile se sting în apartamentul *John Barrymore*. Îşi luaseră desigur pastilele de *Yeastrol* şi *Barmene*, şi se culcaseră ca să-şi doarmă somnul paşnic. Cu o seară înainte se culcaseră tîrziu, din pricina spectacolului, şi avuseseră apoi o zi foarte grea. Mă întrebam ce s-o fi întîmplat cu Jones? Îşi exprimase dorinţa de a sta la *Trianon*. Mă gîndeam şi la domnul Fernandez şi la lacrimile lui misterioase. M-aş fi gîndit la orice, numai ca să uit de ministrul sănătăţii publice, ghemuit sub trambulină.

Undeva în munţi, dincolo de Kenscoff, bătea o tobă, marcînd locul unde se afla o „tonelă“ [1] *voodoo*. Nu se auzeau prea des tobele acum, sub domnia lui Papa Doc... Am simţit că se mişcă ceva pe întuneric, iar cînd mi-am îndreptat lanterna spre trambulină, am văzut un cîine jigărit şi flămînd: privindu-mă cu ochii lui urduroşi, începu să dea deznădăjduit din coadă, ca şi cum mi-ar fi cerut voie să sară în bazin şi să lingă sîngele. L-am alungat. Cu cîţiva ani înainte avusesem trei grădinari, doi bucătari, pe Joseph şi încă un barman, patru băieţi de serviciu, două

---

[1] Templu.

slujnice, un şofer, iar în plin sezon (ca de pildă acum) angajam şi personal suplimentar. În seara asta, lîngă piscină ar fi fost un spectacol de cabaret, iar în intervalele lăsate de muzică, aş fi auzit murmurul depărtat al străzilor, aidoma zumzetului unui stup. Acum, deşi se renunţase la întreruperea curentului, nu se auzea nici un zgomot, nici măcar un lătrat — pentru că luna nu răsărise. S-ar fi zis că răsunătorul meu succes rămăsese şi el departe în trecut, şi nu mai putea fi auzit. Nu mă bucurasem prea multă vreme de el, dar nici acum nu mă puteam plînge : aveam doi clienţi la hotel *Trianon*, îmi regăsisem amanta, şi eram încă în viaţă, spre deosebire de domnul ministru. M-am instalat cît mai comod cu putinţă pe bordura piscinei şi mi-am început lunga aşteptare a doctorului Magiot.

Capitolul III

I

Din cînd în cînd, de-a lungul vieţii mele, am fost nevoit să prezint un *curriculum vitae*. Acesta începea de-obicei cam aşa : Născut în 1906 la Monte Carlo din părinţi britanici ; educat la Colegiul iezuit al Bunei-Vestiri ; numeroase premii pentru versificaţie şi compoziţie în limba latină ; intrat de timpuriu în afaceri... Fireşte, schimbam detaliile acestei cariere în funcţie de destinatarul autobiografiei mele.

Dar cîte omisiuni sau adevăruri îndoielnice nu conţineau chiar şi aceste declaraţii preliminare ! Mama mea nu era, în orice caz, britanică şi nici pînă în ziua de azi nu sînt sigur dacă era franceză — poate că era monegască. Bărbatul pe care mi-l alesese drept tată plecase din Monte Carlo înainte de naşterea mea. Poate că numele lui era Brown. Numele acesta sună autentic — de-obicei maică-mea nu era atît de modestă în gusturile ei. Ultima oară cînd o văzusem — în agonie, la Port-au-Prince — purta numele de Contesă de Lascot-Villiers. Plecase din Monte Carlo (părăsindu-şi, cu această ocazie, şi fiul) în mare grabă, curînd după armistiţiul din 1918, fără să achite notele de plată de la colegiul meu.

Dar Compania lui Isus e obişnuită cu notele neachitate, ea activează cu zel la periferia aristocraţiei, unde poliţele refuzate la plată sînt aproape la fel de frecvente ca şi adulterurile, aşa încît colegiul a continuat să mă întreţină. Eram un elev strălucit şi se spera, oarecum, că voi ajunge, cu timpul, să am o vocaţie. Eu însumi credeam acelaşi lucru : sentimentul vocaţiei mă bîntuia ca o gripă, ca o miasmă de irealitate, la o temperatură sub cea normală în răcoarea lucidă a dimineţii, pentru a se ridica, noaptea, la arşiţa febrei. Aşa cum alţi băieţi se luptau cu demonul masturbaţiei, eu mă luptam cu credinţa. Mi se pare ciudat astăzi să mă gîndesc la versurile şi compoziţiile mele latineşti — toată ştiinţa aceea s-a evaporat, la fel ca şi taică-meu. Un singur vers mi-a rămas fixat cu îndărătnicie în memorie — vestigiu al vechilor mele vise şi ambiţii : *Exegi monumentum aere perennius...* [1] Mi l-am repetat cu aproape patruzeci de ani mai tîrziu, în ziua morţii mamei mele, stînd lîngă piscina hotelului *Trianon* din Pétionville şi contemplînd fantastica dantelărie de lemn profilată pe fundalul palmierilor şi al norilor negri ca cerneala, îngrămădiţi de vînt deasupra Kenscoff-ului. Stăpîneam peste o jumătate de hotel, şi ştiam că-n curînd va fi în întregime al meu. Mă şi simţeam ca un proprietar. Ţin minte că-mi spuneam : „O să fac din el cel mai popular hotel pentru turişti din Caraibe“, şi poate c-aş fi reuşit dacă un doctor nebun n-ar fi venit la

---

[1] Am ridicat un monument mai durabil decît arama (Horaţiu).

putere, umplîndu-ne nopţile nu cu acordurile jazz-ului, ci cu zgomotele discordante ale violenţei.

Nu cariera de hotelier era cea pe care, după cum am mai spus, nădăjduiseră iezuiţii că o voi îmbrăţişa. Speranţele lor fuseseră definitiv spulberate cu prilejul unui spectacol şcolar cu *Romeo şi Julieta*, în foarte cumintea-i versiune franceză. Mi se încredinţase rolul bătrînului călugăr Lawrence, iar unele din replicile pe care-a trebuit să le-nvăţ, mi-au rămas în minte, nu ştiu de ce, pînă-n ziua de azi. Ele nici nu prea sună a poezie : *„Accordes-moi de discuter sur ton état."* [1] „Fratele Laurent" avea puterea de a transforma pînă şi tragedia nefericiţilor amanţi în ceva prozaic : *„J'apprends que tu dois, et rien ne peut le reculer, / Être mariée à ce comte jeudi prochain"* [2].

Rolul meu li se păruse desigur bunilor monahi cît se poate de potrivit cu împrejurările, şi nu prea obositor sau aţîţător, dar cred că *gripa* mea sacerdotală era deja pe sfîrşite, iar interminabilele repetiţii, prezenţa continuă a celor doi îndrăgostiţi şi senzualitatea pasiunii lor (în ciuda surdinei puse de traducătorul francez) mă împingeau să evadez. Arătam mult prea matur pentru anii mei, iar dacă regizorul nu putuse face din mine un actor, mă iniţiase cel puţin, destul de temeinic, în tainele machiajului. Am „luat cu împrumut" paşaportul unuia dintre ti-

---

[1] Permite-mi să discut despre situaţia ta.

[2] Aflu că eşti silită, şi nimic nu poate schimba asta,
Să te măriţi joia viitoare cu acel conte.

nerii profesori mireni de literatură engleză şi, într-o după-amiază, am intrat la Cazino. Acolo, graţie unei neverosimile serii de nouăsprezece şi de zero-uri, am cîştigat, în decurs de numai patruzeci şi cinci de minute, echivalentul a trei sute de lire ; o oră mai tîrziu îmi pierdeam fecioria, într-un fel stîngaci şi neaşteptat, într-o cameră a *Hotelului Paris*.

Iniţiatoarea mea era cu cel puţin cincisprezece ani mai în vîrstă decît mine, dar în mintea mea a rămas la aceeaşi vîrstă, şi numai eu am îmbătrînit. Ne-am întîlnit la Cazino, unde, văzînd că norocul mă urmărea — îmi plasam mizele peste umărul ei — începu să-şi pună jetoanele alături de ale mele. Dacă eu am cîştigat în după-amiaza aceea peste trei sute de lire, ea a cîştigat poate vreo sută ; apoi m-a oprit, sfătuindu-mă să fiu prudent. Sînt sigur că n-avusese cîtuşi de puţin intenţia să mă seducă. E adevărat că m-a poftit să iau ceaiul cu ea la hotel, dar ştia mai bine decît funcţionarii Cazinoului ce se-ascunde sub masca mea, căci, ajunsă pe trepte, s-a întors cu faţa spre mine şi mi-a şoptit, ca o complice : „Cum de-ai reuşit să intri ?“ Sînt convins că, în acel moment, nu eram pentru ea mai mult decît un copil îndrăzneţ, care-o amuza.

N-am încercat să mă prefac. I-am arătat paşaportul meu fals, iar ea m-a dus în baie şi m-a ajutat să-mi şterg urmele machiajului care, în după-amiaza aceea de iarnă, în lumina lămpilor, trecuse drept o faţă de om matur. L-am văzut pe „fratele Laurent“ dispărînd rid cu rid în oglinda de deasupra etajerei pe care femeia îşi înşirase loţiunile, creioanele pentru sprîncene,

cutioarele cu pomadă. Am fi putut trece amîndoi drept o pereche de actori care împărţeau acelaşi vestiar.

La colegiu ceaiul ni se servea pe nişte mese lungi, la capătul cărora era aşezat cîte un ceainic. Pe fiecare masă erau puse cîte trei *baguettes*, un fel de pîini lungi, precum şi nişte porţii anemice de unt şi marmeladă ; ceştile de porţelan erau groase, ca să reziste la smuciturile şcolarilor şi la tăria ceaiului. La *Hôtel de Paris* am rămas uimit de fragilitatea ceştilor, de ceainicul de argint, de micile şi gustoasele sandvişuri triunghiulare, de eclerurile umplute cu cremă. Mi-am pierdut timiditatea. Am vorbit despre mama mea, despre compoziţiile mele latineşti, despre *Romeo şi Julieta*. Fără vreo intenţie rea, poate, am citat din Catul ca să-mi arăt erudiţia.

Nu-mi mai amintesc prin ce succesiune de gesturi am ajuns, treptat, la primul meu sărut pe divan, un sărut lung, de adult. Ţin minte că femeia mi-a spus că era măritată cu un director al Băncii Indochinei, şi am avut atunci viziunea unui om care îndeasă cu-un linguroi monezi într-un sertar. Soţul ei plecase de curînd la Saigon, unde ea bănuia că are o metresă cochinchineză. N-a fost o conversaţie prea lungă ; am revenit curînd la începutul studiilor mele, la acea primă lecţie de amor, luată într-o cămăruţă albă, pe un pat mare şi alb, cu stîlpii sculptaţi în chip de ananaşi. Cîte detalii îmi stăruie încă în minte după mai bine de patruzeci de ani ! Se spune de-obicei despre scriitori că primii douăzeci de ani de viaţă conţin întreaga lor experienţă, restul fiind observaţie — dar eu cred

că acelaşi lucru e valabil pentru toţi oamenii.

În vreme ce eram culcaţi în patul acela, se petrecu un lucru ciudat. Femeia mă găsea timid, speriat, dificil. Degetele ei n-avuseseră succes, nici măcar buzele nu-şi îndepliniseră rolul, cînd deodată un pescăruş zbură în încăpere, venind dinspre portul de sub deal. Pasărea păru, o clipă, să umple toată odaia cu albele-i aripi desfăşurate. Femeia scoase o exclamaţie de spaimă şi se depărtă de mine : *ea* era intimidată acum ! Am întins mîna ca s-o liniştesc. Pasărea se cocoţă pe un scrin, sub o oglindă cu rama aurită, şi rămase acolo, cu ochii la noi, proţăpită pe lăbuţele-i lungi ca nişte picioroange. Părea să se simtă la largul ei în odaie, întocmai ca o pisică, şi mă aşteptam s-o văd că începe să-şi cureţe penele. Noua mea prietenă tremura puţin de frică, şi m-am simţit deodată puternic ca un bărbat : am posedat-o cu atîta uşurinţă şi siguranţă, de parc-aş fi fost de multă vreme amantul ei. Nici eu, nici ea nu ne-am dat seama cînd a ieşit pescăruşul, dar am simţit parcă pe spinare — şi voi avea mereu această senzaţie — curentul stîrnit de aripile păsării, în clipa cînd şi-a luat din nou zborul spre port şi spre golf.

Aceasta a fost aventura mea — victoria din Cazino, urmată de alte cîteva minute de triumf în camera aceea albă-aurie — singura mea aventură amoroasă care s-a terminat fără suferinţă şi fără părere de rău. Femeia aceea n-a fost nici măcar cauza plecării mele din colegiu, plecare care s-a datorat propriei mele imprudenţe, în ziua cînd am depus pe tava de chetă de la liturghie un jeton de ruletă în valoare de cinci

franci, pe care uitasem să-l schimb. Îmi închipuiam că fac dovadă de generozitate, căci obişnuita mea danie era de douăzeci de centime, dar cineva mă văzu şi mă „turnă" la directorul de studii. În convorbirea care urmă, ultimele vestigii ale vocaţiei mele se spulberară. M-am despărţit de iezuiţi în termeni politicoşi de-o parte şi de alta ; dacă ei au încercat oarecare dezamăgire, cred că au simţit, fără voia lor, şi un anumit respect, căci fapta mea nu era nedemnă de colegiul lor. Izbutisem să-mi ascund mica mea avere sub saltea, iar cînd i-am asigurat că un unchi dinspre partea tatălui îmi trimisese bani de drum ca să plec în Anglia, făgăduindu-mi de asemeni sprijin şi o slujbă la propria-i întreprindere, iezuiţii m-au lăsat să plec fără nici un regret. Le-am spus că voi plăti datoria mamei mele de îndată ce voi fi cîştigat destul (promisiune pe care-o acceptară puţin cam stînjeniţi, îndoindu-se desigur că o voi putea îndeplini vreodată), şi i-am asigurat de asemeni că voi lua negreşit contact cu părintele iezuit Thomas Capriole de pe Farm Street, un vechi prieten al Rectorului (promisiune pe care socoteau că o voi îndeplini, poate). Cît despre scrisoarea acelui unchi imaginar, îmi venise foarte uşor s-o ticluiesc. Dacă fusesem în stare să-i păcălesc pe responsabilii Cazinoului, nu mă temeam că voi da greş cu Părinţii Iezuiţi : nici unul dintre ei nu se gîndi să-mi ceară să le-arăt plicul. Am pornit spre Anglia cu expresul internaţional care se opreşte în gara cea mică de sub Cazino. Acolo am privit pentru ultima oară turnurile baroce care-mi dominaseră copilăria — o imagine a

vieţii adulte, un palat al norocului, unde se putea întîmpla orice, precum o dovedisem, destul de limpede, eu însumi.

2

Aş nesocoti proporţiile corecte ale subiectului meu dacă aş relata fiece etapă a drumului străbătut de mine de la cazinoul din Monte Carlo pînă la cazinoul din Port-au-Prince, unde m-am regăsit în posesia unei sume de bani şi a dragostei unei femei — coincidenţă la fel de neverosimilă ca şi întîlnirea în Atlantic a trei oameni cu numele de Smith, Brown şi Jones.

În acest lung răstimp am trăit de pe-o zi pe alta, cu excepţia perioadei de linişte şi de respectabilitate care-a început o dată cu războiul, şi în care nu toate ocupaţiunile mele au fost de aşa natură încît să-şi găsească un loc în pomenitul *curriculum vitae*. Prima slujbă pe care-am căpătat-o, graţie solidelor mele cunoştinţe de limbă franceză (latineasca mea se dovedise a fi inutilă) a fost într-un mic restaurant din Soho, unde am lucrat timp de şase luni ca ospătar. N-am pomenit nici o dată despre asta, nici despre avansarea mea la restaurantul *Trocadero*, obţinută graţie unei referinţe false din partea lui *Fouquet* din Paris. După cîţiva ani de serviciu la *Trocadero* am ajuns să fiu numit consilier la o mică editură pedagogică, ai cărei patroni lansau tocmai atunci o colecţie de clasici francezi cu un aparat critic plin de note scrupulos salubre. Ocupaţia

asta şi-a găsit locul în *curriculum vitae*. Altele, care-au urmat, nu şi l-au găsit. De fapt, am cam fost răsfăţat de slujba comodă pe care-am avut-o în timpul războiului, în cadrul secţiei de spionaj politic a Ministerului de externe, slujbă de supraveghetor al stilului propagandei noastre în teritoriul controlat de Vichy ; aveam chiar o secretară, în persoana unei romanciere. Cînd războiul s-a terminat, am aspirat la ceva mai bun decît vechea mea existenţă de azi pe mîine ; totuşi m-am întors pentru cîţiva ani la acest mod de viaţă, pînă cînd mi-a venit o idee : mă aflam la sud de Piccadilly, în faţa uneia din acele galerii de artă, unde poţi vedea cîte o pînză, nu tocmai autentică, a vreunui obscur pictor olandez din veacul al şaptesprezecelea, sau poate era în faţa unei galerii situate cu o treaptă mai jos pe scara profesiunii, acolo unde amatorii sînt serviţi în chip misterios cu portrete de cardinali joviali care se-nfruptă cu somonul ce li se-ngăduie în ziua de vineri. Un bărbat între două vîrste, îmbrăcat cu o jiletcă la două rînduri, sub care-i atîrna un lănţug de ceas — un om pe care l-aş fi crezut străin de orice preocupare artistică, privea ţintă tablourile ; deodată, am avut certitudinea că ştiu precis ce-i trece prin minte : „La *Sotheby* [1], luna trecută, un tablou a ajuns să fie vîndut cu o sută de mii de lire. Un tablou poate să reprezinte o avere — dacă te pricepi îndeajuns sau chiar dacă încerci numai." Individul nu-şi lua ochii de la o pajişte cu cîteva vaci,

---

[1] Galerie de artă din Londra, celebră pentru licitaţiile de tablouri.

ca şi cum s-ar fi uitat la o bilă de fildeş ce s-ar fi rostogolit printr-un şănţuleţ. Contempla desigur vacile, nu cardinalii. La o licitaţie de la *Sotheby* nimeni nu se putea gîndi la bieţii cardinali.

O săptămînă după această viziune întrezărită la sud de Piccadilly, mi-am investit aproape tot ceea ce agonisisem în decurs de peste treizeci de ani într-o caravană mobilă şi în vreo douăzeci de reproduceri ieftine, după tablouri de diferiţi pictori, de la Henri Rousseau pînă la Jackson Pollock. Am atîrnat aceste reproduceri pe un perete al camionului, laolaltă cu o listă a preţurilor obţinute de tablourile respective la diverse licitaţii, şi a datelor acestora. Am descoperit apoi un tînăr student la Bele-arte, capabil să-mi fabrice la repezeală un număr de pastişe grosolane, pe care le semna de fiecare dată cu cîte un alt nume — şedeam adeseori alături de el în timp ce-şi încerca semnăturile pe-o foaie de hîrtie. În ciuda exemplului dat de Pollock şi de Moore, care dovedeau că pînă şi un nume anglo-saxon poate să aibe valoare, mai toate numele erau străine. Îl ţin minte pe Msloz numai pentru că lucrările lui refuzau cu încăpăţînare să se vîndă, iar în cele din urmă am fost nevoiţi să-i ştergem semnătura şi s-o înlocuim cu Weill. Ajunsesem să înţeleg că un cumpărător doreşte, ca un minimum de satisfacţie, să poată măcar pronunţa numele artistului : „Am cumpărat deunăzi un nou Weill" şi sunetul cel mai apropiat de „Msloz" pe care-l puteam scoate era „Sludge" [1], un nume

[1] Noroi, zloată (engl.).

susceptibil să provoace un refuz irațional din partea cumpărătorilor.

Mă tîram cu caravana mea dintr-un oraș provincial într-altul, poposind în cîte o suburbie bogată a vreunui oraș industrial. Mi-am dat curînd seama că oamenii de știință și femeile nu prezentau prea mare interes pentru mine : savanții știu prea mult, iar cît despre gospodine, puține dintre ele apreciază jocurile de noroc. cînd nu văd banii pe masă, ca în cazul jocului de *Bingo*. Aveam nevoie de jucători adevărați, căci sensul expoziției mele era următorul : „Aici, în această parte a galeriei, puteți vedea tablourile care au atins cele mai ridicate prețuri în ultimii zece ani. Ați fi bănuit oare că acești *Cicliști* ai lui Léger, sau acest *Șef de gară* al lui Rousseau valorează o avere ? Acolo, în colțul acela, aveți șansa de a-i descoperi pe urmașii lor și de a cîștiga la rîndu-vă o avere. Dacă veți pierde, veți avea cel puțin pe pereții voștri niște tablouri despre care să puteți vorbi cu vecinii, dobîndind astfel reputația unor amatori de artă avansați, și nu vă va costa mai mult decît..." Prețul meu varia între douăzeci și cincizeci de lire, în funcție de mediu și de client ; o dată am vîndut chiar cu o sută de lire portretul unei femei bicefale, pictat foarte vag în maniera lui Picasso.

Tînărul student devenea din ce în ce mai abil în meserie , ajungînd să-mi fabrice cîte o jumătate de duzină de tablouri într-o dimineață, pe care i le plăteam cu cîte două lire și zece șilingi bucata. Nu furam pe nimeni, iar el era pe deplin mulțumit să cîștige cîte cincisprezece lire

pentru o dimineață de lucru; în felul acesta ajutam un tînăr promițător, și sînt convins că numeroase dineuri din orașele de provincie s-au desfășurat mult mai bine datorită prezenței pe pereți a unor tablouri menite să scandalizeze bunul gust. O dată am vîndut un fals Pollock unui tip care-și instalase pitici gen Walt Disney în grădină, în jurul cadranului solar și pe marginile aleilor pavate brambura. I-am făcut, oare, vreun rău? Avea bani-berechet. Deși părea un om absolut invulnerabil, Dumnezeu știe ce aberație sexuală sau profesională compensau Dopey și ceilalți pitici!

Curînd după succesul avut cu proprietarul piticilor, am primit mesajul mamei mele — dacă putea fi numit un mesaj. Mi-a sosit sub forma unei cărți poștale ilustrate, care arăta ruinele citadelei împăratului Christophe din Cap Haitien. Se iscălise pe verso cu numele ei, care era nou pentru mine, și adăugase adresa și două propoziții: „Eu însămi mă simt oarecum o ruină. M-aș bucura să te văd dacă-ai trece pe-aici.“ Între ghilimele, după cuvîntul „mamă“ (nerecunoscîndu-i scrisul, am citit mai întîi „Manon“, ceea ce i se potrivea într-o oarecare măsură) adăugase „Contesă de Lascot-Villiers“. Ilustratei îi trebuiseră multe luni ca să mă găsească.

N-o mai văzusem pe maică-mea din 1934, cînd o întîlnisem o singură dată la Paris, și nu avusesem vești despre ea în tot timpul războiului. Cred că nici nu i-aș fi răspuns la invitație, dacă n-ar fi fost două considerente: întîi, că primeam pentru prima oară de la ea un apel matern, iar în al doilea rînd, că sosise momentul să termin

cu galeria mea mobilă de pictură, deoarece un ziar de duminică încerca să găsească sursa tablourilor mele. Aveam peste o mie de lire depuse la bancă. Am vîndut cu cinci sute de lire caravana, stocul de tablouri şi reproduceri, unui cetăţean care nu citea niciodată *The People*, şi am plecat cu avionul la Kingston, unde am căutat în zadar să încropesc o afacere. După care, am luat un alt avion, care m-a dus la Port-au-Prince.

3

Acum cîţiva ani, Port-au-Prince arăta cu totul altfel. Era, cred, la fel de corupt şi poate chiar mai murdar decît acum, şi avea cam tot atîţia cerşetori, dar cerşetorii aveau cel puţin oarecare speranţă, pentru că turiştii erau acolo. Acum, cînd un om îţi spune : „Crăp de foame", îl crezi. Mă întrebam ce făcea maică-mea la *Hôtel Trianon*, dacă locuia cumva acolo graţie unei pensii plătite de conte, în cazul cînd acesta existase cu adevărat, sau dacă lucra ca femeie de serviciu. Cînd o văzusem în 1934, lucra ca vînzătoare la un *couturier* de mîna a treia. În acea epocă antebelică era destul de şic să angajezi o englezoaică, aşa că mama îşi luase numele de Maggie Brown (poate că numele ei de măritiş era realmente Brown).

Din precauţie, mi-am dus bagajele la *El Rancho*, un hotel de lux, americanizat. Voiam să

stau comod atîta vreme cît aveam bani, iar la aeroport nimeni nu-mi putuse spune nimic despre *Trianon*. Cînd am urcat într-acolo, printre palmieri, locul mi s-a părut destul de mizer: tufele de *bougainvillaea* aveau mare nevoie să fie tunse, iar pe alee era mai multă iarbă decît pietriş. Cîteva persoane ieşiseră pe balcon ca să bea — era şi Petit Pierre, care, după cum aveam să aflu foarte curînd, îşi plătea băuturile numai cu pana lui. Un tînăr negru bine îmbrăcat mă întîmpină pe trepte şi mă întrebă dacă doresc o cameră. I-am răspuns că venisem s-o văd pe „Madame la comtesse" — nu izbuteam să-i memorez numele dublu, iar ilustrata o uitasem în camera mea de hotel.

— Regret, dar e bolnavă. Vă aşteaptă, cumva?

Un cuplu de americani foarte tineri, în halate de baie, tocmai ieşeau din piscină. Tînărul îşi petrecuse braţul pe după umărul fetei.

— Hei, Marcel! strigă el. Două *speciale!*

— Joseph! strigă la rîndu-i negrul. Două punciuri cu rom pentru domnul Nelson.

Apoi se întoarse cu faţa spre mine ca să-şi continue interogatoriul.

— Spune-i că a sosit domnul Brown, i-am răspuns eu.

— Domnul Brown?

— Da.

— Mă duc să văd dacă s-a trezit.

Şovăi o clipă, apoi adăugă:

— Aţi venit din Anglia?

— Da.

Joseph ieşi din bar cu punciurile. Pe vremea aceea nu şchiopăta.

— Domnul Brown din Anglia ? mă întrebă Marcel.

— Da, domnul Brown din Anglia.

Marcel urcă scările, în silă. Străinii de pe balcon mă priveau cu curiozitate — toţi, afară de cei doi tineri, care mîncau cireşe unul de pe buzele celuilalt.

Soarele se pregătea să apună dincolo de enorma cocoaşă a Kenscoff-ului.

— Din Anglia veniţi ? mă întrebă Petit Pierre.

— Da.

— Din Londra ?

— Da.

— La Londra era tare frig ?

Era ca un interogatoriu la poliţia secretă, dar pe vremea aceea încă nu exista poliţie secretă.

— Cînd am plecat eu, ploua.

— Cum vă place aici, domnule Brown ?

— Am sosit abia acum două ore.

În ziua următoare am avut explicaţia acestui interes : la rubrica mondenă a ziarului local apăruse un paragraf despre mine.

Tînărul îi şopti fetei :

— Înoţi superb pe spate.

— Vorbeşti serios, puişorule ?

— Foarte serios, iubito.

Un negru urcă pînă la jumătatea scării, oferind două îngrozitoare statuete de lemn. Rămase acolo, neluat în seamă de nimeni, fără să spună o vorbă : n-am observat nici măcar cînd a plecat.

— Joseph, ce-avem de mîncare ? întrebă fata.

Un om cu o ghitară făcu ocolul balconului şi, aşezîndu-se la o masă lîngă tînăra pereche, în-

cepu să cînte. Nimeni nu-i dădu nici lui vreo atenție. Începeam să mă simt cam prost. Mă așteptasem la o primire mai călduroasă în casa mamei mele.

Un negru mai în vîrstă, înalt, cu o figură romană înnegrită de funinginea orașelor și cu părul colbăit, coborî treptele, urmat de Marcel.

— Domnul Brown ? mă întrebă el.

— Da.

— Sînt doctorul Magiot. Ești bun să vii în bar o clipă ?

Am intrat în bar. Joseph prepara alte punciuri cu rom pentru Petit Pierre și amicii lui. Un bucătar cu tichie albă își vîrî capul pe ușă, dar se retrase numaidecît cînd îl văzu pe doctorul Magiot. O foarte drăgălașă slujnică metisă conteni să-i vorbească lui Joseph și porni spre balcon, cu un maldăr de fețe de mese.

— Ești fiul doamnei contese ? mă întrebă doctorul Magiot.

— Da.

Aveam sentimentul că, de la sosirea mea în Haiti, nu fac altceva decît să răspund la întrebări.

— Natural, mama dumitale abia așteaptă să te vadă, dar am ținut să-ți comunic mai întîi unele lucruri. Orice emoție e periculoasă pentru ea. Te-aș ruga să fii cît se poate de reținut, cînd o vezi. Fără efuziuni.

— N-am fost niciodată altfel, i-am răspuns eu, zîmbind. Dar ce s-a întîmplat, doctore ?

— A avut o criză de inimă, a doua. Mă și miră că mai e încă în viață. E o femeie extraordinară.

— N-ar trebui, cumva, să chemăm un...
— Fii pe pace, domnule Brown. Sînt specialist în bolile de inimă. N-o să găseşti nici un doctor mai competent ca mine pe-aici. Nici măcar la New York nu cred c-ai putea găsi.

Nu se lăuda, ci-mi explica numai, căci era deprins să vadă că albii îi pun la îndoială competenţa.

— Am lucrat la Paris, sub îndrumarea lui Chardin, adăugă el.

— Nu-i nici o speranţă ?

— Nu va putea supravieţui unei noi crize. Noapte bună, domnule Brown. Nu zăbovi prea mult la ea. Îmi pare bine c-ai putut să vii. Mă temeam că n-are pe cine să cheme.

— Propriu-zis, nu m-a chemat.

— Am putea să luăm masa împreună, într-o seară. O cunosc de mulţi ani pe mama dumitale. Am un mare respect pentru ea...

Şi mă salută cu plecăciunea cu care un împărat roman ar fi marcat sfîrşitul unei audienţe. Nu era cîtuşi de puţin condescendent. Era doar perfect conştient de valoarea lui.

— Noapte bună, Marcel.

Lui Marcel nu-i făcu nici o plecăciune. Am băgat de seamă că Petit Pierre îl lăsă să plece fără să-l salute sau să-i pună vreo întrebare. Cît despre mine, mi-a fost ruşine că-i sugerasem unui om de valoarea lui necesitatea consultării unui alt medic.

— Vreţi să veniţi sus, domnule Brown ? mă pofti Marcel.

L-am urmat. Pe pereţi erau atîrnate tablouri ale unor pictori haitieni : siluete cu mişcări îm-

pietrite, într-o pastă groasă de culori ţipătoare — o luptă de cocoşi, o ceremonie *Voodoo*, muntele Kenscoff acoperit de nori negri, bananieri de un verde violent, lănciile albăstrii ale trestiei de zahăr, ştiuleţii de aur ai porumbului. Marcel deschise o uşă ; intrînd, am rămas uluit de părul roşu al mamei mele — un roşu haitian cum n-a existat nicicînd în natură. Se revărsa de-o parte şi de alta a pernei, pe marele pat dublu.

— Dragul meu, mă întîmpină ea ca şi cum aş fi venit din celălalt capăt al oraşului, ce frumos din partea ta c-ai venit să mă vezi !

I-am sărutat fruntea lată, asemănătoare c-un perete spoit, iar pe buze mi-a rămas puţină albeaţă. Simţeam că Marcel ne urmăreşte din ochi.

— Cum mai arată Anglia ? mă întrebă ea, ca şi cum s-ar fi interesat de-o noră de departe, pe care n-o prea simpatiza.

— Ploua în ziua cînd am plecat.

— Tatăl tău nu putea să suporte clima ţării lui.

Ar fi putut trece, oriunde, drept o femeie de vreo cincizeci de ani, şi n-ai fi zis că-i bolnavă, dacă n-ar fi avut pielea din jurul buzelor întinsă într-un fel pe care aveam să-l observ cu ani mai tîrziu pe faţa reprezentantului concernului de produse farmaceutice.

— Marcel, un scaun pentru fiul meu.

El aduse, în silă, un scaun de lîngă perete, dar aşezîndu-mă am constatat că-s la fel de departe de ea, din pricina lăţimii patului. Era un pat neruşinat, construit pentru un unic scop, cu un piedestal sculptat şi aurit, care s-ar fi

potrivit mai degrabă unei curtezane dintr-un roman istoric decît unei bătrîne muribunde.

— Există realmente un conte, mamă? am întrebat-o.

Mi-a răspuns zîmbind cu subînţeles:

— Aparţine unui trecut îndepărtat.

Şi n-am putut să-mi dau seama dacă în intenţia ei aceste cuvinte erau menite să-i slujească drept epitaf contelui.

— Marcel, ne poţi lăsa singuri, fără teamă, prostuţule, adăugă ea. Doar ţi-am spus că-i fiul meu!

După ce uşa se închise, îmi explică, pe un ton suficient:

— E absurd de gelos.

— Cine e?

— Mă ajută să conduc hotelul.

— Nu cumva o fi el contele?

— *Méchant!* [1] replică ea, maşinal.

Patul acela — sau poate contele? — îi dădea aerul dezinvolt şi luminat al unei femei din secolul al optsprezecelea.

— Atunci, pentru ce-ar fi gelos?

— Poate-şi închipuie că nu eşti cu-adevărat fiul meu.

— Vrei să spui că ţi-e amant?

Mă întrebam ce părere ar fi avut necunoscutul meu tată, care se numea Brown — cel puţin aşa mi se spusese — despre succesorul său negru.

— De ce zîmbeşti, dragul meu?

— Eşti o femeie admirabilă, mamă.

---

[1] Răule! (fr.).

— Către sfîrşitul drumului am dat şi peste puţin noroc.

— Te referi la Marcel ?

— A, nu ! E un băiat bun, atîta tot. Mă refeream la hotel. E prima avere reală pe care-am avut-o vreodată. Îmi aparţine în întregime. Fără nici o ipotecă. Pînă şi mobila a fost achitată.

— Şi tablourile ?

— A, ele sînt de vînzare, fireşte. Primesc doar un comision.

— Pensia alimentară pe care ţi-a acordat-o contele ţi-a permis să...

— A, nu. Nu m-am ales cu nimic de pe urma contelui, afară de titlul lui, şi n-am controlat niciodată almanahul Gotha ca să văd dacă titlul există cu adevărat. Nu, e vorba pur şi simplu de o pleaşcă. Un anume domn Dechaux, care locuia la Port-au-Prince, îşi făcea griji din pricina impozitelor, şi întrucît pe vremea aceea eram secretara lui, i-am permis să-şi înscrie hotelul pe numele meu. Fireşte, în testamentul meu îi lăsam lui hotelul, iar acest aranjament i se părea foarte sigur, căci eu aveam peste şaizeci de ani, în vreme ce el avea numai treizeci şi cinci.

— Avea încredere în tine ?

— Şi nu greşea acordîndu-mi încredere, dragul meu. Dar a greşit cînd a-ncercat să conducă un Mercedes-Sport pe drumurile de-aici. A fost o adevărată minune că nu s-a omorît decît pe el.

— Şi-atunci, ai preluat hotelul ?

— Ar fi fost foarte fericit să ştie asta. Dragul meu, nu-ţi poţi imagina cît de mult îşi detesta

soția — o negresă corpolentă, fără educație. Nici n-ar fi fost în stare să conducă hotelul ca lumea. Natural că, după moartea lui, a trebuit să-mi modific testamentul. Taică-tu, dac-o mai fi încă în viață, ar putea să mă moștenească. Călugărilor iezuiți le-am lăsat mătăniile și cartea de rugăciuni. Am avut totdeauna remușcări din pricina felului cum m-am purtat cu ei, dar pe vremea aceea eram în mare criză de bani. Taică-tu era cam porc, Dumnezeu să-l ierte !

— Va să zică, e mort ? !

— Am toate motivele s-o cred, dar nici o dovadă. În zilele noastre, oamenii trăiesc atît de mult ! Bietul de el !

— Am vorbit cu doctorul tău.

— Doctorul Magiot ? Regret că nu l-am întîlnit cînd era mai tînăr. E un tip bine, nu-i așa ?

— Mi-a spus că dacă-ai sta liniștită...

— Păi, nu vezi că stau lungită-n pat ? ! exclamă ea, cu un zîmbet patetic și plin de subînțelesuri. N-aș putea face mai mult ca să-i fiu pe plac, nu-i așa ? Drăguțul de el, m-a întrebat dacă-aș dori să văd un preot, știai asta ? I-am răspuns : Dar nu crezi, doctore, că o confesiune lungă ar putea să mă tulbure peste măsură, cu amintirile pe care le-am agonisit ? Fii bun, dragul meu, și du-te de deschide puțin ușa.

Am ascultat-o. Coridorul era pustiu. De jos se auzea zăngănit de tacîmuri, și o voce care spunea : „Ah, puișorule, crezi într-adevăr c-aș *putea ?*"

— Merçi, dragul meu. Voiam doar să mă încredințez... Fiindcă tot ești în picioare, fii bun și dă-mi peria... Îți mulțumesc încă o dată. Din

toată inima. E plăcut să ai un fiu în preajmă, cînd ești bătrînă...

Făcu o pauză. Cred că se aștepta s-o contrazic, politicos, ca un *gigolo*, în privința vîrstei.

— Voiam să-ți vorbesc în legătură cu testamentul meu, urmă ea pe un ton cam dezamăgit, în timp ce-și peria părul bogat, de o culoare neverosimilă.

— N-ar fi cazul să te-odihnești ? Doctorul mi-a spus să nu te rețin prea mult.

— Sper că ți s-a dat o cameră bună. Unele camere au rămas cam golașe. Nu prea avem numerar.

— Mi-am lăsat valizele la *El Rancho*.

— A, dar trebuie să te instalezi aici, dragul meu ! *El Rancho...* asta ar mai lipsi, să faci reclamă acelui local infect ! De fapt, tocmai asta voiam să-ți spun : hotelul ăsta îți va aparține într-o bună zi. Dar aș fi vrut să-ți explic — legea e atît de complicată, trebuiesc luate atîtea măsuri de precauție — că ți-am lăsat totul sub formă de acțiuni. Lui Marcel i-am lăsat o treime din capital. O să-ți fie foarte folositor dacă-o să te porți bine cu el. Trebuia să fac ceva pentru băiatul ăsta, nu-i așa ? A fost mai mult decît un simplu administrator. Înțelegi ? Firește că înțelegi, doar ești fiul meu !

— Înțeleg.

— Sînt foarte bucuroasă că ești aici. Nu voiam să fie nici un fel de chichiță... Cînd e vorba de încheierea unui testament, avocații haitieni nu trebuiesc subestimați... O să-i spun lui Marcel că preiei imediat conducerea. Ai grijă numai să te

porţi cu tact, băiatule. Marcel e foarte susceptibil.

— Iar tu, mamă, stai liniştită. Dacă poţi, nu te mai gîndi la afaceri. Încearcă să dormi.

— Se spune că moartea înseamnă linişte desăvîrşită. Nu văd, însă, ce rost ar avea să-mi anticipez moartea. Ea durează destul !

Mi-am lipit din nou buzele de peretele văruit, iar maică-mea a închis ochii într-un gest artificial de tandreţe. Am pornit spre uşă în vîrful picioarelor. Cînd am deschis-o — foarte încet, ca să n-o tulbur — am auzit un chicotit dinspre pat :

— Eşti cu-adevărat fiul meu. Ce rol joci acum ?

Acestea au fost ultimele cuvinte pe care mi le-a adresat, şi nici pînă azi nu sînt sigur de sensul lor exact.

Am luat un taxi pînă la *El Rancho* şi-am rămas acolo la masă. Hotelul era ticsit ; lîngă piscină fusese amenajat un bufet cu mîncăruri haitiene adaptate cu grijă la gustul american. Un individ descărnat, cu o pălărie conică pe cap, bătea spasmodic într-o tobă haitiană. Cred că în momentul acela s-a născut în mine ambiţia de a face din *Trianon* o reuşită : deocamdată, era, prea vizibil un hotel de mîna a doua. Mi-l puteam lesne imagina trecut în circuitul micilor agenţii turistice. Mă îndoiam că beneficiile ar fi fost îndestulătoare pentru nevoile mele şi ale lui Marcel. Eram hotărît să reuşesc, pe o scară cît mai mare, şi-mi spuneam că, într-o bună zi, voi avea plăcerea de a-i trimite la *El Rancho* pe clienţii supra-numerarari, însoţiţi de recomandarea mea.

Şi, lucru curios, visul acesta avea să se adeverească, pentru scurtă vreme. În decurs de trei sezoane am izbutit să fac din hotelul acela sordid, cel mai bizar şi mai frecventat local din Port-au-Prince, pentru ca mai apoi să-l văd pierind din nou, pînă la agonia de acum, cînd nu mai avea alţi locatari decît soţii Smith în apartamentul *John Barrymore*, şi Domnul Ministru, mort în piscină.

Mi-am achitat nota şi-am coborît din nou panta, cu un taxi, spre ceea ce începusem deja să consider proprietatea mea personală. Chiar a doua zi, aveam să examinez registrele împreună cu Marcel, să convoc personalul, să preiau conducerea. Mă şi gîndeam la cel mai bun mijloc de a răscumpăra partea lui Marcel, dar trebuia să mai aştept pînă la săvîrşirea din viaţă a maică-mi. Îmi rezervaseră o cameră spaţioasă, pe acelaşi palier cu ea. Mobila fusese achitată, pe cît pretindea mama, dar duşumelele necesitau reparaţii serioase, căci scîrţîiau şi se îndoiau sub picioarele mele ; singurul obiect de preţ din cameră era patul, un pat mare şi frumos, în stil victorian (maică-mea era expertă în paturi) cu globuri de aramă. Mă culcam, cred, pentru prima oară într-un pat fără a plăti chirie (inclusiv pentru micul dejun) sau fără a rămîne dator — aşa cum mi se întîmplase la colegiul Bunei Vestiri. Era o senzaţie ciudat de plăcută, aşa c-am dormit bine, şi nu m-am trezit decît în clipa cînd am auzit apelurile isterice ale unui clopoţel demodat, în vreme ce visam — Dumnezeu ştie de ce — despre răscoala Boxerilor.

Sunetele astea mi-au amintit de clopotele de alarmă ale pompierilor. Mi-am pus halatul pe mine şi-am deschis uşa. În aceeaşi clipă o altă uşă se deschise, pe acelaşi palier, şi Marcel ieşi din odaia lui, cu o expresie pe jumătate adormită pe faţa-i lată şi turtită, de negru. Purta o pijama de un roşu-aprins şi-am putut vedea monograma brodată pe buzunar : un M înlănţuit cu un Y. Întrebîndu-mă ce reprezintă Y, mi-am adus aminte că numele de botez al mamei era Yvette. Să fi fost, oare, pijamaua aceasta un cadou sentimental ? Mă îndoiam. Era mai probabil că monograma reprezenta un gest de sfidare din partea maică-mi. Avea un gust foarte ales, iar trupul superb al lui Marcel merita să fie drapat în mătase roşie ; şi-apoi, maică-mea nu era atît de meschină încît să se sinchisească de ceea ce ar fi putut gîndi turiştii ei de mîna a doua.

Văzînd că mă uit la el, Marcel îmi spuse pe un ton de scuză :

— M-a chemat *ea*.

Şi porni încet, ba chiar în silă, cum mi se păru, spre uşa odăii ei. Am băgat de seamă că a intrat fără să bată.

Întorcîndu-mă în camera mea, m-am culcat la loc şi-am avut un vis ciudat, mai ciudat decît cel despre revolta Boxerilor. Se făcea că mă plimb pe malul unui lac, în lumina lunii, îmbrăcat ca un copil de cor ; simţeam atracţia magnetică a apei stătute şi adormite, de care mă apropiam cu fiece pas, pînă cînd m-am pomenit cu ghetele negre în apă. Pe urmă începu să bată vîntul şi se stîrniră valuri, ca din adînc, dar în loc să se îndrepte spre mine, ele mergeau în direcţia

contrară, făcînd să se retragă apa, astfel încît am băgat de seamă că merg pe-un pietriş uscat şi că din lac nu mai rămăsese decît un licăr în zarea depărtată a acestui deşert de pietricele, care-mi răneau tălpile, prin ghetele găurite... M-a trezit o forfotă ce făcea să se zguduie scările şi podelele din întreg hotelul. Maică-mea, doamna Contesă, murise.

Călătoream cu bagaj puţin, costumul meu european era prea călduros, şi n-aveam decît nişte cămăşi de sport, prea pestriţe pentru o cameră mortuară. Cea pe care-am ales-o, şi pe care-o cumpărasem în Jamaica, era roşie şi imprimată cu motive luate dintr-o carte din secolul al optsprezecelea despre economia insulelor. Între timp îi făcuseră toaleta maică-mi, căci am găsit-o culcată pe spate, într-o cămaşă de noapte roz şi diafană ; avea pe buze un surîs ambiguu, de satisfacţie secretă sau chiar senzuală. Dar pudra i se cam năclăise de căldură, şi nu prea-mi venea să-i sărut obrajii plini de zgrunţuri. Marcel stătea lîngă pat, îmbrăcat corect în haine cernite, şi cu faţa şiroind de lacrimi, ca un acoperiş negru sub o aversă de ploaie. Văzusem în el doar un ultim capriciu al maică-mi, dar vocea care-mi vorbi, pe un ton de nelinişte, nu era aceea a unui *gigolo.*

— Nu-i vina mea, domnule. I-am spus de nu ştiu cîte ori : „Nu, nu eşti încă destul de zdravănă. Ai puţină răbdare. O să fie mai bine dacă-o să-aştepţi puţin."

— Şi ea ce-a răspuns ?

— Nimic. A dat la o parte cearşaful. Atîta tot. Iar cînd o văd aşa, totdeauna se-ntîmplă la fel.

Porni spre uşă, clătinînd din cap ca pentru a-şi scutura ploaia din ochi, apoi se întoarse grăbit şi, îngenunchind lîngă pat, îşi lipi gura de cearşaf, acolo unde acesta se rotunjise peste pîntecul moartei. Aşa cum stătea acolo, îngenuncheat, în costumul lui negru, arăta ca un pastor de culoare oficiind un rit obscen. Nu el, ci eu am părăsit încăperea, şi tot eu m-am dus în bucătărie şi i-am pus pe servitori la treabă, ca să pregătească micul dejun al clienţilor (pînă şi bucătarul abia-abia putea să mai muncească din pricina lacrimilor). Apoi i-am telefonat doctorului Magiot (telefonul funcţiona destul de normal pe vremea aceea).

— A fost o femeie admirabilă, mi-a spus doctorul ceva mai tîrziu ; dar nu i-am putut răspunde, în stupoarea mea, decît : „N-am prea cunoscut-o".

A doua zi am scotocit printre hîrtiile ei ca să-i găsesc testamentul. Nu fusese prea ordonată : sertarele biroului ei erau pline de facturi şi chitanţe, aruncate acolo fără nici o rînduială vizibilă ; confuzia era totală, chiar din punct de vedere cronologic. Cîteodată, în mijlocul vreunui maldăr de bonuri de spălătorie, dădeam peste ceea ce se numea cîndva un *billet-doux* [1]. Unul, scris în englezeşte, cu creionul, pe dosul unui meniu de restaurant, avea următorul conţinut : „Yvette, vino astă-seară la mine. Mor cu încetul. Dă-mi *lovitura de graţie.*" Să fi fost scris de vreun muşteriu al hotelului ? Mă întrebam dacă maică-mea îl păstrase de dragul meniului sau

---

[1] Bileţel de dragoste (fr.).

de dragul mesajului, căci era un meniu foarte special, pregătit pentru sărbătoarea de 14 iulie.

Într-un alt sertar, care conţinea mai ales tuburi de lipici, pioneze, agrafe de păr, rezerve de stilou şi clame, am găsit o puşculiţă de faianţă. Puşculiţa părea goală, dar cînd o zgîlţîiai scotea totuşi un sunet. Nu voiam s-o sparg, dar mi se părea stupid s-o arunc aşa, fără s-o cercetez, peste maldărul din ce în ce mai înalt de vechituri. Spărgînd-o, am găsit un jeton de ruletă de la Monte Carlo, în valoare de cinci franci, leit cu acela pe care-l oferisem eu cu multe decenii în urmă, la cheta din capela colegiului, precum şi un medalion şters, legat cu-o panglică ; n-am putut desluşi ce scria pe el, dar cînd i l-am arătat doctorului Magiot, acesta l-a recunoscut. „E o medalie a Rezistenţei", mi-a spus. Apoi a adăugat : „Era o femeie admirabilă".

O medalie a Rezistenţei... N-avusesem nici un contact cu maică-mea în anii ocupaţiei. O căpătase, oare, pe merit ? o furase ? sau o primise cumva ca pe-un gaj amoros ? Doctorul Magiot nu nutrea nici o îndoială, dar mie-mi venea greu să mi-o imaginez pe maică-mea în chip de eroină, deşi nu mă îndoiam că ar fi fost capabilă să joace acest rol, aşa cum ar fi fost în stare să joace rolul de *grande amoureuse* [1] cu turistul acela englez. Îi convinsese pe iezuiţi de rectitudinea ei morală, chiar în atît de suspectul cadru al Monte Carlo-ului. O cunoşteam foarte puţin, dar îndeajuns pentru a recunoaşte în ea o comediantă desăvîrşită.

---

[1] Mare amantă (fr.).

Oricum, deşi facturile erau ţinute în neorînduială, testamentul era în perfectă ordine. Limpede şi precis formulat, era iscălit de contesa de Lascot-Villiers şi contra-semnat de doctorul Magiot, ca martor. Maică-mea îşi transformase hotelul într-o societate anonimă, şi trecuse o acţiune pe numele lui Marcel, o altă acţiune pe numele doctorului Magiot, şi încă una pe numele avocatului ei, Alexandre Dubois. Îşi rezervase ei însăşi toate celelalte nouăzeci şi şapte de acţiuni, precum şi cele trei acte de cesiune, anexate cu grijă la document. Societatea poseda totul, pînă la ultima lingură şi ultima furculiţă ; eu moşteneam şaizeci şi cinci de acţiuni, iar Marcel trezeici şi trei, ceea ce făcea din mine proprietarul virtual al hotelului *Trianon*. Puteam începe să-mi realizez visul din noaptea trecută — singura întîrziere fiind provocată de înmormîntarea grabnică a maică-mi (graba era dictată de clima insulei).

În rezolvarea acestor chestiuni, doctorul Magiot s-a dovedit a fi de un nepreţuit ajutor ; cadavrul a fost transportat chiar în după-amiaza aceea la micul cimitir din satul de pe muntele Kenscoff, unde a fost îngropat cu ceremonialul catolic cuvenit ; Marcel a plîns fără ruşine în faţa gropii, care arăta ca un şanţ de scurgere săpat în mijlocul unei străzi, căci de jur împrejur se înălţau căsuţele pe care haitienii le construiau pentru morţii lor, şi în care veneau să-şi depună pîinea şi vinul în ziua Pomenirii Morţilor. În timp ce asupra sicriului erau azvîrlite lopeţile de pămînt rituale, eu mă gîndeam cum să procedez mai bine ca să scap de Marcel. Stăteam în

umbra norilor de culoarea cernelii care se îngrămădeau deasupra muntelui la acea oră din zi, cînd deodată norii se sparseră cu furie, silindu-ne să dăm fuga spre taxiurile noastre, cu preotul în frunte şi cu groparii la urmă. Nu ştiusem atunci, dar ştiu acum că groparii n-ar fi acceptat să se-ntoarcă pînă a doua zi dimineaţa ca să acopere sicriul maică-mi, fiindcă nimeni nu lucrează noaptea într-un cimitir, afară doar de vreun *zombie* ieşit din mormînt la porunca unui *hungan* [1] pentru a lucra pe întuneric.

Doctorul Magiot mă invită la el acasă în seara aceea şi-mi oferi, pe lîngă cină, foarte multe sfaturi bune, pe care n-am avut destulă înţelegere să le urmez, închipuindu-mi că se gîndea, poate, ca altcineva să cumpere hotelul. Acea unică acţiune pe care-o avea în societatea anonimă a maică-mi, mă făcea să fiu bănuitor, cu toate că actul de cesiune era în mîinile mele.

Doctorul locuia la poalele colinei pe care e aşezat Pétionville, într-o casă cu trei etaje, care semăna cu o variantă în miniatură a hotelului meu, din pricina turnului şi a balcoanelor sale dantelate. În grădină creştea un pin ţepos, de Norfolk, ca-ntr-o ilustraţie dintr-un roman din epoca victoriană, iar singurul obiect modern din odaia unde ne-am aşezat după cină era telefonul. Părea la fel de deplasat acolo ca un telefon instalat într-o sală de muzeu. Perdelele purpurii, cu falduri grele, ştergarele de lînă cu motocei

[1] Potrivit mitologiei dominante în Indiile de Vest, un cadavru poate fi însufleţit prin magie. *Hungan* — vrăjitor.

la colțuri, așternute pe mesuțele răzlețe, bibelourile de porțelan de pe consolă, printre care doi cîini cu privirea blajină a doctorului Magiot, portretele părinților doctorului (fotografii în culori, montate în rame ovale, pe un fond de mătase mov), paravanul plisat din fața căminului inutil — toate astea vorbeau despre o altă epocă; volumele de literatură dintr-o bibliotecă acoperită cu geamuri, (doctorul Magiot își ținea cărțile de specialitate în cabinetul lui de consultație) erau legate în piele de vițel, după moda veche. Le-am privit după ce doctorul ieși „să se spele pe mîini", cum îmi comunică el într-o englezească politicoasă. Erau acolo *Mizerabilii* în trei volume, *Misterele Parisului* (cu ultimul volum lipsă), cîteva romane polițiste de Gaboriau, *Viața lui Isus* de Renan și, lucru destul de ciudat într-o asemenea vecinătate, *Capitalul* lui Marx, legat în aceeași piele de vițel, încît de la distanță nu-l puteai deosebi de *Mizerabilii*. Mai era acolo și o lampă cu abajur de sticlă roz — o lampă cu gaz, ceea ce era foarte înțelept, căci curentul electric funcționa cu întreruperi chiar la acea epocă.

— Ai realmente intenția să preiei hotelul? mă întrebă doctorul Magiot.

— De ce nu? Am oarecare experiență de restaurator. Văd mari posibilități de ameliorare. Maică-mea nu avea în vedere clientela de lux.

— Clientela de lux? îngînă doctorul Magiot. Am impresia că în țara asta nu prea te poți bizui pe așa ceva.

— Unele hoteluri se bizuie.

— Anii buni n-au să ţină o veşnicie. Nu peste multă vreme vom avea alegeri...

— Nu prea contează cine anume o să le cîştige, nu crezi ?

— Pentru săraci, nu contează. Dar poate că pentru turişti...

Doctorul puse pe măsuţa de lîngă mine o farfurioară cu motive florale — o scrumieră ar fi fost un anacronism în această încăpere în care nu fuma nimeni, pe-atunci. Mînuia farfurioara cu băgare de seamă, ca şi cum ar fi fost din porţelan scump. Era foarte masiv şi foarte negru, dar părea de o blîndeţe rară — cred că n-ar fi maltratat niciodată pe cineva, nici măcar un obiect neînsufleţit, bunăoară un scaun recalcitrant. Pentru un medic, nimic nu poate fi mai agasant decît un telefon. Dar cînd aparatul zbîrnîi în toiul convorbirii noastre, doctorul Magiot ridică încet receptorul, ca şi cum ar fi apucat încheietura mîinii unui pacient.

— Ai auzit de împăratul Christophe ? mă întrebă el.

— Fireşte.

— Vremurile acelea s-ar putea să se-ntoarcă foarte lesne. Cu şi mai multă cruzime, poate, şi desigur cu şi mai multă ticăloşie. Dumnezeu să ne ferească de un mic Christophe ! [1]

---

[1] *Henri Christophe* (1767—1820) — conducător al revoluţiei din Haiti. Sclav negru eliberat, secondant al lui Toussaint Louverture în conducerea luptei de eliberare a poporului din Haiti. În urma unui complot la care a luat parte împotriva împăratului Dessalines, Christophe este ales preşedinte ale republicii. În 1811 se declară rege, instaurînd un regim autocratic, tiranic.

— Nimeni nu şi-ar permite luxul de a-i alunga pe turiştii americani, băgînd groaza-n ei. Aveţi nevoie de dolari.

— Cînd o să ne cunoşti mai bine, o să-nţelegi că nu trăim din bani, ci din datorii. Se găseşte oricînd cineva ca s-omoare vreun creditor, dar nimeni nu ucide vreodată un datornic.

— De cine te temi ?

— Mă tem de un mărunt medic de ţară. Numele lui nu înseamnă nimic pentru dumneata, acum. Singura mea speranţă este să n-ajungi să-l vezi într-o bună zi înscris cu becuri electrice deasupra întregului oraş. Dacă se va întîmpla aşa ceva, te asigur că mă voi grăbi să dispar.

A fost singura profeţie greşită a doctorului Magiot. Îşi subestima propria încăpăţînare, sau propriul curaj. Altminteri, nu l-aş fi aşteptat, cu ani mai tîrziu, să apară lîngă piscina uscată, în care fostul ministru zăcea nemişcat ca o halcă de carne într-o măcelărie.

— Iar Marcel ? mă întrebă doctorul. Ce intenţii ai în legătură cu Marcel ?

— N-am luat încă nici o hotărîre. Mîine, va trebui să vorbesc cu el. Ştii că posedă o treime din hotel ?

— Uiţi că am fost martor la încheierea testamentului.

— Am impresia c-ar putea fi dispus să-şi vîndă acţiunile. N-am numerar, dar aş putea, cred, lua cu împrumut de la bancă.

Doctorul Magiot îşi puse palmele mari şi trandafirii pe genunchii costumului său negru şi se aplecă spre mine, ca şi cum ar fi vrut să-mi împărtăşească o taină :

— Te-aş sfătui să procedezi invers. Vinde-i lui acţiunile dumitale. Vinde-i-le ieftin, fă-i o înlesnire. E un haitian. Îi trebuie foarte puţin ca să trăiască. Va supravieţui.

Dar şi în această privinţă doctorul Magiot se dovedi a fi un fals profet. El vedea mai clar viitorul ţării sale decît soarta indivizilor care-o alcătuiau.

I-am răspuns, zîmbind :

— A, nu, m-am amorezat de hotelul *Trianon*. O să rămîn şi-o să supravieţuiesc, vei vedea.

Am mai aşteptat două zile înainte de-a vorbi cu Marcel, dar în acest interval am discutat cu directorul băncii. Ultimele două sezoane fuseseră bune la Port-au-Prince. I-am expus proiectele mele în legătură cu hotelul, iar directorul, care era european, mi-a avansat fără nici o dificultate banii de care aveam nevoie. El se arătă dificil numai în privinţa termenelor de plată.

— Îmi cereţi, de fapt, să vă rambursez în decurs de trei ani ?

— Da.

— Pentru ce ?

— Păi, între timp vor avea loc alegerile.

După înmormîntare nu prea îl mai văzusem pe Marcel. Joseph, barmanul, venea la mine să-i dau dispoziţii, bucătarul şi grădinarul tot la mine veneau ; Marcel abdicase fără luptă, dar întîlnindu-l o dată pe scară, am simţit că duhnea a rom, aşa că în ziua cînd am ajuns în sfîrşit să stau de vorbă cu el, aveam pregătit un pahar cu rom pentru el. M-a ascultat fără să spună un cuvînt şi a acceptat propunerile mele fără nici o obiecţie. Îi ofeream o sumă mare de bani —

mare pentru Haiti — i-o ofeream în dolari, nu în *gourdes*[1], deşi reprezenta jumătate din valoarea nominală a acţiunilor lui. Pentru a obţine un efect psihologic, aveam banii la mine, în hîrtii de cîte o sută de dolari.

— Ar fi bine să le numeri, i-am spus, dar el le vîrî în buzunar fără nici o verificare.

— Şi-acum, am adăugat eu, fii bun şi iscăleşte aici.

Iar el a semnat fără să citească. A fost cît se poate de uşor. Nici un fel de scenă.

— De mîine, o să am nevoie de camera dumitale, i-am spus.

Am fost, oare, prea dur cu el ? Purtarea mea era, parţial, influenţată de un sentiment de jenă — mă stingherea gîndul de a discuta cu ibovnicul mamei mele, dar cred că şi el se simţea stînjenit să aibă de-a face cu fiul ei, un bărbat mult mai în vîrstă decît el însuşi. Înainte de-a ieşi din încăpere, Marcel îmi vorbi despre ea :

— M-am prefăcut că nu aud clopoţelul, dar ea a sunat de cîteva ori, şi-am crezut că are poate nevoie de ceva.

— Cînd colo, avea nevoie doar de dumneata !

— Mi-e ruşine, mi-a răspuns el.

N-avea rost, însă, să discut cu el despre forţa dorinţelor sexuale ale maică-mi, aşa că i-am spus :

— Nu ţi-ai băut romul.

După ce-şi goli paharul, Marcel îmi mărturisi:

— Cînd era supărată pe mine, sau cînd mă

---

[1] Moneda haitiană.

iubea, îmi spunea „Bestie neagră". Întocmai așa mă și simt acum : o bestie neagră.

Ieși din încăpere, cu una din fese umflată de bancnotele de-o sută de dolari, iar peste vreo oră l-am urmărit din ochi în timp ce cobora pe alee, c-un geamantan vechi, de mucava. Își lăsase în camera lui pijamaua de mătase roșie, cu monograma „Y.M."

În săptămîna care-a urmat, n-am mai auzit nimic despre el. Eram, de altfel, foarte ocupat cu hotelul. Singurul care-și cunoștea efectiv meseria era Joseph (mai tîrziu aveam să-l fac celebru prin punciurile lui cu rom), și ajunsesem să cred că mușteriii noștri erau atît de obișnuiți să mănînce prost la ei acasă, încît acceptau mîncărurile bucătarului ca pe-un aspect inevitabil al condiției omenești : el le servea biftecuri arse și înghețată. Am ajuns să mă hrănesc aproape exclusiv cu grapefruituri, pe care nu avea cum să le strice. Sezonul se apropia de sfîrșit și abia așteptam să plece ultimul client, ca să-i pot da pașaport bucătarului, deși nu prea știam unde să găsesc un altul în loc — un bucătar bun nu era ușor de găsit la Port-au-Prince.

Într-o noapte, am simțit imperios nevoia să uit de hotel, așa că m-am dus la Cazino. În acele zile, înainte de venirea la putere a doctorului Duvalier, erau destui turiști ca să anime trei mese de ruletă. Puteai auzi muzica dinspre barul de noapte de la subsol, și din cînd în cînd cîte o femeie îmbrăcată în rochie de seară își aducea partenerul la mese, obosită de prea mult dans. Femeile haitiene sînt, cred, cele mai frumoase din lume ; erau acolo fețe și siluete care le-ar

fi adus averi posesoarelor lor într-o capitală occidentală. Iar într-un cazino aveam totdeauna sentimentul că se putea întîmpla orice. „Omul are de pierdut doar o singură virginitate", iar eu mi-o pierdusem pe-a mea în după-amiaza aceea de iarnă, la Monte Carlo.

Jucam de vreo cîteva minute, cînd deodată l-am zărit pe Marcel așezat la aceeași masă. M-aș fi mutat la altă masă, dar cîștigasem deja *en plein*. Am o superstiție — că o singură masă aduce noroc într-o seară, iar în seara asta eu îmi găsisem masa norocoasă, cîștigînd o sută și cincizeci de dolari în numai douăzeci de minute. Deodată am surprins privirea unei tinere europence, așezată la celălalt capăt al mesei. Femeia zîmbi și începu să mizeze pe aceleași numere, după ce-i spuse o vorbă-două omului de lîngă ea, un grăsan cu un trabuc uriaș în gură, care-o aproviziona cu jetoane, fără însă ca el să joace. Dar masa asta, care-mi aducea mie atîta noroc, îi aducea ghinion lui Marcel. Cîteodată ne plasam miza în același pătrățel, și atunci pierdeam și eu. Am început să aștept pînă-și plasa el jetoanele, ca abia după aceea să mi le plasez pe-ale mele, iar femeia, ghicindu-mi jocul, făcea la fel. Era ca și cum am fi dansat în același ritm, ca într-un *ron-ron* malayez, fără să ne-atingem. Eram mulțumit, pentru că femeia era frumoasă și pentru că-mi aminteam de Monte Carlo. Cît despre grăsan, îmi spuneam că voi rezolva mai tîrziu acest neajuns. O fi fost și el vreun funcționar al Băncii Indochinei.

Marcel juca într-un stil absolut demențial. S-ar fi zis că se plictisise de joc și că ținea morțiș

să piardă, ca să poată pleca mai repede. Deodată mă zări şi, atunci, adunîndu-şi jetoanele ce-i mai rămăseseră, le puse pe toate pe cifra zero, care nu mai ieşise de peste treizeci de ture. Bineînţeles pierdu, cum pierzi ori de cîte ori joci la disperare, şi-şi trase înapoi scaunul. M-am aplecat peste masă şi i-am întins un jeton de zece dolari, spunîndu-i :

— Să împărţim norocul.

Încercam, oare, să-l umilesc, amintindu-i că fusese amantul plătit al mamei mele ? Nu-mi mai aduc aminte acum, dar dacă aceasta a fost intenţia mea, ea a dat greş. Marcel a luat jetonul şi mi-a răspuns foarte politicos, în franţuzeasca lui corectă :

— *Tout ce que j'ai eu de chance dans ma vie m'est venue de votre famille*[1].

Şi miză din nou pe zero, iar de data asta cîştigă. (Eu mă abţinusem să mizez).

— Scuză-mă, îmi spuse el restituindu-mi jetonul. Acum trebuie să plec. Trebuie neapărat să dorm.

L-am urmărit din ochi în timp ce părăsea sala. Acum avea de schimbat peste trei sute de dolari. Conştiinţa nu-mi mai era încărcată. Şi deşi Marcel era, desigur, foarte negru şi foarte masiv, ar fi fost nedrept să-l tratez ca pe-o „bestie", cum îl calificase maică-mea.

După plecarea lui, sala îşi pierdu, în chip ciudat, orice solemnitate. Cei care rămăsesem eram nişte jucători de ocazie, mizam ca să ne distrăm,

[1] Tot norocul pe care l-am avut în viaţă mi-a venit de la familia dumitale (fr.).

fără să riscăm și fără să cîștigăm mai mult decît costul cîtorva băuturi. Mi-am sporit cîștigul la trei sute și cincizeci de dolari, apoi l-am lăsat să scadă pînă la două sute, numai pentru plăcerea de a-l vedea pe omul cu trabuc pierzînd și el puțin. Pe urmă, m-am oprit. Schimbîndu-mi jetoanele, l-am întrebat pe casier, cine era femeia.

— *Madame* Pineda, îmi răspunse el. O nemțoaică.

— Nu-mi plac nemții, i-am spus eu, dezamăgit.

— Nici mie.

— Cine-i domnul acela gras ?

— Soțul ei, ambasadorul.

Și-mi pomeni de-un mic stat sud-american, care-mi ieși însă din cap în secunda următoare. Fusesem cîndva în stare să deosebesc o republică sud-americană de alta după timbrele lor poștale, dar îmi lăsasem colecția la Colegiul Bunei Vestiri, ca un cadou oferit băiatului pe care-l socoteam cel mai bun prieten (i-am uitat de mult numele).

— Nici ambasadorii nu prea îmi plac, i-am spus casierului.

— Sînt un rău necesar, replică el, numărîndu-mi bancnotele de un dolar.

— Crezi că răul e necesar ? Înseamnă că ești manicheist, ca și mine.

Discuția noastră teologică nu putea merge mai departe, pentru că el nu fusese educat la Colegiul Bunei Vestiri și în orice caz vocea femeii ne întrerupse :

— Și soții la fel.

— Ce anume sînt soții ?

— Un rău necesar, spuse ea, punîndu-şi jetoanele pe masa casierului.

Admirăm îndeobşte calităţile care ne sînt inaccesibile. I-am admirat, deci, lealitatea şi era cît pe ce să mă depărtez de ea pentru totdeauna. Nu mai ştiu ce m-a împiedicat s-o fac. Poate c-am intuit în vocea ei o altă calitate, pe care-o găsesc admirabilă — calitatea disperării. Disperarea şi adevărul sînt rude bune — o confesiune izvorîtă din disperare e de obicei demnă de încredere ; şi tot astfel cum nu-i e dat oricui să se spovedească pe patul de moarte, darul disperării e apanajul foarte puţinor oameni, iar eu nu eram unul dintre ei. Ea, însă, îl avea, ceea ce o scuza în ochii mei. Ar fi fost mai bine dac-aş fi ascultat de primul meu imbold şi-aş fi plecat, căci aş fi scăpat astfel de multe necazuri. Dar în loc de asta, am aşteptat-o la uşă, în vreme ce-şi primea banii cîştigaţi.

Era de aceeaşi vîrstă cu femeia pe care-o cunoscusem la Monte Carlo, dar timpul ne inversase vîrstele. Prima femeie ar fi putut să-mi fie mamă, dar acum devenisem destul de bătrîn ca să pot trece drept tatăl acestei necunoscute. Era foarte oacheşă, mărunţică şi nervoasă — n-aş fi luat-o niciodată drept o nemţoaică. Ea veni spre mine, numărîndu-şi dolarii ca să-şi ascundă timiditatea. Îşi aruncase undiţa cu un elan deznădăjduit, iar acum, simţind că nada fusese muşcată, nu ştia ce să facă.

— Unde e soţul dumitale ? o întrebai.

— În maşină, îmi răspunse.

Privind pe fereastră am zărit pentru prima oară *Peugeot*-ul cu tăbliţa *C.D.* Pe bancheta din

față ședea, lîngă volan, grăsanul acela, cu trabucul în gură. Avea niște umeri lați și turtiți, pe care-ai fi putut atîrna o reclamă ; semănau cu un zid care-nchide o fundătură.

— Cînd aș putea să te mai văd ?

— Aici. În locul de parcare. Nu pot veni la hotelul dumitale.

— Știi cine sînt ?

— Am și eu obiceiul de-a pune întrebări.

— Mîine seară ?

— La zece. La unu trebuie să fiu înapoi acasă.

— Dar acum... dumnealui n-o să vrea să știe ce anume te-a făcut să întîrzii ?

— Are o răbdare fără margini. E o calitate a diplomaților. Nu se pronunță decît cînd situația politică e coaptă.

— Atunci, pentru ce trebuie să fii acasă la ora unu ?

— Am un copil. Se trezește totdeauna pe la unu și mă cheamă. E un obicei — un prost obicei. Are coșmaruri. Visează că în casă umblă un hoț.

— Singurul vostru copil ?

— Da.

Ea îmi atinse brațul și în clipa aceea ambasadorul din mașină își întinse mîna dreaptă și clacsonă de două ori, dar fără nerăbdare. Nici măcar nu-și întoarse capul, căci dacă și l-ar fi întors ne-ar fi observat.

— Ești chemată, i-am spus.

O dată cu această primă pretenție ridicată asupra ei, căzu peste mine umbra multor altor pretenții.

— Bănuiesc că-i aproape unu, rosti femeia.

Şi se grăbi să adaoge :

— Am cunoscut-o pe mama dumitale. Îmi plăcea. Era autentică.

Şi porni spre maşină. Soţul ei deschise portiera fără să-şi întoarcă faţa, iar ea se aşeză la volan ; capătul trabucului lui licărea lîngă obrazul ei, aidoma unui felinar de semnalizare la marginea unui drum în reparaţie.

M-am întors la hotel. Joseph, care mă aştepta pe trepte, mă informă că Marcel se întorsese cu o jumătate de ceas înainte şi ceruse o cameră pentru o noapte.

— Numai pentru o noapte ?

— Spus că mîine trebuie plece.

Plătise anticipat, conform tarifului, pe care-l cunoştea, apoi ceruse să i se aducă două sticle de rom şi întrebase dacă putea primi camera doamnei Contese.

— Ar fi putut să stea în vechea lui cameră !

Dar mi-am amintit că aceasta era ocupată de un client — un profesor american.

Fără să fiu tulburat peste măsură, eram oarecum emoţionat. Eram mîndru că maică-mea fusese atît de iubită de amantul ei, şi de femeia din cazino, pe care uitasem s-o întreb cum o cheamă. Aş fi iubit-o poate şi eu, dacă mi-ar fi dat vreodată prilejul. Speram să fi moştenit de la ea acest dar de a plăcea — atît de folositor în afaceri — o dată cu cele două-treimi ale hotelului.

4

Am ajuns cu o întîrziere de aproape o jumătate de ceas în fața cazinoului, unde mă aștepta mașina cu tăblița „C.D.". Multe treburi mă rețînuseră, și nu prea aveam chef să vin la întîlnire. Nu puteam să-mi spun mie însumi că sînt îndrăgostit de Madame Pineda. Un pic de dorință și un pic de curiozitate, iată tot ce credeam că simt pentru ea, iar în vreme ce străbăteam orașul, îmi recapitulam tot ceea ce-i puteam reproșa — era nemțoaică, mă acostase, era nevasta unui ambasador (parcă auzeam prin vorbele ei clinchetul paharelor de cocktail și al candelabrelor).

— Era cît pe ce să renunț la dumneata, îmi spuse ea, deschizînd portiera mașinii.

— Sînt dezolat. Mi s-au întîmplat o mulțime de lucruri.

— Acum, c-ai venit, am face mai bine să plecăm de-aici. Colegii noștri încep să sosească după orele unsprezece, cînd se termină dineurile oficiale.

Și spunînd acestea, porni înapoi mașina.

— Unde mergem ? am întrebat-o.

— Nu știu.

— Ce te-a făcut să-mi vorbești aseară ?

— Nu știu.

— Mi-ai urmărit jocul ?

— Da. Cred că eram curioasă să văd cum arată fiul mamei dumitale. Pe-aici nu se-ntîmplă niciodată nimic nou.

În fața noastră se întindea portul, scăldat în lumina provizorie a reflectoarelor. Se descărcau două cargo-uri și vedeam un lung alai de siluete încovoiate sub saci. Mașina descrise un semicerc și se opri într-un petec de umbră adîncă, lîngă statuia albă a lui Columb.

— Nici un om de categoria noastră nu vine noaptea pe-aici, așa că nici cerșetorii nu vin, îmi explică doamna Pineda.

— Dar poliția ?

— Tăblița „*C.D.*" servește și ea la ceva.

Mă întrebam care dintre noi doi abuza de celălalt. Eu nu mă mai culcasem de cîteva luni cu-o femeie ; cît despre ea, era limpede că ajunsese în impasul în care sfîrșesc mai toate căsniciile. Dar fiind paralizat de întîmplările acelei zile, regretam că venisem la întîlnire și nu-mi puteam scoate din cap gîndul că era nemțoaică, deși era prea tînără ca să aibe vreo vină personală. Prezența noastră, aici, avea un singur scop, și totuși nu făceam nimic. Ședeam și ne zgîiam la statuia aceea, care se zgîia la America.

Ca să scap de absurditatea situației, mi-am pus mîna pe genunchiul ei. Pielea mi se păru rece : nu purta ciorapi.

— Cum te cheamă ? o întrebai.

— Marta, îmi răspunse, întorcîndu-se cu fața spre mine.

Am sărutat-o cu stîngăcie, fără a-i nimeri gura.

— Nu trebuie, îmi spuse ea, sîntem oameni în toată firea !

Și m-am simțit deodată neputincios, ca pe vremuri în *Hôtel de Paris*, și nici o pasăre nu venea să mă salveze cu aripile-i albe.

— Vreau doar să stăm de vorbă, mă minţi ea.
– Credeam că faci destulă conversaţie la ambasadă.
— Aseară... ar fi fost bine dac-aş fi venit la hotelul dumitale ?
— Slavă Domnului că n-ai venit ! Au fost şi-aşa destule încurcături acolo.
— Ce fel de încurcături ?
— Să nu mai vorbim despre asta, acum.
Şi din nou am acţionat cu brutalitate, ca să-mi maschez lipsa de sentiment. Smulgînd-o de sub volan, am aşezat-o pe genunchii mei, dar ea ţipă de durere : aparatul de radio îi zgîriase piciorul.
— Iartă-mă !
— Nu face nimic.
Se aşeză mai comod şi-şi lipi buzele de gîtul meu, dar nu simţeam nimic : nu se mişca în mine nimic, şi m-am întrebat cît o să mai rabde ea această dezamăgire, dacă era cumva dezamăgită. Pe urmă, am uitat cu totul de ea timp de cîteva minute : mă întorsesem cu gîndul la amiaza aceea toridă, cînd bătusem la uşa camerei maică-mi, fără a primi vreun răspuns. Băteam şi băteam, închipuindu-mi că Marcel era scufundat în somnul greu al beţiei.
— Vorbeşte-mi despre încurcăturile dumitale, îmi spuse ea.
Şi am început să-i vorbesc. I-am povestit cum s-a alarmat odăiaşul, apoi Joseph şi cum eu însumi, văzînd că bătăile mele în uşă rămîn fără răspuns, am încercat să deschid cu-un şperaclu, dar uşa era zăvorîtă. A trebuit să dobor peretele dintre două balcoane şi să mă tîrăsc dintr-un

balcon în celălalt — din fericire clienţii erau plecaţi, se duseseră să înoate în jurul recifului. L-am găsit pe Marcel spînzurat de propria-i curea legată de candelabru: fusese pesemne animat de o hotărîre neclintită, căci nu-l despărţeau decît vreo cîţiva centimetri de patul larg şi sculptat al maică-mi. Băuse aproape tot romul, lăsînd doar un pic pe fundul celei de-a doua sticle, şi-mi pusese într-un plic cu adresa mea ceea ce-i mai rămăsese din cei trei sute de dolari.

— Îţi poţi imagina cu ce m-am ocupat de-atunci încoace, am încheiat eu. Cu poliţia, şi cu clienţii, fireşte. Profesorul american s-a arătat rezonabil, dar doi englezi — soţ şi soţie — mi-au spus că se vor plînge la agenţia lor de turism. Se pare că o sinucidere atrage după sine degradarea hotelului în care a avut loc, şi-l plasează într-o categorie inferioară. Nu-i un început promiţător!

— Ce şoc! exclamă Marta.

— Nu-l cunoşteam bine şi nici nu-mi păsa de el, dar a fost într-adevăr un şoc, un şoc puternic. Va trebui, se pare, să chem un preot sau un *hungan* ca să purifice camera. Nu ştiu pe care anume să-l chem. Şi va trebui să distrug şi candelabrul, servitorii insistă asupra acestui punct.

Era o uşurare pentru mine să vorbesc şi, o dată cu vorbele, veni şi dorinţa. Marta stătea cu ceafa lîngă gura mea şi cu un picior întins peste aparatul de radio. Tremurînd, întinse o mînă care lunecă, însă, peste marginea volanului şi declanşă clacsonul. Acesta continuă să urle

ca un animal rănit sau ca un vapor pierdut în ceață, pînă-n clipa cînd mîna încetă să tremure.

Ședeam tăcuți, în aceeași poziție incomodă, ca două piese pe care un mecanic n-ar fi izbutit să le sudeze. Era momentul să ne luăm rămas bun și să plecăm : cu cît zăboveam mai mult, cu atît mai mari aveau să fie exigențele viitorului. În tăcere, încrederea se înfiripă, iar mulțumirea crește. Mi-am dat seama că ațipisem cîteva clipe ; cînd m-am trezit, Marta dormea. Somnul împărțit cu altcineva te leagă prea mult. M-am uitat la ceas : miezul nopții era încă departe. Macaralele scîrțîiau deasupra cargo-urilor, iar lunga procesiune a hamalilor încovoiați sub saci ca niște călugări sub camilafce, se scurgea între vas și magazii. Îmi amorțise un picior. L-am mișcat, și-am trezit-o pe Marta.

— Cît e ceasul ? mă întrebă ea, tăios, smucindu-se de lîngă mine.

— Douăsprezece fără douăzeci.

— Am visat că mașina s-a stricat și că e unu noaptea.

Am avut senzația că mă pune la locul meu — între orele zece și unu noaptea. Mă apuca disperarea cînd mă gîndeam cît de repede crește gelozia : n-o cunoșteam nici de douăzeci și patru de ore, și iată că relațiile ei cu ceilalți mă și contrariau.

— Ce te frămîntă ? mă întrebă.

— Mă întreb cînd o să ne mai vedem.

— Mîine, la aceeași oră. Aici. E un loc la fel de bun ca oricare altul, nu crezi ? Ai grijă, numai, să iei un alt taxi.

— Nu prea e patul ideal.

— O să ne-aşezăm în spatele maşinii. Acolo o să fie perfect, adăogă ea, cu o precizie deprimantă.

Aşa a început legătura noastră, şi cam aşa a continuat, cu unele mici modificări : bunăoară, cu un an mai tîrziu, Marta avea să-şi schimbe *Peugeot*-ul cu un model mai nou. De cîteva ori — o dată soţul ei a fost rechemat pentru consultări — am avut prilejul să scăpăm de maşină ; altă dată, cu ajutorul unei prietene a Martei, am petrecut împreună două zile la Cap Haitien, după care prietena aceea s-a reîntors acasă. Aveam uneori sentimentul că eram nu atît amanţi, cît complici în săvîrşirea unei crime. Şi, aidoma complicilor, ne dădeam bine seama de prezenţa unor detectivi pe urmele noastre. Unul dintre aceştia era copilul.

Odată m-am dus la un cocktail la ambasadă. Nu exista nici un motiv să nu fiu şi eu invitat, căci în decurs de şase luni de la întîlnirea noastră devenisem un membru marcant al coloniei străine. Hotelul meu cunoştea un succes modest — deşi modestia nu mă putea satisface : tot mai visam să găsesc un bucătar de mare clasă. Făcusem cunoştinţă cu ambasadorul într-o zi, cînd îl condusese cu maşina pînă la hotel pe unul dintre clienţii mei — un compatriot — după un dejun la ambasadă. Domnul Pineda acceptă, şi aprecie, una din băuturile preparate de Joseph, iar umbra lungului său trabuc se întinse o clipă de-a curmezişul verandei mele. Nu mai auzisem niciodată pînă-atunci vreun om care să folosească atît de frecvent pronumele posesiv :

— Serveşte un trabuc de-*al meu*... Fii bun şi oferă-i şoferului *meu* o băutură...

Venind vorba despre apropiatele alegeri, mi-a spus :

— După părerea *mea*, Doctorul va ieşi învingător. Se bucură de sprijinul americanilor. Astea-s informaţiile *mele*.

Şi m-a invitat la „următorul meu cocktail".

De ce-l antipatizam, oare ? Nu eram îndrăgostit de nevasta lui. Mă culcasem doar cu ea, nimic mai mult. Cel puţin, aşa credeam pe-atunci. Nu cumva îl uram pentru că, în cursul convorbirii noastre, aflînd că fusesem crescut de iezuiţi, a revendicat un soi de „înrudire" ? („Eu am studiat la colegiul Sf. Ignaţiu" din Paraguay sau Uruguay, puţin îmi păsa !)

Am aflat mai tîrziu că serata la care mă invitase era un cocktail de categoria a doua ; prima categorie, la care se servea caviar, era rezervată exclusiv diplomaţilor — ambasadori, miniştri, prim-secretari — iar a treia categorie era pur „de serviciu". Îmi făcuse un compliment trecîndu-mă în categoria a doua, care prevedea de-obicei şi o latură „distractivă". La cocktailul la care am luat parte erau prezenţi numeroşi haitieni bogaţi, cu nevestele lor, una mai frumoasă decît alta. Nu sosise încă pentru ele momentul de a fugi din ţară sau de a se închide noaptea în case, de teama a ceea ce li s-ar putea întîmpla pe străzile cufundate în întuneric.

Ambasadorul mă prezentă „soţiei mele" (încă un pronume posesiv), iar ea mă conduse la bufet ca să-mi aleagă o băutură.

— Mîine seară ? o întrebai eu, iar Marta își încruntă sprîncenele și-și țuguie buzele pentru a-mi atrage atenția să nu vorbesc — eram supravegheați. Dar nu de soțul ei se temea Marta : el era ocupat să-i arate unui oaspete „colecția mea“ de tablouri de Hyppolite, oprindu-se în fața fiecăruia pentru a-l explica pe îndelete, ca și cum pînă și subiectele tablourilor ar fi fost ale lui.

— Soțul tău nu poate auzi nimic în gălăgia asta.

— Nu vezi că el trage cu urechea la vorbele noastre ?

Dar acest „el“ nu era soțul ei. O fărîmă de om, nu mai înalt de trei picioare, cu niște ochi negri intenși, își croia drum spre noi, cu aroganța unui pitic, dînd la o parte genunchii invitaților ca și cum ar fi fost vorba de cioturile unei păduri ce-i aparținea. Am observat că ochii i-erau ațintiți asupra buzelor ei, parcă pentru-a le ghici vorbele.

— Fiul meu, Angel, mi-l prezentă ea și numele acesta, pronunțat în englezește [1], rămase pentru mine un soi de blestem, legat de băiat. Ocupîndu-și din nou locul lîngă ea, nu-l mai părăsi, deși nu scoase o vorbă — era prea ocupat să tragă cu urechea, în vreme ce mînuța lui de oțel o strîngea pe-a ei, ca o cătușă. Îmi întîlnisem adevăratul rival. La următoarea noastră întîlnire, Marta avea să-mi spună că băiatul îi pusese o sumedenie de întrebări despre mine.

— A mirosit ceva ?

---

[1] Angel — înger (engl.).

— Cum ar putea să miroasă, la vîrsta lui? Abia a-mplinit cinci ani.

Trecu un an, şi pretenţiile băiatului asupra maică-si rămaseră aceleaşi, deşi noi găseam mereu mijloace de a-l păcăli. Descoperisem între timp că Marta mi-era indispensabilă, dar cînd am stăruit pe lîngă ea să-şi părăsească soţul, copilul i-a blocat drumul. Ea nu putea face nimic de natură a-i primejdui fericirea. Pe soţ l-ar fi părăsit numaidecît, dar cum ar fi supravieţuit ea, dacă soţul i l-ar fi luat pe Angel?... Aveam impresia că, lună de lună, fiul semăna din ce în ce mai mult cu tatăl său. Ajunsese să spună „mama *mea*", iar o dată l-am văzut cu un lung trabuc de ciocolată în gură; se îngrăşa, de altfel, foarte repede. S-ar fi zis că tatăl îşi întrupase în fiu propriu-i demon, pentru a se asigura că legătura noastră nu va merge prea departe, dincolo de limitele prudenţei.

Cîtva timp ne-am întîlnit într-o cameră luată cu chirie, deasupra prăvăliei unui sirian. Negustorul, un anume Hamit, părea un om vrednic de încredere — era îndată după venirea la putere a doctorului Duvalier, iar umbra viitorului era vizibilă pentru toţi, neagră ca norul de deasupra muntelui Kenscoff. Orice legătură cu o ambasadă străină avea preţ pentru un apatrid: cine i-ar fi putut garanta acestuia că nu va fi obligat, dintr-un moment într-altul, să ceară azil politic? Din nefericire, deşi cercetasem amîndoi cu atenţie prăvălia, nu ne-am dat seama că, într-un colţ, în spatele raionului de articole farmaceutice, cîteva rafturi erau pline cu jucării de o calitate superioară acelora ce se găseau în celelalte ma-

gazine, iar la raionul de băcănie — căci comerțul de lux încă nu încetase cu desăvîrșire — puteai găsi din cînd în cînd cîte o cutie de biscuiți *Bourbon*, hrana preferată de Angel între mese. Aceasta a fost cauza primei noastre certe serioase.

Ne întîlnisem deja de trei ori în camera sirianului, mobilată cu un pat de alamă așternut cu-o cuvertură de catifea mov, patru scaune drepte și tari înșirate lîngă perete, și o colecție întreagă de fotografii de familie, colorate manual. Cred că era camera de oaspeți, ținută curată pentru vreun vizitator de seamă din Liban, care nu venea și nici n-avea să mai vină vreodată. A patra oară, am așteptat două ceasuri, iar Marta nu s-a arătat. Cînd am trecut prin prăvălie, sirianul m-a luat de-o parte și mi-a spus în șoaptă:

— Nu v-ați putut întîlni cu doamna Pineda. A fost aici cu băiețașul ei.

— Cu băiețașul ei ?

— Au cumpărat un mic automobil și o cutie de biscuiți *Bourbon*.

Ceva mai tîrziu, în aceeași seară, Marta mă chemă la telefon. Vorbea foarte repede, cu o voce gîfîită și temătoare :

— Sînt la Poștă. L-am lăsat pe Angel în mașină.

— Ca să-și ronțăie biscuiții *Bourbon ?*

— Biscuiții *Bourbon* ? De unde știi ? Iubitule, n-am putut să viu la tine. Cînd am intrat în prăvălie, l-am găsit pe Angel acolo cu dădaca lui. A trebuit să mă prefac că venisem să-i cumpăr ceva, drept răsplată c-a fost cuminte.

— Chiar a fost cuminte ?

— Nu cine știe ce. Dădaca lui mi-a spus că m-au văzut săptămîna trecută ieșind din prăvălia sirianului — ce bine că nu ieșim niciodată împreună ! — iar băiatul a vrut atunci să vadă unde-am fost, și așa a ajuns să descopere biscuiții care-i plac atîta !

— Biscuiții *Bourbon* ?

— Da. Dar vai ! iată-l că intră în clădirea Poștei, ca să mă caute. Te aștept astă-seară. În același loc.

Telefonul amuți.

Ne-am întîlnit din nou în mașina *Peugeot*, lîngă statuia lui Columb. În seara aceea n-am făcut dragoste. Ne-am certat. I-am spus că Angel e un copil răzgîiat, și ea a recunoscut, dar cînd am adăogat că băiatul o spionează, s-a supărat, iar cînd i-am spus că o s-ajungă la fel de gras ca taică-su, a încercat să mă pălmuiască. I-am prins încheietura mîinii, iar ea m-a acuzat c-o lovesc. Pe urmă, am izbucnit amîndoi într-un rîs nervos, dar cearta nu s-a stins, a continuat să fiarbă pe foc mic, pentru a doua zi.

— Ar fi bine să te hotărăști într-un fel sau altul, i-am spus, destul de rezonabil. Viața asta nu poate continua la nesfîrșit.

— Adică, vrei să te părăsesc ?

— Firește că nu.

— Dar eu nu pot trăi fără Angel. Nu-i vina lui că l-am răsfățat. Are nevoie de mine. Nu-i pot distruge fericirea.

— Peste vreo zece ani n-o să mai aibe de loc nevoie de tine. O să se ducă pe furiș la Măicuța Caterina sau o să se culce cu vreuna din servitoarele tale. Numai că tu n-o să mai fii aici —

o să fii la Bruxelles sau în Luxembourg, dar o să găsească şi-acolo bordeluri.

— Zece ani sînt o veşnicie.

— Tu n-o să mai fii tînără, iar eu o să fiu bătrîn — prea bătrîn ca să-mi pese. O să trăieşti între doi bărbaţi graşi... Cu o conştiinţă curată, fireşte — atîta vei reuşi să-ţi salvezi.

— Dar tu ? Să nu-mi spui că nu te vei consola în fel şi chip, cu tot soiul de femei !

Ne ridicam din ce în ce mai mult glasurile acolo, sub statuie, în întuneric. Ca mai toate certurile de acest gen, ea nu ducea la nimic, decît la o rană lesne vindecabilă. Omul are loc pentru-o sumedenie de răni, pînă se pomeneşte zgîriind din întîmplare o bubă veche. M-am dat jos din maşină şi-am pornit spre a mea. M-am aşezat la volan şi-am apăsat pe marşalier. Îmi spuneam că totul s-a sfîrşit — nu meritase atîta osteneală — n-avea decît să rămînă cu ţîncul ei blestemat ! La Măicuţa Caterina puteam găsi multe alte femei, mai seducătoare decît Marta. Şi de altfel, era nemţoaică !

„Adio, Frau Pineda !“ i-am strigat, cu răutate, prin portieră în clipa cînd am trecut pe lîngă maşina ei, apoi am zărit-o aplecată peste volan : plîngea. Era, poate, necesar să-i spun adio ca să-mi dau seama dacă mă pot într-adevăr lipsi de ea.

Cînd m-am întors în maşina ei, Marta îşi revenise.

— N-are rost astă-seară, îmi spuse.

— Aşa e.

— Ne revedem mîine ?

— Desigur.

— Aici, ca de-obicei ?

— Da.

— Voisem să-ți spun ceva. O surpriză pentru tine. Ceva ce-ți dorești foarte mult.

O clipă, am crezut că va capitula făgăduindu-mi că-și va părăsi soțul și copilul. I-am cuprins mijlocul ca s-o sprijin în această hotărîre importantă.

— Ai nevoie de-un bucătar bun, nu-i așa ? mă întrebă.

— A, da. Cred că am nevoie.

— Noi avem un bucătar grozav, care acum ne părăsește. M-am certat cu el dinadins, și l-am concediat. E al tău, dacă dorești.

Cred c-a fost din nou jignită de tăcerea mea.

— Nici acum nu crezi că te iubesc ? Soțul meu o să fie furios. El spune că André e singurul bucătar din Port-au-Prince în stare să prepare un sufleu adevărat.

M-am stăpînit cu greu să nu-i spun : „Dar Angel ? Îi cam place și lui să mănînce !“ În loc de asta, i-am spus :

— O să mă-mbogățesc, grație ție.

Ceea ce se dovedi aproape adevărat : sufleul *Trianon au Grand Marnier* avea să fie celebru cîtăva vreme, pînă-a început teroarea : atunci, Misiunea americană plecă, ambasadorul britanic fu expulzat, Nunțiul papal nu se mai întoarse din Roma, iar întreruperea curentului electric ridică între mine și Marta o barieră mai îngrozitoare decît orice gîlceavă. Am sfîrșit prin a pleca și eu, cu ultimul avion *Delta* care zbura spre New Orleans : Joseph abia scăpase cu viață din interogatoriul la care fusese supus de *Tontons*

Macoute şi mi se făcuse frică. Eram sigur că mă urmăreau şi pe mine. Poate că Gracia Grăsanul, căpetenia *Tontons*-ilor, îmi jinduia hotelul. Nici măcar Petit Pierre nu mai trecea pe-acolo, ca să bea un păhărel pe gratis. Săptămîni în şir rămăsesem singur cu Joseph, estropiat acum, cu bucătarul, cu camerista şi cu grădinarul. Hotelul avea nevoie de zugrăveală şi de reparaţii, dar la ce bun un asemenea efort fără speranţa unor clienţi ? Numai apartamentul *John Barrymore* era ţinut curat, întocmai ca un mormînt.

Legătura noastră amoroasă atîrna acum prea puţin ca să poată contrabalansa teama şi plictiseala. Telefonul încetase să funcţioneze : stătea acolo, pe biroul meu, ca o relicvă a unor vremuri mai bune. După întreruperea curentului electric, nu ne mai puteam întîlni noaptea, iar peste zi era totdeauna Angel. Am avut sentimentul că scap şi de dragoste, nu numai de politică, în clipa cînd am primit, în sfîrşit, viza de ieşire, după zece ore de aşteptare la comisariatul de poliţie, în care mirosea a urină şi în care poliţiştii se întorceau, rînjind satisfăcuţi, din celulele vizitate. Îmi amintesc de-un preot în sutană albă, care a rămas toată ziua acolo, citindu-şi impasibil breviarul într-o atitudine de netulburată răbdare. Numele lui n-avea să fie strigat. Înapoia capului lui, pe peretele de culoarea ficatului, erau atîrnate fotografii ale lui Barbot şi ale celorlalţi dezertori, care fuseseră împuşcaţi cu mitraliera în urmă cu o lună, într-o colibă de la marginea capitalei. Cînd sergentul îmi dădu în sfîrşit viza, trîntindu-mi-o peste ghişeu, aşa cum arunci o

coajă de pîine unui cerşetor, cineva îi comunică preotului că, noaptea, comisariatul era închis. Presupun că preotul s-a întors a doua zi. Era un loc la fel de bun ca oricare altul pentru lectura breviarului, deoarece nici unul dintre cei ce treceau pe-acolo nu îndrăznea să-i vorbească, acum, cînd arhiepiscopul luase calea exilului, iar Preşedintele fusese excomunicat.

Ce loc numai bun de părăsit mi se păru oraşul, văzut de sus, prin văzduhul liber şi pur, prin care plutea avionul, sfidînd norii de furtună îngrămădiţi ca de-obicei deasupra Kenscoff-ului ! Portul părea minuscul în comparaţie cu vasta cîmpie stearpă şi încreţită din spatele lui, cu munţii pustii şi uscaţi (care-ţi evocau şira spartă a unui animal preistoric dezgropată din ţărînă), pierzîndu-se în ceaţă spre Cap Haitien şi spre frontiera dominicană. Îmi spuneam c-o să găsesc eu vreun aventurier care să-mi cumpere hotelul, dîndu-mi astfel prilejul să redevin la fel de liber şi neîmpovărat ca-n ziua cînd venisem cu taxi-ul pînă la Pétionville şi-o găsisem pe maică-mea întinsă în patul ei mare, de bordel. „Sînt fericit că plec“, i-am şoptit muntelui negru ce se rotea dedesubt, şi i-am spus acelaşi lucru, cu zîmbetul meu, mlădioasei stewardese americane care-mi aduse un clondir cu *Bourbon*, precum şi pilotului care veni să ne comunice buna desfăşurare a zborului. Au trecut patru săptămîni pînă-n ziua cînd m-am trezit, mahmur, în camera mea cu aer condiţionat de pe strada 44 din vestul New York-ului, după ce visasem o încîlceală de braţe şi picioare într-un automobil

Peugeot şi o statuie cu privirea aţintită spre mare. Am ştiut atunci că, mai devreme sau mai tîrziu, mă voi întoarce, după ce-mi voi fi epuizat încăpăţînarea şi după ce mi se vor fi spulberat planurile de vînzare a hotelului, căci o jumătate de pîine mîncată cu spaima-n suflet e ceva mult mai bun decît nici un pic de pîine.

Capitolul IV

1

Doctorul Magiot rămase multă vreme aplecat asupra cadavrului fostului ministru. În lumina slabă a lanternei mele, arăta ca un vrăjitor care-ncearcă s-alunge moartea. Ezitam să-i întrerup ritualul, dar întrucît mă temeam să nu se trezească soţii Smith în apartamentul lor din turn, i-am vorbit în cele din urmă, curmîndu-i gîndurile :

— Moartea lui nu poate fi interpretată altfel decît ca o sinucidere.

— *Ei* pot s-o interpreteze în orice fel le convine, îmi răspunse. Nu-ţi face iluzii.

Şi începu să golească buzunarul stîng al hainei ministrului, care era la îndemînă.

— Făcea parte dintre cei mai buni, spuse doctorul şi se apucă să cerceteze fiece petic de hîrtie, întocmai cum un funcţionar de bancă s-ar apuca să controleze nişte bancnote ca să se-ncredinţeze că nu sînt false, ducîndu-le foarte aproape de ochelarii lui sferici, pe care-i purta numai la citit.

— Am fost coleg cu el la facultatea de medicină din Paris, am audiat împreună cursurile de anatomie. Dar pe vremea aceea pînă şi Papa

Doc era un tip destul de cumsecade. Mi-l amintesc pe Duvalier în timpul epidemiei de tifoidă din deceniul al treilea...

— Ce cauţi, de fapt ?

— Orice lucru care-ar putea să trădeze vreo legătură cu dumneata. Pe insula asta, se potriveşte foarte bine rugăciunea catolică : „Diavolul e ca un leu care-şi caută prada ca s-o devoreze".

— Pe dumneata nu te-a devorat.

— Încă n-a avut vreme.

Îşi vîrî în buzunar un carneţel şi adăogă :

— N-avem timp să examinăm toate astea acum.

Apoi întoarse cadavrul pe cealaltă parte. Chiar şi doctorului Magiot îi venea greu să-l mişte.

— Sînt mulţumit că mama dumitale a murit cînd a murit. Îndurase destul. Un singur Hitler e deajuns pentru o viaţă de om.

Vorbeam în şoaptă, ca să nu-i trezim pe soţii Smith.

— Iată o lăbuţă de iepure ! Poartă noroc.

Doctorul o puse la loc în buzunar.

— Şi iată un obiect ceva mai greu, adăugă el, scoţînd *presse-papier*-ul meu de bronz în formă de sicriu, gravat cu iniţialele R.I.P. — Nu ştiam că avea simţul humorului.

— Obiectul ăsta îmi aparţine, i-am spus. L-o fi luat de pe biroul meu.

— Pune-l la loc, acolo.

— Să-l trimit pe Joseph să cheme poliţia ?

— Nu, nu ! Nu putem lăsa cadavrul aici.

— Totuşi, n-au cum să mă scoată vinovat de sinuciderea lui.

— Te pot acuza de faptul că s-a ascuns tocmai în casa dumitale.

— De ce-o fi venit aici ? Nici nu-l cunoşteam. L-am întîlnit o dată la o recepţie. Atîta tot.

— Ambasadele sînt supravegheate îndeaproape. Presupun că şi-a amintit de zicala : „Casa unui englez e o fortăreaţă". Avea atît de puţină speranţă, încît se agăţa, poate, de-o zicală.

— Urîtă descoperire mi-a fost dat să fac în ziua întoarcerii mele acasă !

— Da, îmi închipui. Cehov scria că „sinuciderea e un fenomen indezirabil".

Doctorul Magiot se ridică în picioare şi privi cadavrul. Oamenii de culoare au un simţ ascuţit al evenimentului, simţ pe care nici educaţia occidentală nu-l poate distruge — ea nu face decît să-i modifice forma de exprimare. Străbunicul doctorului Magiot ar fi înălţat, din ţarcul rezervat sclavilor, un bocet spre stelele indiferente ; doctorul rosti asupra mortului o scurtă oraţie, în cuvinte alese :

— Oricît de mare ar fi teama de viaţă a unui om, sinuciderea rămîne un act de curaj, gestul lucid al unui matematician. Sinucigaşul îşi face socoteala bizuindu-se pe legile hazardului : mai mult ca sigur că viaţa ar fi o nenorocire mai mare decît moartea însăşi. Simţul său matematic e mai puternic decît instinctul ce-l îndeamnă să supravieţuiască. Dar gîndeşte-te la apelurile pe care trebuie să le lanseze acest instinct în ultimul moment, pentru a se face auzit, gîndeşte-te la scuzele cu totul neştiinţifice pe care trebuie să le invoce !

— Credeam că, fiind catolic, condamni cu hotărîre...

— Nu sînt un catolic practicant, şi în orice caz ai în vedere o disperare teologică, iar disperarea lui n-avea nimic teologic. Bietul de el călca o singură regulă : mînca vinerea carne. În cazul lui, instinctul vital nu se ascundea în spatele vreunei porunci divine, menită să-i justifice inactivitatea... Va trebui să vii jos ca să-l apuci de picioare. Nu-l putem lăsa aici.

Oraţia funebră fusese rostită, ceremonia se încheiase. Mă simţeam bine în mîinile mari şi pătrate ale doctorului Magiot. Eram ca un pacient care acceptă fără să crîcnească regimul strict cerut de tratament. L-am ridicat din piscină pe ministrul sănătăţii publice şi-am pornit cu el pe aleea unde maşina doctorului Magiot aştepta cu farurile stinse.

— Cînd te întorci, să dai drumul la apă, ca să spele sîngele, îmi spuse doctorul.

— De dat drumul, o să-i dau drumul, dar nu ştiu dacă-o să curgă...

Am aşezat cadavrul pe bancheta din spate. În romanele poliţiste e o nimica toată să dai unui cadavru aerul unui om beat, dar mortul acesta era indubitabil mort — sîngele încetase să curgă, deşi monstruoasa rană putea fi observată de la prima vedere. Din fericire, nimeni nu cuteza să umble noaptea pe străzi ; era ora cînd lucrau doar strigoii, şi *Tontons Macoute*. Aceştia din urmă stăteau desigur la pîndă, căci pînă s-ajungem noi la capătul aleii, am şi auzit huruitul maşinii lor — nici o altă maşină nu putea fi pe-afară la o oră atît de tîrzie. Am stins farurile

şi-am rămas în aşteptare. Maşina urca încet panta colinei, venind dinspre capitală ; auzeam vocile ascuţite ale celor din maşină, acoperind scrîşnetele schimbătorului de viteză. Aveam impresia că era o rablă, care nu va izbuti niciodată să urce lunga pantă spre Pétionville. Ce-am fi putut face în cazul cînd şi-ar fi dat sufletul la intrarea în alee ? Oamenii ar fi intrat desigur în hotel ca să ceară ajutor şi ceva băutură pe gratis, chiar la ora aceea tîrzie. Ni se păru că trece o veşnicie pînă să auzim huruitul maşinii depărtîndu-se de alee.

— Unde-l ducem ? l-am întrebat pe doctorul Magiot.

— Nu putem ajunge prea departe nici la deal, nici la vale, fără a da peste-o barieră. Drumul ăsta duce spre Nord, iar poliţiştii care-l păzesc n-au curaj să adoarmă, de teama unei inspecţii. E probabil că asta şi fac în clipa de faţă cei din maşină. Au să meargă pînă la postul de poliţie de pe Kenscoff dacă rabla lor n-o să rămînă în pană.

— A trebuit să treci de-o barieră ca s-ajungi aici. Cum le-ai explicat... ?

— Le-am spus că mă duc la o lehuză bolnavă. E un caz prea frecvent pentru ca poliţistul acela să raporteze... Dacă am noroc...

— Dar dacă va raporta, totuşi ?

— O să spun că n-am putut găsi coliba.

Am mers mai departe spre şosea. Doctorul Magiot aprinse din nou farurile, şi-mi spuse :

— Dacă ne-ar vedea careva, ne-ar lua drept *Tontons.*

Bariera de sus şi bariera de jos ne limitau foarte strict posibilitatea de alegere a drumului. Am mers vreo două sute de metri la deal („asta va dovedi că ministrul a trecut de *Trianon* şi că nu s-a dus acolo"), apoi am cotit pe a doua potecă la stînga. Era un cartier de case prizărite şi de grădini abandonate. Aici locuiseră cîndva cei vanitoşi şi cei care nu reuşiseră pe deplin în viaţă ; se aflau pe drumul spre Pétionville, dar încă nu parveniseră acolo : avocatul cauzelor pierdute, astrologul ratat şi medicul care prefera să bea rom decît să-şi îngrijească bolnavii. Doctorul Magiot ştia precis care dintre ei mai locuia încă acolo, şi care fugise ca să scape de dările forţate percepute de *Tontons Macoute* în timpul nopţii, pentru construirea noului oraş, Duvalierville. Eu însumi dădusem o sută de *gourdes*... Toate casele şi grădinile astea mi se păreau deopotrivă de pustii şi părăginite.

— Pe-aici, hotărî doctorul Magiot şi conduse maşina vreo cîţiva metri dincolo de şosea.

Trebuia să ţinem farurile aprinse, pentru că n-aveam nici o mînă liberă pentru vreo lanternă. Ele luminară deodată un panou spart, din care nu se mai vedea decît : „...*pont.* Asiguraţi-vă viitorul cu..."

— Aşadar, s-a dus !

— A murit, îmi răspunse doctorul Magiot.

— De moarte naturală ?

— Moartea violentă e naturală aici. A murit din pricina mediului.

Am dat jos din maşină cadavrul doctorului Philipot şi l-am tîrît înapoia unei tufe încîlcite de *bougainvillaea,* de unde nu putea fi văzut de

pe șosea. Doctorul Magiot își înfășură mîna dreaptă într-o batistă și scoase din buzunarul mortului un mic cuțit de bucătărie pentru tăiat carne. Privirea lui fusese mai atentă decît a mea, acolo, în piscină. Punînd cuțitul la vreo cîțiva centimetri de mîna stîngă a ministrului, îmi spuse :

— Doctorul Philipot era stîngaci.

— Pari să fii atotștiutor.

— Uiți că am studiat împreună cu el anatomia. Nu uita să cumperi un alt cuțit de bucătărie.

— Are familie ?

— O nevastă și un băiat de șase ani. Presupun că s-a gîndit că sinuciderea lui îi va feri de necazuri.

Ne-am întors la mașină, apoi pe șosea. La intrarea pe aleea hotelului, eu am coborît.

— Acum totul depinde de servitori, i-am spus.

— O să le fie frică să vorbească, mi-a răspuns doctorul Magiot. Un martor poate să pătimească aici la fel de mult ca și acuzatul.

2

Domnul și doamna Smith coborîră să-și ia micul dejun pe verandă. Îl vedeam, cred, pentru prima oară pe domnul Smith fără o pătură pe braț. Dormiseră bine, așa că-și mîncară cu poftă grapefruit-ul, pîinea prăjită și dulceața ; mă temusem să nu-mi ceară vreo băutură stranie, cu un nume ales de cine știe ce institut de *public*

relations, dar acceptară bucuroşi cafeaua şi chiar îi lăudară calitatea.

— M-am trezit o singură dată şi mi s-a părut c-aud voci, zise domnul Smith. O fi sosit, poate, domnul Jones ?

— Nu.

— Ciudat. Ultimul lucru pe care mi l-a spus la Vamă a fost : „Ne vom întîlni astă-seară la domnul Brown."

— A fost probabil amăgit să tragă la un alt hotel.

— Speram să fac o baie înainte de micul dejun, spuse doamna Smith, dar am văzut că Joseph curăţa piscina. Pare să se priceapă la toate.

— Da. E de nepreţuit. Sînt sigur că piscina va fi pregătită pînă la prînz.

— Dar cerşetorul acela ? se interesă domnul Smith.

— A, a plecat în zori.

— Sper că nu cu stomacul gol ! exclamă el cu un surîs ce părea a spune : „Glumesc, ştiu că eşti un om de inimă".

— Joseph a avut desigur grijă să-i dea ceva.

Domnul Smith mai luă o felie de pîine prăjită şi spuse :

— Mă gîndeam să trec, în dimineaţa asta, pe la ambasadă împreună cu doamna Smith, ca să semnăm în registru.

— Ar fi un lucru înţelept.

— Mă gîndeam doar c-ar fi politicos din parte-ne. După aceea m-aş duce să-mi prezint scrisoarea de recomandare ministrului Sănătăţii publice.

— În locul dumitale, aş întreba la ambasadă dacă a intervenit cumva vreo schimbare, în cazul cînd scrisoarea e adresată personal ministrului.

— Da, e adresată unui doctor pe nume Philipot.

— În cazul ăsta, eu aş întreba. Aici schimbările se produc foarte repede.

— Dar presupun că şi succesorul lui m-ar primi, nu-i aşa ? Propunerea cu care am venit eu încoace va fi de un mare interes pentru orice ministru al sănătăţii.

— N-am impresia că mi-ai vorbit vreodată despre proiectele dumitale...

— Vin aici în calitate de reprezentant, zise domnul Smith.

— Al vegetarienilor din America, îl completă doamna Smith. Al adevăraţilor vegetarieni.

— Există şi falşi vegetarieni ?

— Fireşte. Există chiar şi unii care mănîncă ouă germinate.

— Ereticii şi schismaticii au dezbinat fiecare mare mişcare din istoria omenirii, rosti domnul Smith cu mîhnire în glas.

— Şi ce-şi propun să facă vegetarienii în această ţară ?

— Pe lîngă difuzarea gratuită a literaturii noastre — tradusă, natural, în franceză — intenţionăm să deschidem un centru de bucătărie vegetariană în inima capitalei.

— Inima capitalei e un cartier de cocioabe.

— Atunci, într-un loc convenabil. Vrem ca Preşedintele şi unii dintre miniştrii lui să asiste la festivitatea de inaugurare şi să guste din pri-

mul meniu vegetarian. Ca un exemplu pentru populație.

— Dar lui i-e frică să iasă din palat !

Domnul Smith rîse politicos de ceea ce i se părea a fi o exagerare comică. Doamna Smith îi spuse :

— Nu te poți aștepta la prea multă încurajare din partea domnului Brown. Nu-i din tabăra noastră.

— Draga mea, domnul Brown a glumit doar. După micul dejun o să chem, poate, la telefon ambasada noastră.

— Telefonul nu funcționează. Dar aș putea să-l trimit pe Joseph cu un mesaj.

— Nu ! În cazul ăsta vom lua un taxi — dacă ne poți procura unul.

— O să-l trimit pe Joseph să caute.

— Chiar că face de toate, îmi spuse cu asprime doamna Smith, ca și cum s-ar fi adresat unui plantator din Sudul Statelor Unite.

Zărindu-l pe Petit Pierre apropiindu-se pe alee, am plecat de lîngă soții Smith.

— A, domnul Brown ! exclamă Petit Pierre. Bună dimineața, o foarte, foarte bună dimineață !

Și adăugă, fluturînd un exemplar al ziarului local :

— Să vezi ce-am scris despre dumneata ! Cum o duc clienții dumitale ? Sper c-au dormit bine.

Și, urcînd treptele, se înclină în fața soților Smith, apoi trase în piept aerul înmiresmat de parfumul suav al florilor din Port-au-Prince, ca și cum ar fi venit pentru prima oară aici.

— Ce priveliște ! exclamă el. Copacii, florile, golful, palatul... (Chicoti) Depărtarea împrumută

farmec priveliştilor. Citat din William Wordsworth.

Petit Pierre nu venise desigur pentru privelişte şi probabil că nici pentru un păhărel de rom gratuit nu s-ar fi deplasat la ora asta. Voia pe semne să culeagă informaţii, dacă nu cumva dorea să le comunice. Veselia lui nu însemna neapărat că aducea veşti bune, căci Petit Pierre era totdeauna vesel. S-ar fi zis că dăduse cu banul ca să aleagă între singurele două atitudini posibile la Port-au-Prince : cea raţională şi cea iraţională, sau între dezolare şi veselie ; cum banul căzuse pe efigia cu capul lui Papa Doc, Petit Pierre optase pentru veselia disperării.

— Arată-mi ce-ai scris, i-am spus.

Am deschis ziarul la cronica mondenă — care apărea mereu pe pagina a patra — şi-am citit că, printre numeroşii oaspeţi de frunte sosiţi în ajun cu vasul *Medeea,* se afla şi distinsul domn Smith, care fusese învins la limită de domnul Truman în alegerile prezidenţiale din 1948. Domnia-sa era însoţit de simpatica şi eleganta-i consoartă care, în împrejurări mai prielnice, ar fi putut deveni Prima Doamnă a Americii, o podoabă a Casei Albe. Printre ceilalţi pasageri se afla extrem de simpaticul patron al hotelului *Trianon,* acest centru al vieţii intelectuale ; domnia-sa se întoarce dintr-o călătorie de afaceri întreprinsă la New York...

Am aruncat apoi o privire pe pagina cu principalele ştiri. Ministrul Educaţiei anunţa un plan de şase ani pentru lichidarea analfabetismului în nordul insulei. De ce tocmai nordul ? Nu era dat nici un amănunt. Poate că ministrul îşi punea

speranţa într-un uragan. Uraganul *Hazel* din 1954 lichidase în bună măsură analfabetismul din ţară — numărul victimelor omeneşti nu fusese niciodată dat în vileag. Am găsit şi un scurt paragraf în legătură cu un grup de rebeli care trecuseră graniţa dominicană : fiind alungaţi înapoi, doi dintre ei, înarmaţi cu arme americane, fuseseră luaţi prizonieri. Dacă Preşedintele nu s-ar fi certat cu Misiunea americană, e probabil că armele ar fi fost calificate drept cehoslovace, sau cubane.

— Circulă zvonuri despre un nou ministru al sănătăţii, i-am spus lui Petit Pierre.

— Nu te poţi încrede în zvonuri, îmi răspunse el.

— Domnul Smith are o scrisoare de recomandare către doctorul Philipot. N-aş vrea să facă vreo gafă.

— Ar fi poate mai bine să aştepte cîteva zile. Am auzit că doctorul Philipot e la Cap Haitien, sau undeva în nord.

— Acolo unde se desfăşoară luptele ?

— Nu cred că poate fi vorba de nişte lupte serioase.

— Ce fel de om e doctorul Philipot ?

Eram curios să aflu mai multe amănunte despre omul care, murind în piscina mea, îmi devenise un soi de rudă depărtată.

— Un om cu nervii foarte zdruncinaţi, îmi răspunse Petit Pierre.

Am împăturit ziarul şi i l-am dat înapoi, spunîndu-i :

— Văd că nu anunţaţi sosirea amicului nostru Jones.

— A, da, Jones. Cine e, de fapt, maiorul Jones ?

Am fost sigur atunci că venise cu scopul de a cere, mai degrabă decît de a furniza informaţii.

— Am călătorit împreună pe-acelaşi vas. Asta-i tot ce ştiu despre el.

— Pretinde că-i un prieten al domnului Smith.

— Atunci, poate că şi este.

Petit Pierre mă atrase pe nesimţite spre capătul verandei, pînă ce, dînd colţul, nu i-am mai văzut pe soţii Smith. Manşetele lui albe, care-i atîrnau din mîneci, îi acopereau mîinile negre.

— Dacă-ai fi sincer cu mine, poate că te-aş ajuta şi eu puţin.

— Sincer, în legătură cu ce ?

— Cu maiorul Jones.

— Aş prefera să nu-i spui „maior". Nu ştiu de ce, dar titlul ăsta nu i se potriveşte.

— Crezi cumva că nu e...

— Nu ştiu nimic despre el, absolut nimic.

— Intenţiona să tragă la hotelul dumitale.

— Pare să fi găsit adăpost în altă parte.

— Da. La comisariatul de poliţie.

— De ce naiba ? !...

— Cred că i-au găsit în bagaj un obiect compromiţător. Nu ştiu precis ce anume.

— Ambasada engleză e la curent ?

— Nu. Dar n-am impresia că-ar putea face ceva pentru el. Lucrurile astea trebuie să-şi urmeze cursul. Deocamdată, Jones n-a fost maltratat.

— Ce propui dumneata, Petit Pierre ?

— Probabil că la mijloc e o neînțelegere. Dar rămîne totdeauna chestiunea amorului-propriu. Șeful poliției suferă grozav de amor-propriu. Poate că dacă domnul Smith ar vorbi cu doctorul Philipot, doctorul ar putea sta de vorbă cu ministrul de interne. Atunci, maiorul Jones ar putea fi amendat pentru o abatere de ordin pur tehnic.

— Dar ce abatere a comis ?

— Chestiunea aceasta este ea însăși o chestiune de ordin tehnic.

— Bine, dar adineauri mi-ai spus că doctorul Philipot e undeva în nord.

— Adevărat. Domnul Smith ar trebui, poate, să-l vadă mai degrabă pe ministrul de externe, zise el, agitîndu-și cu mîndrie ziarele. Ministrul a citit desigur articolul meu așa că știe ce personaj important e domnul Smith.

— Mă duc numaidecît la însărcinatul cu afaceri britanic.

— Greșită metodă. E mult mai ușor să satisfaci amorul propriu al șefului poliției decît mîndria națională. Guvernul haitian nu acceptă proteste din partea străinilor.

Aproximativ același sfat îmi dădu și însărcinatul cu afaceri, ceva mai tîrziu în dimineața aceea, cînd l-am întîlnit prima oară. Era un bărbat cu pieptul scobit și cu niște trăsături fine, care-mi aminteau de Robert Louis Stevenson. Vorbea cu multe ezitări, și cu un aer de înfrîngere amuzată — condițiile de viață din capitală, nu ravagiile tuberculozei îl învinseseră. Avea curajul și humorul învinșilor. De pildă, ținea în buzunar niște ochelari negri, pe care și-i punea ori de cîte ori zărea vreun *Tonton Macoute*,

pentru care acești ochelari însemnau o adevărată uniformă, menită să bage groaza-n oameni. Colecționa cărți despre flora din Caraibe, dar le trimisese pe cele mai prețioase în patrie, așa cum își trimisese și copiii, pentru că exista totdeauna riscul unui incendiu pus pe neașteptate, cu ajutorul unui bidon cu gaz.

El mă ascultă cu răbdare, fără să mă întrerupă, în timp ce-i vorbeam despre situația grea a lui Jones și despre sfatul pe care mi-l dăduse Petit Pierre. Eram convins că nu s-ar fi arătat mai surprins dacă i-aș fi vorbit despre ministrul sănătății publice mort în piscina mea și despre felul cum mă descotorosisem de cadavru, dar cred că în sinea lui mi-ar fi fost recunoscător pentru faptul că nu-l chemasem.

— Am primit o telegramă de la Londra în legătură cu Jones, îmi spuse el după ce mă ascultă pînă la capăt.

— Și comandantul *Medeei* a primit una. Telegrama lui era de la proprietarii din Philadelphia ai companiei de navigație. O telegramă foarte vagă.

— A mea are, s-ar putea spune, sensul unui avertisment. Mi se pune în vedere să nu fiu exagerat de serviabil. Presupun că, pe undeva, un consulat a căzut victimă unei mașinații.

— Totuși, un supus britanic aruncat în închisoare...

— A, sînt de acord că-i cam prea de tot. Numai că, se cuvine să nu uităm, nu-i așa, că chiar și niște ticăloși ca ăștia au avut poate motive să acționeze astfel. Oficial, voi proceda cu prudență, așa cum mă sfătuiește telegrama. Vom

începe cu o anchetă formală. (Își întinse mîna deasupra biroului și rîse). N-o să mă dezvăț niciodată de obiceiul de a ridica receptorul.

Era un spectator perfect — spectatorul la care visează cîte o dată orice actor : inteligent, atent, amuzat și înzestrat cu exact atîta spirit critic cît e nevoie, calități dezvoltate prin frecventarea multor spectacole, bune și rele, văzute indiferent de repertoriu. Nu știu de ce, mi-am amintit de cuvintele pe care mi le spusese maică-mea, cînd am văzut-o pentru ultima oară : „Ce rol joci în clipa de față ?" Presupun că *jucam* efectiv un rol — rolul unui englez preocupat de soarta unui compatriot, rolul unui om de afaceri plin de răspunderi și pe deplin conștient de îndatoririle lui, care venise să se consulte cu reprezentantul Majestății Sale. Am uitat o clipă de încîlceala de mîini și de picioare din *Peugeot*. Sînt sigur că însărcinatul cu afaceri ar fi dezaprobat faptul că-i puneam coarne unui membru al corpului diplomatic. Faptul acesta ținea, prea evident, de repertoriul teatrului burlesc.

— Mă îndoiesc, urmă el, că ancheta mea va folosi la ceva. Ministrul de interne mă va informa că afacerea e în mîinile poliției, și-mi va ține probabil un discurs pe tema separației dintre puterea executivă și cea judecătorească. Ți-am vorbit, oare, despre bucătarul meu ? Asta s-a petrecut în absența dumitale. Tocmai dădeam un dineu în onoarea colegilor mei, cînd bucătarul a dispărut pur și simplu. Nu făcuse nici măcar cumpărăturile necesare. Fusese arestat în drum spre piață. Soția mea a trebuit să deschidă conservele pe care le ținem pentru orice eventua-

litate. Señor Pineda al dumitale nu a apreciat sufleul, făcut din somon de conservă. (De ce-o fi spus „Señor Pineda *al dumitale*“ ?) Mai tîrziu, am aflat că bucătarul meu e la puşcărie. I-au dat drumul a doua zi, cînd era prea tîrziu. Îl interogaseră în legătură cu oaspeţii pe care-i primeam. Am protestat, fireşte, pe lîngă ministrul de interne, spunîndu-i că s-ar fi cuvenit să fiu prevenit, în care caz l-aş fi putut trimite pe bucătar la poliţie, la o oră convenabilă. Ministrul mi-a răspuns, pur şi simplu, că fiind vorba de-un haitian, putea face ce vrea cu el.

— Dar Jones e englez...

— Aşa bănuiesc şi eu, dar mă îndoiesc că guvernul nostru ar fi dispus acum să trimită o fregată. Se înţelege că voi face tot ce-mi va sta în putinţă ca să-l ajut, dar cred că sfatul lui Petit Pierre e destul de înţelept. Încearcă mai întîi alte mijloace. Dacă nu vei reuşi, voi depune un protest... mîine dimineaţă. Am sentimentul că aceasta nu e prima închisoare pe care-o cunoaşte maiorul Jones. Nu trebuie să acordăm situaţiei o importanţă exagerată.

Mă simţeam oarecum ca actorul-rege dojenit de Hamlet pentru că-şi exagera rolul.

Cînd m-am întors la hotel, piscina era umplută cu apă, grădinarul se prefăcea că-i ocupat cu pescuirea cîtorva frunze răzleţe, bucătarul se agita în bucătărie — îi auzeam vocea ; totul redevenise aproape normal. Aveam chiar muşterii, căci în piscină, ferindu-se de grebla grădinarului, înota domnul Smith, îmbrăcat cu nişte chiloţi de baie din nylon gri, care se umflau ca un balon

în spatele lui, împrumutîndu-i posteriorul unui animal preistoric. Înota voiniceşte în lungul bazinului şi înapoi, gîfîind ritmic. Cînd mă zări, se ridică în apă aidoma unui personaj mitologic. Pieptul i-era acoperit cu smocuri lungi de păr alb.

M-am aşezat lîngă bazin şi i-am strigat lui Joseph să ne-aducă un punci cu rom şi o sticlă de *Coca-Cola*. M-au trecut fiori cînd domnul Smith s-a lăsat la fund înainte de-a ieşi — prea era aproape de locul unde murise ministrul sănătăţii publice ! Mi-am amintit de Holyrood şi de urma indelebilă a sîngelui lui Rizzio [1]. Domnul Smith se scutură şi se aşeză lîngă mine. Doamna Smith apăru în balconul apartamentului *John Barrymore* şi-i strigă :

— Şterge-te, dragul meu, altfel o să răceşti.

— Soarele o să mă usuce destul de repede, draga mea, îi răspunse domnul Smith.

— Acoperă-ţi umerii cu prosopul, ca să nu te ardă soarele.

Domnul Smith o ascultă.

— Domnul Jones a fost arestat de poliţie, i-am spus.

— Dumnezeule ! Ce spui ? Dar ce-a făcut ?

— N-a făcut nimic.

— A luat contact cu vreun avocat ?

— Asta nu-i cu putinţă aici. Poliţia n-ar îngădui.

---

[1] Holyrood — palatul regal din Edinburgh, unde a fost asasinat Rizzio, amantul prezumtiv al reginei Scoţiei, Mary.

Domnul Smith îmi aruncă o privire obstinată :

— Poliția e pretutindeni la fel. Se întîmplă destul de des și pe la noi, în sud. Oameni de culoare sînt închiși, fără a li se da dreptul să consulte un avocat. Dar două rele nu-s un bine.

— Am fost la ambasadă. Însărcinatul cu afaceri nu crede că poate face prea mult.

— Dar asta-i scandalos ! exclamă domnul Smith, referindu-se nu atît la condițiile arestării lui Jones, cît la atitudinea ambasadei.

— Petit Pierre e de părere că lucrul cel mai înțelept în clipa de față ar fi ca dumneata să intervii, poate chiar pe lîngă secretarul de stat.

— Voi face tot ce-mi va sta în putință pentru domnul Jones. E limpede că s-a comis o greșală. Dar de ce crede că eu aș putea avea vreo influență ?

— Dumneata ai fost candidat la președinție, i-am răspuns, în clipa cînd Joseph aducea băuturile.

— Voi face tot ce-mi va sta în putință, repetă domnul Smith, privindu-și visător sticla de *Coca-Cola*. Domnul Jones mi-a plăcut foarte mult. (Nu știu de ce, nu-mi venea să-i spun „maior" — la urma urmei, există oameni cumsecade în orice armată). Mi s-a părut că întruchipează cele mai alese însușiri ale poporului englez. Trebuie să fie o greșală stupidă la mijloc.

— N-aș vrea să ai neplăceri din partea autorităților.

— Nu mi-e frică de neplăceri, din partea nici unei autorități, rosti domnul Smith.

3

Secretarul de stat își avea biroul într-una din clădirile Expoziției, aproape de port și de statuia lui Columb. Am trecut de fîntîna cîntătoare (care acum nu mai cînta), de grădina publică pe poarta căreia se putea citi proclamația bourboniană : *„Je suis le drapeau Haitien, Uni et Indivisible. François Duvalier“*, și în cele din urmă am ajuns în fața unui lung imobil modern construit din ciment și din sticlă, cu o scară largă, cu un vestibul imens plin de fotolii comode și împodobit cu fresce murale pictate de artiști haitieni. Clădirea asta n-avea nimic comun cu cerșetorii din piața Poștei sau cu cartierul cocioabelor, cum n-avea nici palatul *Sans Souci* al împăratului Christophe : acesta, barem, era pitoresc în starea lui de ruină, ceea ce nu se putea prevedea în cazul pomenitei clădiri.

În vestibul se aflau peste o duzină de oameni din clasa mijlocie, rotofei și prosperi. Femeile, îmbrăcate în rochii ultra-elegante, de un albastru electric sau de un verde acid, sporovăiau încîntate, de parc-ar fi fost la cafeaua de dimineață, și se uitau țintă la fiecare nou venit. În sala asta pînă și solicitanții își dădeau importanță ; aerul vibra de bătaia ritmică domoală a mașinilor de scris. Zece minute după sosirea noastră, señor Pineda intră cu un pas greu, plin de certitudinea pe care-o conferă privilegiul diplomației. Fumînd un trabuc, trecu — fără să se uite la nimeni și fără să ceară voie nimănui — printr-o ușă ce se deschidea spre un balcon interior.

— E biroul particular al ministrului, i-am explicat eu domnului Smith. Ambasadorii sud-americani sînt încă *persona grata*. Mai cu seamă Pineda. N-are refugiaţi politici în ambasada lui. Deocamdată.

Am aşteptat trei sferturi de ceas, dar domnul Smith nu se arăta de loc nerăbdător.

— Totul pare foarte bine organizat, spuse el la un moment dat, cînd, după o scurtă discuţie cu un funcţionar, nu mai rămăseseră decît doi solicitanţi. Un ministru trebuie ferit de inoportuni.

În cele din urmă Pineda ieşi din birou şi străbătu din nou sala, fumînd mereu un trabuc — unul nou, pe care se vedea o banderolă cu monograma lui ; tocmai de-aceea nu scotea niciodată banderolele. De data asta, mă recunoscu şi mă salută — o clipă, am crezut chiar că se va opri să-mi vorbească. Salutul lui atrase pe semne atenţia tînărului care-l însoţi pînă-n capul scărilor, căci tînărul se întoarse şi ne întrebă politicos ce dorim.

— Am dori să-l vedem pe secretarul de stat, i-am răspuns.

— E foarte ocupat cu ambasadorii străini. Sînt o mulţime de lucruri de discutat. Iar mîine pleacă la Naţiunile Unite.

— Atunci, trebuie să-l primească de îndată pe domnul Smith.

— Domnul Smith ?

— N-aţi citit ziarele de astăzi ?

— Am fost foarte ocupaţi.

— Domnul Smith a sosit ieri. Este candidat la preşedinţie.

— Candidat la preşedinţie? îngînă tînărul, incredul. E la noi, în Haiti?
— A venit în Haiti cu treburi — dar asta-l priveşte pe Preşedintele dumneavoastră. Acum, ar dori să-l vadă pe secretarul de stat, înainte de plecarea acestuia la New York.
— Aşteptaţi vă rog un moment, zise tînărul şi intră într-unul din birourile ale căror ferestre dădeau spre curtea interioară.
Cîteva clipe mai tîrziu se întoarse de-acolo grăbit, cu un ziar în mînă şi, bătînd în uşa Secretarului, intră înăuntru.
— Domnule Brown, îmi spuse domnul Smith, doar ştii că nu mai sînt candidat la preşedinţie. Am făcut acel gest o singură dată — o dată pentru totdeauna.
— Nu e nevoie să dai aceste explicaţii aici, domnule Smith. La urma urmei, dumneata aparţii istoriei.
Ochii lui cinstiţi, de un albastru pal, îmi arătară că mersesem, poate, cam prea departe. De aceea am adăogat:
— Un gest ca acela e vizibil pentru oricine şi oriunde. (N-am precizat unde anume). El aparţine deopotrivă prezentului, şi trecutului.
Tînărul veni lîngă noi — îşi lăsase ziarul pe undeva:
— Fiţi bun şi urmaţi-mă...
Secretarul de stat ne zîmbi foarte politicos, dezvelindu-şi dinţii strălucitori. Am văzut ziarul aşezat pe un colţ al biroului său. Ne întinse o palmă lată, pătrată, trandafirie şi umedă, şi ne spuse într-o englezească excelentă cu cît interes citise despre sosirea domnului Smith, pe care

nici nu sperase să aibe onoarea de a-l vedea, întrucît pleca chiar a doua zi la New York... Ambasada americană nu-i trimisese vorbă, căci dacă i-ar fi trimis ar fi putut, fireşte, aranja o întrevedere...

— Întrucît preşedintele Statelor Unite a socotit de cuviinţă să-şi recheme ambasadorul, domnul Smith s-a gîndit c-ar fi mai bine să vă facă o vizită neoficială, i-am explicat eu.

Secretarul de stat îmi răspunse că înţelege ce vreau să spun. Şi adăugă, adresîndu-se domnului Smith :

— Pe cîte înţeleg, doriţi să-l vedeţi pe Preşedinte...

— Domnul Smith nu a cerut încă o audienţă. Dorea să vă vadă mai întîi pe dumneavoastră, pînă să plecaţi la New York.

— Trebuie să protestez pe lîngă Naţiunile Unite, lămuri ministrul cu mîndrie în glas. Doriţi un trabuc, domnule Smith ? îl întrebă, întinzîndu-i o casetă de piele din care domnul Smith scoase un trabuc. (Am remarcat că banderola purta monograma lui Señor Pineda).

— Să protestaţi ? se interesă domnul Smith.

— În legătură cu atacurile lansate de pe teritoriul Republicii Dominicane. Rebelii sînt aprovizionaţi cu arme americane. Avem dovezi.

— Ce fel de dovezi ?

— Doi oameni înarmaţi cu revolvere fabricate în Statele Unite au fost luaţi prizonieri.

— Am impresia că asemenea obiecte pot fi cumpărate orişiunde în lume.

— Mi s-a promis sprijinul Ghanei. Şi sper că şi alte ţări afro-asiatice...

— Domnul Smith a venit să vă vorbească despre o chestiune cu totul diferită, l-am întrerupt eu. Unul din bunii săi prieteni, care a călătorit împreună cu dînsul, a fost arestat ieri de către poliţie.

— Un american ?

— Un englez pe nume Jones.

— Ambasada britanică a făcut cercetări ? E o chestiune care-l priveşte, de fapt, pe ministrul de interne.

— Dar un cuvînt al dumneavoastră, excelenţă...

— Nu mă pot amesteca în treburile altui departament. Îmi pare rău. Domnul Smith va înţelege.

Domnul Smith interveni brusc în discuţie, cu o violenţă de care nu l-aş fi bănuit în stare :

— Aţi putea afla, însă, acuzaţia ce i se aduce, nu credeţi ?

— Acuzaţia ?

— Acuzaţia.

— Aha, acuzaţia.

— Exact. Acuzaţia.

— Nu va fi neapărat o acuzaţie. Dumneavoastră anticipaţi ipoteza cea mai sumbră.

— Atunci, de ce să fie ţinut în închisoare ?

— Nu cunosc de fel cazul. Presupun că-i în curs o anchetă.

— Atunci ar trebui să fie adus în faţa unui magistrat şi pus în libertate provizorie pe cauţiune. Sînt dispus să garantez pentru el, plătind o cauţiune rezonabilă.

— Cauţiune? îngînă ministrul. Cauţiune? Ce-i aia „cauţiune" ?

Şi se întoarse spre mine, schiţînd cu trabucul un semn de întrebare.

— Un fel de cadou acordat statului în cazul cînd arestatul nu se întoarce la proces. Poate fi o sumă destul de mare, adăogai eu.

— Aţi auzit, cred, de *Habeas Corpus*, zise domnul Smith.

— Da, da, desigur. Dar am cam uitat latina. Virgil, Homer... Regret că nu mai am timp să studiez.

I-am explicat domnului Smith că la baza legislaţiei haitiene stă Codul Napoleon.

— Codul Napoleon ? se miră el.

— Acesta prezintă unele deosebiri în raport cu legislaţia anglo-saxonă. *Habeas Corpus* e una dintre ele.

— Trebuie să existe, totuşi, un cap de acuzare.

— Da. Eventual.

Am încercat să-i vorbesc, repede, ministrului, în franţuzeşte. Domnul Smith înţelegea foarte puţin franceza, deşi doamna Smith ajunsese la a patra lecţie în metoda Hugo.

— Cred că s-a comis o eroare politică, i-am spus. Candidatul la preşedinţie este un prieten al numitului Jones. N-ar trebui să vi-l faceţi duşman tocmai acum, înaintea plecării dumneavoastră la New York. Ştiţi ce important este într-o ţară democratică, să fii în termeni buni cu opoziţia. Cred că ar trebui să-i îngăduiţi domnului Smith să-şi vadă prietenul, dacă bineînţeles acesta nu e implicat într-o chestiune realmente gravă. Altminteri îşi va închipui desigur că prietenul său a fost, poate, maltratat...

— Domnul Smith vorbeşte franceza ?
— Nu.
— Vedeţi dumneavoastră, există oricînd posibilitatea ca poliţia să depăşească instrucţiunile primite. N-aş vrea ca domnul Smith să-şi formeze o părere proastă despre procedeele poliţiei noastre.
— N-aţi putea trimite mai întîi un medic demn de încredere, ca să-l readucă-n simţiri pe arestat?
— Se-nţelege de la sine că nu e nimic de ascuns. Numai că se întîmplă uneori ca vreun deţinut să nu se poarte cum trebuie. Sînt convins că, chiar în ţara dumneavoastră...
— Atunci, putem conta că veţi vorbi cu colegul dumneavoastră ? Ceea ce aş propune eu, este ca domnul Smith să vă lase o mică sumă — în dolari, fireşte, nu în *gourdes* — pentru daunele pe care domnul Jones le va fi pricinuit poliţiei.
— Voi face tot ce-mi va sta în putinţă. Atîta vreme cît nu va fi amestecat Preşedintele, căci atunci nici unul dintre noi n-ar mai putea face nimic.
— Fireşte.
Deasupra capului lui atîrna portretul lui Papa Doc — al „baronului Samedi". Îmbrăcat în fracul său negru şi greoi, cu care bîntuia cimitirele, ne privea prin sticlele groase ale ochelarilor săi, care-i ascundeau ochii miopi şi inexpresivi. Umbla zvonul că asista uneori personal la agonia lentă a cîte unei victime a *Tontons*-ilor. Ochii lui nu-şi schimbau nici atunci expresia. Interesul pe care-l arăta pentru moarte era, pe semne, pur medical.

— Dă-mi, te rog, două sute de dolari, i-am spus domnului Smith.

Acesta scoase din portofel două bancnote de cîte o sută de dolari. Am văzut că în celălalt buzunar avea o fotografie a nevesti-si înfăşurată în pledul ei. Am pus bancnotele pe biroul ministrului şi-am avut impresia că acesta le privea cu un aer cam dezamăgit, dar după părerea mea domnul Jones nu merita un preţ mult mai mare. Ajuns la uşă, m-am întors spre ministru şi l-am întrebat :

— Doctorul Philipot se află cumva aici în clipa de faţă ? Aş fi vrut să discut cu dînsul ceva în legătură cu hotelul — un proiect de canalizare.

— Cred că-i în sud, la Les Cayes, unde se ocupă de proiectul unui nou spital.

Haiti e ţara proiectelor. Proiectele reprezintă totdeauna bani pentru autorii lor, atîta vreme cît nu sînt puse în aplicare.

— Aşadar, ne veţi da de veste ?

— Desigur, desigur. Dar nu promit nimic.

Acum vorbea cu oarecare bruscheţă. Am observat adesea că un bacşiş (deşi, la drept vorbind, în cazul de faţă nu fusese un bacşiş) are acest efect : modifică relaţiile. Omul care oferă bacşiş cedează un pic din propria-i importanţă ; o dată acceptat bacşişul, el devine inferiorul, ca un bărbat care-a plătit pentru-o femeie. Poate că săvîrşisem o greşală. Ar fi trebuit, poate, să-i las domnului Smith caracterul vag ameninţător. Şantajistul îşi păstrează superioritatea.

4

Ministrul se dovedi totuşi un om de cuvînt : nu peste multă vreme ni se dădu permisiunea de a-l vedea pe deţinut.

A doua zi după-amiază, la comisariatul de poliţie, sergentul era personajul cel mai important, mult mai important decît secretarul ministrului, care ne însoţea. Acesta încercă în zadar să atragă luarea-aminte a personajului şi trebui să-şi aştepte rîndul la ghişeu, alături de toţi ceilalţi solicitanţi. Domnul Smith şi cu mine şedeam sub fotografiile rebelului ucis, care îngălbeneau de luni de zile pe perete. Domnul Smith le privi şi-şi feri numaidecît ochii. Într-o cămăruţă din faţa noastră şedea un negru înalt, îmbrăcat într-un costum civil curăţel ; şedea cu picioarele pe masă şi se zgîia la noi prin ochelarii lui negri. Poate că doar nervii mei erau de vină că-i găseam o expresie de o dezgustătoare cruzime.

— O să ne ţină minte ! zise domnul Smith zîmbind.

Omul pricepu că vorbeam despre el. Apăsă pe butonul soneriei de pe biroul lui, şi îndată după aceea îşi făcu apariţia un agent. Fără să-şi mişte picioarele şi fără să ne slăbească din ochi, puse o întrebare, la care agentul răspunse aruncîndu-ne o privire. Celălalt continua să ne fixeze. Mi-am întors capul, dar peste cîteva clipe ochii mei au revenit inevitabil spre cele două lentile negre şi bombate, ce semănau c-un binoclu prin care ar fi observat comportamentul a două animale insignifiante.

— Oribil individ ! am mîrîit eu, agasat.

Pe urmă am băgat de seamă că domnul Smith îi înfrunta privirea. Nu puteai vedea cît de des clipea individul, din pricina ochelarilor negri ; și-ar fi putut lesne închide ochii, fără ca noi să observăm ; totuși victoria fu cîștigată de ochii albaștri ai domnului Smith, cu privirea lor neclintită. Individul se ridică și merse să închidă ușa biroului.

— Bravo ! exclamai eu.

— O să-mi amintesc și eu de el, spuse domnul Smith.

— Suferă probabil de hiperaciditate.

— Mai mult ca sigur, domnule Brown.

Cred că a trecut mai bine de-o jumătate de ceas pînă să i se acorde vreo atenție secretarului ministrului de externe. Într-un regim de dictatură miniștrii vin și pleacă ; la Port-au-Prince numai șeful poliției, căpetenia *Tontons*-ilor și comandantul gărzii palatului erau oarecum permanenți — și numai ei puteau oferi oarecare siguranță salariaților lor. Secretarul ministrului fu expediat de către sergent ca un băiețaș trimis cu un comision, iar pe noi ne luă în primire un caporal care ne conduse printr-un lung coridor mărginit de celule cu un iz de grădină zoologică.

Jones ședea pe o găleată întoarsă cu fundul în sus, lîngă o saltea de paie. Fața i-era peticită cu bucățele de plasture, iar brațul drept îi atîrna, prins într-un bandaj. Fusese „reparat“ atît cît era cu putință, dar ochiul lui stîng ar fi avut mare nevoie de-un biftec crud. Jiletca lui la două rînduri era mai bătătoare la ochi decît oricînd, din pricina unei mici pete ruginii de sînge.

— Ia te uită cine vine ! ne întîmpină el, cu un zîmbet fericit.

— S-ar părea că te-ai împotrivit arestării, i-am spus eu.

— Asta-i versiunea lor, răspunse el jovial. Ai o ţigare ?

I-am oferit una.

— N-ai cu filtru ?

— Nu.

— În fine ! Calul de dar nu se caută... Azi dimineaţă am simţit că situaţia se îndreaptă spre mai bine. Mi s-a dat fasole la prînz, apoi a venit un doctor care mi-a dres figura.

— Ce acuzaţie ţi se aduce ? îl întrebă domnul Smith.

— Acuzaţie ?

Cuvîntul păru să-l mire la fel de mult cum îl mirase pe ministrul de externe.

— Ce pretind dumnealor c-ai făcut, domnule Jones ?

— N-am prea avut ocazia să *fac* ceva. N-am apucat să trec nici prin vamă.

— Trebuie să existe un motiv ! Poate-ai fost confundat cu altcineva ?

— Încă nu mi-am explicat foarte clar situaţia. (Îşi pipăi ochiul cu băgare de seamă). Bănuiesc că am o mutră cam pocită.

— Asta ţi-e patul ? îl întrebă domnul Smith cu indignare.

— Am dormit eu şi-n culcuşuri mai rele.

— Unde ? E greu de imaginat...

Jones dădu un răspuns vag şi neconvingător :

— Păi, în război, ştiţi cum e... Cred că nenorocirea mea a fost c-am venit aici cu o reco-

mandare nepotrivită. Ştiu că dumneata m-ai prevenit, dar credeam că exagerezi — la fel ca şi artelnicul.

— De la cine ai recomandarea ? l-am întrebat.

— De la un tip pe care l-am întîlnit la Leopoldville.

— Ce făceai la Leopoldville ?

— Am fost acolo cu peste-un an în urmă. Voiajez foarte mult.

Aveam sentimentul că pentru el închisoarea era un loc anodin, ca unul din nenumăratele aeroporturi presărate de-a lungul itinerariilor sale.

— Trebuie să te scoatem de-aici, îi spuse domnul Smith. Domnul Brown a vorbit cu însărcinatul vostru cu afaceri şi a fost împreună cu mine la secretarul de stat. Am depus cauţiune.

— Cauţiune ? !

Jones avea în mai mare măsură decît domnul Smith simţul realităţii.

— Uite ce *puteţi* face pentru mine, dacă vreţi să m-ajutaţi, continuă el. Bineînţeles, o să vă rambursez mai tîrziu. Daţi-i douăzeci de dolari sergentului, la plecare.

— Bine, dacă crezi că-ţi poate folosi.

— A, sigur că-mi va folosi. Şi încă ceva : trebuie să lămuresc numaidecît chestia cu recomandarea aia. Aveţi un creion şi-o bucăţică de hîrtie?

Domnul Smith îi dădu, iar Jones începu să scrie.

— N-ai cumva şi-un plic ?

— Mă tem că nu.

— Atunci, o să formulez altfel scrisoarea.

Şovăi o clipă, apoi mă întrebă :

— Cum se spune „fabrică“ în franţuzeşte ?

— *Usine.*

— N-am avut niciodată talent la limbi, dar am prins niţică franţuzească.

— La Leopoldville ?

— Dă-i te rog hîrtia asta sergentului şi cere-i s-o ducă la destinaţie.

— Ştie să citească ?

— Cred că da.

Se ridică, îi dădu înapoi creionul domnului Smith şi ne concedie, pe un ton politicos :

— A fost drăguţ din partea voastră, băieţi, c-aţi venit să mă vedeţi.

— Mai ai vreo întîlnire ? l-am întrebat eu, ironic.

— Ca să vă spun adevărul, fasolea asta a început să mă lucreze. Am o întîlnire cu găleata. Dacă mi-aţi putea da încă puţină hîrtie...

Am pus mînă de la mînă şi-am strîns trei plicuri vechi, o factură achitată, două-trei file din agenda domnului Smith şi o scrisoare de la un agent imobiliar din New York care mă anunţa cu regret că nu are deocamdată nici un client interesat să cumpere un hotel la Port-au-Prince, scrisoare pe care credeam c-o distrusesem.

— Ce curaj are omul ăsta ! exclamă domnul Smith pe culoar. E ceea ce v-a permis să scăpaţi cu viaţă din *blitz.* O să-l scot de-aici chiar de-ar fi să mă duc personal la însuşi Preşedintele.

M-am uitat la hîrtiuţa îndoită din palma mea. Am recunoscut numele destinatarului — era cel al unui ofiţer din *Tontons Macoute.*

— Mă întreb dacă-i cazul să ne mai amestecăm, i-am spus domnului Smith.

— *Sîntem* deja amestecaţi, îmi răspunse el cu mîndrie.

Şi am înţeles că gîndurile lui luau forma unor cuvinte mari, pe care nu le-aş fi putut recunoaşte : Umanitate, Dreptate, Căutarea Fericirii... Nu degeaba fusese candidat la preşedinţie.

Capitolul V

1.

A doua zi, anumite lucruri mă făcură să uit de soarta lui Jones, dar nu cred ca domnul Smith să-l fi uitat măcar un singur moment. L-am văzut la şapte dimineaţa în piscină — înota de la un capăt la celălalt şi înapoi, dar am impresia că aceste mişcări lente îi stimulau gîndirea. După micul dejun se apucă să scrie o seamă de epistole, pe care doamna Smith i le bătu la maşină pe o *Corona* portativă, folosindu-se de numai două degete, iar el le trimise cu taxi-ul prin Joseph : o scrisoare era adresată ambasadei, iar alta noului ministru al sănătăţii publice, a cărui numire fusese anunţată chiar în dimineaţa aceea în ziarul lui Petit Pierre. Avea o energie uriaşă pentru un om de vîrsta lui, şi sînt convins că gîndurile lui nu se abătuseră nici o clipă de la imaginea lui Jones aşezat pe găleată într-o celulă, deşi nu-i ieşea din minte nici centrul vegetarian menit să elimine într-o bună zi aciditatea şi pasiunea din temperamentul haitian. În acelaşi timp, reflecta la un memorial de călătorie, pe care se angajase să-l scrie pentru ziarul din orăşelul său natal — un ziar democrat, antisegregaţionist, şi favorabil vege-

tarianismului, se-nţelege. Cu o zi înainte mă rugase să-i citesc manuscrisul pentru a depista eventualele greşeli.

— Opiniile sînt, fireşte, ale mele personal, adăugase el cu zîmbetul contorsionat al unui pionier.

Primul lucru care mă făcu să uit de Jones fu vestea, adusă de Joseph încă înainte de-a mă fi sculat din pat, că, în ciuda tuturor previziunilor, cadavrul doctorului Philipot fusese descoperit ; ca urmare, mai multe persoane fugiseră de-acasă şi se refugiaseră la ambasada venezueliană ; printre ele se aflau un comisar de poliţie, un diriginte de poştă adjunct şi un învăţător (nimeni nu ştia care fuseseră relaţiile lor cu fostul ministru). Se spunea că doctorul Philipot se sinucisese, dar se-nţelege că nimeni nu ştia în ce fel aveau să-i prezinte moartea autorităţile — poate ca pe-un asasinat politic, pus la cale din Republica Dominicană? Se zvonea că Preşedintele era furios. Ţinuse mult să pună gheara pe doctorul Philipot, care, de curînd, într-o noapte de beţie, îşi bătuse pare-se joc de titlurile medicale ale lui Papa Doc. L-am trimis pe Joseph la piaţă ca să culeagă cît mai multe informaţii.

Al doilea lucru care m-a făcut să uit de Jones a fost vestea că micul Angel era bolnav de oreion, după cum îmi scria Marta, şi avea dureri (iar eu nu m-am putut opri să-i doresc băiatului chinuri şi mai mari). Ei i-era frică să iasă din ambasadă, pentru că băiatul ar fi putut s-o cheme la el, aşa că n-avea să se-ntîlnească în seara aceea cu mine lîngă statuia lui Columb,

cum ne înţelesesem. Dar, adăuga ea, nimic nu mă împiedica să trec pe la ambasadă — ar fi părut destul de firesc, după o absenţă atît de îndelungată. O mulţime de oameni îşi făcuseră un obicei să treacă pe-acolo, — acum, cînd nu se mai stingeau luminile — dacă se puteau feri de privirea poliţistului de la poartă, care obişnuia să bea o porţie de rom în bucătărie, la orele nouă. Marta bănuia că vizitatorii aceştia îşi pregăteau terenul pentru ziua cînd puteau fi nevoiţi să ceară, grabnic, azil politic. La sfîrşitul bileţelului, adăuga : „Luis ar fi încîntat. Are o părere grozavă despre tine" — ceea ce putea fi interpretat în două feluri.

Joseph veni în biroul meu după micul dejun, tocmai cînd citeam articolul domnului Smith, şi-mi povesti în amănunt cum fusese descoperit cadavrul doctorului Philipot, potrivit relatărilor precupeţilor din piaţă, dacă nu şi ale poliţiei. O şansă dintr-o mie îi dusese pe poliţişti drept la cadavrul care, după socoteala mea şi a doctorului Magiot, ar fi putut să rămînă ascuns multe săptămîni în grădina astrologului; povestea asta bizară mă împiedică să acord prea multă atenţie manuscrisului domnului Smith. Unul din agenţii postaţi la bariera de sub hotel se amorezase de o ţărancă ce se ducea spre marea piaţă din Kenscoff, în zorii acelei zile. El o oprise să treacă, pretinzînd că ascundea sub numeroasele-i fuste un obiect misterios. Femeia se oferi să-i arate obiectul, aşa că merseră împreună pe poteca lăturalnică ce ducea în grădina părăsită a astrologului. Ţăranca era grăbită să ajungă la Kenscoff, aşa că se lăsă repede în genunchi, îşi sumese

fustele, își lipi capul de pămînt și se pomeni privind în ochii sticloși și dilatați ai răposatului ministru al sănătății publice. Îl recunoscu pentru că, înainte de a deveni ministru, acesta o ajutase pe fiica ei să nască — fusese o naștere grea.

Grădinarul stătea sub fereastră, așa că m-am străduit să nu arăt un interes exagerat pentru cele ce-mi povestea Joseph. Drept care, am mai întors o filă din articolul domnului Smith. „Doamna Smith și cu mine, scria acesta, am plecat cu profund regret de la gazdele noastre din Philadelphia, soții Henry S. Ochs, cunoscuți multora dintre cititori prin generoasele recepții oferite cu ocazia anului nou pe vremea cînd locuiau în De Lancey Place no. 2041, dar mîhnirea de a-i părăsi pe bunii noștri prieteni a fost curînd risipită de plăcerea de a ne face noi prieteni pe bordul vaporului *Medeea*..."

— De ce-au anunțat poliția ? l-am întrebat pe Joseph.

Lucrul cel mai firesc pe care ar fi trebuit să-l facă cei doi după descoperirea cadavrului ar fi fost s-o șteargă de-acolo fără să sufle-un cuvînt.

— Țăranca țipat așa tare că venit și celălalt polițist.

Am sărit vreo două file din textul dactilografiat de doamna Smith și-am ajuns la descrierea sosirii *Medeei* la Port-au-Prince. „O republică neagră — dar o republică neagră care posedă o istorie, o artă și o literatură. Era ca și cum aș fi avut sub ochi viitorul tuturor noilor republici africane, după terminarea durerilor legate de apariția primilor lor dinți." (Era clar că domnul Smith n-avea de loc intenția să pară

pesimist). „Mai rămîn, firește, o mulțime de făcut chiar și aici. Haiti a trecut prin experiența monarhiei, a democrației și a dictaturii, dar nu trebuie să judecăm o dictatură de culoare așa cum judecăm o dictatură albă. În Haiti istoria numără doar cîteva secole, iar dacă noi, după două mii de ani, continuăm să facem greșeli, nu-s oare cu mult mai îndreptățiți acești oameni să comită greșeli similare și să învețe din ele poate mai bine decît ne-am învrednicit noi? Există aici sărăcie, există cerșetori pe străzi, există unele indicii de autoritarism polițienesc" (nu-l uitase pe Jones în celula lui!), „dar mă întreb dacă un negru care-ar poposi pentru prima oară la New York s-ar bucura de curtoazia și de ajutorul prietenesc de care ne-am bucurat eu și doamna Smith la biroul de imigrație din Port-au-Prince".

Aveam sentimentul că citesc un articol despre o altă țară. L-am întrebat pe Joseph:

— Ce-au făcut cu cadavrul?

Mi-a răspuns că poliția voise să-l păstreze, dar ghețăria de la morgă nu funcționa.

— Doamna Philipot știe?

— Da, ea dus pe doctor la salon mortuar de la domnu' Hercule Dupont. Cred că face înmormîntare repede, repede.

Simțeam fără să vreau o anumită răspundere în legătură cu înmormîntarea doctorului Philipot: murise în hotelul meu.

— Ține-mă la curent cu aranjamentele, i-am spus lui Joseph și m-am întors la memorialul de călătorie al domnului Smith.

„Pentru un străin necunoscut ca mine, faptul de a fi primit de către Secretarul de stat chiar în ziua sosirii mele la Port-au-Prince a constituit încă un exemplu al uimitoarei politeți pe care-am întîlnit-o pretutindeni aici. Secretarul de stat era pe punctul de a pleca spre New York pentru a lua parte la sesiunea Națiunilor Unite ; cu toate acestea, mi-a acordat o jumătate de ceas din prețiosul său timp și mi-a îngăduit, prin intervenția sa personală pe lîngă Ministrul de interne, să vizitez în închisoare pe-un cetățean britanic, cu care călătorisem pe bordul *Medeei*, și care avusese neșansa de a fi luat la ochi de autorități — printr-o eroare birocratică dintre cele ce se pot produce și în țări mult mai vechi decît Haiti. Voi urmări acest caz, deși nu mi-e teamă de rezultat : cele două calități pe care le-am găsit totdeauna puternic înrădăcinate la prietenii mei de culoare — fie că trăiesc în relativa libertate a New Yorkului, fie sub tirania nedeghizată din Mississippi — sînt simțul dreptății și conștiința demnității umane".

Citind operele în proză ale lui Churchill îl auzi parcă pe oratorul ce se adresează unei adunări istorice ; lectura articolului domnului Smith îmi evoca imaginea unui conferențiar vorbind într-o sală dintr-un orășel de provincie. Mă simțeam înconjurat de cucoane cumsecade, de vîrstă mijlocie, cu pălării pe cap, care plătiseră cîte cinci dolari pentru a încuraja o cauză nobilă.

„Mă bucur de pe acum de perspectiva de a-l întîlni pe noul ministru al sănătății publice și de a discuta cu el un subiect pe care cititorii

acestui ziar îl consideră de multă vreme ideea mea fixă : crearea unui centru vegetarian. Din nefericire, doctorul Philipot, fostul ministru, către care aveam o scrisoare de recomandare din partea unui diplomat haitian de pe lîngă Națiunile Unite, nu se află în momentul de față la Port-au-Prince ; îi pot asigura, însă, pe cititorii mei că entuziasmul mă va face să trec peste toate obstacolele, ajungînd la nevoie chiar la Președinte. Din partea acestuia mă pot aștepta la o atitudine favorabilă, căci înainte de a intra în arena politicii, domnia-sa și-a cucerit stima tuturor prin activitatea de medic depusă în timpul marii epidemii de febră tifoidă care-a bîntuit țara în urmă cu cîțiva ani. Ca și domnul Kenyatta, primul ministru al Kenyei, domnia-sa și-a lăsat amprenta și ca antropolog" („amprenta" era puțin spus : mă gîndeam la picioarele estropiate ale lui Joseph).

Ceva mai tîrziu în dimineața aceea domnul Smith veni sfios la mine să mă-ntrebe ce părere am despre articolul lui.

— Cred c-o să fie pe placul autorităților, i-am spus.

— N-au să-l citească niciodată. Ziarul nu e difuzat dincolo de granițele Wisconsin-ului.

— Nu m-aș bizui pe ipoteza că n-au să citească articolul. În zilele noastre, puține scrisori părăsesc această insulă. Cenzurii îi vine destul de ușor să le controleze, dacă vrea.

— Vrei să spui că le deschide ? întrebă domnul Smith, incredul, dar se grăbi să adauge : A, da, asta se-ntîmplă chiar și-n Statele Unite.

— De-aş fi în locul dumitale, aş elimina orice aluzie la doctorul Philipot, aşa, pentru orice eventualitate.

— Dar n-am scris nimic jignitor.

— S-ar putea ca dumnealor să fie foarte sensibili în legătură cu el, în clipa de faţă. Căci trebuie să ştii că s-a sinucis.

— Vai, săracul de el ! exclamă doctorul Smith. Ce Dumnezeu l-o fi împins la un asemenea gest ?

— Frica.

— Făcuse vreo greşală ?

— Cine nu face ? L-a vorbit de rău pe Preşedinte.

Ochii albaştri bătrînicioşi priviră în altă parte. Domnul Smith voia să-şi ascundă îndoielile în faţa unui străin — alb ca şi el, din neamul stăpînilor de sclavi.

— Aş dori s-o văd pe văduva lui — poate c-aş putea face ceva pentru ea. În orice caz, eu şi doamna Smith ar trebui să-i trimitem flori. Oricît de mult i-ar fi iubit pe negri, trăia totuşi într-o lume albă — nu cunoştea alta.

— În locul dumitale, m-aş abţine.

— De ce ?

Mă apuca disperarea să-i tot explic. De altfel, avu ghinionul că, chiar în clipa aceea intră Joseph. Cadavrul fusese deja scos din „salonul mortuar" al domnului Dupont ; sicriul era transportat la Pétionville pentru înhumare, iar cortegiul fusese oprit la bariera de sub hotel.

— Par foarte grăbiţi.

— Foarte îngrijoraţi, mă corectă Joseph.

— Acum nu mai au, totuşi, de ce să se teamă, zise domnul Smith.

— Se tem de căldură, i-am explicat eu.

— Mă voi alătura cortegiului, rosti domnul Smith.

— Nici să nu te gîndeşti !

Deodată mi-am dat seama că ochii aceştia albaştri erau în stare să exprime şi mînie.

— Domnule Brown, nu eşti tutorele meu ! O voi chema pe doamna Smith şi vom merge împreună...

— Las-o măcar pe ea ! Chiar nu-ţi dai seama de pericol ?...

Dar în clipa cînd rosteam acest cuvînt periculos — „pericol“ — doamna Smith îşi făcu apariţia.

— Ce pericol ? întrebă ea.

— Draga mea, sărmanul doctor Philipot, către care aveam o recomandare, s-a sinucis.

— De ce ?

— Motivele par obscure. Cadavrul lui e transportat la Pétionville pentru înmormîntare. Cred c-ar trebui să ne alăturăm şi noi cortegiului. Joseph, adu te rog un taxi...

— Despre ce pericol vorbeai dumneata ? mă întrebă doamna Smith.

— Nici unul dintre voi nu-şi dă seama în ce fel de ţară vă aflaţi ? Orice se poate întîmpla aici !

— Draga mea, domnul Brown consideră că ar fi preferabil să mă duc singur.

— Cred că nici unul din voi n-ar trebui să se ducă, am replicat eu. Ar fi curată nebunie.

— Dar, după cum ţi-a spus domnul Smith, avem o scrisoare de recomandare către doctorul Philipot. Era prietenul unui prieten de-al nostru.

— Gestul vostru va trece drept un gest politic.

— Domnul Smith şi cu mine nu ne-am temut niciodată de gesturile politice... Dragul meu, am o rochie neagră... Acordă-mi două minute.

— Nu-ţi poate acorda nici măcar unul, i-am spus eu. Ascultă !

Chiar din biroul meu, puteam auzi larma glasurilor de pe deal ; nu mi se părea, însă, o înmormîntare normală. Nu se auzea nici muzica sălbatică a unei înmormîntări ţărăneşti, nici cea sobră a unei înmormîntări burgheze. Glasurile nu se lamentau, ci se certau, ţipătoare. Deasupra larmei se ridică deodată strigătul unei femei. Înainte de a-i putea eu opri, domnul şi doamna se avîntară pe alee. Candidatul la preşedinţie avea un uşor avans, pe care şi-l menţinea, poate, mai mult în virtutea protocolului decît în virtutea vreunui efort, căci era evident că doamna Smith era mai iute de picior. Am pornit după ei, încet, şi în silă.

Deşi hotelul *Trianon* îl adăpostise pe doctorul Philipot atît viu cît şi mort, încă nu scăpase de el : chiar la intrarea aleii am zărit dricul. Se pare că făcuse cale întoarsă, ca să se retragă spre oraş, ocolind Pétionville. Una din pisicile flămînde şi fără stăpîn care-şi făceau veacul la acea margine a aleii, sărise pe dric, speriată, şi stătea ghemuită acolo, dîrdîind ca o făptură lovită de trăznet. Nimeni nu încerca s-o alunge : haitienii credeau, poate, că pisica adăpostea sufletul răposatului ministru.

Doamna Philipot, pe care-o întîlnisem odată la o recepție de la ambasadă, stătea în fața dricului și-l îndemna pe șofer să întoarcă. Era o femeie frumoasă — încă nu împlinise patruzeci de ani — cu pielea măslinie, și-și ținea brațele întinse, aidoma unui monument patriotic de prost gust închinat vreunui război uitat. Domnul Smith repeta fără-ncetare :

— Ce se-ntîmplă ?

Șoferul dricului — un automobil negru, luxos, gravat cu emblemele morții — apăsa pe clacson (nu-mi închipuisem că dricurile pot avea clacson). Doi indivizi în haine negre discutau cu el, de o parte și de alta a dricului ; coborîseră dintr-un taxi rablagit, care staționa la rîndu-i pe aleea mea ; pe șosea se zărea un alt taxi, întors spre panta ce ducea la Pétionville. În acest taxi se afla un băiețaș, care-și lipise fața de geam. Cam la atîta se reducea cortegiul funebru.

— Ce se întîmplă aici ? mai strigă o dată domnul Smith, disperat, iar pisica îl scuipă de pe acoperișul de sticlă.

Doamna Philipot răcni către șofer :

— *Salaud ! Cochon*[1] *!*

Apoi își întoarse spre domnul Smith cele două flori negre ale ochilor ei. Îl auzise vorbind englezește, așa că-l întrebă :

— *Vous êtes américain ?*[2]

Domnul Smith îi răspunse, etalîndu-și aproape toate cunoștințele de limbă franceză :

— *Oui.*

---

[1] Nemernicule ! Porcule ! (fr.).

[2] Sînteți american ? (fr.).

— Acest *cochon*, acest *salaud* vrea să întoarcă mașina înapoi în oraș, spuse doamna Philipot, continuînd să bareze drumul spre dric.

— Dar pentru ce ?

— Polițiștii de la barieră nu vor să ne lase să trecem.

— Dar pentru ce, pentru ce ? repetă domnul Smith, buimăcit, iar cei doi indivizi, lăsîndu-și taxi-ul pe alee, începură să coboare, cu un aer hotărît, panta spre oraș. Își puseseră jobenele pe cap.

— L-au omorît, iar acuma nu vor să ne lase nici măcar să-l înmormîntăm în propriul nostru cavou, urmă doamna Philipot.

— Cu siguranță că-i o eroare la mijloc, spuse domnul Smith.

— I-am poruncit acelui *salaud* să treacă prin barieră. N-au decît să tragă în nevasta și-n copilul *lui*, să-i omoare !

Și adăugă cu un dispreț ilogic :

— Probabil că nici n-au gloanțe în puștile lor !

— *Maman, maman !* strigă copilul din taxi.

— *Chéri ?*

— *Tu m'as promis une glace à la vanille*[1].

— *Attends un petit peu, chéri*[2].

— Așadar ați trecut de prima barieră, fără nici un interogatoriu ? am întrebat-o eu.

— Da, da. Cu ajutorul unui mic bacșiș, știți...

— La bariera din deal nu vor să primească bacșiș ?

---

[1] Mi-ai promis o înghețată de vanilie. (fr.).
[2] Așteaptă puțin, scumpule. (fr.).

— Omul de-acolo avea ordine precise, şi se temea.

— Trebuie să fie o eroare la mijloc, am spus, repetînd formula domnului Smith, deşi, spre deosebire de el, mă gîndeam la bacşişul care fusese refuzat.

— Dumneata trăieşti aici. Crezi într-adevăr asta ? mă întrebă doamna Philipot.

Apoi se întoarse spre şofer şi-i strigă :

— Dă-i drumul, urcă panta, *salaud !*

Ca şi cum ar fi luat asupra ei această insultă, pisica sări în copacul cel mai apropiat ; agăţîndu-se cu ghearele de scoarţă, scuipă încă o dată peste umăr, spre noi toţi, cu o ură famelică, apoi se azvîrli în tufele de *bougainvillaea.*

Cei doi oameni în negru urcau încet panta. Păreau intimidaţi. Am avut răgazul să privesc sicriul — un sicriu de lux, vrednic de dricul acela, deşi era împodobit cu-o singură cunună de flori şi cu-o singură carte de vizită : fostul ministru fusese osîndit la o înmormîntare aproape la fel de solitară ca şi moartea lui. Cei doi indivizi, care între timp se alăturaseră grupului nostru, nu se deosebeau între ei decît prin faptul că unul era cu vreun centimetru mai înalt decît celălalt — poate din pricina pălăriei. Cel mai înalt începu să se justifice :

— Ne-am dus pînă la bariera din vale, doamnă Philipot. Ni s-a spus acolo că nu ne putem întoarce cu sicriul, fără aprobarea autorităţilor.

— Care autorităţi ? întrebai eu.

— Ministrul sănătăţii publice.

Privirile tuturor se îndreptară simultan spre elegantul sicriu cu mînere de alamă strălucitoare.

— Iată-l pe ministrul sănătății publice ! le-am spus eu.

— Începînd de azi dimineață, i-a luat locul altcineva.

— Sînteți, cumva, domnul Hercule Dupont ?

— Sînt domnul Clément Dupont. Dumnealui e domnul Hercule.

Domnul Hercule își scoase jobenul și salută, frîngîndu-se parcă în două.

— Ce se-ntîmplă ? întrebă domnul Smith.

I-am explicat.

— Dar e absurd ! mă întrerupse doamna Smith. Trebuie oare ca sicriul să aștepte aici pînă la îndreptarea unei greșeli atît de stupide ?

— Încep să mă tem că n-a fost nici o greșală.

— Dar ce altceva putea să fie ?

— O răzbunare, i-am răspuns. N-au putut să-l prindă de viu.

Apoi, către doamna Philipot :

— Vor sosi curînd. Sînt sigur de asta. Ați face mai bine să intrați în hotel cu copilul.

— Și să-mi las soțul în drum ? Exclus !

— Spuneți-i măcar copilului să se ducă. Joseph o să-i dea o înghețată de vanilie.

Soarele era acum aproape drept deasupra capetelor noastre : săgeți de lumină țîșneau ici și colo din sticla dricului și din alămurile strălucitoare ale sicriului. Șoferul opri motorul, și atunci am putut auzi deodată liniștea întinzîndu-se hăt-

departe, pînă spre marginea capitalei, unde un cîine schelălăia.

Doamna Philipot deschise portiera taxi-ului şi-l scoase pe băieţaş afară. Acesta era mai tuciuriu decît ea, şi avea nişte pupile enorme, ca două ouă. Maică-sa îi porunci să se ducă să-l caute pe Joseph care-i va da o îngheţată, dar el refuză, agăţîndu-se de rochia ei.

— Doamnă Smith, du-l dumneata la hotel, am intervenit eu.

Doamna Smith rosti. cu şovăială în glas :

— Dacă se întîmplă ceva, cred că datoria mea este să rămîn aici, lîngă doamna Phili... Phili... Ia-l tu, dragul meu.

— Şi să te las pe tine aici ? Nu, draga mea ! zise domnul Smith.

Nu-i observasem pe şoferii taxi-urilor, care se aşezaseră la umbră sub copaci, fără să se mişte. Acum, ca şi cum ar fi schimbat un semnal în timp ce vorbeam, reînviară subit. Unul dintre ei îşi scoase taxi-ul de pe alee, iar celălalt apăsă pe marşalier şi întoarse. Amîndouă maşinile demarară împreună, cu un zgomot infernal, şi coborîră panta spre Port-au-Prince, ca nişte vechi automobile de curse. Le-am auzit oprindu-se la barieră şi pornind din nou, pentru a se mistui în tăcere.

Domnul Hercule Dupont spuse, dregîndu-şi glasul :

— Aveţi perfectă dreptate. Domnul Clément şi cu mine vom lua copilul...

Fiecare din ei apucă o mînă a copilului, dar acesta dădu să se smulgă din strînsoarea lor.

— Du-te, *chéri*, îl îndemnă maică-sa. O să capeți o înghețată de vanilie.

— *Avec de la crême au chocolat ?* [1]

— *Oui, oui, bien sûr, avec de la crême au chocolat.* [2]

Acești doi gemeni adulți, cu jobene, care mergeau pe alee în sus, pe sub palmieri, printre tufele de *bougainvillaea*, ținînd între ei un copil, alcătuiau un cortegiu bizar. Hotelul *Trianon* nu era o ambasadă, dar frații Dupont socoteau desigur că, după o ambasadă, cel mai bun refugiu era proprietatea unui străin. Șoferul dricului — uitasem de el — porni brusc după ei, ca să-i ajungă din urmă pe alee. Doamna Philipot, soții Smith și cu mine am rămas singuri cu dricul și cu sicriul, ascultînd în tăcere liniștea de pe șosea.

— Ce-o să se-ntîmple acum ? întrebă domnul Smith peste cîteva clipe.

— Nu depinde de noi. Așteptăm. Atîta tot.

— Ce anume așteptăm ?

— Pe *ei*.

Situația noastră îmi amintea de-acel coșmar din copilărie, în care „ceva" închis într-un dulap se pregătește să iasă de-acolo. Nici unul din noi nu dorea să se uite la celălalt și să vadă pe fața lui oglindindu-se propriu-i coșmar, de aceea fiecare prefera să privească, prin peretele de sticlă al dricului, sicriul nou și strălucitor, cu mînere de alamă, care era cauza tuturor necazurilor noastre. Undeva departe, în zona unde lătra

---

[1] Cu cremă de ciocolată ? (fr.).
[2] Da, da, desigur, cu cremă de ciocolată. (fr.).

cîinele, un automobil aborda primele pante ale lungului urcuş.

— Vin ! exclamai eu.

Doamna Philipot îşi rezemă fruntea de geamul dricului. Automobilul urca încet spre noi.

— Aş vrea să intraţi în hotel, i-am spus doamnei Philipot. Ar fi bine chiar să intrăm cu toţii.

— Nu înţeleg, zise domnul Smith şi întinzînd un braţ, apucă mîna nevesti-si.

Automobilul se oprise la bariera din vale — îi auzeam motorul ; apoi porni încet, cu viteza întîi, şi ieşi la vedere — era un *Cadillac* mare, din epoca ajutorului american pentru sărăcimea din Haiti. Se opri alături de noi şi patru oameni coborîră. Purtau pălării de fetru şi ochelari de soare foarte fumurii, iar pe coapse le atîrnau pistoale, însă numai unul dintre ei îşi dădu osteneala să şi-l scoată din teacă, fără a-l îndrepta împotriva noastră. El merse la dric şi începu să-i spargă geamurile, metodic. Doamna Philipot nu se clinti şi nu deschise gura ; cît despre mine, nu puteam face nimic. Nu poţi discuta cu patru pistoale. Noi eram nişte martori, dar nu exista tribunal care să ne asculte mărturia. Geamurile dricului erau sparte acum, dar individul acela continua să le sfărîme cu patul pistolului muchiile tăioase. O făcea fără nici o grabă, nedorind, pe semne, ca cineva să-şi zgîrie mîinile.

Doamna Smith făcu deodată un salt şi-l apucă de umăr pe individ. Acesta întoarse capul, şi-l recunoscui : era omul căruia domnul Smith îi înfruntase privirea la comisariatul de poliţie.

Scuturîndu-și umărul, își lipi mîna înmănușată de fața ei, și-i dădu brînci spre tufele de *bougainvillaea*. Abia-abia izbutii să-l rețin pe domnul Smith, cuprinzîndu-i umerii.

— Nu se poate să-i facă una ca asta soției mele ! strigă el peste umărul meu.

— Ba da, se poate !

— Dă-mi drumul ! răcni el, zbătîndu-se să scape.

În viața mea n-am văzut să se schimbe cineva la față atît de brusc.

— Porcilor ! zbieră el.

Era cea mai groaznică insultă pe care-o putuse găsi, dar individul nu știa englezește. Domnul Smith se zmuci și aproape că izbuti să scape din strînsoarea mea. Era un bătrîn viguros.

— N-ar folosi nimănui dacă-ai cădea doborît de gloanțe, i-am spus.

Așezată printre tufe, doamna Smith părea speriată, poate pentru prima oară în viața ei. Cei patru *Tontons* scoaseră sicriul din dric și-l duseră la mașină. Îl vîrîră în lada acesteia, dar întrucît sicriul era mult mai mare decît lada, îl legară zdravăn cu-o frînghie. Făcură toate aceste lucruri foarte încet, n-aveau nevoie să se grăbească : nu riscau nimic, erau însăși legea.

Cu o umilință care ne făcea de rușine — dar nu era de ales, decît între umilință și violență, iar doamna Smith încercase violența — doamna Philipot merse la *Cadillac* și-i imploră pe cei patru s-o ia și pe ea. Am înțeles asta după gesturile ei, căci vocea i-era prea joasă ca să pot auzi ce spune. Poate că le oferea bani în schimbul cadavrului : într-un regim de dictatură nu-ți

mai aparţine nimic, nici măcar un soţ mort. Ei îi trîntiră portiera în nas şi maşina porni pe şosea în sus, cu sicriul ieşind din ladă ca un coş cu fructe transportat la piaţă. Cînd ajunseră într-un loc unde puteau întoarce, porniră înapoi. Între timp doamna Smith se ridicase în picioare ; ne strînsesem laolaltă — un mic grup de oameni cu mutre vinovate. O victimă inocentă are aproape totdeauna un aer vinovat, aidoma ţapului ispăşitor din pustie. Maşina se opri, iar ofiţerul — era o simplă presupunere, căci uniforma lor se reducea la ochelarii negri, la pălăriile de fetru şi la pistoale — deschise portiera şi-mi făcu semn să mă apropii. Nu sînt un erou. M-am supus şi-am traversat drumul, spre maşină

— Dumneata eşti proprietarul acestui hotel, nu-i aşa ?

— Da.

— Ai venit ieri la comisariatul de poliţie ?

— Da.

— Altădată cînd mă mai vezi, nu te holba la mine. Nu-mi place să fiu privit aşa. Cine-i bătrînul ?

— Candidatul la preşedinţie.

— Ce vrei să spui ? Candidat la preşedinţia cărei ţări ?

— A Statelor Unite ale Americii.

— Nu glumi cu mine !

— Nu glumesc. Pe semne că n-aţi citit ziarele.

— De ce-a venit aici ?

— De unde să ştiu ? S-a văzut ieri cu secretarul de stat. Poate că *lui* i-o fi spus motivul. Speră să-l vadă şi pe Preşedinte.

— Nu-s nici un fel de alegeri acum în Statele Unite. Asta, știu precis.

— Acolo nu există un președinte ales pe viață, ca aici. Se țin alegeri o dată la patru ani.

— Ce făcea cu... lada asta de gunoi ?

— Asista la funeraliile prietenului său, doctorul Philipot.

— Eu execut un ordin, spuse el cu un început de slăbiciune. Înțelegeam acum de ce indivizii aceștia purtau ochelari fumurii : erau oameni, dar nu aveau voie să-și arate frica — ar fi însemnat sfîrșitul fricii victimelor lor. Ceilalți *Tontons Macoute* din mașină mă priveau țintă, cu ochii lor inexpresivi, de gogorițe negre.

— În Europa, la Nürnberg au fost spînzurați o mulțime de oameni care-au executat ordine, i-am replicat eu.

— Nu-mi place felul cum îmi vorbești. Nu ești sincer. Vorbești pe ocolite. Ai un servitor pe nume Joseph, așa-i ?

— Da.

— Mi-l amintesc bine. L-am interogat o dată.

Așteptă ca aceste cuvinte să-și facă efectul, apoi adăugă :

— Hotelul ăsta e-al dumitale. Îți cîștigi existența aici.

— Acum, nu mi-o mai cîștig.

— Bătrînul ăsta o să plece în curînd, dar dumneata o să rămîi.

— Ați comis o greșală lovindu-i soția. Așa ceva nu se uită repede.

Individul trînti portiera *Cadillac*-ului, care porni din nou, la vale. Am zărit marginea sicriului întoarsă spre noi, pînă cînd mașina a

dispărut la o cotitură, îndreptîndu-se din nou spre barieră. Apoi am auzit-o coborînd în viteză spre Port-au-Prince. Către care loc anume din Port-au-Prince ? La ce și cui îi putea folosi cadavrul unui fost ministru ? Un cadavru nu poate nici măcar să sufere. Dar absurdul poate fi mai înspăimîntător decît rațiunea.

— E scandalos ! De-a dreptul scandalos ! rosti domnul Smith în cele din urmă. Voi telefona Președintelui. Voi cere ca omul acela...

— Telefonul nu funcționează.

— Mi-a lovit nevasta !

— Nu-i pentru prima oară, dragul meu, spuse ea. De fapt, m-a îmbrîncit numai. Adu-ți aminte de Nashville. A fost mai rău la Nashville.

— Altceva a fost la Nashville, replică el, cu tremur în glas.

Îi iubea pe oameni pentru culoarea lor, și le simțea trădarea mai adînc decît dacă i-ar fi urît.

— Iartă-mă, draga mea, dacă am folosit unele expresii, adăugă el, luînd-o de braț.

Iar eu și doamna Philipot am pornit după ei pe alee în sus. Frații Dupont ședeau pe verandă cu băiețașul, și mîncau ca și el înghețată de vanilie cu cremă de șocolată. Jobenele stăteau lîngă ei ca niște scrumiere scumpe.

— Dricul a rămas întreg, le-am spus. I-au spart numai geamurile.

— Vandali ! zise domnul Hercule, iar domnul Clément îl atinse cu-o mînă liniștitoare, de antreprenor de pompe funebre.

Doamna Philipot era destul de potolită acum, nu mai plîngea. Se așezase lîngă băiețașul ei și-l ajuta să-și mănînce înghețata. Trecutul era

trecut, iar lîngă ea se afla viitorul. Aveam sentimentul că fiul nu va fi lăsat să uite, oricît de mulți ani aveau să treacă pînă la momentul cînd va trebui să-și aducă aminte. Doamna Philipot vorbi o singură dată înainte de a pleca cu taxi-ul adus de Joseph :

— Într-o bună zi, cineva o să găsească un glonte de-argint !

În lipsa unui taxi, frații Dupont plecară cu propriul lor dric, lăsîndu-mă singur cu Joseph. Domnul Smith o dusese pe doamna Smith în apartamentul *John Barrymore* și o silise să se culce. Acum se foia în jurul ei.

I-am spus lui Joseph :

— La ce le folosește un cadavru închis într-un sicriu ? Se temeau cumva că oamenii ar fi putut așterne flori pe mormîntul lui ? Puțin probabil. Nu era un om rău, dar nici chiar așa de bun. Pompele de apă prevăzute pentru cartierul cocioabelor n-au fost instalate — presupun că o parte din bani au intrat în buzunarul lui.

— Oamenii sperie rău cînd află, îmi răspunse Joseph. Frică la ei că Președintele le ia și lor cadavrul cînd mor.

— De ce le-o fi teamă ? Nu le-a mai rămas decît pielea și osul. Și de altfel, pentru ce-ar avea nevoie Președintele de niște cadavre ?

— Oamenii foarte neștiutori. Ei cred Președintele ține pe doctor Philipot în pivniță la palat și pune pe el muncească toată noaptea. Președintele mare *Voodoo*.

— *Baron Samedi ?*

— Oamenii neștiutori așa spun.

— Aşadar, nimeni nu-l va ataca noaptea, cînd toţi *zombii* vin acolo să-l apere? *Zombii* sînt mai folositori decît paznicii, şi chiar decît *Tontons Macoute.*

— *Tontons Macoute* sînt şi ei *zombii.* Aşa spun oamenii neştiutori.

— Dar dumneata ce crezi, Joseph?

— Eu om neştiutor, dom'le, îmi răspunse Joseph.

Am pornit spre apartamentul *John Barrymore,* întrebîndu-mă, în timp ce urcam, unde aveau să arunce cadavrul — existau o mulţime de gropi de fundaţie rămase deschise, iar cît despre miros, nimeni nu avea să bage de seamă o duhoare în plus la Port-au-Prince. Am bătut în uşă, iar doamna Smith m-a poftit să intru.

Domnul Smith aprinsese o lămpiţă cu petrol portativă, pe care-o pusese pe scrin, şi pe care fierbea acum puţină apă. Alături se vedeau o ceaşcă, o farfurie şi o cutie de carton pe care scria *Yeastrol.*

— Am convins-o pe doamna Smith să renunţe o dată la *Barmene,* îmi explică el. *Yeastrol*-ul e mai sedativ.

Pe perete era atîrnată o fotografie mare a lui John Barrymore, care ne privea de sus, cu un dispreţ pseudo-aristocratic mai pronunţat ca de-obicei. Doamna Smith stătea culcată în pat.

— Cum te simţi, doamnă Smith?

— Perfect, răspunse ea cu hotărîre în glas.

— Pe faţa ei nu se vede nici o urmă, spuse domnul Smith cu satisfacţie.

— Îţi repet că n-a făcut decît să mă-mpingă.

— Nu se-mpinge o femeie.

— Nici nu cred că şi-a dat seama că-s o femeie. În fond, trebuie să recunosc că eu l-am... atacat.

— Eşti o femeie curajoasă, doamnă Smith.

— Fleacuri ! Am, însă, ochi ca să văd ce se-ascunde îndărătul unor ochelari de soare ieftini.

— Cînd e provocată, are o inimă de tigroaică, zise domnul Smith agitînd paharul cu *Yeastrol*.

— Cum vei trata acest incident în articolul dumitale ? l-am întrebat.

— Am reflectat foarte serios, îmi răspunse el. Şi după ce gustă dintr-o linguriţă cu *Yeastrol*, ca să se-asigure că avea temperatura cuvenită, adăugă :

— Cred că încă un minut, draga mea. E încă prea fierbinte... A, da, articolul. Ar fi, socot, necinstit din parte-mi să trec sub tăcere incidentul, şi totuşi nu putem cere cititorilor noştri să-l privească într-o perspectivă justă. Doamna Smith este foarte iubită şi respectată în Wisconsin, dar chiar şi acolo se vor găsi oameni capabili să folosească o asemenea istorie pentru a aţîţa patimile în legătură cu problema negrilor.

— Ei n-au pomenit niciodată de ofiţerul de poliţie alb din Nashville, care mi-a învineţit ochiul, zise doamna Smith.

— Aşa că, luînd în considerare toate aspectele, continuă domnul Smith, m-am decis să rup articolul. Concetăţenii noştri vor trebui să mai aştepte puţin pînă să afle veşti despre noi... Asta e. Poate că voi pomeni de incident într-o conferinţă, ceva mai tîrziu, cînd doamna Smith se

va afla alături de mine, în siguranță, ca o dovadă că nu a fost nimic grav.

Mai gustă o linguriță de *Yeastrol* și adăogă :

— Acum s-a răcit, cred, destul, draga mea.

2

În seara aceea m-am dus, fără prea mare entuziasm, la ambasadă. Aș fi preferat să ignor ambianța normală a Martei : astfel, cînd nu era cu mine, aș fi putut s-o uit, căci ar fi dispărut într-un fel de neant. Acum știam precis unde se ducea cînd mașina ei pleca de lîngă statuia lui Columb. Cunoșteam vestibulul pe care-l străbătea, și unde se afla cartea, legată c-un lănțug, în care vizitatorii își înscriau numele, cunoșteam salonul în care intra după aceea, un salon mobilat cu divane și fotolii adînci, cu lustre strălucitoare, ce luminau fotografia enormă a generalului Cutare, relativ binevoitorul președinte al țării lor, care părea să facă din orice vizitator, chiar și din mine, un vizitator oficial. Eram mulțumit că nu văzusem și dormitorul Martei.

La nouă și jumătate, cînd am ajuns, ambasadorul era singur — pentru prima oară îl vedeam singur, și mi s-a părut cu totul altfel de om. Ședea pe divan și răsfoia *Paris-Match*, ca un pacient în sala de așteptare a unui dentist. Mi-a venit ideea să mă așed și eu și să răsfoiesc în tăcere *Jours de France*, dar ambasadorul mă salută și mă pofti numaidecît să beau ceva și să

fumez un trabuc... Poate că era un om singuratec din fire. Ce făcea, oare, în serile cînd nu avea nici o recepţie oficială şi cînd soţia lui se întîlnea cu mine? Marta îmi spusese că ambasadorul mă simpatiza — ceea ce mă ajută să-l privesc ca pe-o fiinţă omenească. Părea obosit şi deprimat. Îşi purta anevoie grăsimea, ca pe-o povară grea, între divan şi masa cu băuturi.

— Soţia mea e sus, se scuză el. Îi citeşte băiatului. O să coboare îndată. Mi-a spus că s-ar putea să veniţi.

— Am ezitat... Sînteţi, desigur, bucuroşi să petreceţi cîte o seară în intimitatea familiei.

— Sînt oricînd bucuros să-mi văd prietenii, îmi răspunse el, apoi se cufundă din nou în tăcere.

Mă întrebam dacă bănuia relaţiile dintre mine şi Marta sau dacă era, chiar, la curent.

— Am aflat cu părere de rău că băiatul dumneavoastră s-a îmbolnăvit de oreion.

— Da. E încă în faza dureroasă. E teribil, nu-i aşa, să vezi un copil care suferă?

— Presupun că da. N-am avut niciodată copii.

— Aha!

M-am uitat la portretul generalului. Aveam sentimentul că prezenţa mea acolo ar fi trebuit să se justifice măcar printr-o misiune culturală. Generalul avea pe piept un şir de medalii şi-şi ţinea mîna pe garda sabiei.

— Cum vi s-a părut New Yorkul? mă întrebă ambasadorul.

— Cam ca de-obicei.

— Mi-ar plăcea să văd New Yorkul. Nu cunosc decît aeroportul.

— Poate că într-o bună zi veţi fi numit la Washington.

Era un compliment nesăbuit : la vîrsta lui — cred că se apropia de cincizeci — avea puţine şanse să obţină un asemenea post, prea rămăsese multă vreme la Port-au-Prince.

— A, nu, răspunse el cu gravitate. Nu mă voi putea duce niciodată acolo. Ştiţi, soţia mea e germană.

— Ştiu, dar cu siguranţă că acum...

— Tatăl ei a fost spînzurat în zona americană. în timpul ocupaţiei, zise el ca şi cum ar fi fost vorba de un eveniment obişnuit în lumea noastră.

— Înţeleg.

— Mama ei a dus-o în America de Sud. Aveau neamuri acolo. Marta era, fireşte, doar un copil.

— Dar ştie ?

— A, da, ştie. Nu-i nici un secret. Îşi aminteşte de tatăl ei cu duioşie, dar autorităţile au avut motive temeinice...

Mă întrebam dacă pămîntul va mai putea să lunece vreodată prin spaţiu cu seninătatea cu care păruse să lunece în urmă cu-o sută de ani. Oamenii din epoca victoriană ascundeau în dulapuri scheletele morţilor, pe cînd acum cine se mai sinchiseşte de-un simplu schelet ? Haiti nu-i o excepţie într-o lume sănătoasă : o felioară de cotidian, tăiată la întîmplare. „Baronul Samedi" cutreeră prin toate cimitirele noastre. Mi-am amintit de spînzuratul din pachetul de cărţi de joc. Trebuie să fie ciudat, îmi spuneam, să ai un fiu pe nume Angel, al cărui bunic a fost spînzurat... Mă întrebam ce-aş fi simţit eu dacă... Nu luam niciodată măsuri de precauţie cu Marta,

aşa că se putea uşor întîmpla ca un copil al meu să fie la rîndu-i strănepotul unui spînzurat.

— În definitiv, copiii sînt nevinovaţi, spuse ambasadorul. Fiul lui Martin Bormann e acum preot în Congo.

Ce-l îndemnase, oare, să-mi dezvăluie acest fapt în legătură cu Marta ? Mai devreme sau mai tîrziu orice bărbat sfîrşeşte prin a simţi nevoia de a avea o armă împotriva unei amante, iar el îmi strecurase în mînecă un pumnal ca să-l folosesc împotriva nevesti-si în clipele de mînie.

Valetul deschise uşa, lăsînd să intre un alt invitat. Nu i-am reţinut numele, dar cînd noul venit păşi pe covor l-am recunoscut pe Sirianul, care, cu un an înainte, ne închiriase o cameră.

— Fireşte că-l cunosc pe domnul Brown, spuse el, adresîndu-mi un zîmbet complice. Nu ştiam că v-aţi întors. Ce impresie v-a făcut New Yorkul ?

— Ce mai e prin oraş, Hamit ? îl întrebă ambasadorul.

— Ambasada Venezuelei adăposteşte încă un refugiat.

— Presupun că, într-o zi, au să vină cu toţii la mine, rosti ambasadorul. Celor nefericiţi le place societatea.

— Excelenţă, azi dimineaţă s-a petrecut ceva îngrozitor. Au oprit înmormîntarea doctorului Philipot şi-au furat sicriul.

— Am auzit eu unele zvonuri, dar nu le-am dat crezare.

— Sînt destul de adevărate, i-am spus. Eram acolo. Am văzut tot...

— Domnul Henri Philipot, vesti valetul.

Şi un tînăr înaintă spre noi în tăcere, şchiopătînd puţin, ca un om atins cîndva de poliomielită. L-am recunoscut : era nepotul răposatului ministru, şi-l întîlnisem o dată, în zilele mai fericite de odinioară, într-un mic grup de scriitori şi arhitecţi care se adunau din cînd în cînd la *Trianon*. A citit atunci cu glas tare cîteva poeme — bine cumpănite, melodioase, uşor decadente şi *vieux jeu* [1], cu ecouri din Baudelaire. Cît de depărtate mi se păreau acum acele zile ! Numai punciurile cu rom ale lui Joseph mai aminteau de ele.

— Iată primul dumneavoastră refugiat, excelenţă, zise Hamit. Aproape că mă aşteptam să te văd aici, domnule Philipot.

— A, nu ! protestă tînărul. N-am ajuns încă pîn-acolo. Se pare că, atunci cînd ceri azil politic, trebuie să promiţi că renunţi la orice activitate politică.

— Şi la ce activitate politică intenţionezi să te dedai ? l-am întrebat.

— Sînt pe cale de a topi o parte din vechea argintărie a familiei.

— Nu pricep, spuse ambasadorul. Serveşte un trabuc de-al meu, Henri. Am Havane veritabile.

— Scumpa şi frumoasa mea mătuşă vorbeşte despre un glonte de argint. Dar un singur glonte s-ar putea rătăci. Ne-ar trebui, cred, un mare număr de gloanţe. Şi-apoi, avem de-a face cu trei diavoli, nu doar cu unul. Papa Doc, şeful

---

[1] De modă veche (fr.).

Tontons Macoute-ilor, şi colonelul comandant al gărzii palatului.

— Bine-au făcut că au cumpărat arme, şi nu microfoane, cu fondurile ajutorului american, zise ambasadorul.

— Unde ai fost azi dimineaţă ? l-am întrebat pe tînăr.

— Am sosit de la Cap Haitien prea tîrziu pentru înmormîntare. Poate-a fost spre norocul meu. Am fost oprit la toate barierele de pe şosea. Cred că *land-rover*-ul meu li s-a părut a fi primul tanc al unei armate de invazie.

— Care-i situaţia în munţi ?

— Prea liniştită. Locul e înţesat de *Tontons Macoute*. Judecînd după ochelarii de soare, te-ai putea crede la Beverly Hills.

Marta intră în salon în timp ce vorbea tînărul, şi-l privi întîi pe el, spre supărarea mea, deşi ştiam că-i mai prudent să mă ignore. Mi se păru, însă, că-l salută cam prea călduros :

— Henri, ce bine-mi pare că te văd aici ! Mă temeam pentru tine. Rămîi la noi cîteva zile.

— Trebuie să stau cu mătuşa mea, dragă Marta.

— Adu-o şi pe ea. Şi pe copil.

— N-a sosit încă momentul.

— Nu aştepta pînă va fi prea tîrziu.

Şi întorcîndu-şi spre mine faţa luminată de un surîs fermecător, dar lipsit de semnificaţie, pe care-l păstra în rezervă pentru secretarii de rangul doi, spuse :

— Sîntem o ambasadă de mîna a treia cîtă vreme nu avem şi noi cîţiva refugiaţi.

— Cum o duce băiatul ? o întrebai, silindu-mă ca întrebarea asta să pară la fel de nesemnificativă ca şi surîsul ei.

— Durerile s-au mai potolit. Doreşte foarte mult să te vadă.

— Pentru ce ?

— Totdeauna i-a făcut plăcere să-i vadă pe prietenii noştri. Altfel, s-ar simţi abandonat.

— Dacă-am avea măcar nişte mercenari albi, cum a avut Chombe ! oftă Henri Philipot. Noi, haitienii, nu ne-am bătut timp de patruzeci de ani decît cu cuţitele şi cu sticlele sparte. Avem nevoie de cîţiva oameni cu experienţă de *guerilla*. Avem munţi la fel de înalţi ca şi cei din Cuba.

— Dar nu şi păduri, în care să vă puteţi ascunde, l-am corectat eu. Ţăranii voştri le-au distrus.

— Cu toate astea, noi am rezistat îndelung puşcaşilor marini americani. Vorbesc la plural, adăugă el cu amărăciune, dar eu fac parte dintr-o generaţie mai nouă. Fiii acestei generaţii au învăţat să picteze — ştiai că tablourile lui Benoit sînt achiziţionate acum de Muzeul de Artă Modernă (costă, fireşte, mult mai puţin decît tablourile primitivilor europeni) ? Romancierii noştri sînt tipăriţi la Paris — unde şi trăiesc de la o vreme.

— Dar poemele dumitale ?

— Erau destul de muzicale, nu-i aşa ? Dar muzica lor l-a ajutat pe Doctor să pună mîna pe putere. Toate clişeele noastre negative au dat acest mare pozitiv negru. Am şi votat pentru el ! Ştii dumneata că habar n-am să mînuiesc măcar un *Bren ?* Dumneata te pricepi ?

— E o armă uşoară. Poţi învăţa s-o mînuieşti în cinci minute.
— Atunci, învaţă-mă.
— Mai întîi ne-ar trebui un *Bren*.
— Învaţă-mă cu ajutorul unor diagrame şi al unor cutii goale de chibrituri, şi poate că-ntr-o bună zi o să găsesc şi-un *Bren*.
— Cunosc pe cineva mai bine pregătit decît mine care-ar putea să te-nveţe, dar din păcate acum e la închisoare.
Şi i-am vorbit de „maiorul" Jones.
— Va să zică l-au bătut ? mă întrebă tînărul cu satisfacţie în glas.
— Da.
— Cu-atît mai bine. Albii suportă foarte greu bătaia.
— Părea s-o fi suportat foarte uşor. Am avut chiar impresia că era deprins cu asta.
— Crezi că are oarecare experienţă ?
— Mi-a povestit că a luptat în Birmania, dar trebuie să-l cred pe cuvînt.
— Şi nu-l crezi ?
— Are ceva care mă-mpiedică să-l cred, să-l cred în întregime. Stînd de vorbă cu el, mi-am adus aminte de un episod din tinereţe, cînd l-am convins pe patronul unui restaurant londonez să mă angajeze pentru că vorbesc franţuzeşte : i-am spus că fusesem chelner la *Fouquet*. Stăteam tot timpul cu frica-n suflet c-o să vină careva să mă dea în vileag, dar n-a venit nimeni. Mă vîndusem repede, pe sub mînă, ca o marfă de rebut, cu eticheta lipită peste defect. Aveam să mă vînd din nou, nu de mult, şi cu egal succes, ca expert în artă. Nici atunci n-am fost demascat.

Mă întreb uneori dacă Jones nu joacă același joc. Țin minte că l-am privit într-o seară pe vaporul ce mă aducea înapoi din America — era după un spectacol dat pe bord — și m-am întrebat : nu cumva și el și eu sîntem niște comedianți ?

— Se poate spune asta despre cea mai mare parte dintre noi. Nu eram eu, oare, un comediant cu versurile mele mirosind a *Les Fleurs du Mal*, tipărite pe-o hîrtie făcută manual, pe propria mea cheltuială ? Le-am expediat prin poștă la principalele reviste franțuzești. Asta a fost o greșală. Impostura *mea* a fost demascată. N-am citit niciodată vreo recenzie — afară de articolele semnate de Petit Pierre. Cu toți banii aceia mi-aș fi putut permite, cred, să cumpăr un *Bren*. (*Bren* devenise pentru el un cuvînt magic).

— Hai, veselește-te ! îi spuse ambasadorul. Să fim cu toții niște comedianți. Ia un trabuc de-al meu. Du-te la bar și bea ceva. *Scotch*-ul meu e excelent. Poate că însuși Papa Doc e un comediant.

— A, nu, protestă Philipot. El e real. Oroarea e totdeauna reală.

— Nu trebuie să ne plîngem prea mult de faptul că sîntem comedianți, spuse ambasadorul. E o profesiune onorabilă. De-am putea măcar să fim niște buni comedianți, lumea ar dobîndi cel puțin un simț al stilului. Dar noi am dat greș, asta e. Sîntem niște proști comedianți, ceea ce nu-nseamnă că am fi niște oameni răi.

— Pentru numele lui Dumnezeu ! spuse Marta în englezește, ca și cum mi s-ar fi adresat direct. Eu nu-s o comediantă !

Uitasem cu toţii de ea. Bătînd cu palmele în spătarul divanului, le strigă în franţuzeşte :

— Vorbiţi prea mult. Şi spuneţi numai prostii. Copilul meu a vomitat adineauri. Mîinile mele încă mai miros a vărsătură. Plîngea de durere. Voi spuneţi că jucaţi teatru. Eu nu joc nici un rol. Eu fac ceva. Aduc un lighean, aduc aspirină, şterg gura băiatului, îl duc în patul meu...

Şi începu să plîngă, stînd acolo, înapoia divanului.

— Draga mea, i se adresă ambasadorul, stingherit.

Nu puteam nici să m-apropii de ea, nici s-o privesc mai atent : Hamit era cu ochii pe mine, ironic şi înţelegător.

— Ne-ai făcut pe toţi de ocară, rosti Philipot.

Marta ne întoarse spatele şi ne părăsi, dar prinzîndu-şi un toc în marginea covorului se împiedică şi fu cît pe ce să cadă în pragul uşii. M-am repezit spre ea şi am sprijinit-o, apucînd-o de cot. Ştiam că Hamit mă supraveghea, dar ambasadorul, chiar dacă observă gestul meu, îşi ascunse perfect starea sufletească :

— Spune-i lui Angel că peste-o jumătate de ceas voi urca la el ca să-i urez noapte bună.

Am închis uşa în urma mea. Marta îşi scosese pantoful şi se căznea să-şi fixeze tocul. I-am luat pantoful din mînă.

— Nu-i nimic de făcut, i-am spus. N-ai altă pereche ?

— Am vreo douăzeci de perechi... Crezi că *el* ştie ceva ?

— Poate. Nu-mi dau seama.

— Nu cumva asta ar simplifica lucrurile ?

— Nu ştiu.
— Poate că n-am mai fi siliţi să jucăm teatru.
— Păi, parcă spuneai că tu nu eşti comediantă.
— Am exagerat, nu ? Dar toată vorbăria aia m-a scos din sărite. Ne făcea pe toţi să părem meschini, inutili şi plini de autocompătimire. Poate că şi sîntem aşa, dar n-are rost să ne complacem. Eu, cel puţin, acţionez, nu-i aşa ? chiar dacă acţionez greşit. N-am pretins că nu te doresc. N-am pretins nici că te iubesc în acea primă seară.
— Acum mă iubeşti ?
— Îl iubesc pe Angel, spuse ea pe un ton defensiv, urcînd în ciorapi treptele late ale scării victoriene.
Am ajuns curînd într-un coridor lung, mărginit de odăi numerotate.
— Aveţi o mulţime de camere pentru refugiaţi.
— Da.
— Găseşte una pentru noi doi.
— E prea riscant.
— Nu mai riscant decît în maşină. Şi-apoi, ce contează, de vreme ce *el* ştie ?...
— Ar spune : „În propria mea casă !“ exact cum ai spune tu „în *Peugeot*-ul nostru“. Bărbaţii măsoară totdeauna trădarea în grade. Nu ţi-ar păsa prea mult, nu-i aşa, dacă ar fi vorba de *Cadillac*-ul altuia ?
— Pierdem vremea. *El* ne-a acordat o jumătate de ceas.
— Spuneai că vrei să-l vezi pe Angel.
— Atunci, după aia ?...

— Poate. Nu ştiu. Lasă-mă să mă gîndesc.

Mi-a deschis a treia uşă de pe coridor şi m-am pomenit într-un loc unde n-aş fi vrut să mă aflu vreodată : în dormitorul pe care-l împărţea cu soţul ei. Cele două paturi erau duble, iar cuverturile lor trandafirii păreau să umple încăperea ca un covor imens. Era acolo şi o oglindă înaltă, în care ambasadorul putea să-şi privească nevasta cît îşi făcea toaleta de noapte. Acum, cînd începusem să nutresc oarecare simpatie pentru el, nu vedeam de ce nu l-ar plăcea Marta. Era gras, ce-i drept, dar anumitor femei le plac bărbaţii graşi, aşa cum le plac altora cocoşaţii sau invalizii lipsiţi de-un picior. Avea instinctul proprietăţii, dar există femei care se complac în sclavie.

Angel şedea rezemat pe două perne trandafirii ; oreionul nu-i umflase vizibil obrajii. I-am spus „hi" — nu mă pricep să vorbesc copiilor. Avea ochii cafenii, inexpresivi şi latini ai tatălui său, nu ochii albaştri, saxoni ai spînzuratului. Şi ai Martei.

— Sînt bolnav, îmi spuse el pe un ton superior.

— Văd.

— Dorm aici cu mămica. Tăticu' doarme în cabinetul de toaletă. Pînă-o să-mi treacă febra. Am o temperatură de...

— Ce-i jocul ăsta ?

— Un joc de *puzzle,* îmi răspunse el.

Apoi, către Marta :

— Nu mai e nimeni jos ?

— Domnul Hamit, şi Henri.

— Aş vrea să vină şi ei să mă vadă.

— Poate că n-au avut niciodată oreion, şi se tem să nu se molipsească.
— Domnul Brown a avut oreion ?
Marta şovăi, iar băiatul luă act de această şovăială, întocmai ca un avocat care ia un interogatoriu.
— Am avut, i-am zis.
— Domnul Brown joacă cărţi ? mai întrebă el, aparent fără legătură.
— Nu. Adică, nu ştiu, răspunse Marta, ca şi cum s-ar fi temut de-o capcană.
— Nu-mi plac jocurile de cărţi, i-am spus.
— Mămica mea juca des. Se ducea aproape seară de seară ca să joace cărţi — înainte de plecarea dumitale în America.
— Acum trebuie să plecăm, îi spuse Marta. Tăticu' o să vină peste-o jumătate de ceas să-ţi spună noapte bună.
Băiatul întinse spre mine jocul de *puzzle*, spunîndu-mi :
— Dezleagă-l.
Era una din acele cutiuţe dreptunghiulare cu pereţi de sticlă, care conţin imaginea unui clown, cu două găuri în dreptul ochilor şi cu două bobiţe de mercur pe care trebuie să le împingi în găuri scuturînd cutia. Am început s-o sucesc cînd pe-o parte, cînd pe cealaltă : izbuteam să vîr o bobiţă într-o gaură, dar ea ieşea afară cînd încercam s-o fixez şi pe cealaltă. Băiatul mă privea cu dispreţ şi ură.
— Îmi pare rău, i-am spus. Nu mă pricep la lucrurile astea. Nu pot face nimic.
— Nici nu încerci cu adevărat, îmi zise. Continuă !

Simţeam cum timpul rezervat pentru a rămîne singur cu Marta dispărea ca nisipul într-o clepsidră, şi puteam să jur că şi băiatul simţea acelaşi lucru. Bobiţele diabolice se fugăreau pe marginea cutiei şi treceau peste orbitele goale, fără să cadă înăuntru : se precipitau prin colţuri. Le făceam să coboare încet spre orbite, pe o pantă lină, dar la cea mai uşoară clătinare menită să le dea direcţia dorită, ele cădeau în fundul cutiei. Trebuia să iau totul de la-nceput. Acum, aproape că nici nu mai mişcam cutia, decît prin tremurul meu nervos.

— Am plasat o bobiţă !

— Nu-i destul, rosti băiatul, implacabil.

I-am aruncat înapoi cutia, spunîndu-i :

— În regulă. Arată-mi tu.

Băiatul avu un rînjet perfid, duşmănos.

Apucînd cutia cu mîna stîngă, o ridică, fără să pară că o mişcă. Una din bobiţele de mercur păru chiar să urce singură panta, zăbovi puţin pe muchea uneia din orbite şi căzu înăuntru.

— Una ! rosti el.

Cealaltă bobiţă porni drept spre a doua orbită, îi atinse marginea, se răsuci şi căzu înăuntru.

— Două ! exclamă băiatul.

— Ce ai în mîna stîngă ?

— Nimic.

— Arată-mi nimicul, atunci !

Angel îşi descleştă pumnul, dezvăluind un mic magnet ascuns acolo.

— Făgăduieşte-mi că n-o să mă spui.

— Şi dacă nu vreau ?

Parc-am fi fost doi oameni în toată firea, care se ceartă din pricina unui şiretlic la cărţi.

— Știu și eu să păstrez un secret, dacă dumneata îl vei păstra pe ăsta, îmi spuse.
Ochii lui cafenii nu trădau nimic.
— Îți făgăduiesc, i-am spus.
Marta îl sărută, îi netezi pernele și-l culcă, apoi aprinse o mică veieuză de lîngă pat.
— Vii repede să te culci ? o întrebă el.
— După ce-mi pleacă musafirii.
— Cînd o să fie asta ?
— De unde să știu ?
— Le poți spune că sînt bolnav. S-ar putea să vărs iarăși. Aspirina n-a avut nici un efect. Mi-e rău.
— Stai liniștit. Închide ochii. Tăticu o să vină curînd. După-aceea, presupun că toți au să plece, așa c-o să vin să mă culc.
— Nu mi-ai spus noapte bună, mă mustră Angel.
— Noapte bună.
I-am ciufulit părul aspru, uscat, cu o mînă fals prietenoasă, care avea să-mi miroasă apoi a șoarece.
Ajuns pe coridor, i-am spus Martei :
— Pînă și el pare să știe.
— Cum ar putea ?
— Ce-a vrut să spună cu păstrarea secretelor ?
— E un joc pe care-l joacă toți copiii.
Numai că Angel putea fi cu greu socotit copil.
— A suferit atîta din cauza oreionului! adăugă Marta. Găsești că nu se poartă prea bine ?
— Ba da. Foarte bine, desigur.
— Întocmai ca un om mare ?
— Da. Chiar așa mi s-a părut și mie.

Am apucat-o de încheietură şi am tras-o după mine pe coridor.
— Cine doarme în odaia asta ?
— Nimeni.
Am deschis uşa şi am împins-o înăuntru.
— Nu ! protestă Marta. Nu-ţi dai seama că nu se poate ?
— Am lipsit trei luni şi n-am făcut dragoste decît o singură dată de cînd m-am întors.
— Nu eu te-am pus să pleci la New York Nu simţi că n-am chef, în seara asta ?
— Tu mi-ai cerut să vin în seara asta.
— Voiam să te văd. Atîta tot.
— Nu mă iubeşti, nu-i aşa ?
— N-ar trebui să-mi pui astfel de întrebări.
— De ce ?
— Pentru că ţi-aş putea pune aceeaşi întrebare.
Am recunoscut temeinicia răspunsului ei, ceea ce m-a enervat, iar enervarea a alungat dorinţa.
— Cîte „aventuri" ai avut pîn-acum ?
— Patru, răspunse ea fără nici o şovăire.
— Eu sînt a patra ?
— Da. Dacă vrei să te consideri o „aventură".
Multe luni mai tîrziu, după terminarea legăturii noastre, aveam să-i înţeleg şi să-i apreciez francheţa. Într-adevăr, nu juca teatru. Răspunsul ei la întrebarea mea era exact. Nu s-a prefăcut niciodată că-i place un lucru care de fapt nu-i plăcea, sau că iubeşte ceva care în realitate i-era indiferent. Dacă nu izbuteam s-o înţeleg, e pentru că nu-i puneam întrebările pe care ar fi trebuit să i le pun. Atîta tot. Nu, nu juca teatru. Îşi păstrase virtutea inocenţei. Acum ştiu de ce

o iubeam. În fond, singura calitate ce mă atrage la o femeie — pe lîngă frumusețe — este acel lucru vag care se numește „bunătate". Femeia din Monte Carlo își înșela bărbatul cu un școlar, dar era împinsă de generozitate. Și Marta își înșela soțul, dar nu dragostea ei pentru mine, admițînd că era dragoste, mă ținea lîngă ea, ci atașamentul ei orb și dezinteresat față de copil. Bunătatea te face să te simți în siguranță ; de ce nu mă mulțumeam, oare, cu bunătatea, de ce-i puneam mereu întrebările cele mai nepotrivite ?

— De ce nu dorești o aventură durabilă ? am întrebat-o, lăsîndu-i mîna.

— Cum aș putea să știu dinainte ?

Mi-am amintit de singura scrisoare adevărată primită vreodată de la ea, în afară de bilețelele voit ambigue (pentru eventualitatea că ar fi căzut pe mîini străine) prin care-mi fixa întîlniri. Era pe cînd mă aflam la New York, de unde îi scrisesem, cred, cu obidă, suspiciune și gelozie. (Găsisem o „call-girl" [1] pe East 56th Street, așa că bănuiam că și Marta își găsise un mijloc asemănător de a-și umple lunile pustii). Ea mi-a răspuns cu tandrețã, fără ranchiună. Poate că faptul că avea un tată spînzurat pentru crime abominabile reduce micile noastre necazuri la justele lor proporții. Îmi scria despre Angel, despre iscusința lui la matematică, și mai ales despre coșmarurile lui. „Rămîn aproape în fiecare noapte cu el", îmi scria, și am început atunci să mă întreb ce făcea în serile cînd *nu*

[1] În S.U.A., femeie de moravuri ușoare, care de obicei e „convocată" prin telefon.

rămînea, cu cine-şi petrecea acele seri ? Nu-mi folosea la nimic să-mi spun că era cu soţul ei, sau la cazino, unde o întîlnisem prima oară.

Şi deodată, ca şi cum mi-ar fi ghicit gîndurile, Marta îmi scria (cam acestea erau cuvintele ei) : „Poate că viaţa sexuală este examenul hotărîtor. Dacă i-am putea supravieţui păstrînd milă pentru cei pe care-i iubim, şi afecţiune pentru cei pe care i-am trădat, n-ar mai trebui să ne facem atîtea griji din pricina binelui şi a răului din noi. Dar gelozia, neîncrederea, cruzimea, răzbunarea, reproşurile... Atunci, eşuăm. Răul constă în acest eşec, chiar dacă sîntem doar victime, nu şi călăi. Virtutea nu-i o scuză."

În momentul acela cuvintele ei mi s-au părut pretenţioase şi nesincere. Eram furios pe mine, deci şi pe ea. Am rupt scrisoarea, în ciuda tandreţei ei, în ciuda faptului că era unica pe care-o aveam de la Marta. Credeam că-mi ţine această predică din pricină că petrecusem două ore din acea după-amiază în apartamentul din East 56th Street — deşi n-avea cum să ştie. Iată de ce, printre toate relicvele adunate de mine cu o rîvnă de fanfaron — *presse papier*-ul din Miami, biletul de intrare de la cazinoul din Monte Carlo, etc. — nu posed acum nici un rînd de la Marta. Şi totuşi îmi amintesc foarte clar scrisul ei rotund şi copilăros, deşi i-am uitat vocea.

— Bine, i-am zis, hai să coborîm.

Încăperea în care ne aflam era rece, ca orice încăpere nelocuită ; tablourile de pe pereţi fuseseră probabil alese de o agenţie comercială.

— Du-te singur. Eu nu vreau să-i mai văd pe oamenii aceia.

— La statuia lui Columb, cînd băiatul o să se simtă mai bine?

— La statuia lui Columb.

Tocmai cînd nu mă mai așteptam la nimic, își petrecu brațele pe după gîtul meu.

— Sărmanul meu iubit! Ce întoarcere acasă!

— Nu-i vina ta.

— Hai, repede, repede! îmi șopti și, întinzîndu-se pe marginea patului, mă trase spre ea. În clipa aceea am auzit vocea lui Angel chemînd pe coridor: „Tăticule, tăticule"...

— Nu asculta! îmi șopti Marta.

Își ridicase genunchii, iar asta îmi aminti de cadavrul doctorului Philipot sub trambulină: nașterea, dragostea și moartea au poziții foarte asemănătoare. Mi-am dat seama că nu puteam face nimic, absolut nimic; nici o pasăre albă nu intră în odaie, pentru a-mi salva orgoliul. În schimb, am auzit pașii ambasadorului care urca scările.

— Fii pe pace, n-o să vină aici, îmi șopti Marta.

Dar nu ambasadorul mă făcuse să înghet. M-am sculat în picioare, iar Marta mi-a spus:

— N-are importanță. Am avut o idee proastă. Atîta tot.

— La statuia lui Columb?

— Nu. O să găsesc eu un loc mai bun. Îți jur.

Și ieșind din încăpere înaintea mea, strigă:

— Luis!

— Da, draga mea, îi răspunse ambasadorul, arătîndu-se în pragul ușii dormitorului lor, cu jocul lui Angel în mînă.

— Tocmai îi arătam domnului Brown camerele de-aici. Pretinde că am putea adăposti cîţiva refugiaţi.

Vocea Martei nu avea nici o notă falsă ; părea perfect la largul ei, şi mi-am amintit de mînia ce-o cuprinsese cînd am vorbit despre comedianţi, deşi acum se dovedea a fi cel mai bun comediant dintre noi toţi. Eu îmi jucam mai puţin bine rolul : vocea mea avea o anumită uscăciune, care-mi trăda neliniştea.

— Trebuie să plec, am spus.

— De ce ? E încă destul de devreme ! protestă Marta. Nu te-am văzut de-atîta timp, nu-i aşa, Luis ?

— Am o întîlnire la care trebuie să mă duc, i-am răspuns, fără să-mi dau seama că spun adevărul.

3

Lunga, prelunga zi încă nu se sfîrşise : pînă la miezul nopţii mai era o oră, o veşnicie. Mi-am luat maşina şi-am pornit de-a lungul ţărmului, pe şoseaua plină de gropi. Erau foarte puţini oameni pe-afară — nu pricepuseră pesemne că se renunţase la stingerea luminilor, sau se temeau, poate, de vreo capcană. În dreapta mea se zărea un şir de colibe de lemn vîrîte parcă în nişte blide de lut, în care creşteau cîţiva palmieri ; între ele, sticleau ochiuri de apă, aidoma unor bucăţi de fier pe un morman de

zgură. Cîte o lumînare ardea deasupra capetelor cîtorva oameni aplecaţi peste păhărelele lor de rom întocmai ca nişte bocitori peste-un sicriu. Din cînd în cînd se auzea cîte un crîmpei de muzică. Un bătrîn dansa în mijlocul drumului — a trebuit să frînez brusc, iar bătrînul veni la mine şi-mi rînji prin geamul portierei ; aşadar, exista în Port-au-Prince, în noaptea aceea, un om care nu se temea. N-am înţeles nimic din *patois*-ul [1] lui, şi-am pornit mai departe. Trecuseră mai bine de doi ani de cînd nu mai călcasem pragul Maicii Caterina, dar în noaptea asta aveam nevoie de serviciile ei. Impotenţa zăcea în trupul meu ca un blestem de care numai o vrăjitoare mă putea dezlega. M-am gîndit la fata de pe East 56th Street, apoi m-am gîndit, în silă, la Marta, ceea ce mi-a aţîţat mînia. Dacă ar fi acceptat în clipa cînd voisem eu, nu aş fi ajuns aici.

Chiar în faţa casei Maicii Caterina drumul se bifurca. Macadamul, dacă puteai să-l numeşti astfel, se termina brusc (se isprăviseră fondurile sau cineva nu-şi primise bacşişul). La stînga se întindea marea şosea a Sudului, aproape impracticabilă pentru maşini, cu excepţia *Jeep*-urilor. Am constatat cu uimire că acolo era o barieră, căci nimeni nu se aştepta la un atac dinspre miazăzi. Am fost percheziţionat cu mai multă atenţie ca de-obicei, sub un mare panou, pe care scria : „Planul cincinal americano-haitian. Marea Autorută a Sudului“. Americanii, însă, plecaseră, şi nimic nu mai rămînea din planul

[1] Vorbire dialectală (fr.).

cincinal în afară de panoul acela, care străjuia băltoacele stătute, gropile, bolovanii și scheletul unui excavator, pe care nu se ostenise nimeni să-l scoată din noroi.

După ce m-au lăsat să plec, am luat-o pe partea bună a șoselei și-am ajuns la stabilimentul Maicii Caterina. Totul era atît de tăcut, încît m-am întrebat dacă merita să cobor din mașină. O baracă lungă și joasă ca un grajd împărțit în compartimente, acesta era cadrul în care se făcea aici dragoste. Am zărit o lumină în clădirea principală, unde Măicuța Caterina își primea oaspeții și le servea băuturi, dar nu se auzea dintr-acolo nici un zvon de muzică sau de dans. O clipă, am simțit ispita fidelității și-am vrut să mă depărtez. Dar îmi transportasem boala prea departe pe drumul acela anevoios, ca să mai dau înapoi, așa că am traversat cu băgare de seamă curtea întunecată, în direcția luminii, fiindu-mi o silă imensă de mine însumi. Întorsesem prostește mașina spre peretele barăcii, astfel încît acum mergeam pe întuneric ; deodată m-am poticnit de un *Jeep* care staționa, cu farurile stinse ; un individ dormea la volan. Din nou era cît pe-aci să mă-ntorc și să plec, pentru că la Port-au-Prince mai toate *Jeep*-urile aparțineau *Tontons*-ilor, iar dacă aceștia își petreceau noaptea cu fetele Maicii Caterina, nu mai rămînea loc pentru alți clienți.

Mi-era, însă, atîta scîrbă de mine însumi, încît am mers mai departe. Patroana mă auzi poticnindu-mă și ieși să mă întîmpine în prag, cu o lampă de gaz în mînă. Avea fața unei doici cumsecade dintr-un film despre Sudul Statelor

Unite, şi un trup firav şi delicat care trebuie să fi fost cîndva frumos. Caracterul nu-i dezminţea înfăţişarea, pentru că era cea mai inimoasă femeie pe care-o cunoşteam la Port-au-Prince. Pretindea că fetele ei sînt de familie bună şi că ea nu făcea decît să le ajute să-şi cîştige ceva bani de buzunar — şi aproape că-i dădeai crezare, căci le învăţase să se poarte perfect în societate. Pînă să intre în camere, clienţii trebuiau la rîndu-le să fie cuviincioşi, şi, privind cuplurile care dansau, îţi venea să crezi că asişti la serbarea de sfîrşit de trimestru a unui pension de maici. Într-o zi, cu vreo trei ani în urmă, o văzusem sărind în ajutorul unei fete brutalizate de un client. Tocmai beam un pahar de rom, cînd am auzit un ţipăt dinspre ceea ce numeam „grajdul“, dar înainte de-a mă putea hotărî ce să fac, Măicuţa Caterina apucase un satîr din bucătărie şi se avîntase ca o mică *Revenge* [1] gata să ia cu asalt o flotă întreagă. Adversarul, înarmat cu un cuţit, era de două ori mai voluminos decît ea şi beat-mort. (Cred că avea o sticlă de rom ascunsă în buzunarul de la şold, căci Măicuţa Caterina nu i-ar fi îngăduit să meargă beat cu vreo fată.) La vederea ei, beţivul s-a răsucit pe călcîie şi a luat-o la fugă, iar ceva mai tîrziu, cînd am plecat şi eu, privind prin fereastra bucătăriei, am văzut-o cu fata pe genunchi : o legăna ca pe-un copil, cîntîndu-i

---

[1] O corabie engleză care, sub comanda căpitanului Richard Grenville (1541—1591) a rezistat atacului a cincisprezece nave spaniole. Episodul a fost evocat de Tennyson într-un poem, *The Revenge*.

într-un *patois* pe care nu-l înţelegeam, iar fata adormise rezemată de umărul ei firav şi osos.

— *Tontons*-ii sînt aici, mă avertiză în şoaptă Măicuţa Caterina.

— Toate fetele sînt ocupate ?

— Nu, dar fata care-ţi place dumitale e ocupată.

Nu mai călcasem pe-acolo de vreo doi ani, dar patroana îşi amintea şi, fapt încă şi mai remarcabil, fata continua să fie acolo — cred că avea, acum, aproape optsprezece ani. Nu mă aşteptasem s-o găsesc, şi totuşi eram dezamăgit. Pe măsură ce îmbătrîneşte, omul ajunge să prefere vechile cunoştinţe, chiar şi într-un bordel.

— Sînt cu capsa pusă ? am întrebat-o.

— N-aş crede. Îl păzesc pe-un tip important, care s-a dus adineaori cu Tin-Tin în cameră.

Am vrut să plec, dar necazul meu împotriva Martei mă rîcîia prea tare.

— O să intru, totuşi, am spus. Mi-e sete. Dă-mi te rog un rom şi o sticlă de *Coca*.

— Nu mai avem *Coca*.

Uitasem că Ajutorul American încetase.

— Atunci, rom cu sifon.

— Mi-au rămas cîteva sticle cu *Seven-up* [1].

— Perfect. *Seven-up* să fie.

La uşa „salonului", un *Tonton Macoute* dormea călare pe-un scaun ; ochelarii de soare îi căzuseră în poală, şi arăta destul de inofensiv. Şliţul pantalonilor lui de flanelă gri se căsca, din pricina unui nasture pierdut. În „salon" domnea linişte deplină. Prin uşa deschisă am zărit un

---

[1] Un fel de apă gazoasă.

grup de fete îmbrăcate în rochii de muselină albă, cu fustele înfoiate. Sorbeau în tăcere oranjadă prin cîte un pai. Una din ele își luă paharul gol și se depărtă, cu un pas elegant, învăluită în muselina legănătoare, ca un mic bronz de Degas.

— Nici un client ?

— Au șters-o cu toții, cînd au apărut *Tontons*-ii.

Am intrat în „salon". La o masă de lîngă perete ședea individul pe care-l văzusem la comisariat și care spărsese geamurile dricului ca să scoată sicriul cu corpul neînsuflețit al fostului ministru. Mă privea țintă, ca și cum n-aș fi scăpat niciodată de săgețile ochilor lui. La gît purta o cravată cu dungi, iar pălăria lui de fetru zăcea pe un scaun. L-am salutat și m-am îndreptat spre o altă masă. Mă temeam de el, și mă întrebam cine putea fi omul (mult mai important decît ofițerul acesta arogant), pe care Tin-Tin îl consola în clipa de față. Speram, pentru binele ei, să nu fie unul și mai rău.

— Am impresia că te văd pretutindeni, îmi spuse individul.

— Încerc să trec neobservat.

— Ce cauți aici astă-seară ?

— Un rom cu *Seven-up*.

— Păi, ziceai că nu mai ai *Seven-up*, îi spuse el Maicii Caterina, care tocmai îmi aducea băutura pe-o tavă.

Am băgat de seamă că pe tavă, lîngă pahar, era o sticlă goală de apă minerală. Individul îmi luă paharul și gustă din el.

— E *Seven-up*, zise. Dumnealui poți să-i aduci un rom cu sifon. Avem nevoie de toate sticlele cu

Seven-up care ţi-au mai rămas, pentru prietenul meu. Cînd s-o întoarce.

— În bar e atît de întuneric ! Pe semne c-am încurcat sticlele.

— Trebuie să înveţi să deosebeşti pe clienţii importanţi de cei... mai puţin importanţi (şovăind o clipă, se hotărîse să fie cît de cît, politicos). Poţi să şezi, adăugă el adresîndu-mi-se mie.

M-am depărtat.

— Poţi să şezi aici. Ia loc.

M-am supus.

— Ai fost oprit la bariere şi percheziţionat ? mă întrebă.

— Da.

— Şi la uşa stabilimentului ? Ai fost oprit la uşă ?

— Da. De către patroană.

— Nu şi de unul din oamenii mei ?

— Dormea.

— Dormea ?

— Da, i-am răspuns, fără şovăire.

N-aveau decît să se nimicească unii pe alţii. Spre surprinderea mea, însă, n-a scos o vorbă şi nu s-a ridicat să plece spre uşă. A continuat să mă privească prin sticlele opace ale ochelarilor. Luase pesemne o hotărîre, dar nu voia să mi-o împărtăşească. Patroana îmi aduse băutura comandată. Am gustat-o. Romul era amestecat cu *Seven-up*. Era o femeie curajoasă.

— În seara asta pari să fii extrem de precaut, i-am spus ofiţerului.

— Am în pază un străin foarte important. Trebuie să iau măsuri de precauţie pentru securitatea lui. El mi-a cerut să-l aduc aici.

— E în siguranță cu mica Tin-Tin ? Sau i-ai pus un paznic în dormitor, căpitane ? Ori poate ești comandant ?

— Sînt căpitanul Concasseur. Ai simțul humorului, văd. Apreciez humorul. Îmi plac glumele. Ele au o valoare politică. Glumele sînt o destindere pentru cei lași și impotenți.

— Vorbeai de-un străin important, căpitane ? Azi dimineață am avut impresia că nu-ți plac străinii.

— Personal am o părere foarte proastă despre toți oamenii albi. Recunosc că detest culoarea lor, care-mi amintește de aceea a baligii. Dar noi îi acceptăm pe cîțiva dintre voi — dacă sînteți folositori Statului.

— Vrei să spui Doctorului ?

— *Je suis le drapeau Haitien, Uni et Indivisible,* cită el cu o undă de ironie și sorbi o dușcă de rom. Bineînțeles, unii albi sînt mai suportabili decît alții. Francezii au, cel puțin, o cultură comună cu a noastră. Îl admir pe General. Președintele i-a scris, ca să-și ofere adeziunea la „Comunitatea Europeană".

— Și a primit vreun răspuns ?

— Chestiunile astea iau timp. Trebuiesc luate în discuție anumite condiții. Noi înțelegem diplomația. Nu facem gafe ca americanii... și englezii.

Eram obsedat de numele acesta, Concasseur : îl mai auzisem pe undeva. Poate că numele i se potrivea, cu sugestia lui de forță destructivă, și fusese adoptat cu bună știință.

— Haiti face parte, de drept, din orice Forță a treia, urmă căpitanul Concasseur. Noi reprezentăm adevăratul bastion împotriva comuniștilor.

Nici un Castro n-ar putea reuşi aici. Avem o ţărănime leală.

— Sau îngrozită ?

Am sorbit o înghiţitură de rom — băutura asta mă ajuta să-i suport mai uşor insolenţa — şi-am adăugat :

— Importantul dumitale oaspete nu se grăbeşte de loc.

— Mi-a mărturisit că n-a avut multă vreme relaţii cu vreo femeie. Vreau să fiu servit ! lătră el către patroană, bătînd din picioare. De ce nu dansează nimeni ?

— E un bastion al lumii libere, i-am zis.

Cele patru fete se ridicară de la masa lor şi una dintre ele puse gramofonul. Începură să danseze, toate, într-un ritm lent, graţios şi desuet. Fustele li se legănau aidoma unor cădelniţe de argint, dezvelindu-le gambele subţiri, de culoarea căprioarelor ; se ţineau la oarecare distanţă, zîmbindu-şi cu blîndeţe una alteia. Erau frumoase şi nediferenţiate ca nişte păsări cu acelaşi penet. Îţi venea greu să crezi că erau de vînzare. Ca toţi ceilalţi.

— Natural, lumea liberă plăteşte mai bine, adăugai eu. Şi în dolari.

Căpitanul Concasseur îmi urmări privirea : nu-i scăpa nimic prin ochelarii aceia negri.

— O să-ţi fac cinste cu-o damă, îmi spuse. Micuţa aceea, cu o floare în păr — o cheamă Luiza. Nu se uită la noi. E sfioasă, pentru că-şi închipuie c-aş putea fi gelos. Gelos pe o *putain !* [1]

---

[1] Tîrfă (fr.).

Ce prostie ! O să te servească foarte bine dacă-o să-i poruncesc eu.

— Nu doresc o femeie, i-am spus.

Ştiam eu ce se-ascundea sub aparenta lui generozitate. Îi arunca unui alb o femeie, la fel cum i-ar fi azvîrlit un os unui cîine.

— Atunci, ce cauţi aici ?

Avea tot dreptul să-mi pună această întrebare. N-am putut să-i răspund decît : „M-am răzgîndit", în timp ce le priveam pe fete dansînd ; mi se păreau vrednice de un cadru mai distins decît baraca asta de lemn şi de barul ăsta pavoazat cu reclame vechi pentru Coca-Cola.

— Nu ţi-e niciodată frică de comunişti ? l-am întrebat.

— A, nu-s de loc periculoşi. Americanii şi-ar trimite „puşcaşii marini" dac-ar deveni periculoşi. Bineînţeles, avem cîţiva comunişti la Port-au-Prince. Numele lor ne sînt cunoscute. Nu sînt periculoşi. Se întîlnesc în mici grupe de studiu şi-l citesc pe Marx. Dumneata eşti comunist ?

— Cum aş putea să fiu ? Sînt patronul hotelului *Trianon*. Depind de turiştii americani. Sînt un capitalist.

— Atunci eşti de-al nostru, spuse el cu maximum de politeţă de care era în stare. Fireşte, exceptînd culoarea dumitale.

— Nu mă insulta peste măsură !

— Păi, n-ai cum să-ţi schimbi culoarea.

— Voiam să spun, să nu mă iei drept unul de-al vostru. Cînd un stat capitalist devine prea odios, riscă să-şi piardă pînă şi lealitatea capitaliştilor.

— Un capitalist va rămîne totdeauna leal, cîtă vreme i se va asigura un profit de douăzeci şi cinci la sută.

— E necesar şi un pic de omenie.

— Vorbeşti ca un catolic.

— Da. Poate. Ca un catolic care şi-a pierdut credinţa. Dar nu există riscul ca şi capitaliştii dumitale să-şi piardă credinţa ?

— Ei îşi pot pierde viaţa, dar credinţa niciodată. Credinţa lor e banul. Îl apără pînă-n pînzele albe şi-l lasă moştenire copiilor lor.

— Dar ia spune-mi, personajul ăsta al dumitale este un capitalist leal sau un politician de dreapta ?

Auzindu-l cum îşi agită bucăţelele de gheaţă în pahar, mi-am adus aminte unde auzisem prima oară de numele de Concasseur. Petit Pierre îmi pomenise de el, cu oarecare spaimă, spunîndu-mi că individul rechiziţionase toate excavatoarele şi toate pompele aparţinînd unei firme americane, după evacuarea personalului acesteia şi după rechemarea ambasadorului american, şi le trimisese în satul de pe muntele Kenscoff pentru a fi folosite la un proiect demenţial conceput de el însuşi. Nu ajunsese prea departe în execuţia acestui proiect, căci muncitorii îl părăsiseră după o lună, nefiind plătiţi ; se zvonise chiar că individul nu-şi plătise integral datoria faţă de căpetenia *Tontons Macoute*, care-şi aştepta, fireşte, partea lui din pradă. Ideea demenţială a lui Concasseur se înălţa, aşadar, pe povîrnişurile muntelui Kenscoff : patru coloane de beton şi o platformă de ciment, deja crăpată de ploi şi de arşiţi. Nu cumva personajul important care

se distra acum cu Tin-Tin în „grajd", era un financiar dispus să-l ajute să iasă din încurcătură? Dar care financiar sănătos la cap se putea gîndi să investească bani în această țară, părăsită de turiști, pentru a construi un patinoar pe pantele Kenscoff-ului?

— Avem nevoie de tehnicieni, chiar de tehnicieni albi, zise Concasseur.

— Împăratul Christophe s-a descurcat și fără ei.

— Noi sîntem mai moderni decît Christophe.

— Un patinoar în loc de-un castel?

— Cred că te-am suportat destul, spuse căpitanul Concasseur și am înțeles că mersesem prea departe: pusesem degetul pe rana lui vie, și mi-era cam frică. Dacă m-aș fi culcat cu Marta, noaptea asta ar fi fost cu totul altfel! Aș fi dormit adînc în patul meu de la hotel, fără să-mi pese de politică și de corupția puterii. Căpitanul își scoase pistolul din teacă și-l puse pe masă, lîngă paharul său gol. Rezemîndu-și bărbia de gulerul cămășii lui cu dungi albe și albastre, se cufundă într-o tăcere lugubră, ca și cum ar fi cumpănit cu grijă avantajele și dezavantajele unei împușcături bruște între ochi. În ce mă privește, l-aș fi împușcat fără să văd nici un dezavantaj în moartea lui.

Măicuța Caterina se apropie și se opri în spatele meu, așezînd pe masă două pahare cu rom.

— Prietenul dumitale stă de peste o jumătate de ceas cu Tin-Tin, spuse ea. E timpul să...

— Trebuie lăsat să stea cît poftește, zise căpitanul. E un personaj important. Un personaj foarte important.

Mici bale se strîngeau la colțurile buzelor lui, aidoma unor stropi de venin. Își pipăi revolverul cu vîrfurile degetelor și adăugă :

— Un patinoar e un lucru foarte modern.

Degetele se plimbau între revolver și paharul de rom. Am răsuflat ușurat cînd a apucat paharul.

— Un patinoar e un lucru șic, un lucru snob, mai spuse.

— Ai plătit doar pentru o jumătate de oră, îi atrase atenția patroana.

— Ceasul meu arată altfel timpul, spuse căpitanul. Oricum, nu pierzi nimic. Tot n-ai alți clienți.

— E domnul Brown.

— Nu în seara asta, i-am spus. N-aș ști cum să mă port după un oaspete atît de important.

— Atunci, de ce mai stai ? mă întrebă căpitanul.

— Mi-e sete. Și sînt curios. N-avem prea des ocazia să vedem aici, în Haiti, oaspeți importanți. Îți finanțează, cumva, patinoarul ?

Căpitanul își privi revolverul, dar momentul spontaneității, care este și cel al pericolului real, trecuse. Mai rămîneau doar cîteva semne, ca urmele unei boli: ochii injectați, cravata strîmbă.

— Presupun că n-ai vrea ca importantul dumitale oaspete să dea peste cadavrul unui alb. N-ar fi de loc în interesul afacerii.

— Lucrurile astea se pot aranja mai tîrziu, spuse el cu o sinistră sinceritate, iar în clipa aceea un zîmbet extraordinar de politicos, ba chiar umil, îi apăru pe față, deschizîndu-i-o, în-

tocmai cum pe patinoarul lui de ciment s-ar fi ivit o crăpătură.

Se ridică în picioare iar eu, auzind cum în spatele meu se închidea uşa „salonului", m-am întors şi-am văzut-o pe Tin-Tin. Era îmbrăcată în alb din cap pînă-n picioare şi surîdea cu sfială, ca o mireasă în pragul unei biserici. Dar Concasseur şi fata nu-şi zîmbeau unul altuia: surîsurile lor erau îndreptate spre importantul oaspete, care intrase braţ la braţ cu Tin-Tin. Era domnul Jones.

4

— Jones! exclamai eu.

Faţa lui mai păstra urmele bătăii, acoperite acum cu bucăţele de plasture.

— Ia te uită, Brown! zise el şi, apropiindu-se de mine, îmi strînse mîna cu multă căldură. E plăcut să revezi pe cineva din vechea gardă, adăugă el, ca şi cum am fi fost doi veterani care se regăsesc la o agapă a regimentului, şi care nu s-au mai întîlnit de la ultimul război încoace.

— Păi, m-ai văzut şi ieri, i-am spus şi am remarcat o uşoară stinghereală: Jones se grăbea să uite necazurile din care abia scăpase.

— Domnul Brown şi cu mine am călătorit împreună pe vasul *Medeea,* îi explică el căpitanului Concasseur. Şi ce mai face domnul Smith?

— Aproape la fel ca şi ieri, cînd te-a vizitat. Şi-a făcut griji din pricina dumitale.

— Din pricina mea? Dar de ce?... Iartă-mă. Nu ţi-am prezentat-o pe tînăra mea prietenă.

— Eu şi Tin-Tin ne cunoaştem bine.
— Perfect, perfect. Şezi, mititico, o să bem cîte un păhărel.

Trase un scaun pentru fată, apoi mă apucă de braţ şi mă împinse mai la o parte.

— Ştii, îmi spuse el în şoaptă, toată povestea aia e de domeniul trecutului.
— Mă bucur că te văd scăpat.
— Scrisoarea aia m-a scăpat, îmi explică el, vag. Eram convins c-aşa o să se-ntîmple. De fapt, nu m-am alarmat nici o clipă. Eroare de ambele părţi. N-aş vrea, totuşi, ca fetele să afle.
— Sînt foarte înţelegătoare. Dar *dumnealui* ştie ?
— A, da, dar e obligat să tacă. Ţi-aş fi povestit chiar mîine cum s-au petrecut lucrurile, dar în seara asta am simţit nevoia să mă tăvălesc niţeluş. Va să zică, o cunoşti pe Tin-Tin ?
— Da.
— Dulce fată. Sînt bucuros c-am ales-o. Căpitanul ar fi vrut s-o iau pe fata aia cu floarea.
— Nu cred c-ai fi observat vreo deosebire. Măicuţa Caterina are numai fete dulci. Dar cu *ăsta* ce faci ?
— Ne-am asociat într-o mică afacere.
— Nu cumva un patinoar ?
— Nu. De ce tocmai un patinoar ?
— Ia seama, Jones. E periculos.
— Nu-ţi face griji din pricina mea. Mă pricep la oameni.

Măicuţa Caterina trecu pe lîngă noi, cu o tavă pe care pusese o sticlă cu rom şi una cu *Seven-up* — probabil ultima — iar Jones apucă un pahar.

— Mîine au să-mi găsească un mijloc de transport. O să vin cu maşina să te văd.

Ii făcu semn cu mîna fetei, şi-i strigă „salut" căpitanului.

— Îmi place aici, zise. Am căzut în picioare.

Am ieşit din „salon" cu gura încleiată de prea mult *Seven-up*, şi l-am zgîlţîit de umăr pe planton — simţeam nevoia să fac un bine cuiva. Am ocolit pe bîjbîite *Jeep*-ul, în drum spre maşina mea, dar auzind paşi undeva în spate, m-am ferit în lături. Poate că era căpitanul, care venea să-şi apere onoarea patinoarului, dar nu, nu era decît Tin-Tin.

— Le-am spus că merg să fac pipi.

— Cum o mai duci, Tin-Tin ?

— Foarte bine. Dar tu ?

— *Ça marche* [1].

— Ce-ar fi să stăm puţin în maşina ta ? *Ei* pleacă acuş-acuş. Englezul e *tout-à-fait épuisé* [2].

— Nu mă îndoiesc, dar sînt obosit. Trebuie să plec. Ascultă Tin-Tin, s-a purtat bine cu tine ?

— A, da. Place de el. Place mult de tot.

— Ce ţi-a plăcut atîta la el ?

— M-a făcut să rîd.

Cuvintele astea aveau să-mi fie repetate în alte împrejurări, într-un mod neliniştitor. De-a lungul unei vieţi dezordonate mi-a fost dat să învăţ multe trucuri, nu însă şi pe acela al rîsului.

---

[1] Merge (fr.).
[2] Cu totul epuizat (fr.).

PARTEA A DOUA

Capitolul I

1

Jones ieşi cîtva timp din cîmpul meu vizual, întocmai ca şi cadavrul ministrului sănătăţii publice. Nimeni nu avea să afle vreodată ce se-ntîmplase cu-acest cadavru, deşi Candidatul la preşedinţie încercă în repetate rînduri să descopere adevărul. El pătrunse chiar în biroul noului ministru, care se arătă politicos şi grăbit să-l primească. Petit Pierre îşi dăduse toată osteneala să-i răspîndească faima de „adversar al lui Truman", iar ministrul auzise de Truman.

Era un omuleţ rotofei, care purta la piept insigna nu ştiu cărei asociaţii, şi care-avea nişte dinţi enormi, albi şi răzleţi aidoma unor pietre de mormînt destinate unui cimitir mult mai vast. Un miros ciudat adia pe deasupra biroului, ca şi cum una din gropi ar fi rămas deschisă. Îl însoţisem pe domnul Smith, pentru cazul cînd ar fi fost nevoie de-un translator, dar noul ministru vorbea binişor englezeşte, cu un vag accent ce se potrivea oarecum cu misterioasa insignă. (Am aflat mai tîrziu că slujise cîtva timp ca „băiat de serviciu" la ambasada americană. Ar fi putut să fie un rar exemplu de reuşită pe bază de merit, dacă n-ar fi slujit un timp şi în

Tontons Macoute, ca asistent special al colonelului Gracia — poreclit Grăsunul Gracia).

Domnul Smith îi explică, scuzîndu-se, că scrisoarea lui de recomandare era adresată doctorului Philipot.

— Bietul Philipot ! oftă ministrul şi m-am întrebat dacă aveam să aflăm în sfîrşit versiunea oficială despre dispariţia lui.

— Ce s-a întîmplat cu el ? întrebă domnul Smith cu o admirabilă franchețǎ.

— Probabil că nu vom şti niciodată. Era un om ciudat, capricios, şi trebuie să vă mărturisesc, domnule profesor, că nici conturile sale nu prea erau în regulă. E o poveste întreagă, cu o pompă de apă de pe strada Desaix...

— Bănuiţi că s-a sinucis ?

Îl subestimasem pe domnul Smith. Pentru o cauză dreaptă era capabil de viclenie, iar acum juca ţinîndu-şi cărţile bine ascunse.

— Poate... Sau poate că a căzut victimă răzbunării populare. Noi, haitienii, avem obiceiul de a ne descotorosi de tirani într-un fel propriu, domnule profesor.

— Doctorul Philipot era un tiran ?

— Oamenii de pe strada Desaix au suferit o decepţie amară pe chestia apei.

— Pompa aceea va fi dată în folosinţă curînd? l-am întrebat.

— Va fi unul din primele mele proiecte (şi-şi flutură mîna spre dosarele înşirate pe rafturile din spatele lui). Dar, precum vedeţi, am multe griji.

Am băgat de seamă că clamele de oţel ale multora din aceste „griji" ruginiseră în decursul

a numeroase anotimpuri ploioase : „grijile“ astea nu prea erau rezolvate rapid.

Domnul Smith trecu din nou la atac :

— Prin urmare, doctorul Philipot continuă să fie dat dispărut ?

— Sau, cum spuneau comunicatele dumneavoastră de război : „dispărut, bănuit decedat“.

— Bine, dar am asistat la funeraliile lui ! exclamă domnul Smith.

— La ce ?

— La funeraliile lui.

M-am uitat la ministru : nu părea de loc încurcat. Emiţînd un fel de lătrat scurt, care voia să fie un hohot de rîs (mie îmi amintea de lătratul unui buldog francez), rosti cu hotărîre în glas :

— N-au fost nici un fel de funeralii.

— Au fost întrerupte.

— Nici nu vă puteţi imagina, domnule profesor, ce propagandă lipsită de scrupule duc adversarii noştri.

— Nu sînt profesor, şi am văzut cu ochii mei sicriul.

— Sicriul acela era umplut cu pietre, domnule profesor... pardon, domnule Smith.

— Cu pietre ?

— Ca să fiu mai precis, cu cărămizi aduse din Duvalierville, unde construim noul şi frumosul nostru oraş. Cărămizi furate. Mi-ar face plăcere să vă arăt Duvalierville într-o dimineaţă cînd veţi fi liber. E o replică a Brasiliei.

— Dar soţia lui era şi ea acolo.

— Biata femeie s-a lăsat dusă de nas de nişte oameni lipsiţi de scrupule, care-au abuzat de

buna ei credință. Indivizii de la pompele funebre au fost arestați.

Avea o imaginație și o promptitudine în a minți, pentru care-i dădeam nota zece. Domnul Smith fu redus, vremelnic, la tăcere.

— Cînd urmează să fie judecați ? întrebai eu.

— Ancheta va lua oarecare timp. Complotul are multe ramificații.

— Atunci, nu-i adevărat ceea ce crede lumea — că trupul doctorului Philipot s-ar afla în palat, sub formă de *zombi ?*

— Domnule Brown, toate astea sînt superstiții. Din fericire, Președintele nostru a scăpat țara de *Voodoo.*

— Înseamnă c-a reușit acolo unde iezuiții au dat greș.

Domnul Smith interveni, nerăbdător. Făcuse tot ce-i stătuse în putere pentru cauza doctorului Philipot, iar acum propria-i misiune îi solicita întreaga atenție. Nu voia să-l indispună pe ministru cu niște chestiuni atît de străine de problema lui, ca *Zombii* și *Voodoo.* Ministrul îl ascultă extrem de politicos, mîzgălind tot timpul cu un creion. Poate că nu era un semn de neatenție, căci am observat că mîzgăleala lua forma a numeroase procente și „plusuri" — nu vedeam nici un „minus".

Domnul Smith vorbi despre construirea unui centru care să cuprindă un restaurant, o bucătărie, o bibliotecă și o sală de conferințe. Și suficient spațiu pentru eventuale adaosuri. Se putea prevedea chiar un teatru și un cinematograf ; organizația lui putea furniza de pe acum niște filme documentare, iar domnul Smith spera că

în curînd se va creea — odată cu posibilitățile de manifestare — o adevărată școală de dramaturgi vegetarieni.

— Pînă atunci, adăugă el, putem recurge oricînd la Bernard Shaw.

— E un proiect grandios, zise ministrul.

Domnul Smith se afla de o săptămînă în Republică. Asistase la răpirea cadavrului doctorului Philipot, iar eu îl plimbasem cu mașina prin mahalalele cele mai mizere. Chiar în dimineața aceea stăruise, în pofida sfatului meu, să meargă personal la poștă ca să cumpere timbre. Îl pierdusem temporar în mulțime, iar cînd l-am regăsit nu se apropiase nici măcar cu un pas de ghișeu. Era înconjurat de doi ciungi și de trei invalizi cu cîte un singur picior. Doi dintre ei încercau să-i vîndă niște plicuri vechi și murdare conținînd timbre haitiene perimate, iar ceilalți cerșeau pur și simplu. Un individ lipsit de ambele picioare i se instalase între genunchi și-i desfăcea șireturile, înainte de a-i lustrui pantofii. Alții, văzînd mulțimea adunată în jur, se băteau să se-apropie și ei. Un tînăr, cu o gaură în locul nasului, își plecă deodată capul și încercă să-și croiască drum spre centrul de atracție. Un om fără mîini își ridicase cioturile trandafirii și lucioase pe deasupra capetelor mulțimii ca să i le-arate străinului. Era una din scenele tipice care se petreceau la Poștă, deși străinii deveniseră foarte rari de la o vreme. A trebuit să-mi fac loc cu coatele ca s-ajung pînă la el, iar la un moment dat mîna mea s-a lovit de-un ciot țeapăn, neomenesc, asemănător cu-o bucată de cauciuc tare. L-am împins cît colo,

cu un gest de care mi-a fost silă, căci mi se părea că alung însăşi mizeria. M-am gîndit chiar : ce-ar spune despre mine Părinţii iezuiţi ? Într-atît de adînc înrădăcinate rămîn în noi dogmele şi miturile copilăriei ! Mi-au trebuit cinci minute ca să-l degajez pe domnul Smith, care-şi pierduse între timp şireturile de la pantofi : a trebuit să-i cumpăr altele, la prăvălia lui Hamit, înainte de a putea merge la ministrul sănătăţii publice.

Domnul Smith îi spuse ministrului :

— Centrul nostru nu ar fi, bineînţeles, exploatat în mod comercial, pentru profit, dar am calculat că am putea oferi slujbe unui bibliotecar, unei secretare, unui contabil, unui bucătar, cîtorva chelneri şi, eventual, unor plasatoare de bilete pentru cinematograf... În total, minimum douăzeci de persoane. Filmele vor fi educative şi gratuite. Cît despre teatru... nu, să nu mergem prea departe cu gîndul. Toate produsele vegetariene vor fi vîndute la preţul de cost, iar literatura pentru bibliotecă va fi oferită gratuit.

Îl ascultam cu uimire. Visul era intact. Realitatea nu-l putea atinge pe omul acesta. Nici măcar scena de la Poştă nu-i întunecase viziunea. Haitienii eliberaţi de aciditate, sărăcie şi pasiune se vor apleca în curînd, fericiţi, peste cotletele lor de nuci...

— Noul dumneavoastră oraş Duvalierville ar putea oferi o situaţie admirabilă, urmă domnul Smith. Nu sînt un adversar al arhitecturii moderne, cîtuşi de puţin. Ideile noi generează forme noi, iar ceea ce vreau eu să aduc republicii voastre este o idee nouă.

— S-ar putea aranja, răspunse ministrul, există locuri disponibile. (Desenă un şir întreg de cruciulițe — nici un „minus" printre ele). Aveţi fonduri din belşug, sînt convins.

— M-am gîndit la un proiect realizat în asociaţie cu guvernul...

— Înţelegeţi, desigur, domnule Smith, că noi nu sîntem un stat socialist. Noi credem în libertatea de întreprindere. Construcţia va trebui scoasă la concurs.

— Perfect.

— Fireşte, guvernul va alege, în ultimă instanţă, între ofertanţi. Nu-i vorba numai de oferta cea mai ieftină. Trebuie să ne gîndim şi la aspectul urbanistic al oraşului Duvalierville. Iar problemele sanitare au, fireşte, prioritate. Din acest motiv socot că proiectul trebuie să depindă în primul rînd de ministrul sănătăţii publice.

— Admirabil ! exclamă domnul Smith. Voi trata, deci, cu dumneavoastră.

— Mai tîrziu vom discuta, desigur, şi cu Finanţele. Şi cu Direcţia Vămilor. Importurile sînt, fireşte, de resortul Direcţiei Vămilor.

— În ţara dumneavoastră nu se percep taxe pe alimente, nu-i aşa ?

— Filmele, însă...

— Filmele educative ?

— Bine, vom vorbi mai tîrziu despre toate astea. Problema care se pune întîi este aceea a terenului. Şi aceea a costului construcţiei.

— Nu credeţi că guvernul ar putea fi dispus să ne ofere terenul ? Avînd în vedere contribuţia

noastră în mînă de lucru... Oricum, presupun că aici terenurile nu costă prea scump.

— Pămîntul aparţine poporului, nu guvernului, domnule Smith, spuse ministrul cu o uşoară mustrare în glas. Totuşi, veţi constata că în statul modern haitian nimic nu e cu neputinţă. Voi propune eu însumi, dacă mi se va cere părerea, o contribuţie echivalentă cu costul construcţiei...

— Dar e absurd ! protestă domnul Smith. Între un cost şi celălalt nu există nici o legătură.

— Contribuţia va fi rambursată, fireşte, la terminarea lucrărilor.

— Vreţi să spuneţi că terenul va fi gratuit ?

— Ca şi gratuit.

— Atunci, nu văd ce rost are contribuţia ?

— Rostul de a-i apăra pe muncitori, domnule Smith. Multe lucrări proiectate de străini au fost brusc sistate, iar muncitorii n-au găsit nici un ban în plicurile lor, în ziua plăţii salariilor, ceea ce e tragic pentru o familie săracă. Mai avem destule familii sărace în Haiti.

— Poate că-o garanţie bancară...

— Bani-gheaţă e o noţiune mai bună, domnule Smith. Moneda haitiană a rămas stabilă în decursul unei generaţii, pe cînd dolarul trece prin dificultăţi.

— Va trebui să scriu comitetului meu, din Statele Unite. Mă îndoiesc...

— Scrieţi, domnule Smith, şi spuneţi că guvernul nostru salută orice proiect progresist şi va face tot ce-i va sta în putinţă.

Şi ministrul se ridică pentru a ne da a înţelege că întrevederea a luat sfîrşit, iar surîsul lui larg, ce-i dezvelea toţi dinţii, arăta că spera ca

această întrevedere să fie utilă pentru ambele părţi. Îşi petrecu chiar un braţ pe după umerii domnului Smith pentru a-i arăta că erau asociaţi în această măreaţă operă de progres.

— Dar terenul ?

— Veţi avea de ales între numeroase terenuri, domnule Smith. Lîngă catedrală, poate ? Sau lîngă colegiu ? Sau lîngă teatru ? Oriunde doriţi, numai să nu fie în dezacord cu aspectul urbanistic al noului oraş, Duvalierville. E un oraş splendid ! Veţi vedea cu ochii dumneavoastră. Vi-l voi arăta eu însumi. Mîine sînt foarte ocupat, o mulţime de delegaţii. Ştiţi cum e într-o democraţie... Dar joi...

În maşină domnul Smith îmi spuse :

— Părea realmente interesat.

— Mie nu prea mi-a plăcut chestia cu contribuţia.

— Dar e rambursabilă.

— Numai după terminarea construcţiei.

— Mă gîndesc la povestea cu cărămizile din sicriu. Crezi că-i adevărat ?

— Nu.

— De fapt, spuse domnul Smith, nimeni dintre noi n-a văzut cadavrul doctorului Philipot. Trebuie să ne ferim de judecăţile pripite.

2

Cîteva zile după vizita mea la ambasadă n-am avut nici un semn de la Marta, ceea ce m-a îngrijorat. Îmi repetam în gînd, de nenumărate

ori, scena aceea, încercînd să-mi dau seama dacă fusese rostit vreun cuvînt irevocabil, dar nu-mi aminteam de nici unul. Am răsuflat ușurat, dar mi-a fost și ciudă cînd am primit, în sfîrșit, un bilețel sec de la ea : Angel era mai bine, nu mai avea dureri, iar Marta se putea întîlni cu mine, dacă doream, lîngă statuie. M-am dus la întîlnire și-am constatat că nu se schimbase nimic.

Dar am găsit motive de ciudă chiar în această lipsă de schimbare și în tandrețea Martei. Da, desigur, acum era dispusă să facă amor, îi convenea...

— Nu putem trăi toată viața într-o mașină, i-am spus.

— M-am gîndit mult la asta și eu. De-atîta mister s-ar putea să ne pierdem fericirea. O să vin la *Trianon*... dacă i-am putea evita pe clienții tăi.

— Soții Smith sînt cu siguranță în pat la ora asta.

— Să mergem cu ambele mașini, pentru cazul cînd... Aș putea spune că ți-am adus un mesaj din partea soțului meu. O invitație sau ceva asemănător. Pleacă tu întîi. Îți las cinci minute avans.

Mă așteptam la o noapte de discuții, și iată că ușa pe care-o împinsesem în zadar de-atîtea ori se deschidea acum singură. Trecîndu-i pragul, nu găseam însă decît dezamăgire. „Mintea ei lucrează mai repede decît a mea, îmi spuneam. Știe să tragă sforile".

Cînd am ajuns la hotel, am rămas surprins de zgomotoasa prezență a soților Smith. Se auzea

un zăngănit de linguri şi de cutii de conserve, punctat de glasurile lor blînde. Cei doi se instalaseră pe verandă, ca să-şi ia cina de *Yeastrol* şi *Barmene*. Mă întrebam de multe ori : Despre ce-şi vorbeau cînd rămîneau singuri ? Îşi retrăiau, poate, vechile campanii ?

Mi-am parcat maşina şi-am rămas o clipă locului să-i ascult, înainte de a urca scările. L-am auzit pe domnul Smith spunînd :

— Draga mea, ai pus deja două linguri.

— Ba nu, sînt sigură că nu.

— Gustă mai întîi şi-ai să vezi.

După tăcerea care urmă, am înţeles că avusese dreptate.

— M-am întrebat adesea, zise domnul Smith, ce s-a întîmplat cu nenorocitul acela care dormea în piscină ? Atunci, în prima seară. Îţi mai aminteşti, draga mea ?

— Sigur că-mi amintesc. Şi regret că n-am coborît aşa cum am vrut în primul moment. L-am întrebat pe Joseph a doua zi, dar cred că m-a minţit.

— Nu te-a minţit, draga mea. N-a înţeles.

Am urcat scările, iar ei m-au salutat.

— Încă nu v-aţi culcat ? i-am întrebat prosteşte.

— Domnul Smith a trebuit să-şi citească corespondenţa.

Mă gîndeam cum să-i fac să plece de pe verandă înainte de venirea Martei ?

— Nu trebuie să vă culcaţi prea tîrziu, le-am spus. Ministrul ne duce mîine la Duvalierville. Pornim devreme.

— Nu contează, îmi spuse domnul Smith. Oricum, soţia mea rămîne aici. Nu vreau să fie arsă de soare şi hurducată pe drumurile astea.

— Pot suporta la fel de bine ca şi tine, protestă ea.

— Eu *trebuie* să suport, draga mea, dar pentru tine nu-i neapărat necesar. O să ai prilejul să-ţi pui la punct lecţiile după metoda Hugo.

— Dar şi dumneata ai nevoie de somn, i-am spus.

— Îmi ajung doar cîteva ore, domnule Brown. Mai ţii minte, draga mea, a doua noastră noapte petrecută la Nashville ?...

Remarcasem că Nashville revenea des în amintirile lor comune : era, poate, cea mai glorioasă dintre campaniile lor.

— Ştii pe cine-am văzut astăzi în oraş ? mă întrebă domnul Smith.

— Nu.

— Pe domnul Jones. Ieşea din palat în compania unui tip foarte gras, în uniformă. Garda i-a salutat. Fireşte, nu cred că-l saluta special pe domnul Jones.

— Văd că se descurcă binişor. De la închisoare la palat... E aproape mai bine decît de la coliba de lemn la Casa Albă.

— Am simţit totdeauna că domnul Jones e un om de caracter. Mă bucur că prosperă.

— Dacă nu cumva prosperă pe socoteala altuia.

Această vagă critică fu de ajuns pentru ca domnul Smith să se-ntunece la faţă (îşi agita nervos *Yeastrol*-ul). Tare-aş fi vrut să-i vorbesc despre telegrama primită de comandantul *Me-*

deei! Nu-i oare un defect de caracter să crezi cu atîta pasiune în cinstea întregii omeniri?

Am fost salvat de huruitul unei maşini, şi peste cîteva clipe Marta urcă scările.

— Uite-o pe fermecătoarea doamnă Pineda! exclamă domnul Smith răsuflînd uşurat.

Se ridică şi-i aduse un scaun. Marta spuse, aruncîndu-mi o privire deznădăjduită:

— E tîrziu, nu pot zăbovi. Am venit doar ca să aduc un mesaj de la soţul meu.

Şi scoţînd din poşetă un plic, mi-l vîrî în palmă.

— Serviţi un whisky, dacă tot aţi venit, i-am spus.

— Nu, nu! Trebuie să mă întorc acasă, zău.

Doamna Smith spuse, pe un ton cam înţepat (sau poate mi se păru numai):

— Nu te grăbi să pleci din pricina noastră, doamnă Pineda. Domnul Smith şi cu mine ne ducem la culcare. Vino, dragul meu.

— Trebuie să plec, în orice caz. Ştiţi, băiatul meu are oreion.

Dădea prea multe explicaţii.

— Oreion? îngînă doamna Smith. Îmi pare rău, doamnă Pineda. În cazul acesta, doreşti desigur să te-ntorci cît mai repede acasă.

— Vă conduc pînă la maşină, i-am spus Martei, luînd-o de acolo.

Am mers cu maşina pînă la capătul aleii, unde ne-am oprit.

— Ce s-a-ntîmplat? mă întrebă Marta.

— N-ar fi trebuit să-mi dai o scrisoare adresată ţie, cu scrisul meu vizibil pe plic.

— Nu eram pregătită. Şi n-aveam în poşetă altă scrisoare. Dar nu cred c-a observat.

— Femeia asta observă o mulţime de lucruri. Nu-i ca soţul ei.

— Sînt dezolată. Ce facem ?

— Aşteptăm pînă se culcă dumnealor.

— Şi pe urmă intrăm pe furiş la tine, pentru ca deodată uşa să se deschidă şi doamna Smith...

— Nu stau la acelaşi etaj.

— Atunci o s-o întîlnim cu siguranţă la colţul scării. Nu, nu pot !

— Încă o întîlnire ratată.

— Dragul meu, în seara cînd te-ai întors, aş fi avut chef, acolo... lîngă piscină...

— Soţii Smith continuă să ocupe apartamentul *John Barrymore*, chiar deasupra piscinei.

— Am putea merge sub copaci. Luminile sînt stinse acum. E întuneric. Nici măcar doamna Smith nu vede pe întuneric.

Simţeam o silă inexplicabilă.

— Ţînţarii, i-am spus, în chip de explicaţie.

— Dă-i dracului de ţînţari !

Ultima oară cînd fusesem împreună ne certasem din pricina refuzului ei. Acum era rîndul meu. Dacă nu vrea să-şi pîngărească locuinţa, îmi spuneam eu furios, de ce-ar fi casa mea mai puţin sacră ?... Sfinţită de ce ? m-am întrebat apoi. Nu cumva, de cadavrul din piscină ?

Ieşind din maşină am pornit tiptil spre piscină. La una din ferestrele apartamentului *John Barrymore* se zărea o lumină ; umbra unuia din soţii Smith trecu pe lîngă plasa de ţînţari. Ne-am culcat sub palmieri, într-o mică adîncitură, ca două trupuri îngropate laolaltă, şi mi-am adus

aminte de o altă moarte, de Marcel spînzurat de candelabru. Nici eu, nici Marta n-aveam să murim vreodată din dragoste. Vom suferi, ne vom despărţi şi vom găsi fiecare pe altcineva. Făceam parte din lumea comediei, nu din cea a tragediei. Licuricii zburau printre copaci, luminînd în răstimpuri o lume căreia nu-i aparţineam. Noi, oamenii albi, eram prea departe de patrie. Zăceam la fel de inert ca *Monsieur le ministre* [1].

— Ce-i cu tine, dragule ? Eşti supărat ?

— Nu.

— Nu mă doreşti, zise ea cu umilinţă.

— Nu aici. Şi nu acum.

— Te-am enervat, data trecută. Dar acum voiam să repar.

— Nu ţi-am povestit niciodată ce s-a petrecut în noaptea aceea. Nu ţi-am explicat de ce te-am trimis cu Joseph.

— Mi-am închipuit că vrei să mă scuteşti de soţii Smith.

— Doctorul Philipot zăcea, mort, în piscină, chiar acolo. Vezi petecul acela luminat de razele lunii ?

— Omorît ?

— Îşi tăiase beregata. Ca să scape de *Tontons Macoute*.

— Înţeleg, spuse ea, depărtîndu-se puţin. Dumnezeule ! E groaznic ce lucruri se-ntîmplă. Parc-ar fi un coşmar.

---

[1] Domnul ministru (fr.).

— Numai coşmarurile sînt reale în ţara asta. Mai reale decît domnul Smith şi centrul său vegetarian. Mai reale decît noi înşine.

Culcaţi în mormîntul acela, am iubit-o pe Marta cum n-o iubisem niciodată în *Peugeot* sau în odaia de deasupra prăvăliei lui Hamit. Cuvintele ne apropiau mai mult unul de celălalt decît ne apropiaseră vreodată mîngîierile.

— Vă invidiez, pe tine şi pe Luis, îmi spuse. Voi credeţi în ceva. Aveţi explicaţii.

— Eu ? Îţi închipui că încă mai cred ?

— Şi tatăl meu credea. (Pentru prima oară îmi pomenea de el.)

— În ce anume ?

— În Dumnezeul Reformei. Era luteran. Un luteran pios.

— Bine de el că credea în ceva.

— Iar în Germania mulţi şi-au tăiat beregata ca să scape de justiţia lui.

— Da. Situaţia nu-i neobişnuită. Ţine de viaţa omenească. Cruzimea e ca un far, care mătură totul în calea lui. Nu ne putem feri decît pentru scurtă vreme. Acum, încercăm să ne ascundem sub palmieri.

— În loc să facem ceva ?

— În loc să facem ceva.

— Aproape că-l prefer pe tata, zise ea.

— Nu spune asta !

— Ştii ce-a păţit ?

— Soţul tău mi-a spus.

— Cel puţin nu era diplomat.

— Şi nici hotelier, ca să depindă de industria turistică.

— Meseria de hotelier n-are nimic rău în ea.

— Un capitalist care-aşteaptă să se-ntoarcă dolarii...

— Vorbeşti ca un comunist.

— Cîteodată aş dori să fiu.

— Bine, dar tu şi Luis sînteţi catolici...

— Da, amîndoi am fost educaţi de iezuiţi. Ne-au învăţat să judecăm, aşa că ştim cel puţin ce fel de rol jucăm acum.

— Acum ?

Am rămas multă vreme acolo, îmbrăţişaţi. Mă întreb uneori dacă n-a fost momentul cel mai fericit pe care l-am cunoscut împreună. Pentru prima oară ne încredinţasem unul altuia ceva mai mult decît o mîngîiere.

3

A doua zi am pornit spre Duvalierville cu maşina, eu, domnul Smith şi ministrul ; şoferul era un *Tonton Macoute,* care avea poate misiunea să ne protejeze şi să ne supravegheze, ori poate doar să ne ajute să trecem de bariere, căci ne aflam pe şoseaua Nordului, pe care, potrivit speranţelor mai tuturor locuitorilor oraşului, aveau să se reverse într-o bună zi tancurile dinspre Santo Domingo. La ce-ar fi folosit atunci poliţiştii ăştia jigăriţi de la barieră ? mă întrebam.

Sute de femei călări pe măgăruşi se duceau în capitală, la piaţă ; cu ochii ţintă la cîmpurile din jur, nici nu ne băgau în seamă — nu

existam în universul lor. Autobuzele treceau pe lîngă noi, vopsite în dungi roşii, galbene şi albastre. Ţara putea duce lipsă de alimente, dar culori erau totdeauna din belşug. Umbre de un albastru adînc flancau veşnic povîrnişurile munţilor, iar marea era de un verde de păun. Verdele domnea pretutindeni, în toate nuanţele lui : verdele stropit cu negru al agavei, evocînd o sticluţă cu otravă ; verdele pal al bananierilor, aproape îngălbeniţi în creştet, parcă anume pentru a se armoniza cu nisipul de la marginea mării verzi şi plate. Cîmpul era o învălmăşeală de culori violete. Un automobil american enorm trecu pe lîngă noi gonind nebuneşte pe şoseaua plină de gropi şi ne învălui într-un nor de praf : numai praful n-avea culoare. Ministrul îşi scoase din buzunar o batistă de un roşu ţipător şi-şi tamponă ochii.

— *Salauds !* exclamă el.

Domnul Smith îmi şopti la ureche :

— Ai văzut cine era în maşină ?

— Nu.

— Cred că unul din ei era domnul Jones. Poate mi s-a părut numai, căci au trecut foarte repede.

— Mi se pare puţin probabil.

Pe cîmpia sărăcăcioasă şi netedă, între dealuri şi mare, fuseseră construite cîteva căsuţe albe cu cîte o singură încăpere, o platformă de ciment pentru sporturi, şi o arenă care părea, printre căsuţele acelea, aproape la fel de impresionantă ca şi Coliseul. Toate construcţiile astea zăceau parcă într-o chiuvetă plină de praf, iar în clipa cînd am ieşit din maşină, praful a început să

se învîrtejească în jurul nostru, stîrnit de vîntul furtunii ce se apropia. În aceeaşi seară, praful acesta avea să se prefacă din nou în noroi. Mă întrebam unde s-ar fi putut găsi, în acest deşert de ciment, ipoteticele cărămizi cu care fusese umplut sicriul doctorului Philipot ?

— Acesta e amfiteatrul grec ? întrebă domnul Smith cu interes.

— Nu. Aici se omoară cocoşii.

Domnul Smith avu un rictus amar, dar se sili să-şi alunge suferinţa : a suferi e un mod de a critica.

— Nu prea se vede multă lume pe-aici, spuse el.

Ministrul sănătăţii publice rosti cu mîndrie :

— Chiar în locul unde ne aflăm noi, trăiau cîteva sute de oameni, în nişte bordeie mizerabile. A trebuit să curăţăm terenul. A fost o operaţiune de oarecare anvergură.

— Şi unde s-au dus oamenii ?

— Presupun că unii dintre ei s-au dus la oraş. Alţii în munţi, la neamurile lor.

— Se vor întoarce cînd oraşul nou va fi gata ?

— A, ştiţi, îl construim pentru o categorie superioară.

Dincolo de arenă se înălţau patru clădiri prevăzute cu un soi de aripi înclinate, ca ale unor fluturi jumuliţi ; semănau cu anumite case din Brasilia, văzute printr-o lentilă de telescop, dar nu prin cea care măreşte, ci invers.

— Cine va locui în casele astea ? întrebă domnul Smith.

— Astea sînt pentru turişti.

— Turişti ? îngînă domnul Smith.

Pînă şi marea se retrăsese, invizibilă ; nu se mai vedea nimic altceva decît imensa arenă, platforma de ciment, praful, şoseaua şi coasta stîncoasă a dealurilor. În faţa uneia din cutiile acelea albe, un negru cu părul ca neaua şedea pe un scaun sub o tăbliţă care-l recomanda ca „judecător de pace". Era singura fiinţă omenească din preajmă, şi se bucura, pesemne, de multă trecere, dacă fusese instalat atît de grabnic. Nu se vedeau nicăieri lucrători, deşi un buldozer cu o roată desfăcută zăcea pe platforma de ciment.

— Turiştii care vor veni să viziteze Duvalierville, explică ministrul şi ne conduse la una din case : nu se deosebea de celelalte, decît prin aripile acelea inutile, pe care mi le imaginam prăbuşindu-se sub povara ploilor torenţiale.

— Una din construcţiile acestea — care-au fost concepute de cei mai buni arhitecţi ai noştri — ar putea fi un cadru potrivit pentru centrul dumneavoastră. N-aţi mai fi obligat atunci să vă începeţi activitatea pe un teren gol.

— Mă gîndisem la ceva mai spaţios.

— Aţi putea prelua întreg grupul de clădiri.

— Ce s-ar întîmpla atunci cu turiştii ? am întrebat eu.

— Am construi alte clădiri, răspunse ministrul, schiţînd un gest spre cîmpia stearpă şi anodină.

— Mi se pare cam izolată de lume, spuse domnul Smith cu blîndeţe.

— Vom caza cinci mii de oameni aici. La început.

— Unde vor lucra ?

— Le vom crea industrii. Guvernul este pentru descentralizare.
— Iar catedrala ?
— Va fi acolo, dincolo de buldozer.
Ocolind imensa arenă, se apropia de noi, șontîc-șontîc, o altă ființă omenească. Judecătorul de pace nu era, așadar, singurul locuitor al noului oraș. Acesta avea deja și un cerșetor. Dormise pesemne la soare, pînă-l treziseră glasurile noastre. Credea, poate, că visul arhitectului se împlinise și că în Duvalierville începuseră într-adevăr să vină turiști. Avea niște brațe foarte lungi, dar în schimb n-avea picioare și înainta cu pași imperceptibili, ca un cal-basculant. Deodată, zărindu-l pe șoferul nostru cu ochelari negri și cu pistol, se opri locului ; în loc să înainteze, începu să bolborosească ceva și, scoțînd de sub cămașa subțire și zdrențuită o mică statuetă de lemn, o întinse spre noi.
— Văd că aveți cerșetori, i-am zis ministrului.
— Nu-i cerșetor, îmi explică ministrul, ci artist.
Și-i șopti ceva șoferului, care merse la cerșetor și ne aduse statueta — un trup de fată pe jumătate gol — zeci de asemenea figurine se puteau găsi în dughenele sirienilor, unde-i așteptau pe turiștii creduli, care acum nu mai veneau.
— Dați-mi voie să vă ofer un cadou, zise ministrul întinzîndu-i statueta domnului Smith, care-o luă cu oarecare stinghereală. O mostră de artă haitiană.
— Trebuie să-l plătesc pe omul acesta, spuse domnul Smith.
— Nu-i nevoie. Guvernul are grijă de el.

Ministrul ne conduse înapoi spre maşină, cu mîna pe cotul domnului Smith, pentru a-l călăuzi pe terenul accidentat. Cerşetorul se bălăbănea în dreapta şi-n stînga, scoţînd nişte icnete disperate şi melancolice. Nu deosebeam nici un cuvînt, cred că-i lipsea cerul gurii.

— Ce spune ? întrebă domnul Smith.

Ministrul rosti, ignorînd întrebarea :

— Mai tîrziu, vom avea aici un adevărat centru artistic în care artiştii să poată trăi, destinzîndu-se şi inspirîndu-se din Natură. Arta haitiană e vestită. Tablourile noastre sînt căutate de mulţi colecţionari americani şi unele din ele figurează în Muzeul de Artă Modernă din New York.

— Nu-mi pasă ce spuneţi, i-o tăie domnul Smith. O să-i plătesc omului acestuia.

Şi, scuturîndu-se de mîna protectoare a ministrului sănătăţii publice, alergă înapoi spre olog. Cînd ajunse aproape de el, îşi scoase din buzunar un teanc de dolari şi i-i întinse. Ologul îi aruncă o privire speriată şi incredulă. Şoferul dădu să intervină, dar i-am aţinut calea. Domnul Smith se aplecă şi vîrî bancnotele în palma ologului, care începu să se retragă spre arenă, opintindu-se din răsputeri : poate c-avea acolo o groapă în care putea s-ascundă banii... Faţa şoferului căpătase o expresie de furie şi de scîrbă, ca şi cînd ar fi fost jefuit. Cred că se gîndea să-şi scoată revolverul (îşi dusese degetele la centiron) şi să pună capăt măcar vieţii unui artist, dar domnul Smith trecu tocmai atunci prin linia de foc.

— A făcut o afacere bună, zise domnul Smith cu un zîmbet de satisfacție.

Pentru a urmări tranzacția, judecătorul de pace se ridicase și ieșise din ghereta lui de dincolo de platformă. Stînd în picioare, era uriaș. Își acoperise ochii cu palmele ca să vadă mai bine sub razele soarelui orbitor. Ne-am așezat din nou în mașină, iar după cîteva clipe de tăcere, ministrul spuse :

— Unde ați dori să mergeți acum ?

— Acasă, răspunse laconic domnul Smith.

— V-aș putea arăta amplasamentul ales pentru colegiu.

— Am văzut destul, zise domnul Smith. Aș prefera să merg acasă, dacă n-aveți nimic împotrivă.

Am privit înapoi. Judecătorul de pace alerga cu picioarele-i lungi și săltărețe pe platformă, iar ologul se rostogolea disperat spre arenă, evocîndu-mi un crab care se retrage spre gaura lui. Îi mai rămăseseră doar vreo douăzeci de metri pînă acolo, dar n-avea nici o șansă să scape. După un minut, cînd am privit peste umăr, norul de praf stîrnit de mașină mi-a ascuns Duvalierville-ul. Nu i-am spus nimic domnului Smith, căci surîdea de mulțumire că săvîrșise o faptă bună ; cred că-și repeta în gînd povestea pe care avea să i-o spună doamnei Smith, o poveste menită s-o facă părtașă la fericirea lui.

După ce-am străbătut cîteva mile, ministrul a deschis din nou discuția :

— Natural, zona de amenajări turistice cade, parțial, în sarcina ministrului lucrărilor publice, iar ministrul turismului va trebui la rîndu-i să

fie consultat, dar este unul din prietenii mei. Dacă dumneavoastră aţi cădea de acord cu mine asupra celor cuvenite, aş avea eu grijă ca şi ceilalţi să fie mulţumiţi.

— Mulţumiţi ? îngînă domnul Smith.

Nu era chiar atît de naiv ; deşi cerşetorii de la Poştă nu-l clintiseră din convingerile lui, cred că oraşul Duvalierville îi deschisese ochii.

— Voiam să spun că nu doriţi, probabil, să purtaţi discuţii interminabile, explică ministrul, scoţînd o cutie cu trabuce din spatele maşinii. Voi susţine opiniile dumneavoastră în faţa colegilor mei. Serviţi un trabuc, domnule profesor.

— Nu, mulţumesc. Nu fumez.

Şoferul, însă, fuma. Urmărind în retrovizor tot ce se-ntîmpla în maşină, se aplecă şi luă două trabuce ; îşi aprinse unul, iar pe celălalt îl vîrî în buzunarul cămăşii.

— Opiniile mele ? zise domnul Smith. Dacă le doriţi, le veţi avea. Nu văd în Duvalierville ceea ce se cheamă un centru de progres. E prea periferic.

— Aţi prefera un loc în capitală ?

— Intenţionez să-mi revizuiesc întregul proiect, spuse domnul Smith pe un ton atît de peremptoriu, încît ministrul se cufundă într-o tăcere jenată.

4

Şi totuşi domnul Smith rămase. Poate că, trecînd în revistă împreună cu doamna Smith în-

tîmplările acelei zile, gîndul că-i dăduse ologului ajutor aprinsese din nou în pieptul lui speranța — speranța de-a putea face ceva pentru neamul omenesc. Poate că doamna Smith îi întărise credința, alungîndu-i îndoielile (era mai combativă decît el). Chiar înainte de a fi ajuns la hotel *Trianon*, după mai bine de-o oră de tăcere lugubră, domnul Smith începuse să-și revizuiască criticile cele mai severe. Ideea că fusese, poate, nedrept îl obseda. Își luase rămas bun de la ministrul sănătății publice cu o politețe distantă, mulțumindu-i pentru „foarte interesanta excursie", dar cînd am ajuns pe treptele verandei s-a întors brusc spre mine și mi-a spus :

— Prea i-am luat în nume de rău cuvîntul acela, „mulțumiți". M-a jignit, dar la urma urmei engleza nu-i limba lui maternă. Poate că nu intenționa...

— Ba, intenționa, dar n-avea curajul să ți-o spună atît de direct.

— N-am fost prea plăcut impresionat de proiect, recunosc, dar știi că pînă și Brasilia, unde au toți tehnicienii necesari... E mare lucru să dorești ceva, chiar dacă dai greș.

— N-am impresia că haitienii sînt îndeajuns de copți pentru vegetarianism.

— E și impresia mea, dar poate că...

— Poate că ți-ar trebui destul capital ca să creezi, pentru început, un centru carnivor...

— Voi discuta cu doamna Smith, spuse el după ce-mi aruncă o privire mustrătoare.

Și mă lăsă singur — cel puțin, credeam că sînt singur, pînă-n clipa cînd am intrat în biroul meu și l-am găsit acolo pe însărcinatul cu afa-

ceri britanic. Joseph îl servise cu unul din punciurile sale speciale, cu rom.

— Superbă culoare, îmi spuse însărcinatul cu afaceri, ridicînd paharul în lumină.

— E grenadina, i-am spus.

— Plec în concediu săptămîna viitoare, şi-am venit să-mi iau rămas bun.

— N-o să vă pară rău că plecaţi de-aici.

— A, nu, e interesant, foarte interesant. Există locuri şi mai îngrozitoare.

— Congo, poate ? Dar acolo oamenii mor mult mai repede.

— Mă bucur cel puţin că nu plec lăsînd în închisoare un compatriot. Intervenţia domnului Smith s-a dovedit a fi eficace.

— Mă întreb dacă domnul Smith e cauza. Am impresia că Jones ar fi ieşit şi singur, prin propriile-i mijloace.

— Aş vrea să ştiu ce fel de mijloace. Nu-ţi voi ascunde că am întreprins unele cercetări...

— Ca şi domnul Smith, avea o scrisoare de recomandare, dar exact ca în cazul domnului Smith, presupun că nu către omul cel mai potrivit. Tocmai de-aceea cred c-a fost arestat, în port, cînd i-au luat scrisoarea. Bănuiesc că era adresată unuia dintre ofiţerii superiori ai armatei.

— Alaltăieri seara a venit să mă vadă, spuse însărcinatul cu afaceri. Nu-l aşteptam. Era foarte tîrziu. Tocmai mă duceam la culcare.

— Nu l-am mai văzut din seara cînd a fost pus în libertate. Cred că prietenul lui, căpitanul Concasseur, nu mă consideră prea demn de în-

credere. Eram de faţă, ştiţi, cînd Concasseur a întrerupt funeraliile lui Philipot.

— Jones mi-a făcut impresia că e angajat în nu ştiu ce proiect guvernamental.

— Unde locuieşte ?

— L-au cazat la *Villa Créole*. Ştiai că a fost preluată de guvern ? După plecarea americanilor, au cazat acolo misiunea poloneză. Alţi oaspeţi n-au avut pînă-acum, iar polonezii au plecat foarte repede. Jones are o maşină şi un şofer. Natural, şoferul poate fi şi temnicerul lui. E un *Tonton Macoute*. N-ai idee ce fel de proiect ar putea să fie ?

— Nici o idee. Ar trebui să bage bine de seamă. Ca să stai la masă cu Baronul îţi trebuie o lingură foarte lungă...

— Şi eu l-am sfătuit tot aşa, mai mult sau mai puţin. Dar cred că ştie şi el — nu-i un om prost. Ştiai că a fost la Léopoldville ?

— Parcă mi-a pomenit odată...

— Mi-a vorbit despre asta cu totul întîmplător. A fost acolo pe vremea lui Lumumba. Le-am cerut celor de la Londra să verifice. Se pare că a fugit din Léopoldville cu ajutorul consulului nostru. Asta nu înseamnă mare lucru, o mulţime de oameni au fost ajutaţi să plece din Congo. Consulul i-a dat un bilet de avion pentru Londra, dar Jones a coborît la Bruxelles. Fireşte, nici asta nu-i ceva reprobabil... Cred că ceea ce voia, de fapt, de la mine, era să afle dacă ambasada engleză are sau nu drept de a acorda azil politic în caz de nevoie. I-am răspuns că nu. Nici un drept legal.

— Are nevoie ?

— Încă nu. Dar își pipăie terenul, ca să zic așa. La fel ca Robinson Crusoe cățărîndu-se în cel mai înalt copac. Nu prea mi-a plăcut, însă, Vineri.

— Despre cine vorbiți ?

— Despre șoferul lui. Un tip la fel de gras ca și Gracia, cu o sumedenie de dinți de aur. Cred că face colecție — are, probabil, destule ocazii. Aș vrea ca amicul dumitale Magiot să-și scoată molarul acela de aur și să-l ascundă în seif. Un dinte de aur stîrnește totdeauna lăcomia.

Însărcinatul cu afaceri își bău restul de rom și plecă.

Era însă ziua musafirilor. Abia îmi pusesem costumul de baie și plonjasem în piscină, cînd apăru musafirul următor. Ca să mă decid să înot în piscină, a trebuit să-mi înving un sentiment de oarecare silă, iar această silă mi-a revenit cînd l-am văzut pe tînărul Philipot : se uita la mine de sus, de pe bordura bazinului, drept deasupra părții celei mai adînci, unde unchiul lui agonizase într-un lac de sînge. Înotam sub apă, așa că nu l-am auzit apropiindu-se. Am tresărit auzindu-i vocea prin stratul de apă.

— Domnule Brown !

— Nu știam că ești aici, Philipot.

— Am făcut întocmai cum m-ai sfătuit, domnule Brown. M-am dus să-l văd pe Jones.

Uitasem de discuția noastră.

— De ce ?

— Nu-ți amintești ?... Arma *Bren*...

Poate că nu-l luasem destul de în serios. Văzusem în *Bren* un nou simbol poetic, în genul „stîlpilor de înaltă tensiune“ din poemele din

tinereţea mea : la urma urmei, autorii acestora nu aveau să lucreze niciodată la uzina electrică.

— Locuieşte în *Villa Créole* cu căpitanul Concasseur. L-am aşteptat aseară pînă l-am văzut pe Concasseur ieşind, dar şoferul lui Jones a continuat să şadă în capul scărilor. Tipul cu dinţi de aur, care l-a schilodit pe Joseph.

— El l-a schilodit ? De unde ştii ?

— Unii dintre noi ţin o evidenţă. Avem acum o listă întreagă de nume. Pe această listă figura, mi-e ruşine s-o spun, însuşi unchiul meu. Din cauza pompei de pe Rue Desaix.

— N-aş crede că era numai el de vină.

— Nici eu. Acum, i-am convins că numele lui aparţine celeilalte liste, lista victimelor.

— Sper că vă păstraţi fişele într-un loc foarte sigur.

— În orice caz, există còpii dincolo de graniţă.

— Cum ai izbutit să-l vezi pe Jones ?

— M-am strecurat în bucătărie sărind pe fereastră, apoi am urcat pe scara de servici şi-am bătut în uşă. I-am spus că vin cu o solie din partea lui Concasseur. Era în pat.

— A rămas, desigur, perplex.

— Domnule Brown, ştii ce pun la cale ăştia doi ?

— Nu. Dar dumneata ştii ?

— Nu sînt sigur. Bănuiesc, dar nu sînt sigur.

— Ce i-ai spus ?

— I-am spus să ne ajute... I-am spus că rebelii de peste graniţă nu pot face nimic pentru a-l alunga pe Doctor. Omoară cîţiva *Tontons Macoute* şi pe urmă sînt ei înşişi omorîţi. N-au

nici o pregătire. N-au nici un *Bren*. I-am povestit cum într-o zi şapte oameni au capturat o cazarmă, pentru că erau înarmaţi cu mitraliere. „De ce-mi spui mie toate astea?" m-a întrebat. „Nu cumva eşti un agent provocator?" I-am spus că nu. I-am spus că, dacă n-am fi fost prudenţi atîta vreme, Papa Doc n-ar fi acum în Palat. Atunci Jones mi-a zis: „L-am văzut pe Preşedinte".

— Jones l-a văzut pe Papa Doc? întrebai neîncrezător.

— Aşa mi-a spus, şi-l cred. Pune ceva la cale, împreună cu căpitanul Concasseur. Mi-a spus că Papa Doc e la fel de interesat ca şi mine în arme şi-n instrucţie. „Armata a dispărut, mi-a zis. De altfel, nu era bună de nimic, iar armele americane, neîntrebuinţate de *Tontons Macoute*, ruginesc degeaba, din lipsă de îngrijire. Aşa că vezi că n-are rost să vii la mine... decît dacă ai o ofertă mai avantajoasă decît cea pe care mi-a făcut-o Preşedintele."

— Nu ţi-a spus, însă, ce fel de ofertă?

— Am încercat să mă uit în hîrtiile de pe biroul lui, aduceau cu planurile unei construcţii — dar Jones mi-a spus: „Lasă hîrtiile! Ele au o valoare imensă pentru mine". Pe urmă mi-a oferit ceva de băut, ca să-mi arate că personal n-avea nimic contra mea. „Omul trebuie să-şi cîştige existenţa în modul cel mai convenabil cu putinţă", mi-a spus. „Dumneata cu ce te ocupi?" I-am răspuns: „Pe vremuri, scriam versuri. Acum aş vrea să fac rost de-un *Bren*. Şi să învăţ să-l folosesc". M-a întrebat dacă „sîntem mulţi", şi i-am răspuns că numărul nu e chiar

atît de important. Dacă cei şapte ar fi avut şapte *Bren*-uri...

— *Bren*-urile nu sînt miraculoase, Philipot, l-am întrerupt eu. Se întîmplă uneori să se şi astupe. Cum se întîmplă şi ca vreun glonţ de argint să-şi rateze ţinta. Te reîntorci la cultul *Voodoo*, Philipot.

— De ce nu? Poate că tocmai de zeii din Dahomey avem nevoie acum.

— Eşti catolic. Crezi în raţiune.

— Şi *Voodoo*-iştii sînt catolici. De altfel, nu trăim într-o lume a raţiunii. Poate că numai Ogoun Ferraille e-n stare să ne-nveţe să luptăm.

— Asta-i tot ce ţi-a spus Jones?

— Nu, mi-a mai spus: „Hai, bătrîne, serveşte un *Scotch*", dar eu l-am refuzat. Am coborît pe scara principală, pentru ca şoferul să mă poată vedea. Voiam să mă vadă.

— E destul de periculos pentru dumneata, dacă-l interoghează pe Jones.

— Neavînd un *Bren*, singura armă pe care-o posed e suspiciunea. M-am gîndit că, dac-ar începe să-l bănuiască pe Jones, s-ar întîmpla poate ceva...

Erau lacrimi în vocea lui, lacrimile unui poet pentru o lume pierdută, sau lacrimile unui copil pentru o armă pe care nu voia nimeni să i-o dea? Am înotat spre celălalt capăt al piscinei, ca să nu-l văd cum plînge. Lumea mea pierdută era fata aceea goală din piscină, dar care era lumea lui? Mi-am adus aminte de seara cînd ne-a recitat din versurile lui nu prea originale — mie, lui Petit Pierre şi unui tînăr romancier „beatnik", care năzuia să devină un Kerouac hai-

tian ; mai era de faţă şi un pictor cam în vîrstă, care ziua era şofer de camion, iar noaptea lucra, cu mîinile-i bătătorite, la Centrul artistic american, unde căpăta pe gratis culori şi pînze. Pe verandă stătea rezemată ultima lui pînză, înfăţişînd nişte vaci pe un cîmp — nu genul de vaci care se vînd la sud de Piccadilly — şi un porc cu căpăţîna prinsă într-o obadă, în mijlocul unor frunze verzi de bananier adumbrite de norii de furtună veşnic îngrămădiţi deasupra muntelui. Pînza asta sugera ceva de care pictorul-amator nu era conştient.

L-am regăsit pe Philipot pe bordura piscinei, după ce i-am lăsat destul timp ca să-şi stăpînească lacrimile.

— Îl mai ţii minte pe tînărul acela care-a scris un roman intitulat *La Route du Sud ?* [1] l-am întrebat.

— E la San Francisco, unde se visase totdeauna. A fugit acolo după masacrul din Jacmel.

— Mă gîndeam la seara cînd ne-ai recitat...

— Nu regret acele zile. Nu erau de loc reale. Turiştii, dansul, omul care se deghizase în *Baron Samedi*... *Baronul Samedi* nu-i un divertisment pentru turişti.

— Turiştii aduceau bani pe insulă.

— Cine vedea aceşti bani ? Papa Doc ne-a învăţat cel puţin atît — să trăim fără bani.

— Vino la masă sîmbătă, Philipot, vei face cunoştinţă cu singurii turişti din hotel.

— Nu pot, în seara aceea am ceva de făcut.

[1] Drumul spre miazăzi (fr.).

— În orice caz, fii prudent. Aş vrea să începi din nou să scrii versuri.

Philipot îşi dezveli dinţii albi într-un zîmbet maliţios :

— Poemul despre Haiti a şi fost scris, o dată pentru totdeauna. Îl ştii şi dumneata, domnule Brown.

Şi începu să mi-l recite :

Quelle est cette île triste et noire ? — C'est Cythère,
Nous dit-on, un pays fameux dans les chansons,
Eldorado banal de tous les vieux garçons.
Regardez, après tout, c'est une pauvre terre" [1].

O uşă se deschise deasupra capetelor noastre şi unul din aceşti *vieux garçons* ieşi în balconul apartamentului *John Barrymore*. Domnul Smith îşi luă de pe balustradă costumul de baie şi privi spre grădină.

— Domnule Brown ! mă chemă el.

— Da.

— Am vorbit cu doamna Smith. Ea crede că am fost cam pripit în aprecierile mele, şi că ar trebui să-i acordăm ministrului măcar beneficiul îndoielii.

— Da ?

— Aşa că vom mai rămîne cîtva timp şi vom face o nouă încercare.

---

[1] „— Ce-i insula aceasta aşa posomorîtă ?
— Cythera, ţară veche cîntată-n poezii,
Eden banal pe placul holteilor tîrzii.
În fapt, cum vezi, e-o stîncă mîhnită şi urîtă".

(Din Baudelaire *Un Voyage à Cythère — O călătorie în Cythera,* tradusă de Al. Philippide).

5

Îl invitasem pe doctorul Magiot la cină în sîmbăta aceea, ca să-i prezint pe soţii Smith. Voiam ca aceştia să vadă că nu toţi haitienii erau fie politicieni fie torţionari. Şi-apoi, nu-l mai văzusem pe doctor din noaptea cînd ne descotorosisem de cadavru, şi nu voiam să aibă cumva impresia că-l ocoleam din laşitate. Doctorul sosi curînd după întreruperea curentului. Joseph tocmai aprindea lămpile cu gaz ; ridicase prea sus fitilul uneia din ele, iar flacăra ei făcea ca umbra doctorului Magiot să se desfăşoare pe duşumeaua verandei ca un covor negru. Doctorul şi soţii Smith se salutară cu o curtoazie demodată şi mi se păru o clipă că ne întorsesem cu toţii în secolul al nouăsprezecelea, cînd lămpile cu gaz luminau mai blînd decît becurile electrice, iar pasiunile omeneşti erau şi ele mai potolite — cel puţin aşa li se părea unora.

— Îl admir pe domnul Truman pentru unele aspecte ale politicii sale interne, dar, iertaţi-mă, nu pot fi de acord cu poziţia lui în războiul coreean, începu doctorul Magiot. În orice caz, e o cinste pentru mine să-l întîlnesc pe adversarul său.

— Nu un adversar prea redutabil, zise domnul Smith. De altfel, nu pe chestia războiului coreean l-am combătut, deşi se-nţelege că sînt împotriva oricărui război, indiferent de scuzele născocite de politicieni. M-am opus lui Truman în numele vegetarianismului.

— Nu ştiam că vegetarianismul a fost una din problemele disputate în alegeri.

— N-a prea fost, decît într-un singur stat.

— Am obţinut zece mii de voturi, spuse doamna Smith. Numele soţului meu era imprimat pe buletinele de vot.

Şi deschizîndu-şi poşeta, scoase un buletin, după ce scotoci printre *Kleenex* [1]-uri. Ca mai toţi europenii, cunoşteam în foarte mică măsură sistemul electoral american : ştiam, vag, că există doi sau cel mult trei candidaţi, şi că toţi alegătorii votau pretutindeni pentru candidatul prezidenţial preferat. Nu-mi dădusem niciodată seama că pe buletinele de vot din majoritatea statelor nu figura numele candidatului, ci doar numele electorilor prezidenţiali, pentru care se vota de fapt. Totuşi, în statul Wisconsin numele domnului Smith era tipărit clar sub un mare pătrat negru conţinînd o emblemă care reprezenta, cred, o varză. Am rămas surprins de numărul partidelor : chiar şi socialiştii erau scindaţi în două fracţiuni ; mai erau apoi şi cîţiva liberali şi conservatori, care candidau pentru posturi subalterne. Judecînd după mutra lui, doctorul Magiot părea la fel de perplex ca şi mine. Dacă alegerile din Anglia sînt mai puţin complexe decît cele din Statele Unite, alegerile din Haiti sînt mai simple decît amîndouă. În Haiti, dacă ţineai cît de cît la pielea ta, rămîneai acasă, chiar în zilele relativ paşnice ale domniei predecesorului lui Duvalier.

---

[1] Batiste de hîrtie.

Ne-am trecut unul altuia buletinul de vot sub privirea doamnei Smith, care-l supraveghea îndeaproape ca pe-o bancnotă de-o sută de dolari.

— Vegetarianismul e o idee interesantă, spuse doctorul Magiot. Nu sînt convins, însă, că se potriveşte tuturor mamiferelor. Mă îndoiesc, de pildă, că un leu ar putea să prospere dacă s-ar hrăni cu verdeţuri.

— Doamna Smith a avut cîndva un buldog vegetarian, rosti domnul Smith cu mîndrie. Fireşte, a trebuit să fie dresat puţintel.

— A trebuit să-mi exercit autoritatea, îl corectă doamna Smith, fulgerîndu-l cu privirea pe doctorul Magiot ca şi cum l-ar fi sfidat să tăgăduiască.

I-am vorbit doctorului despre centrul vegetarian şi despre excursia noastră la Duvalierville.

— Am primit o dată vizita unui pacient din Duvalierville, spuse doctorul. Lucrase pe un şantier de-acolo, mi se pare că pe şantierul arenei — şi fusese concediat din pricină că un *Tonton Macoute* rîvnea la slujba asta pentru un membru al familiei sale. Pacientul meu a comis o greşeală stupidă: a încercat să-l înduioşeze pe *Tonton* arătîndu-i că-i un om sărac, iar *Tonton*-ul l-a împuşcat întîi în burtă, apoi în coapsă. I-am salvat viaţa, dar acum nenorocitul e un cerşetor paralitic, dintre cei care-şi fac veacul lîngă Poştă. În locul dumitale, nu m-aş stabili la Duvalierville. Nu-i cel mai potrivit cadru pentru vegetarianism.

— Nu există oare legi în această ţară? întrebă doamna Smith.

— *Tontons Macoute* sînt singura lege. Cuvintele astea înseamnă, după cum ştiţi, *diavoli*.

— Nu există, oare, religie? întrebă la rîndu-i domnul Smith.

— A, da, sîntem un popor foarte religios. Religia de stat e catolicismul, dar arhiepiscopul e în exil, nunţiul papal e la Roma, iar Preşedintele a fost excomunicat. Religia populară este cultul *voodoo*, dar taxele percepute acelora care-l practică, aproape că au dus la dispariţia lui. Preşedintele a fost cîndva un adept fanatic al *voodoo*-ismului, dar de cînd a fost excomunicat nu mai poate lua parte la nici o ceremonie : trebuie să te împărtăşeşti ca un bun catolic pentru a lua parte la ceremoniile *voodoo*.

— Dar asta-i curat păgînism ! exclamă doamna Smith.

— Cine sînt eu ca să pot judeca? Eu nu mai cred în Dumnezeul creştinilor, cum nu mai cred nici în zeii din Dahomey. Iar *voodoo*-iştii cred şi în unul şi în ceilalţi.

— Atunci, dumneata în ce crezi, doctore?

— Cred în anumite legi economice.

— Religia este opiumul popoarelor? l-am întrebat, folosind un citat provocator.

— Nu ştiu unde anume a scris Marx asta şi dacă a scris-o efectiv, îmi răspunse doctorul pe un ton dezaprobator. Dar întrucît eşti, ca şi mine, catolic din născare, sînt sigur că ţi-ar face plăcere să citeşti în *Das Kapital* ceea ce scrie Marx despre Reformă. Are cuvinte de laudă pentru rolul mînăstirilor în societatea din epoca respectivă. Religia poate fi un excelent mijloc terapeutic pentru multe stări de spirit : melan-

colie, disperare, laşitate. Nu uita că opiul e folosit în medicină. Eu nu sînt împotriva opiului. Şi nici împotriva *voodoo*-ului nu sînt. Cît de singuri s-ar simţi compatrioţii mei dacă Papa Doc ar fi unica putere din această ţară !

— Dar asta-i curat păgînism ! repetă doamna Smith.

— E terapeutica cea mai potrivită pentru haitieni. Infanteria marină americană a încercat să distrugă *voodoo*-ismul. Şi iezuiţii au încercat. Dar ceremoniile continuă să aibă loc, ori de cîte ori poate fi găsit vreun om destul de bogat ca să plătească taxele şi pe preot. Nu v-aş sfătui să asistaţi.

— Soţia mea nu se sperie aşa de lesne, replică domnul Smith. S-o fi văzut la Nashville !

— Nu-i pun la îndoială curajul, dar sînt unele aspecte care pentru un vegetarian...

— Eşti comunist, doctore Magiot ? îl întrebă doamna Smith cu asprime în glas.

Era o întrebare pe care-aş fi vrut şi eu să i-o pun, nu o dată, iar acum eram curios să aud răspunsul.

— Cred în viitorul comunismului, doamnă.

— Te-am întrebat dacă eşti comunist.

— Draga mea, interveni domnul Smith, n-avem nici un drept să... Îngăduie-mi să-ţi mai dau puţin *Yeastrol*, adăugă el încercînd să-i abată atenţia.

— A fi comunist este ilegal aici, doamnă. Dar de cînd a fost sistat ajutorul american, ni s-a dat voie să studiem comunismul. *Propaganda* comunistă e interzisă, dar operele lui Marx şi Lenin nu sînt — e o distincţie subtilă. De aceea,

pot spune că cred în viitorul comunismului — e un punct de vedere filozofic.

Băusem prea mult, aşa că m-am pomenit spunînd :

— La fel cum tînărul Philipot crede în viitorul armei *Bren.*

— Oamenii nu pot fi împiedicaţi să devină martiri, urmă doctorul Magiot. Se poate, cel mult, încerca să li se reducă numărul. Dacă aş fi cunoscut vreun creştin din epoca lui Nero, aş fi încercat să-l salvez din ghearele leilor. I-aş fi spus : „Continuă să trăieşti cu credinţa dumitale, nu muri cu ea !“

— Un sfat foarte timid, doctore, zise doamna Smith.

— Nu sînt de acord, doamnă. În emisfera occidentală, în Haiti ca şi aiurea, trăim în umbra marei şi prosperei voastre ţări. E nevoie de mult curaj şi de multă răbdare ca să-ţi păstrezi capul pe umeri. Îi admir pe cubanezi, dar aş vrea să pot crede în capetele lor, şi în victoria lor finală.

Capitolul II

1

Nu le spusesem, în timpul mesei, că fusese găsit un om bogat și că o ceremonie *voodoo* urma să aibă loc în noaptea aceea, undeva în munții de dincolo de Kenscoff. Era un secret al lui Joseph, care mi-l împărtășise numai pentru că avea nevoie de mine să-l duc cu mașina. Dacă l-aș fi refuzat, sînt sigur că ar fi încercat să se tîrască pîn-acolo cu picioru-i beteag. Era trecut de miezul nopții ; am străbătut vreo doisprezece kilometri, iar cînd am lăsat mașina pe drum, în spatele Kenscoff-ului, am auzit bătaia înceată a tobelor, ca un puls obosit. S-ar fi zis că însăși noaptea își trăgea sufletul acolo, ostenită și înfierbîntată. În fața noastră se zărea o colibă cu acoperișul de paie, deschisă tuturor vînturilor ; înăuntru pîlpîiau niște lumînări, împrăștiind o lumină albă.

Aceasta a fost prima și ultima ceremonie la care am asistat vreodată. Vreme de doi ani, cît a ținut prosperitatea mea, privisem, din obligație, dansurile *voodoo* prezentate turiștilor. Fiind catolic din naștere, ele mi se păruseră de un gust la fel de îndoielnic precum ar fi putut să fie Sfînta Cuminecătură prezentată într-un

balet pe Broadway. Acum, în noaptea asta, mă dusesem numai de dragul lui Joseph, şi nu de ceremonia *voodoo* îmi amintesc cel mai limpede, ci de faţa lui Philipot, care stătea în cealaltă parte a *tonelei :* o faţă mai palidă şi mai tinerească decît cele tuciurii dimprejur. Cu ochii închişi, Philipot asculta un cor de fete în alb, care băteau tobele încet şi stăruitor. Între noi se înălţa stîlpul templului, înfipt ca o antenă de televiziune, pentru a-i opri pe zeii în trecere pe-acolo. De stîlp era atîrnat un bici, simbol al sclaviei de ieri, precum şi o fotografie enormă a lui Papa Doc — ceea ce reprezenta o exigenţă a noilor legi şi totodată un memento al sclaviei de azi. Mi-am amintit de vorbele pe care mi le spusese tînărul Philipot ca răspuns la acuzaţia mea : „Poate că tocmai de zeii din Dahomey avem nevoie". Guvernele îl dezamăgiseră, eu îl dezamăgisem, Jones îl dezamăgise — nu avea nici o armă *Bren ;* stătea acolo, şi asculta tobele, în aşteptarea puterii, a curajului, a unei hotărîri. Pe pămîntul bătătorit în jurul unei căldăruşe cu jăratic, fuseseră trase nişte linii în cenuşă — un apel către un zeu. Să fi fost, cumva, către *Legba*, jovialul seducător al femeilor ? către dulcea *Erzulie*, patroana-fecioară a purităţii şi dragostei ? către *Ogoun Ferraille*, patronul războinicilor ? sau către *Baronul Samedi*, îmbrăcat în straie negre, cu ochelari negri de *Tonton*, flămînd de morţi ? Numai preotul ştia, poate şi omul care finanţase ceremonia, iar iniţiaţii erau, cred, capabili să descifreze hieroglifele din cenuşă.

Ceremonia ţinu ore întregi, înainte de a ajunge la apogeu ; numai faţa lui Philipot mă ţinu treaz de-a lungul acelei melopei acompaniate de bătăi de tobă. Printre rugăciuni răsăreau ca nişte oaze familiare : *„Libera nos a malo"*, *„Agnus dei"*, *„Panem nostrum quotidianum da nobis hodie"* ; flamuri cu numele unor sfinţi fluturau în vînt. O dată, m-am uitat la ceas şi-am văzut acele fosforescente apropiindu-se de ora trei.

Preotul ieşi de undeva, legănînd o cădelniţă, dar cădelniţa pe care ne-o flutură pe sub nas era un cocoş legat — ochii lui mici şi stupizi mă fixară o clipă, iar flamura sfintei Lucia fîlfîi în urma lui. După ce făcu ocolul *tonelei*, *hunganul* îşi vîrî în gură capul cocoşului şi-l tăie dintr-o muşcătură ; dar cocoşul continuă să bată din aripi, în vreme ce capul îi zăcea pe jos ca un crîmpei de jucărie spartă. Pe urmă preotul se aplecă şi, storcînd gîtul cum ar fi stors un tub de pastă de dinţi, adăugă culoarea ruginie a sîngelui la arabescurile cenuşii de pe podea. Cînd am ridicat privirea ca să văd cum accepta delicatul Philipot religia poporului său, am constatat că nu mai era acolo. Aş fi plecat şi eu, dar eram legat de Joseph, iar Joseph era legat de ceremonia din colibă.

Toboşarii prindeau tot mai mult curaj, pe măsură ce avansa noaptea. Acum nu mai încercau să înăbuşe bătăile tobelor. Se întîmpla ceva în camera interioară, unde flamurile erau îngrămădite în jurul unui altar, şi unde o cruce se înălţa sub textul pirogravat al unei rugăciuni. Deodată, ieşi de-acolo o procesiune. Oamenii purtau ceea ce în primul moment mi s-a părut a fi un ca-

davru, înfăşurat într-un linţoliu alb, pentru înmormîntare ; capul era acoperit, iar un braţ negru atîrna slobod. Preotul îngenunche lîngă căldăruşa cu jăratec şi suflă în tăciuni. Oamenii aşezară cadavrul alături de preot, care apucă braţul slobod şi-l ţinu în flăcări. O tresărire a corpului mă făcu să-mi dau seama că era viu. Poate că neofitul a şi ţipat — nu puteam auzi nimic, din pricina tobelor şi a litaniilor femeilor, dar am simţit mirosul de piele arsă. Corpul fu scos afară şi un altul îi luă locul, apoi încă unul. Dogoarea flăcărilor mă izbea în faţă ori de cîte ori vîntul nopţii pătrundea în colibă. Ultimul corp era desigur al unui copil — n-avea nici trei picioare lungime ; de data asta, *hungan*-ul ţinu mîna la vreo cîţiva centimetri deasupra flăcărilor : nu era un om crud. Aruncîndu-mi din nou privirea prin *tonelă*, am văzut că Philipot se întorsese la locul lui, şi mi-am amintit că unul din braţele ţinute deasupra flăcărilor mi se păruse de un brun deschis ca acela al unui mulatru. Mi-am spus însă că era cu neputinţă să fie braţul lui Philipot. Poemele lui Philipot apăruseră într-o ediţie elegantă, în tiraj restrîns, cu o copertă de pergament fin. Fusese, ca şi mine, crescut de iezuiţi, audiase cursuri la Sorbona... Mi-am amintit de versurile lui Baudelaire pe care mi le citase lîngă piscină. Dacă Philipot era unul dintre iniţiaţi, asta ar fi însemnat un triumf pentru Papa Doc, în acţiunea lui de distrugere a ţării ! Flăcările luminară fotografia prinsă de stîlp — ochelarii masivi, ochii aţintiţi în jos, ca spre un cadavru pregătit pentru disecţie. Pe vremuri, ca medic de ţară, combătuse cu succes

o epidemie de tifoidă ; fusese unul dintre întemeietorii Asociației Etnologilor. Grație educației mele iezuite puteam cita formule latinești la fel de ușor ca și preotul, care se ruga acum de zeii din Dahomey să-și facă apariția. *Corruptio optimi...*

Nu dulcea Erzulie veni în noaptea aceea, deși o clipă spiritul ei păru să pătrundă în încăpere și să atingă o femeie care ședea alături de Philipot, și care se ridică și, acoperindu-și fața cu mîinile, începu să se legene încet de colo-ncoace. Preotul merse la ea și-i îndepărtă cu brutalitate mîinile. Femeia avea, la lumina lumînărilor, o expresie nespus de dulce, dar *hungan*-ul nu voia să știe de nimic. Erzulie nu era dorită. Nu ca s-o vadă pe zeița iubirii se adunaseră oamenii în noaptea asta. Preotul o apucă de umeri și-o împinse pe femeie înapoi spre banca pe care șezuse. Cînd se întoarse, Joseph tocmai intra în cerc.

Joseph făcea mișcări circulare, cu mîinile întinse de parc-ar fi cerșit, și cu ochii dați peste cap, încît nu li se vedea decît albul. Deodată se lăsă pe coapsa rănită și fu cît pe ce să cadă. Oamenii din jurul meu se aplecară cu o atenție gravă, ca și cum ar fi pîndit vreun semn menit să le dovedească prezența reală a zeului. Tobele amuțiseră, ca și litaniile ; numai *hungan*-ul vorbea, într-un grai mai vechi decît creola și poate chiar decît latina, iar Joseph se opri să asculte, holbîndu-se întîi la stîlpul de lemn, apoi la bici, la fața lui Papa Doc, și la tavanul de paie, unde un șobolan se mișca, făcînd să scîrțîie paiele.

Deodată *hungan*-ul se apropie de Joseph și-i trînti peste umeri eșarfa roșie, pe care-o purta la gît : *Ogoun Ferraille* fusese recunoscut. Cineva ieși în față înarmat cu o toporișcă, pe care-o înfipse în mîna de lemn a lui Joseph, ca și cum acesta ar fi fost o statuie pe cale de-a fi desăvîrșită.

Statuia începu să se miște. Ridică încetișor un braț, apoi legănă toporișca într-un arc atît de larg, încît toți își plecară capetele, de teamă ca toporișca să nu-i lovească, zburînd prin încăpere. Joseph începu să alerge, cu toporișca scînteind și despicînd văzduhul ; cei din rîndul din față se traseră înapoi de-a valma, și o clipă domni panica. Joseph nu mai era Joseph. Fața îi șiroia de sudoare, ochii lui păreau orbi sau beți, în timp ce izbea cu toporișca în aer. Unde-i dispăruse beteșugul ? Alerga fără să se poticnească. O dată se opri și apucă o sticlă care fusese uitată pe podeaua de lut cînd oamenii din jur se trăseseră înapoi. Sorbi o înghițitură lungă, apoi își continuă fuga.

L-am zărit pe Philipot șezînd singur pe banca lui : toți vecinii fugiseră. Ședea cu capul plecat și se uita la Joseph, care alerga spre el, agitîndu-și toporișca. Joseph îl apucă de păr pe Philipot și o clipă am crezut că o să-l izbească. Dar, împingînd înapoi capul lui Philipot, îi turnă pe gît alcoolul din sticlă. Gura tînărului se umplu de lichid ca o țeavă de scurgere. Sticla căzu între ei, iar Joseph se răsuci de două ori pe podea și se prăbuși. Tobele băteau, fetele boceau, *Ogoun Ferraille* venise și plecase.

Philipot şi alţi doi îl transportară pe Joseph în încăperea din spatele *tonelei*, dar eu, unul, eram sătul. Am ieşit în noaptea fierbinte şi-am tras adînc în piept aerul, care mirosea a ploaie şi-a foc de vreascuri. Îmi spuneam că nu-i părăsisem pe iezuiţi ca să cad victimă unui zeu african. Depărtîndu-mă de *tonela* în care fluturau flamurile bisericeşti şi boceau la nesfîrşit femeile, m-am întors la maşina mea şi m-am aşezat, în aşteptarea lui Joseph. Dacă se mişcase atît de repede în colibă, îşi putea găsi drumul şi fără ajutorul meu. Peste cîteva clipe începu ploaia. Am închis ferestrele maşinii şi-am rămas în căldura înăbuşitoare, în vreme ce ploaia cădea peste *tonelă* ca lichidul dintr-un stingător. Răpăiala ploii făcuse să amuţească tobele, şi mă simţeam la fel de singur ca un om într-un hotel străin, după înmormîntarea unui prieten. Aveam obiceiul să ţin în maşină o sticlă de whisky pentru orice eventualitate, aşa că am tras o duşcă. Deodată le-am zărit pe bocitoare ieşind — siluete cenuşii — în ploaia neagră.

Nimeni nu se opri la maşină: ocolind-o, îşi continuară drumul. Mi se păru la un moment dat că aud păcănitul unui motor — pesemne că Philipot venise cu maşina, dar ploaia o ascundea. N-ar fi trebuit să mă duc la înmormîntarea aceea, n-ar fi trebuit să vin în ţara asta, eram un străin. Maică-mea îşi luase un amant negru, fusese „implicată", pe cînd eu uitasem, cu ani în urmă, cum să mă las „implicat" în ceva. Undeva, nu mai ştiu în ce fel, îmi pierdusem complet interesul pentru lucrurile care nu mă priveau direct. La un moment dat m-am uitat pe

fereastră și mi s-a părut că-l văd pe Philipot făcîndu-mi semne. Era o iluzie.

Peste cîtva timp, văzînd că Joseph nu vine, am pornit motorul și m-am întors singur acasă. Era aproape patru dimineața, și prea tîrziu ca să mai dorm, așa că stăteam cu ochii deschiși la orele șase, cînd cîțiva *Tontons Macoute* ieșiră din mașinile lor în fața treptelor verandei și-mi strigară să cobor.

2

Căpitanul Concasseur, care-i conducea, mă ținu la respect cu vîrful pistolului, pe verandă, în vreme ce oamenii lui percheziționau în bucătărie și în odăile servitorilor. Îi auzeam trîntind ușile și spărgînd geamurile dulapurilor.

— Ce căutați ? l-am întrebat.

Se lungise într-un șezlong, ținîndu-și în poală revolverul ațintit spre mine și spre scaunul de lemn, cu spătar, pe care ședeam. Deși soarele încă nu răsărise, își purta ochelarii negri. Mă întrebam dacă vedea destul de limpede prin ei ca să poată ținti bine, dar am preferat să nu risc. Căpitanul nu-mi răspunse la întrebare. De ce-ar fi făcut-o ? Peste umărul lui cerul se împurpură iar palmierii deveniră negri și distincți. Ședeam pe un scaun înalt, de sufragerie, și țînțarii îmi pișcau gleznele.

— Sau căutați poate pe cineva ? Nu ținem refugiați în hotel. Oamenii dumitale fac destulă

gălăgie ca să trezească şi-un mort. Iar eu am oaspeţi, adăugai cu oarecare mîndrie.

Căpitanul Concasseur schimbă poziţia revolverului aşa cum şi-o schimbase pe aceea a picioarelor — suferea, poate, de reumatism. Acum, revolverul nu mai era aţintit spre stomacul, ci spre pieptul meu. Căpitanul căscă, îşi lăsă capul pe spate — am crezut chiar că adormise, dar nu-i puteam vedea ochii prin ochelarii negri. Am dat să mă ridic, dar el îmi porunci numaidecît :

— *Asseyez-vous !* [1]

— Am înţepenit, i-am spus. Vreau să mă dezmorţesc puţin. (Revolverul era îndreptat acum spre capul meu). Ce puneţi la cale, dumneata şi Jones ?

Era o întrebare pur retorică, aşa că am rămas surprins cînd l-am auzit că-mi răspunde :

— Ce ştii dumneata despre colonelul Jones ?

— Foarte puţin.

Aşadar, Jones fusese înaintat în grad.

Deodată se auzi dinspre bucătărie un zgomot deosebit de răsunător, credeam că-mi dărîmă soba.

— Philipot a fost aici, îmi spuse căpitanul.

Am tăcut, neştiind dacă se referea la unchiul mort sau la nepotul în viaţă.

— Înainte de-a veni aici, s-a dus să-l vadă pe colonelul Jones. Ce voia de la el ?

— Nu ştiu nimic. De ce nu l-ai întrebat pe Jones ? E prietenul dumitale.

---

[1] Aşază-te ! (fr.).

— Ne folosim de albi cînd avem nevoie. Dar n-avem încredere în ei. Unde-i Joseph ?
— Nu ştiu.
— De ce nu-i aici ?
— Nu ştiu.
— Aseară l-ai dus cu maşina.
— Da.
— Te-ai întors singur.
— Da.
— Aveai întîlnire cu rebelii.
— Vorbeşti prostii ! Prostii !
— Aş putea foarte uşor să te-mpuşc. Mi-ar face o deosebită plăcere. Motivul ar fi că te-ai opus arestării.
— Nu mă îndoiesc. Ai, cred, multă experienţă.
Eram speriat, dar mi-era şi mai frică să-mi arăt spaima, căci asta l-ar fi făcut să se dezlănţuie. Întocmai ca un cîine rău, era mai puţin periculos cît lătra.
— De ce să mă arestezi ? Ambasada ar dori să cunoască motivul.
— Azi dimineaţă la ora patru a fost atacat un post de poliţie. Un om a fost omorît.
— Un poliţist ?
— Da.
— Straşnic !
— Nu te mai preface că ai curaj. Eşti foarte speriat. Uită-te la mîna dumitale. (O ştersesem de cîteva ori de pantalonul pijamalei, ca să-i usuc năduşala).
— E zăpuşală în noaptea asta ! i-am răspuns, cu o foarte nereuşită imitaţie de rîs. Conştiinţa

mi-e cît se poate de curată. La ora patru eram în pat... Ce s-a întîmplat cu ceilalţi poliţişti? Presupun c-au fugit.

— Da. O să ne răfuim noi cu ei la timpul cuvenit. Au fugit, abandonîndu-şi armele. Asta-i o abatere gravă.

Ceilalţi *Tontons* ieşiră buluc din bucătărie. Era o senzaţie ciudată să te pomeneşti înconjurat de nişte oameni cu ochelari negri, în semiobscuritatea zorilor. Căpitanul Concasseur îi făcu semn unuia dintre ei, iar acesta mă plesni peste gură, tăindu-mi buza.

— Te-ai opus arestării, îmi spuse căpitanul Concasseur. Trebuie oareşcare luptă. Pe urmă, din politeţă, îi vom arăta poate însărcinatului cu afaceri trupul dumitale. Cum îl cheamă? Nu prea am memoria numelor.

Simţeam că mă părăseşte curajul. Înainte de micul dejun, curajul e adormit chiar şi la oamenii îndrăzneţi din fire, iar eu nu am fost niciodată îndrăzneţ. Am constatat că trebuia să fac un efort ca să mă ţin drept pe scaun, căci îmi venea să mă arunc la picioarele căpitanului Concasseur. Ştiam că-i o dorinţă oribilă şi că gestul mi-ar fi fost fatal: nimeni nu ezită să tragă într-o fiinţă care se tîrăşte.

— Am să-ţi povestesc ce s-a întîmplat, îmi spuse căpitanul. Agentul de serviciu a fost strangulat. Probabil că dormea. Un tip care şchiopăta i-a luat puşca, iar un metis i-a luat revolverul. Amîndoi au deschis cu forţa uşa camerei unde dormeau ceilalţi...

— Şi i-au lăsat să fugă?

— Dac-ar fi fost acolo oamenii mei, n-ar fi scăpat cu viață. Rebelii îi cruță însă uneori pe polițiști.

— Oameni care șchiopătează se găsesc desigur cu sutele în Port-au-Prince.

— Atunci, unde-i Joseph? Trebuia să doarmă aici... Cineva l-a recunoscut pe Philipot, care nu-i acasă la el. Cînd l-ai văzut ultima oară? Și unde?

Căpitanul Concasseur îi făcu semn aceluiași individ, care mă pocni zdravăn în fluierul piciorului, în vreme ce un altul smulse scaunul de sub mine, astfel încît m-am pomenit acolo unde n-aș fi vrut să fiu: la picioarele căpitanului. Avea niște pantofi de un cafeniu-roșcat oribil. Știam că trebuie să mă scol numaidecît, dacă vreau să scap cu viață, dar mă durea piciorul și nu eram sigur că mă pot ține drept. Zăceam acolo pe podea, într-o poziție absurdă, parc-aș fi fost la o petrecere intimă. Toți așteptau să vadă ce voi face. Poate voiau să mă trîntească la loc pe podea, după ce m-aș fi ridicat. Asta era, poate, ideea pe care și-o făceau despre glumele de societate. Mi-am amintit de șoldul zdrobit al lui Joseph. Era mai sigur să rămîn acolo unde eram. Totuși m-am ridicat. Am simțit o durere acută în piciorul drept și m-am rezemat de balustrada verandei. Căpitanul Concasseur schimbă fără nici o grabă poziția revolverului, ca să mă aibă în bătaia lui. Părea instalat foarte comod în șezlongul acela. S-ar fi zis că, de fapt, el e proprietarul hotelului. Poate că tocmai asta și urmărea.

— Ce spuneai? l-am întrebat. A, da, m-am dus aseară cu Joseph la o ceremonie *Voodoo.* Era şi Philipot acolo. Dar n-am stat de vorbă cu el. Am plecat înainte de terminarea ceremoniei.
— De ce?
— Eram dezgustat.
— Dezgustat de religia poporului haitian?
— Fiecare cu gusturile lui.
Oamenii cu ochelari de soare veniră ceva mai aproape. Ochelarii erau întorşi spre căpitanul Concasseur. Dac-aş fi putut să văd măcar o pereche de ochi... Anonimatul lor mă descumpănea.
— Ţi-e aşa frică de mine, că ai făcut pipi în pantaloni, îmi spuse căpitanul Concasseur.
Mi-am dat seama că spunea adevărul: am simţit o căldură umedă şi-am văzut, cu umilinţă, că pantalonii şiroiau pe podea. Concasseur obţinuse ceea ce dorise, aşa că ar fi fost mai bine să fi rămas întins la picioarele lui.
— Mai loveşte-l o dată! îi porunci el individului.
— *Dégoûtant, tout-à-fait dégoûtant* [1], rosti un glas.
Am rămas la fel de surprins ca şi ceilalţi. Accentul american cu care fuseseră rostite aceste cuvinte avu pentru urechea mea forţa şi strălucirea *Imnului de război al Republicii* de Julia Ward Howe [2]. Strugurii mîniei musteau în aceste cuvinte, care ascundeau parcă o sabie teribilă.

---

[1] Dezgustător, absolut dezgustător! (fr.).

[2] Imn patriotic scris în timpul războiului civil din S.U.A. de către Julia Ward Howe (1819—1910).

Ele îl paralizară pe inamicul meu, care-şi ridicase pumnul să mă lovească.

Doamna Smith apăruse în celălalt capăt al verandei, înapoia căpitanului Concasseur. Pentru a vedea cine vorbise, acesta fu nevoit să renunţe la atitudinea lui de detaşare leneşă, încît acum revolverul nu mă mai viza ; făcînd o mişcare, m-am ferit şi din calea pumnului. Doamna Smith era îmbrăcată într-un fel de capot colonial de modă veche, iar părul îi era prins în bigudiuri de metal, care-i dădeau un bizar aer cubist. Stătea acolo, dreaptă, în lumina zorilor, şi le servea crîmpeie de fraze tăioase, luate din manualul lui Hugo. Le vorbi de un *bruit horrible* [1] care-i trezise din somn pe ea şi pe soţul ei, apoi îi acuză de *lâcheté* [2] în lovirea unui om neînarmat şi le ceru ordinul de percheziţie care să le justifice prezenţa aici. Dar cum vocabularul numitului Hugo nu prea o ajuta pe acest teren, repeta mereu termenul englezesc : *„Montrez-moi votre warrant“*, *„votre warrant où est-il ?“* [3] Misteriosul cuvînt le apărea şi mai ameninţător decît vorbele pe care le înţelegeau.

— *Madame*, începu căpitanul Concasseur, iar doamna Smith îl fulgeră cu privirea ochilor ei miopi şi teribili.

— Dumneata ? ! îi spuse. A, da, te-am mai văzut undeva. Eşti acel *woman-striker !* [4]

Numai limba engleză îi putea exprima acum indignarea, căci Hugo nu avea un echivalent

[1] Zgomot oribil (fr.).
[2] Laşitate (fr.).
[3] Arată-mi ordinul de percheziţie, unde e ordinul (fr.).
[4] Om care loveşte femeile (engl.).

pentru *woman-striker*. Înaintînd spre el, îi spuse (întreg vocabularul învăţat cu atîta trudă, îi ieşise din cap) :

— Cum îndrăzneşti să vii aici cu un revolver în mînă ? Dă-mi-l !

Şi întinse mîna spre armă, ca şi cum căpitanul ar fi fost un copil înarmat cu-o praştie. Căpitanul Concasseur nu-i pricepea, poate, englezeasca, dar îi înţelese foarte bine gestul. Şi, ca şi cum ar fi ferit de o mamă furioasă un obiect preţios, îşi vîrî înapoi revolverul în teacă.

— Scoală-te din fotoliul ăsta, canalie neagră ! Ridică-te-n picioare cînd îmi vorbeşti ! Îţi faci de ruşine culoarea ! adăugă ea, apărîndu-şi propriul trecut, de parcă acest ecou al rasismului din Nashville i-ar fi ars limba.

— Cine-i această femeie? mă întrebă căpitanul Concasseur cu tremur în glas.

— Soţia Candidatului la preşedinţie. Ai mai întîlnit-o o dată.

Cred că în clipa aceea căpitanul şi-a amintit pentru prima oară de scena de la înmormîntarea lui Philipot. Îşi pierduse autoritatea : oamenii lui îl priveau prin ochelarii fumurii, aşteptînd nişte ordine care nu mai veneau.

Doamna Smith îşi redobîndise puterea de a folosi vocabularul lui Hugo. Muncise din greu, pesemne, în dimineaţa aceea, cînd domnul Smith şi cu mine vizitasem Duvalierville !

— Aţi cercetat, spuse ea cu accentul acela cumplit. N-aţi găsit. Puteţi pleca.

Dacă nu le-ar fi lipsit unele substantive, propoziţiunile astea ar fi fost bune pentru cea de-a doua lecţie din manual. Căpitanul Concasseur

şovăia. Prea ambiţioasă, doamna Smith încerca să folosească atît subjonctivul cît şi timpul viitor, dar deşi le folosi aiurea, el ghici foarte bine ceea ce voia ea să spună :

— Dacă n-aţi plecat, voi aduce pe soţ.

Căpitanul Concasseur capitulă. Ieşi primul afară, în fruntea subalternilor săi ; în curînd i-am auzit coborînd pe alee, mai zgomotoşi decît veniseră — aveau un rîs găunos, menit să le ascundă mîndria rănită.

— Cine era ? mă-ntrebă doamna Smith.

— Unul din noii prieteni ai lui Jones, i-am răspuns.

— Voi vorbi cu domnul Jones la prima ocazie. Cine se-amestecă-n ţărînă... Dar văd că gura îţi sîngerează. Ar fi mai bine să vii sus ca să-ţi spăl rana cu *Listerină.* Eu şi domnul Smith nu călătorim niciodată fără un flacon de *Listerină.*

3

— Te doare ? mă întrebă Marta.

— Nu cine ştie ce, acum.

— Ce te supără ?

Nu-mi aminteam să fi fost vreodată atît de singuri şi atît de liniştiţi. Lungile ore ale după-amiezii se scurgeau, cenuşii, înapoia plasei de ţînţari care acoperea fereastra dormitorului meu. Cînd mă gîndesc la după-amiaza aceea, mi se pare că am fost hărăziţi cu privilegiul de a întrezări de departe Ţara Făgăduinţei ; era ca şi cum am fi ajuns la marginea unui deşert —

laptele şi mierea ne aşteptau, iar iscoadele noastre treceau, purtîndu-şi poverile de ciorchini. Către care false zeităţi ne-am întors atunci ? Am fi putut, oare, face altceva decît ceea ce am făcut ?

Marta nu venise niciodată la hotelul *Trianon* din propria-i iniţiativă, fără să se lase rugată. Nu mai dormisem niciodată cu ea în patul meu. A fost doar o jumătate de ceas, dar de-atunci n-am mai dormit niciodată atît de adînc. M-am trezit smulgîndu-mi din gura ei gingia rănită.

— Am primit o scrisoare de scuze din partea lui Jones, i-am spus. I-a comunicat lui Concasseur că se socoteşte lezat personal de faptul că un prieten al său a fost maltratat în felul ăsta. L-a ameninţat chiar că va rupe relaţiile cu el.

— Ce relaţii ?

— Dumnezeu ştie. Mă invită să vin să beau ceva cu el astă-seară, la zece. Nu mă duc.

Nu prea ne mai vedeam acum, din pricina întunericului. Ori de cîte ori Marta deschidea gura, mă aşteptam s-o aud spunînd că nu mai poate să stea. Luis plecase în ţara lui din America de Sud ca să-şi prezinte raportul către ministerul de externe, dar rămînea Angel. Ştiam că Marta invitase la ceai vreo cîţiva dintre prietenii băiatului, dar un ceai nu durează prea mult. Soţii Smith ieşiseră — o nouă întrevedere cu ministrul sănătăţii publice. De data asta ministrul îi rugase să vină singuri, iar doamna Smith îşi luase cu ea manualul lui Hugo, pentru eventualitatea că ar fi trebuit să traducă.

Deodată mi s-a părut că aud trîntindu-se o uşă, şi i-am spus Martei :

— Cred că soții Smith s-au întors.
— Nu-mi pasă de soții Smith, îmi răspunse ea, punîndu-și mîna pe pieptul meu. Ce obosită sînt !
— E o oboseală plăcută sau neplăcută ?
— Neplăcută.
Era o întrebare stupidă în poziția în care ne aflam, dar voiam s-o aud rostind cuvintele pe care eu însumi le pronunțam atît de des.
— Sînt obosită că nu rămîn niciodată singură. Sînt obosită de oameni. Sînt obosită de Angel.
— De Angel ? ! exclamai eu, uluit.
— Astăzi i-am dat o cutie întreagă cu jocuri de *puzzle*. Destule ca să-l țină ocupat o săptămînă. Aș fi vrut să pot petrece alături de tine săptămîna asta.
— O săptămînă ?
— Știu, nu-i de ajuns, nu-i așa ? Aventura noastră nu mai e o aventură.
— A încetat să mai fie, cînd am plecat la New York.
— Da.
De undeva, de foarte departe, se auziră împușcături.
— Cineva a fost omorît, i-am spus.
— N-ai auzit ?...
Alte două împușcături răsunară.
— N-ai auzit de execuții ? adăugă Marta.
— Nu. Petit Pierre n-a mai dat de multe zile pe-aici. Joseph a dispărut. Sînt lipsit de știri.
— Ca represalii pentru atacul asupra postului de poliție, au scos din închisoare doi deținuți ca să-i împuște în cimitir.
— Pe întuneric ?

— E mai impresionant. Au instalat lămpi cu arc şi un aparat de televiziune. Toţi copiii de şcoală sînt obligaţi să asiste la execuţie. Ordin de la Papa Doc.

— Atunci, ai face mai bine s-aştepţi pînă se-mprăştie mulţimea.

— Da. Pe noi, spectacolul ăsta nu ne priveşte.

— Aşa e. Tu şi cu mine n-am putea fi nişte rebeli prea grozavi.

— Nu mi-l închipui nici pe Joseph. Cu şoldul lui zdrobit.

— Şi nici pe Philipot, fără un *Bren*. Mă întreb dacă şi-a pus un Baudelaire în buzunarul de la piept, ca să-l ferească de gloanţe.

— Atunci, nu mă judeca prea aspru pentru că sînt nemţoaică, şi pentru că nemţii n-au opus nici o rezistenţă.

Vorbind, Marta îşi mişcă mîna, încît dorinţa îmi reveni şi nu mai pierdui vremea s-o întreb ce voia să spună. N-avea rost, cînd Luis era plecat în America de Sud, Angel ocupat cu jocul lui de *puzzle*, iar soţii Smith prea departe ca să vadă sau să audă. Parcă simţeam pe limbă gustul de lapte al sînilor ei şi gustul de miere al pîntecului ei, şi, o clipă, mi-am putut imagina că intru în Ţara Făgăduinţei, dar spasmul speranţei se sfîrşi în clipa următoare, cînd Marta vorbi ca şi cum gîndurile ei nu şi-ar fi părăsit nici un moment matca obişnuită :

— Francezii n-au o expresie care să însemne „a ieşi în stradă“ ?

— Maică-mea a ieşit, cred, în stradă, dacă nu cumva medalia din Rezistenţă i-a fost dăruită de vreun amant.

— Şi tatăl meu a ieşit în stradă, în 1930, dar a sfîrşit prin a deveni criminal de război. Acţiunea implică riscuri, nu-i aşa ?

— Da, exemplul lor ne-a servit drept lecţie. Era timpul să ne îmbrăcăm şi să mergem jos. Fiece treaptă coborîtă ne ducea mai aproape de Port-au-Prince. Uşa apartamentului soţilor Smith era deschisă, iar doamna Smith şi-a ridicat privirea cînd am trecut prin faţa ei. Domnul Smith şedea cu pălăria în mînă, iar ea îşi pusese o mînă pe ceafa lui. La urma urmei, şi ei erau nişte amanţi.

— Ei bine, ne-au văzut, i-am zis Martei în timp ce mergeam spre maşină. Eşti alarmată ?

— Nu. Uşurată.

M-am întors la hotel, iar doamna Smith m-a strigat de la primul etaj. Mă întrebam dacă, aidoma unuia dintre locuitorii Salem-ului de odinioară, aveam şi eu să fiu denunţat pentru adulter. Avea, oare, Marta să poarte o literă stacojie ? Nu ştiu de ce, îi bănuiam că sînt puritani din pricina vegetarianismului lor. Dar nu dragostea era pasiunea provocată de excesul de aciditate, iar ura avea în soţii Smith doi duşmani neîmpăcaţi. Am urcat în silă scările şi i-am găsit în aceeaşi atitudine. Doamna Smith îmi spuse pe un ton ciudat, sfidător, ca şi cum mi-ar fi ghicit gîndurile şi ar fi fost indignată de ele :

— Mi-ar fi plăcut să-i spun bună seara doamnei Pineda.

— Se grăbea să se-ntoarcă acasă la copilul ei, i-am răspuns pe tonul cel mai indiferent de care

eram în stare, iar doamna Smith nici n-a clipit măcar.

— Mi-ar fi plăcut s-o cunosc mai bine pe această femeie, îmi spuse ea.

De ce o crezusem capabilă de caritate numai pentru oamenii de culoare? Să fi citit pe fața ei dezaprobare, deunăzi, numai din pricina sentimentului meu de vinovăție? Sau poate că era genul de femeie care, după ce îngrijește o dată un bărbat, e dispusă să-i ierte totul? Poate că mă iertase datorită *Listerinei*... Doamna Smith își luă mîna de pe ceafa soțului ei și i-o puse în păr.

— Nu-i prea tîrziu, i-am spus. O să mai vină aici într-una din aceste zile.

— Mîine plecăm înapoi în patrie, îmi răspunse ea. Domnul Smith și-a pierdut orice speranță.

— În legătură cu centrul vegetarian?

— În legătură cu toată situația de-aici.

Domnul Smith își ridică privirea și am văzut lacrimi în ochii lui spălăciți și bătrîni. Ce fantezie absurdă îl făcuse să pozeze în politician?!

— Ai auzit împușcăturile? mă întrebă.

— Da.

— Am trecut pe lîngă copiii care ieșeau de la școală. Nu mi-aș fi închipuit niciodată că... în timp ce eu și doamna Smith eram Cavaleri ai libertății...

— Nu poți condamna o culoare, dragul meu, îl mustră ea.

— Știu! Știu!

— Ce s-a-ntîmplat la ministru?

— A fost o întrevedere scurtă. Voia să asiste la ceremonie.

— Ceremonie ?

— Ceremonia de la cimitir.

— Ştie că plecaţi ?

— A, da, luasem hotărîrea să plecăm, chiar înainte de... ceremonia asta. Ministrul reflectase la problemă şi ajunsese la concluzia că nu sînt chiar aşa naiv. Potrivit logicii lui, trebuia să fiu la fel de necinstit ca şi el : venisem, chipurile, aici ca să fac rost de bani, nu ca să-i cheltuiesc, aşa că mi-a dezvăluit o metodă — cum să împart cîştigul în trei, nu doar în doi, cu un individ de la departamentul lucrărilor publice. După cîte am înţeles, urma să plătesc pentru anumite materiale, însă nu pentru prea multe, iar costul ar fi fost acoperit efectiv de partea noastră de cîştig.

— Şi în ce fel scontau să realizeze acest cîştig ?

— Guvernul ar fi luat asupră-şi plata lucrătorilor. Am fi găsit mînă de lucru mult mai ieftină, iar la sfîrşitul lunii lucrătorii ar fi fost concediaţi. Pe urmă am fi abandonat proiectul pe timp de două luni, după care am fi angajat alţi lucrători. Fireşte că salariile prevăzute pentru cele două luni ar fi intrat în buzunarele noastre — scăzînd bineînţeles costul materialelor — iar individul de la ministerul lucrărilor publice (cred că despre acest minister era vorba) s-ar fi mulţumit cu comisionul încasat pentru vînzarea materialelor. Ministrul sănătăţii era foarte mîndru de acest plan. Mi-a spus că, pînă la urmă, s-ar putea să ia fiinţă şi un centru vegetarian.

— Planul lui mi se pare cam plin de fisuri.

— Nu l-am lăsat să intre în amănunte. Cred că ar fi astupat fisurile pe parcurs — le-ar fi astupat cu banii cîştigaţi.

Doamna Smith rosti cu o tandreţe melancolică:

— Domnul Smith venise aici însufleţit de speranţe atît de mari!

— Şi tu, draga mea.

— Omul cît trăieşte învaţă, zise doamna Smith. N-au intrat zilele-n sac!

— Omul învaţă mai lesne cît e tînăr. Iartă-mă, domnule Brown, dacă par cam deprimat, dar nu voiam să interpretezi greşit faptul că părăsim hotelul dumitale. Ne-ai primit cît se poate de bine. Ne-am simţit foarte fericiţi sub acoperişul dumitale.

— Am fost încîntat să vă găzduiesc. Plecaţi cu *Medeea*? Trebuie să sosească mîine.

— Nu. N-o vom aştepta. Îţi las în scris adresa noastră din patrie. Plecăm mîine cu avionul la Santo Domingo, şi vom rămîne acolo cel puţin cîteva zile — doamna Smith doreşte să vadă mormîntul lui Columb. Aştept un transport de literatură despre vegetarianism, care trebuie să sosească aici cu următoarea cursă. Dac-ai avea amabilitatea să-l expediezi mai departe...

— Îmi pare rău că proiectul înfiinţării unui centru a dat greş. Dar ştii, domnule Smith, n-ar fi putut niciodată să reuşească.

— Acum îmi dau seama. Poate că-ţi părem cam ridiculi, domnule Brown.

— Nu ridiculi, ci eroici, i-am replicat, cu sinceritate.

— A, nu sîntem cîtuşi de puţin plămădiţi din *acest* aluat. Şi-acum, domnule Brown, îţi spun noapte bună — te rog să mă scuzi, dar mă simt cam epuizat în seara asta.

— În oraş era foarte cald şi umed, îmi explică doamna Smith.

Şi-şi puse din nou mîna în părul lui, ca şi cum ar fi atins un ţesut foarte preţios.

Capitolul III

I

A doua zi i-am însoţit pe cei doi la aeroport. Nu era nici urmă de Petit Pierre, deşi plecarea unui candidat prezidenţial ar fi putut furniza un paragraf în plus pentru cronica lui, chiar dacă paragraful acesta ar fi omis macabra scenă finală petrecută în faţa Poştei. Domnul Smith mă rugă să opresc maşina în centrul scuarului şi mi se păru că voia să fotografieze. Dar în loc de asta, coborî din maşină, cu poşeta nevesti-si ; cerşetorii dădură buzna din toate direcţiile — se auzi un lung murmur de fraze pe jumătate articulate, dar deodată apăru un poliţist, care cobora în goană treptele oficiului poştal. Domnul Smith deschise poşeta şi începu să împărştie bancnotele — dolari şi *gourdes* — de-a valma.

— Pentru Dumnezeu ! i-am spus.

Vreo doi cerşetori scoaseră nişte ţipete isterice şi în clipa aceea l-am zărit pe Hamit în pragul uşii prăvăliei sale, de unde privea uluit întreaga scenă. Lumina roşietică a asfinţitului dădea noroiului şi băltoacelor culoarea lateritei. Ultimele bancnote fuseseră împrăştiate, cînd poliţia îşi strînse cercul în jurul prăzii. Oamenii care aveau

două picioare îi răsturnau pe cei care n-aveau decît unul, oamenii cu două braţe îi apucau de piept pe ciungi şi-i trînteau la pămînt. Împingîndu-l pe domnul Smith înapoi spre maşina mea, l-am zărit pe Jones. Şedea într-o maşină, în spatele şoferului *Tonton*, şi părea năucit şi îngrijorat, ca şi cum şi-ar fi pierdut, pentru prima oară în viaţă, busola.

— Da, draga mea, îi spuse domnul Smith nevestei-si, nu cred că vor risipi banii mai rău decît aş fi făcut-o eu însumi.

I-am condus pe soţii Smith pînă la avion, apoi am luat masa singur şi m-am dus cu maşina la *Villa Créole* — eram curios să-l văd pe Jones.

Şoferul zăcea pe primele trepte ale scării. Mă privi cu suspiciune, dar mă lăsă să trec. Un glas mînios strigă de pe palierul de sus : *La volonté du diable !* [1] şi un negru trecu pe lîngă mine, făcînd să scapere în lumină un inel de aur.

Jones mă salută ca pe-un fost coleg de şcoală, pe care nu l-ar mai fi văzut de ani de zile — cu un vag aer protector, pentru că între timp poziţiile noastre se schimbaseră :

— Intră, bătrîne. Mă bucur că te văd. Te-am aşteptat în seara aia. Scuză neorînduiala de-aici. Încearcă să stai în fotoliul ăla — e destul de comod, ai să vezi.

Fotoliul era, în orice caz, călduţ ; încă mai păstra căldura furiosului său ocupant de mai înainte. Pe masă erau împrăştiate trei rînduri de cărţi de joc ; aerul era albastru din cauza

---

[1] Lua-te-ar dracul (fr.).

fumului de trabuce, iar pe podea se zăreau cîteva mucuri căzute dintr-o scrumieră prea plină.

— Cine-i prietenul dumitale ? l-am întrebat.

— Un tip de la Finanţe. Unul care se-nfurie cînd pierde.

— *Gin-rummy ?*

— Nu trebuia să mărească miza în mijlocul partidei, cînd avea un avans foarte mare. Dar nu te poţi certa c-un tip de la Finanţe, nu-i aşa ? În orice caz, la sfîrşit a apărut bătrînul as de pică, aşa că lupta s-a terminat rapid. Am cîştigat două miişoare. Dar dumnealui mi-a plătit în *gourdes*, nu în dolari. Ce otravă bei ?

— Whisky ai ?

— Am absolut tot, bătrîne. Ce-ai zice de-un *dry Martini ?*

Aş fi preferat un whisky, dar cum părea dornic să-şi arate bogăţiile, i-am răspuns :

— Cu condiţia să fie foarte *dry*.

— Nici o grijă, bătrîne.

Şi, descuind dulapul, scoase o trusă de piele, în care se aflau o sticluţă cu gin, o sticluţă cu vermut, patru păhărele de metal şi un *shaker*. Era o trusă de voiaj elegantă şi scumpă. O puse cu grijă pe masa răvăşită, ca şi cum ar fi fost un comisar de licitaţie care-arată clienţilor un obiect vechi, de mare preţ.

— *Asprey ?* [1] întrebai eu, simţind nevoia să comentez.

— Ca şi, răspunse el pripit şi începu să prepare cocktail-ul.

---

[1] Magazin de lux londonez, situat pe Bond Street.

— I se pare desigur cam ciudat c-a ajuns aici, atît de departe de Londra.

— E obişnuită cu locuri mult mai ciudate. Am avut-o cu mine în Birmania, în timpul războiului.

— A scăpat miraculos de intactă.

— Am reparat-o.

Jones s-a dus să caute o lămîie, şi-atunci am privit mai îndeaproape trusa. Marca *Asprey* era vizibilă în interiorul capacului. Jones se întoarse cu lămîia şi văzu la ce mă uitam.

— M-ai prins, bătrîne. E chiar de la *Asprey*, dar nu voiam să par pretenţios. De fapt, trusa asta are o întreagă istorie.

— Povesteşte-mi-o.

— Gustă mai întîi din cocktail şi vezi dacă-ţi place.

— E straşnic.

— Am cîştigat trusa în urma unui pariu pe care l-am făcut cu nişte camarazi din batalion. Generalul de brigadă avea una la fel, şi muream de invidie. Visam să am o asemenea trusă cînd porneam în patrulare — s-aud clinchetul bucăţelelor de gheaţă în *shaker*. Aveam cu mine doi tineri din Londra — cred că înainte de război nu merseseră mai departe de Bond Street. Amîndoi, fii de bani-gata. Mă tot sîcîiau pe chestia trusei generalului de brigadă. O dată, cînd ni se cam isprăvise apa, cei doi mi-au zis că, dacă aş găsi pînă seara un izvor, unul dintre ei mi-ar aduce o trusă ca asta cu prima ocazie cînd ar pleca în Anglia. Nu ştiu dacă ţi-am mai spus că adulmec de departe apa...

— Ceea ce-mi povesteşti s-a-ntîmplat în ziua cînd patrula s-a rătăcit din cauza dumitale ? l-am întrerupt eu.

S-a uitat la mine peste pahar şi-am avut certitudinea că-mi ghiceşte gîndurile.

— Asta a fost altă dată, mi-a răspuns, apoi a schimbat brusc subiectul :

— Ce mai fac domnul şi doamna Smith ?

— Ai văzut ce s-a întîmplat la Poştă ?

— Da.

— Era ultima tranşă a Ajutorului American. Soţii Smith au plecat chiar în seara asta cu avionul. Ţi-au trimis salutări.

— Regret că nu i-am putut vedea mai mult. Omul ăsta avea ceva... Îmi amintea de tatăl meu, adăugă el, în chip surprinzător. Nu ca fizic, dar... ei bine, avea un soi de bunătate...

— Da, ştiu ce vrei să spui. Eu, unul, nu-mi amintesc de tatăl meu.

— La drept vorbind, şi eu mi-l amintesc destul de vag.

— Să zicem că-i tatăl pe care ne-ar fi plăcut să-l avem.

— Exact, bătrîne... Nu lăsa să ţi se încălzească *Martini*-ul... Totdeauna am simţit că eu şi domnul Smith avem ceva în comun. Ca doi cai din acelaşi grajd...

Îl ascultam cu uimire. Ce legătură putea fi între un sfînt şi o canalie ? Jones închise încetişor trusa, apoi, luînd o cîrpă de pe masă, începu să frece pielea, cu tandreţa cu care doamna Smith netezise părul soţului ei. Cu tandreţa, sau poate cu inocenţa ei.

— Regret întîmplarea aia cu Concasseur, urmă el. L-am avertizat că, dacă se mai atinge de vreun prieten de-al meu, nu mai vreau să am de-a face cu toată banda lor.

— Ai grijă cum vorbeşti. Sînt periculoşi.

— Nu mi-e frică de ei. Au prea multă nevoie de mine, bătrîne! Ştiai că junele Philipot a venit să mă vadă?

— Da.

— Închipuie-ţi numai ce-aş fi putut să fac pentru *el.* Iar dumnealor îşi dau seama de asta.

— Ai un *Bren* de vînzare?

— Mă am pe mine însumi, bătrîne. Iar eu sînt mai preţios decît un *Bren.* Ceea ce le trebuie rebelilor este un om care să ştie să se descurce. Gîndeşte-te: cînd e senin, poţi vedea Port-au-Prince de la graniţa dominicană.

— Dominicanii nu vor porni la atac niciodată.

— Nici nu e nevoie de ei. Dă-mi cincizeci de haitieni instruiţi vreme de o lună, şi Papa Doc va lua avionul spre Kingston. Nu degeaba am fost în Birmania. M-am gîndit mult la chestia asta. Am studiat şi harta. Atacurile alea de lîngă Cap Haitien au fost o prostie, aşa cum s-au desfăşurat. Eu ştiu exact unde anume m-aş preface că atac, şi unde aş lovi efectiv.

— De ce nu te-ai aliat cu Philipot?

— Am fost ispitit s-o fac, foarte ispitit, dar am aici o afacere care nu se iveşte decît o dată-n viaţa unui om. Aş putea să cîştig o avere, numai să scap.

— Unde anume?

— Cum adică?

— Unde anume să fugi?

— Oriunde în lume, bătrîne, răspunse el rîzînd cu poftă. Mi s-a întîmplat odată să închei o asemenea afacere, la Stanleyville, dar acolo aveam de-a face cu nişte sălbatici, şi-au devenit bănuitori.

— Iar ăştia de-aici nu-s bănuitori ?

— Sînt oameni cu carte. Oamenii cu carte se lasă duşi de nas mult mai uşor.

În timp ce turna alte două *Martini*, mă întrebam ce fel de escrocherie pusese la cale. Un lucru era sigur — trăia mai bine decît în închisoarea aceea. Se şi îngrăşase puţin.

— Ce pui la cale, Jones ? l-am întrebat, fără ocolişuri.

— Pun bazele unei mari averi, bătrîne. Ce-ar fi să te asociezi cu mine ? Nu-i un proiect pe termen lung. Dintr-o clipă în alta s-ar putea să prind pasărea de coadă, dar mi-ar face plăcere să am un asociat. Tocmai despre asta voiam să-ţi vorbesc, dar nu te arătai. E o afacere de un sfert de milion de dolari. Ba, poate şi mai mult, dacă ne ţinem tari.

— Care-ar fi rolul asociatului ?

— Ca să închei afacerea, trebuie să fac nişte deplasări pe teren, şi am nevoie de-un om de încredere care să vadă ce se-ntîmplă pe-aici cît lipsesc.

— N-ai încredere în Concasseur ?

— Nici unul dintre ei nu-mi inspiră încredere. Nu-i vorba de culoarea lor, dar nu uita, bătrîne, că miza e un sfert de milion, beneficiu net. Nu pot risca. Va trebui să scad ceva din banii ăştia pentru cheltuieli — zece mii de dolari vor fi, probabil, de-ajuns, iar restul îl vom împărţi

între noi. Hotelul ăla nu prea merge grozav, nu-i aşa ? Gîndeşte-te la ce-ai putea să faci cu partea dumitale de cîştig. Există în Caraibe insule care-abia aşteaptă să fie amenajate — o plajă, un hotel, o pistă de aterizare... Ai s-ajungi milionar, bătrîne !

Mi-am amintit, probabil din pricina educaţiei primite la iezuiţi, de parabola biblică, în care diavolul, cocoţat pe culmea unui munte înalt, deasupra deşertului, arată toate împărăţiile lumii. Mă întrebam dacă diavolul dispunea efectiv de ele, sau dacă oferta lui nu era decît un bluff colosal ? Mi-am plimbat privirea prin această încăpere din *Villa Créole*, încercînd să găsesc o dovadă a existenţei tronurilor şi împărăţiilor. Era acolo un patefon pe care Jones îl cumpărase desigur în prăvălia lui Hamit, — nu cred că se-mbarcase pe *Medeea*, în lungu-i itinerar american, cu o asemenea vechitură ieftină. Alături de patefon, se vedea un disc cu *Je ne regrette rien* cîntat de Edith Piaf — disc cît se poate de potrivit cu împrejurarea ; alte bunuri personale nu prea păreau să fie — nici un indiciu că Jones fusese lăsat să-şi încaseze anticipat o parte din averea scontată, în schimbul mărfurilor pe care trebuia să le livreze. Dar ce fel de mărfuri ?

— Ei, bătrîne, ce zici ?

— Nu mi-ai dat o idee prea clară despre rolul pe care vrei să mi-l încredinţezi.

— Nu ţi-l pot explica prea clar înainte de-a şti că eşti cu mine.

— Dar cum aş putea să-ţi spun dacă sînt cu dumneata, atîta timp cît nu ştiu nimic ?

Jones mă privi pe deasupra cărţilor de joc risipite pe masă : asul de pică, aducător de noroc, era cu faţa-n sus.

— E o chestiune de încredere, nu-i aşa ?

— Bineînţeles.

— Barem dac-am fi făcut războiul în acelaşi batalion, bătrîne... În condiţiile alea omul învaţă să se-ncreadă-n semenii săi...

— În ce divizie ai fost ?

— Corpul cinci de armată, îmi răspunse el fără nici o ezitare, ba chiar ţinu să precizeze : Brigada 77.

Avea răspunsurile la îndemînă. Le-am verificat chiar în seara aceea, la *Trianon,* într-o carte despre campania din Birmania, uitată de un client, dar cu mintea mea bănuitoare mi s-a năzărit că Jones îşi luase poate aceste detalii din aceeaşi carte. Eram însă nedrept cu el, căci fusese realmente la Imphal.

— Ce speranţe ai în legătură cu hotelul dumitale ?

— Foarte slabe.

— Chiar dac-ai încerca să-l vinzi, tot n-ai găsi nici un amator. Poţi fi expropriat de la o zi la alta. Au să spună că nu-ţi exploatezi cum trebuie hotelul şi-au să ţi-l ia.

— Tot ce se poate.

— Atunci, ce te reţine, bătrîne ? Vreo damă ?

Cred că ochii mă trădară, căci Jones îmi spuse :

— Nu mai ai vîrsta fidelităţii, bătrîne. Gîndeşte-te la ce-ai putea să-ţi oferi pentru 150.000 de dolari (îmi mărise cota-parte). Vei putea merge mai departe de Caraibe. Cunoşti Bora-

Bora ? Acolo nu se află acum decît un teren de aterizare şi o casă de odihnă, dar cu puţin capital... Cît despre fete, n-ai văzut de cînd eşti asemenea exemplare : mamele lor le-au făcut acum douăzeci de ani, cu nişte americani. Măicuţa Caterina nu ţi-ar putea oferi ceva mai de soi...

— Dar *dumneata*, ce vei face cu banii ?

N-aş fi crezut niciodată că ochii lui cafenii şi plaţi, ca nişte monede de aramă, aveau capacitatea de a visa — şi totuşi, ochii aceştia se umeziră, înduioşaţi, cînd Jones îmi spuse :

— Bătrîne, mă gîndesc la un loc foarte precis, nu departe de Haiti : un recif de corali, cu nisip alb, un nisip adevărat din care se pot construi castele, iar în interior sînt pante line şi verzi, cu-o iarbă ca gazonul şi cu accidente naturale — un loc ideal pentru un teren de golf. Voi construi acolo un club şi cîteva bungalow-uri prevăzute cu duşuri, va fi cel mai select club de golf din Caraibe. Ştii ce nume am de gînd să-i dau ? *Sahib House*.

— Nu cumva îmi propui să-ţi fiu asociat şi acolo ?

— Nu poţi avea asociaţi la un vis, bătrîne. S-ar ivi conflicte. Mi-am stabilit planul pînă la ultimul amănunt, exact aşa cum îl doresc. (Mă întrebam dacă hîrtiile pe care le văzuse Philipot nu erau ciornele acestui plan). Am străbătut un drum teribil de lung ca s-ajung acolo, dar acum ţinta e vizibilă — pot vedea chiar locul fiecărei găuri a terenului.

— Îţi place mult golful ?

— Personal nu joc. N-am prea avut timp. Dar îmi place ideea. Voi angaja o administratoare prima-ntîi. O femeie drăguță și cu referințe bune. La început mă gîndisem să angajez și niște *bunny-girls*[1], dar chibzuind mai temeinic, mi-am dat seama că ar fi deplasate într-un club de golf cu-adevărat select.

— Ți-ai făcut toate planurile astea la Stanleyville ?

— Mi le fac de vreo douăzeci de ani încoace, bătrîne, și iată c-a sosit momentul. Mai dorești un *Martini ?*

— Nu. Trebuie să plec.

— Voi construi din corali un bar lung, *Barul Insulei Pustii.* Barmanul va fi adus de la *Ritz.* Voi comanda scaune din lemn de plutărit — bineînțeles prevăzute cu perne, pentru confort. Pe perdele se vor vedea papagali, iar într-o fereastră voi instala un mare telescop de aramă, îndreptat spre cea de-a optsprezecea gaură.

— Vom mai vorbi despre toate astea.

— N-am mai vorbit cu nimeni pînă-acum — adică, cu nimeni care să-mi poată înțelege intențiile. La Stanleyville, pe vremea cînd puneam la punct detaliile, îi vorbeam *boy*-ului meu, dar sărmanul nu pricepea o iotă.

— Mulțumesc pentru *Martini.*

— Mă bucur că ți-a plăcut trusa mea.

Înainte de-a ieși, mi-am întors fața spre el și-am văzut că se apucase să lustruiască din nou trusa, cu o cîrpă.

---

[1] Chelnerițe folosite în unele cluburi americane. Îmbrăcate sumar, poartă la spate o coadă de iepure.

— Vom relua discuţia în curînd, îmi strigă el. Dac-ai fi de acord în principiu.

2

N-aveam nici un chef să mă-ntorc la *Trianon*, acum, cînd rămăsese pustiu, şi cum nu primisem în ziua aceea nici un mesaj de la Marta, m-am dus la Cazino, cel mai apropiat echivalent al unui „cămin" ; dar cazinoul se schimbase mult din noaptea cînd o întîlnisem acolo pe Marta. Nu erau turişti, şi numai puţini cetăţeni din Port-au-Prince se încumetau să iasă pe străzi după căderea nopţii. Nu funcţiona decît o masă de ruletă, la care era aşezat un singur jucător — un inginer italian pe nume Luigi, pe care-l cunoşteam foarte vag : lucra la capricioasa uzină electrică. Nici o societate particulară n-ar fi putut întreţine un cazino în asemenea condiţii, aşa că guvernul îl luase sub controlul său ; acum, pierdea bani în fiecare seară, dar pierderea era în *gourdes*, iar guvernul putea emite la nesfîrşit *gourdes*.

Crupierul avea o mutră plouată — poate că se întreba cine-i va plăti leafa. Chiar cu două zero-uri [1], şansele în favoarea băncii erau prea anemice. Jucătorii erau atît de puţini, încît una sau două pierderi *en plein* puteau ruina banca pentru toată noaptea.

[1] De obicei, ruletele au un singur zero, dar în Haiti şansele băncii au fost sporite prin două zero-uri.

— Cîştigaţi ? l-am întrebat eu pe Luigi.
— Am un avans de o sută cincizeci de *gourdes*. Nu mă lasă inima să-l părăsesc pe nefericitul ăsta...
Dar Luigi mai cîştigă cincisprezece *gourdes* în tura următoare.
— Mai ţineţi minte cum arăta cazinoul pe vremuri ?
— Nu. Nu eram aici pe atunci.
Autorităţile încercau să facă economie la lumină, aşa că jucam într-o obscuritate de peşteră. Am jucat fără interes, plasîndu-mi jetoanele pe prima coloană, şi-am cîştigat. Crupierul se întunecă şi mai mult la faţă.
— Îmi vine să-mi plasez tot cîştigul pe roşu, ca să-i dau şansa să-l recupereze, îmi spuse Luigi.
— Dar aţi putea să cîştigaţi din nou.
— Rămîne barul. Cred că-şi scot o bună parte din pierdere din vînzarea băuturilor.
Am comandat whisky — ar fi fost o cruzime din parte-ne să comandăm rom, deşi nu prea era indicat să torn whisky peste *Martini*-urile băute. Începeam deja să mă simt...
— Ia te uită, nu-i domnul Jones ? exclamă un glas în celălalt capăt al sălii, iar cînd mi-am întors privirea într-acolo l-am zărit pe artelnicul de pe *Medeea*, care înainta spre mine cu mîna întinsă — o mînă prietenoasă şi asudată.
— Îmi confunzi numele, i-am zis. Sînt Brown, nu Jones.
— Spargi banca ? mă întrebă jovial.
— Nu-i mare lucru s-o spargi... Credeam că nu te aventurezi niciodată în oraş atît de departe.

— Nu-mi urmez propriile sfaturi, îmi răspunse clipind din ochi. M-am dus mai întîi la Măicuţa Caterina, dar fata mea lipseşte pînă mîine — are-un necaz în familie.

— Nu ţi-a plăcut nici o altă fată ?

— Îmi place să mănînc întotdeauna din aceeaşi farfurie.. Ce mai fac domnul şi doamna Smith ?

— Au plecat azi cu avionul. Dezamăgiţi.

— A, mai bine-ar fi plecat cu noi ! Vreo complicaţie cu viza de ieşire ?

— Am obţinut-o în trei ore. Biroul de imigraţie şi poliţia n-au lucrat, cred, niciodată atît de operativ. Se grăbeau, pesemne, să scape de ei.

— Vreo complicaţie politică ?

— Cred că ministrul sănătăţii publice a găsit că ideile domnului Smith sînt periculoase.

Am mai băut cîteva pahare împreună, apoi ne-am uitat la Luigi, care pierdea cîteva *gourdes* ca să-şi uşureze conştiinţa.

— Ce mai face comandantul ?

— Abia aşteaptă să ridicăm ancora. Nu poate suferi locul ăsta. N-o să-şi vină în fire pînă n-o să fim din nou în larg.

— Dar omul cu coiful de tinichea ? L-aţi debarcat în bune condiţii la Santo Domingo ?

Vorbind despre foştii mei tovarăşi de călătorie simţeam o nostalgie ciudată, poate din pricină că pe vapor încercasem pentru ultima oară o senzaţie de linişte, şi tot atunci avusesem o speranţă reală : mă întorceam la Marta, convins că totul se va putea schimba.

— Un coif de tinichea ?

— Nu mai ţii minte? A recitat la concertul nostru.

— A, da, bietul băiat! L-am lăsat într-un loc sigur... în cimitir. A avut un atac de cord înainte de escală.

Am păstrat două secunde de reculegere în amintirea lui Baxter, în vreme ce bila ruletei se rostogolea zornăind, exclusiv pentru Luigi. Acesta mai cîştigă vreo cîteva *gourdes* şi se ridică de la masă, cu un gest de descurajare.

— Dar Fernandez? Negrul acela care a plîns...

— S-a dovedit a fi extrem de util, îmi răspunse artelnicul. Cunoştea toate chichiţele. S-a ocupat personal de întreaga afacere. Închipuie-ţi că-i antreprenor de pompe funebre! Singurul lucru care-l stingherea, era religia lui Baxter. Pînă la urmă, l-a îngropat în cimitirul protestant, pentru că găsise în buzunarul lui un calendar cu horoscoape. Un calendar făcut de-un bătrîn...

— „Almanahul Bătrînului Moore"? [1]

— Exact.

— Mă întreb care era horoscopul lui Baxter?

— M-am uitat să văd. Nu era ceva prea personal. Era vorba de-un uragan care urma să pricinuiască mari stricăciuni, de-o boală grea în familia regală, şi de urcarea cu cîteva puncte a cursului acţiunilor unor oţelării.

---

[1] Francis *Moore* (1657—1715), astrolog şi medic englez, a publicat în 1699 un almanah cu pronosticuri asupra vremii, pentru a înlesni vînzarea unor hapuri preparate de el.

— Hai să plecăm, i-am zis. Un cazinou pustiu e mai rău decît un mormînt gol.

Luigi își schimba jetoanele, ceea ce am făcut și eu. Afară, noaptea era ca de-obicei grea de furtună.

— Ai vreun taxi ? l-am întrebat pe artelnic.

— Nu. N-a vrut să aștepte.

— Nu le place să circule noaptea. Te conduc cu mașina mea pînă la vapor.

Dincolo de cazino luminile se tot aprindeau și se stingeau : *Je suis le drapeau Haitien, Uni et Indivisible. François Duvalier.* (Litera „F“ topindu-se, rămăsese numai „rançois“). Am trecut pe lîngă statuia lui Columb și-am ajuns în port, la *Medeea.* La capătul pasarelei luminate de-un bec, stătea un polițist. Se zărea o lumină și pe dunetă, sub cabina comandantului. Am privit spre puntea unde șezusem uitîndu-mă la pasagerii care treceau năuci pe lîngă mine în plimbarea lor matinală. În port, *Medeea* (era singurul vapor ancorat acolo) părea ciudat de măruntă. Vaporașul acesta își trăgea din Oceanul pustiu fala și măreția. Pașii noștri scîrțîiau pe pulberea de cărbune, care ne făcea să scrîșnim din dinți.

— Urcă la bord, să mai bem un pahar.

— Nu. Dac-aș veni, aș fi ispitit să rămîn. Și-atunci, ce te-ai face ?

— Comandantul ți-ar cere să-i arăți viza de ieșire.

— Tipul de colo ar pune primele întrebări, i-am replicat, privind spre polițistul care stătea la marginea pasarelei.

— A, e un bun prieten de-al meu !

Şi artelnicul mimă, arătînd spre mine, gesturile unui om care bea. Poliţistul îi răspunse cu un zîmbet.

— Precum vezi, n-are nimic împotrivă.

— Totuşi, n-o să vin, i-am zis. Am amestecat prea multe băuturi în seara asta.

Am mai zăbovit însă lîngă pasarelă.

— Dar domnul Jones ? mă întrebă artelnicul. Ce-a devenit domnul Jones ?

— O duce bine.

— Mi-era simpatic.

Deşi avea o personalitate atît de ambiguă, şi deşi inspira tuturor prea puţină încredere, Jones se pricepea să cîştige prietenia oamenilor.

— Îmi spunea că-i născut în octombrie, în zodia Lirei, aşa că i-am căutat horoscopul.

— În „Almanahul Bătrînului Moore" ? Şi ce-ai găsit ?

— Fire de artist. Ambiţios. Succese literare. Cît despre viitor, n-am găsit alte preziceri decît o conferinţă de presă a generalului De Gaulle şi nişte furtuni cu descărcări electrice în South Wales.

— Jones mi-a mărturisit că e pe punctul să cîştige o avere de-un sfert de milion de dolari.

— Vreo afacere literară ?

— Nu prea. M-a invitat să mă asociez cu el.

— Va să zică o să fii şi dumneata bogat ?

— Nu. Am refuzat. Pe vremuri visam şi eu să cîştig averi. O să-ţi povestesc poate într-o zi istoria galeriei mele ambulante de pictură : a fost cel mai izbutit dintre visele mele, dar a trebuit să mă smulg grabnic din mrejile lui, aşa c-am

venit aici, unde mi-am găsit hotelul. Crezi c-aş renunţa la o valoare atît de sigură ?

— Hotelul ţi se pare o valoare sigură ?

— E cea mai sigură de care-am avut parte vreodată.

— Cînd domnul Jones va fi un om bogat, vei regreta că n-ai renunţat la valoarea asta sigură.

— Poate c-o să-mi împrumute destui bani ca să rezist pînă s-or întoarce turiştii.

— Da. Cred că-i un om generos în felul lui. Mi-a dat şi mie un bacşiş foarte mare, dar în bani congolezi, pe care banca n-a vrut să mi-i schimbe... Rămînem aici cel puţin pînă mîine seară. Adu-l şi pe domnul Jones.

Fulgerele începură să scapere deasupra pantelor din Pétionville : uneori, cîte o flacără pîlpîia de-ajuns de mult pe pămînt ca să decupeze din întuneric silueta vreunui palmier sau vreun colţ de acoperiş. Văzduhul era greu de ploaia iminentă, al cărei murmur surd îmi amintea de glasurile ce psalmodiau răspunsuri, la şcoală. Ne-am despărţit, spunîndu-ne „noapte bună“.

PARTEA III

Capitolul I

I

Am adormit cu greu. Fulgerele scăpărau cu regularitatea reclamelor luminoase făcute pentru Papa Doc în parc, şi numai cînd ploaia contenea o clipă se strecura puţin aer prin plasele de ţînţari. Mă tot gîndeam la averea făgăduită de Jones. Dacă-aş fi putut să m-aleg şi eu cu o parte din ea, oare Marta şi-ar fi părăsit soţul ? Dar nu banii o împiedicau, ci Angel. Mă vedeam încercînd s-o conving că băiatul ar fi destul de fericit dacă i-aş asigura o rentă săptămînală de biscuiţi *Bourbon* şi jocuri de *puzzle*. Am adormit şi-am visat că-s un băieţaş îngenuncheat la confesional, în capela Colegiului iezuit din Monte Carlo. Preotul trecea de-a lungul şirului, vîrînd în fiece gură cîte un biscuit *Bourbon*, dar cînd ajunse în dreptul meu nu-mi dădu nimic. Vecinii din stînga şi din dreapta se ridicau şi plecau, dar eu mă încăpăţînam să rămîn în genunchi. Preotul mai împărţi un rînd de biscuiţi, la toţi afară de mine. Atunci m-am ridicat şi am străbătut cu un aer posac naosul, care devenise o colivie enormă, plină de papagali aliniaţi în rînduri şi legaţi cu lanţuri de nişte cruci. Cineva strigă în urma mea : „Brown, Brown !" dar

nu m-am întors, nefiind sigur dacă era numele meu. „Brown!“ De data asta m-am trezit: de pe veranda de sub odaia mea mă striga o voce.

M-am dat jos din pat şi m-am dus la fereastră, dar prin plasa de ţînţari n-am putut vedea nimic. Am auzit paşi care se depărtau, apoi vocea strigă din nou, de sub o altă fereastră: „Brown!“ Abia o auzeam prin bolboroseala ploii. Mi-am luat lanterna şi-am coborît. Intrînd în biroul meu, am apucat singura armă ce mi-a căzut sub ochi — sicriul de bronz cu iniţialele R.I.P. Pe urmă am descuiat uşa, aprinzînd şi lanterna, ca să arăt că sînt acolo. Lumina căzu pe aleea ce ducea spre piscină. În curînd, trecînd de colţul clădirii, în cercul de lumină apăru Jones.

Era ud leoarcă, iar faţa i-era mînjită cu noroi. Sub haină ascundea un pachet, ca să-l ferească de ploaie.

— Stinge lumina! îmi spuse. Lasă-mă să intru, repede!

Veni după mine în birou şi-şi scoase pachetul de sub haina udă: era trusa lui de cocktail. O puse încet pe birou, ca pe-un animal favorit, şi începu s-o dezmierde.

— Totul s-a sfîrşit, îmi spuse. *Capot* pe trei coloane.

Am întins mîna ca s-aprind lampa.

— Nu face asta! Ăia ar putea să vadă lumina, de pe drum.

— N-au cum, i-am zis şi-am întors comutatorul.

— Bătrîne, dacă n-ai nimic împotrivă... m-aş simţi mai bine pe întuneric.

Şi stinse lumina, apoi mă-ntrebă :

— Ce-ai în mînă, bătrîne ?

— Un sicriu.

Răsufla greu, şi duhnea a gin.

— Trebuie s-o şterg repede, îmi şopti. Indiferent cum.

— Dar ce s-a-ntîmplat ?

— Au început să cerceteze. La miezul nopţii Concasseur m-a chemat la telefon — nici nu ştiam că telefonul ăla afurisit funcţionează. Era să leşin de emoţie cînd l-am auzit ţîrîind aşa, pe neaşteptate. Nu mai sunase niciodată.

— Presupun c-au instalat telefonul cînd i-au cazat pe polonezi. Nu uita că locuieşti într-o casă de oaspeţi a guvernului, pentru *V.I.P.* [1].

— *Very important pooves* [2], aşa le spuneam noi la Imphal, zise Jones cu o umbră de zîmbet.

— Aş putea să-ţi ofer ceva de băut dacă m-ai lăsa s-aprind lumina.

— N-avem timp, bătrîne. Trebuie s-o şterg. Concasseur mi-a telefonat din Miami. L-au trimis acolo ca să verifice. Încă nu era bănuitor, ci numai perplex. Dar mîine dimineaţă, cînd au să bage de seamă că am şters-o...

— Unde s-o ştergi ?

— Da, asta-i întrebarea, bătrîne, o întrebare care mă poate costa şaizeci şi patru de mii de dolari.

— *Medeea* e în port.

---

[1] *Very important persons* — persoane foarte importante (engl.).

[2] Joc de cuvinte intraductibil. *Pooves* = homosexuali (în argot).

— Locul cel mai potrivit...

— Trebuie să mă-mbrac.

Jones mă însoţi ca un cîine, lăsînd în urma lui dîre umede.

Îmi lipsea doamna Smith, care-l preţuia foarte mult pe Jones, şi care mi-ar fi putut da o mînă de ajutor, sau măcar un sfat. În timp ce mă îmbrăcam (mă lăsase totuşi să aprind puţin lumina) Jones mergea nervos de colo pînă colo, departe de fereastră.

— Nu ştiu ce afacere ai pus la cale, dar fiind vorba de-un sfert de milion de dolari, puteai fi sigur că într-o bună zi au să facă o anchetă.

— A, m-am gîndit eu la asta. M-aş fi dus la Miami cu anchetatorul.

— Dar te-ar fi reţinut aici.

— Nu m-ar fi putut opri, dac-aş fi avut un asociat care să rămînă aici. Nu-mi dădusem seama că timpul e atît de scurt, credeam că am un răgaz de cel puţin o săptămînă. Altfel aş fi încercat mai de mult să te conving.

Eram atît de uluit, încît am rămas c-un crac al pantalonilor în mînă.

— Îmi spui aşa, în faţă, că voiai să mă laşi ca ţap ispăşitor ?

— Nu, nu, bătrîne, exagerezi. Fii sigur că ţi-aş fi dat de veste din timp, ca să te poţi refugia la ambasada britanică. În cazul cînd ar fi fost necesar. Dar n-ar fi fost. Anchetatorul ar fi telegrafiat că e-n regulă şi şi-ar fi încasat comisionul, iar dumneata ai fi venit după noi mai tîrziu.

— Ce comision prevăzuseşi pentru *el*? Ştiu că e o întrebare pur academică, dar ţi-o pun aşa, din curiozitate.

— Prevăzusem toate astea. Ceea ce-ţi ofeream dumitale, bătrîne, era cîştigul net, nu brut. Doar pentru mătăluţă.

— Dac-aş fi scăpat cu viaţă.

— Totdeauna se scapă cu viaţă, bătrîne. (Pe măsură ce se usca, îşi recăpăta încrederea.) Am mai trecut eu prin asemenea momente grele. La Stanleyville am fost tot atît de aproape de marea lovitură, şi de... sfîrşit.

— Dacă planul dumitale avea vreo legătură cu furniturile de arme, ai comis o greşală gravă. S-au mai ars ei o dată...

— Cum adică, s-au ars?

— Anul trecut a fost pe-aici un tip care le-a vîndut arme în valoare de o jumătate milion de dolari, plătite la Miami. Dar autorităţile americane au prins de veste şi armele au fost confiscate. Dolarii au rămas, fireşte, în buzunarul agentului. Nimeni nu ştie cîte arme au fost în realitate. A doua oară, n-au să se mai lase duşi. Ar fi trebuit să faci mai multă ucenicie înainte de-a veni aici.

— Planul meu nu era chiar aşa. De fapt, nu erau prevăzute nici un fel de arme. Am eu aerul unui tip care dispune de-atîta capital?

— De unde aveai scrisoarea de recomandare?

— De la o maşină de scris. Ca mai toate scrisorile de recomandare. Dar ai dreptate în ce priveşte ucenicia. Pe plic am pus un nume greşit. Dar am reparat gafa asta, cu ajutorul vorbelor.

— Sînt gata de plecare.

M-am uitat la el în timp ce se juca, nervos, cu un şnur de lampă : ochii aceia cafenii, mustaţa aceea nu prea îngrijită, de ofiţer, pielea aceea ternă...

— Nu ştiu de ce îmi asum acest risc pentru dumneata, adăugai eu. Încă o dată, joc rolul ţapului ispăşitor...

Am scos maşina pe alee, cu farurile stinse, apoi am coborît încet spre oraş. Jones şedea ghemuit şi fluiera ca să-şi dea curaj. Cred că era o melodie de prin 1940 : *Miercurea, după război*. La vreo cîţiva metri înainte de barieră am aprins farurile. Se putea întîmpla ca plantonul să doarmă, dar n-am avut această şansă.

— Ai trecut pe-aici ? l-am întrebat pe Jones.

— Nu. Am făcut un ocol prin vreo două grădini.

— Acum, e imposibil să-l mai ocolim.

Dar plantonul era prea somnoros ca să facă gălăgie : şchiopătînd, traversă şoseaua şi ridică bariera. Degetul mare de la picior i-era înfăşurat într-un bandaj murdar, iar printr-o gaură a pantalonilor săi de flanelă cenuşie i se vedea şezutul. Nici nu-şi dădu osteneala să ne percheziţioneze ca să vadă dacă sîntem înarmaţi. Ne-am continuat drumul, trecînd de cotitura după care se ajungea la locuinţa Martei, apoi de ambasada britanică. Acolo, am încetinit : la ambasadă părea să fie linişte — cei din *Tontons Macoute* ar fi pus desigur paznici la poartă dac-ar fi aflat de fuga lui Jones.

— Ce-ar fi să intrăm aici ? i-am zis. Ai fi în siguranţă.

— Mai bine nu, bătrîne. Le-am mai căşunat unele neplăceri, aşa că n-au să fie prea bucuroşi să mă primească.

— Papa Doc ţi-ar face o primire şi mai proastă. E marea dumitale şansă.

— Există anumite motive, bătrîne...

Se opri, şi am crezut că o să-mi facă, în sfîrşit, o mărturisire, dar adăugă :

— Dumnezeule ! Mi-am uitat trusa ! Am lăsat-o în biroul dumitale. Pe masă.

— E atît de important ?

— Ţin mult la ea, bătrîne. A fost pretutindeni cu mine. Îmi aduce noroc.

— O să ţi-o aduc mîine, dacă-i atît de importantă pentru dumneata. Atunci, vrei să încerci să mergi pe *Medeea* ?

— Putem să ne-ntoarcem aici oricînd, ca la un ultim refugiu, la caz că se-ntîmplă ceva, zise Jones şi fredonă o altă melodie (cred că era *Cîntă o privighetoare)*, dar se opri brusc şi adăugă : Cînd mă gîndesc că am uitat-o, după ce-am trecut prin atîtea împreună...

— E singurul pariu pe care l-ai cîştigat vreodată ?

— Pariu ? Ce vrei să spui ?

— Păi, mi-ai spus c-ai cîştigat-o în urma unui pariu.

— Zău ?...

Rămase pe gînduri o clipă, apoi spuse :

— Bătrîne, îţi asumi un risc mare pentru mine, aşa că o să-ţi vorbesc deschis. Nu era chiar adevărat ce ţi-am spus. Am şterpelit-o.

— Dar povestea cu Birmania ? Şi asta era o minciună ?

— A, nu, am fost efectiv în Birmania, ţi-o jur.
— Ai şterpelit-o la *Asprey ?*
— Nu cu mîna mea, se-nţelege.
— Cu inteligenţa, iarăşi ?
— Pe vremea aceea lucram undeva în metropolă. Am folosit unul din cecurile firmei, semnîndu-l însă cu propriul meu nume. Nu voiam să înfund puşcăria pentru falsificare de semnături. A fost doar un împrumut temporar. Trusa aia mi-a căzut cu tronc de cum am zărit-o, căci îmi amintea de trusa generalului.
— Atunci, n-ai avut-o cu dumneata în Birmania ?
— Am cam romanţat puţintel în privinţa asta. Dar în Congo am avut-o.

Mi-am lăsat maşina lîngă statuia lui Columb — cred că poliţia se obişnuise s-o vadă acolo în timpul nopţii, însă nu singură, — şi am pornit în recunoaştere, cu Jones după mine. A fost mai uşor decît mă aşteptasem. Dintr-un motiv sau altul, poliţistul nu mai stătea de pază lîngă scîndura lăsată anume pentru cei ce se întorceau tîrziu de la Măicuţa Caterina ; poate că plecase în patrulare, sau poate că se dusese după zid ca să urineze. Un marinar din echipaj făcea de gardă pe covertă ; cînd ne văzu feţele albe, ne lăsă să trecem.

Am urcat spre puntea de sus. Jones era din nou în formă — de la mărturisirea pe care mi-o făcuse, nu mai scosese o vorbă.

— Îţi mai aminteşti de concert ? mă întrebă cînd trecu prin faţa uşii salonului. Ce seară grozavă-a fost, nu-i aşa ? Îţi mai aminteşti de Baxter şi de cîntecul lui ? „St. Paul o să reziste,

Londra o să reziste"... Era prea frumos ca să fie adevărat, bătrîne!

— Nu mai e adevărat: Baxter a murit.

— Nenorocitul! Moartea i-a dat un soi de respectabilitate, nu-i aşa? adăugă el pe un ton nostalgic.

Ne-am căţărat pe scara ce ducea spre cabina comandantului. Ideea acestei întrevederi nu prea-mi plăcea, pentru că-mi aminteam ce atitudine avusese comandantul faţă de Jones după cererea de a face cercetări, primită telegrafic de la Philadelphia. Pîn-acum ne mersese binişor, dar nu prea speram că norocul nostru va ţine. Am bătut în uşa cabinei şi am auzit aproape numaidecît vocea comandantului, aspră şi autoritară, poftindu-mă să intru.

Bine că nu-l trezisem din somn. Şedea proptit în perne în cuşeta lui, îmbrăcat într-o cămaşă de noapte din bumbac alb, şi avea pe nas nişte ochelari cu sticlele foarte groase, care dădeau ochilor aspectul unor bucăţele de cuarţ. Ţinea în poală, sub veieuză, o carte — un roman de Simenon, ceea ce-mi dădu puţin curaj, căci mi se părea a fi un indiciu că problemele omeneşti nu-l lăsau indiferent.

— Domnul Brown! exclamă el, uimit şi, ca o bătrînă surprinsă în camera ei de hotel, îşi duse instinctiv mîna stîngă la gulerul cămăşii.

— Şi maiorul Jones, adăugă Jones pe un ton degajat, şi ieşi de după spatele meu.

— A, domnul Jones! spuse comandantul cu vădită neplăcere.

— Sper că aveţi loc pentru un pasager? întrebă Jones cu o jovialitate nu prea convingătoare. *Şnaps*-ul nu vă lipseşte, presupun...

— Pentru pasageri, avem totdeauna. Dar eşti, oare, dumneata un pasager? La această oră din noapte, îmi închipui că eşti fără bilet...

— Am cu ce plăti un bilet, domnule căpitan.

— Dar viză de ieşire ai?

— Pentru un străin ca mine e o simplă formalitate.

— O formalitate la care se supun toţi, afară de cei din categoria delicvenţilor. Am impresia că ai încurcături, domnule Jones.

— Da. S-ar putea spune că-s un refugiat politic.

— Atunci, de ce nu te-ai dus la ambasada britanică?

— Mi s-a părut că m-aş simţi mai bine pe bordul scumpei mele *Medeea*.

Vorbele astea aveau ceva din refrenul unui cîntec de *music-hall*, şi poate că tocmai de aceea ţinu să le repete:

— Pe bordul scumpei mele *Medeea*.

— N-ai fost niciodată binevenit pe bordul ei, domnule Jones. Prea am avut multe anchete în legătură cu dumneata!

Jones îmi aruncă o privire, dar nu prea aveam cum să-l ajut. Am spus, totuşi:

— Căpitane, ştii cum sînt trataţi aici deţinuţii. Ai putea, cred, să faci o excepţie...

Cămaşa lui albă de noapte, brodată la gît şi la mîneci, poate de către nevasta aceea teribilă, avea un aer cumplit de justiţiar. Privindu-ne

din înaltul cușetei sale ca de pe scaunul unui magistrat, comandantul rosti :

— Domnule Brown, trebuie să mă gîndesc și la cariera mea. Eu vin aici în fiece lună. Crezi că, la vîrsta mea, aș putea primi din partea Societății de navigație comanda unui alt vas, pe o altă rută ? După o abatere ca aceea pe care mi-o propui ?...

— Îmi pare rău, nu mă gîndisem la asta, zise Jones cu o gentilețǎ care-l surprinse, cred, și pe comandant, nu numai pe mine, căci păru să se scuze cînd deschise din nou gura :

— Nu știu dacă dumneata ai vreo familie, domnule Jones, dar eu am una.

— Nu, eu n-am, recunoscu Jones. N-am absolut pe nimeni, afară de cîte o fustă, pe ici, pe colo. Ai dreptate, căpitane, sînt un pasager de care te poți lipsi. Va trebui să găsesc o altă soluție.

Rămase pe gînduri cîteva clipe, în timp ce-l priveam, apoi spuse, deodată :

— Dacă-ai închide puțin ochii, m-aș putea strecura în cala vasului ca pasager clandestin.

— În cazul ăsta aș fi nevoit să te predau poliției din Philadelphia. Ți-ar conveni, domnule Jones ? Am impresia că la Philadelphia sînt unii oameni care-ar dori să-ți pună anumite întrebări.

— Nu-i nimic grav. Datorez ceva bani, atîta tot.

— Bani luați cu împrumut chiar de dumneata ?

— Cînd stau să mă gîndesc, cred că s-ar putea să nu prea-mi convină.

Calmul lui Jones era de admirat : parc-ar fi fost el însuşi judecător şi-ar fi prezidat, asistat de doi experţi, o şedinţă a tribunalului din Chancery, consacrată unui caz foarte încurcat.

— Cîmpul meu de acţiune pare strict limitat, rezumă el situaţia.

— Atunci, ţi-aş propune din nou ambasada britanică, spuse comandantul pe tonul glacial al unuia care cunoaşte totdeauna răspunsul cel mai just şi nu admite nici un dezacord.

— Ai dreptate, probabil. Nu prea m-am înţeles bine cu consulul din Léopoldville, e adevărat. Toţi consulii ăştia provin din acelaşi grajd — fac carieră prin valiza diplomatică. Mă tem că şi cei de-aici au un dosar în legătură cu mine. E o problemă, nu-i aşa ? Ai fi realmente silit să mă dai pe mîna copoilor din Philadelphia ?

— Aş fi obligat.

— Pe scurt, asta-i situaţia, nu-i aşa ? Nu ştii vreo altă ambasadă, care să nu fie obligată să facă un raport ? mă întrebă Jones.

— Chestiunile astea ţin de uzanţele diplomatice, i-am răspuns. Nici o ambasadă n-ar putea revendica dreptul de a acorda azil unui cetăţean străin. Ar trebui să te adăpostească, atîta vreme cît ar rămîne la putere guvernul ăsta.

Pe scară răsunară paşi repezi, apoi se auzi o bătaie în uşă. Jones îşi ţinu răsuflarea. Nu era chiar atît de calm cum se silea să pară.

— Intră !

Secundul îşi făcu apariţia. Nu părea mirat să ne vadă, ca şi cum s-ar fi aşteptat la prezenţa unor străini în cabină. I se adresă comandantului în limba neerlandeză, iar comandantul îl întrebă

ceva. Secundul îi răspunse, privindu-l țintă pe Jones. Comandantul se întoarse cu fața spre noi și ne spuse, lăsînd din mînă cartea, ca și cum ar fi abandonat speranța de a-l mai regăsi pe Maigret în noaptea aceea :

— Pe pasarelă se află un ofițer de poliție însoțit de trei agenți. Vor să se urce la bord.

Jones scoase un oftat adînc și nefericit. Poate că vedea dispărînd pentru totdeauna *Vila Sahib*, terenul de golf și *Barul Insulei Pustii*.

Căpitanul îi dădu un ordin în neerlandeză secundului, care ieși din cabină, apoi ne spuse :

— Trebuie să mă îmbrac.

Și legănîndu-se cu sfială pe marginea cușetei, ca o *haus-frau* [1], se lăsă greoi pe podea.

— Îi lași să vină pe bord ! exclamă Jones. Unde ți-e mîndria ? Doar ne aflăm pe teritoriu olandez, nu-i așa ?

— Domnule Jones, fii bun și intră în closet și stai liniștit acolo, dacă vrei să ne fie mai ușor la toți.

Am deschis o ușă, în fundul cabinei, și l-am împins cu de-a sila pe Jones înăuntru.

— Sînt prins în capcană ca un șobolan, îmi spuse el, apoi se grăbi să se corecteze, cu un zîmbet speriat : Ca un iepure, adică...

L-am așezat ca pe-un copil pe scaunul closetului.

Comandantul își trase pantalonii peste cămașa de noapte, apoi își luă de pe cuier tunica și și-o puse (cămașa de noapte era acum ascunsă de gulerul tunicii).

---

[1] Gospodină, matroană (germ).

— Nu cumva ai de gînd să-i lași să percheziționeze ?! protestai eu.

Nu avu răgazul să-mi răspundă, căci înainte de a-și fi pus ciorapii și pantofii, se auzi o bătaie în ușă.

Îl cunoșteam pe ofițerul care intră. Era un ticălos la fel de mare ca oricare alt *Tonton* — un individ la fel de masiv ca doctorul Magiot și înzestrat cu un pumn redutabil : multe maxilare sparte îi atestau forța la Port-au-Prince. Avea gura plină de dinți de aur, probabil străini: și-i purta așa cum un războinic indian poartă scalpurile. Ne aruncă, mie și căpitanului, o privire obraznică, în vreme ce secundul — un tinerel plin de bube — se foia nervos în spatele lui.

— Pe *dumneata* te cunosc, îmi spuse, pe un ton insultător.

Scundul și rubicondul căpitan arăta foarte vulnerabil în picioarele goale, dar rosti cu curaj :

— Eu nu te cunosc pe dumneata.

— Ce cauți la ora asta pe bord ? mă întrebă polițistul.

Comandantul îi vorbi secundului în franceză, ca să fie înțeles de toți cei prezenți :

— Parcă-ți spusesem că trebuie să-și lase pe țărm revolverele ?

— A refuzat, domnule căpitan. M-a împins cît colo.

— A refuzat ? Te-a împins ?

Comandantul se ridică în vîrful picioarelor și aproape că ajunse la umărul negrului.

— Eu te-am poftit la bord, dar cu anumite condiții, adăugă el. Sînt singura persoană autori-

zată să poarte arme pe acest vas. Aici nu te afli pe teritoriul haitian.

Cuvintele acestea, rostite cu convingere, îl descumpăniră pe ofiţer. Sunau ca o formulă magică şi-l făceau să şovăie. Ne fixă pe rînd, apoi îşi roti privirea prin cabină.

— *Pas à Haiti ?!* [1] exclamă el şi cred că ochii lui vedeau în clipa aceea doar lucrurile neobişnuite — un certificat înrămat atestînd salvarea unei vieţi omeneşti pe mare, o fotografie înfăţişînd o femeie albă, ursuză, cu părul ondulat, de un cenuşiu metalic, un clondir pe care scria *Bols*, o poză înfăţişînd canalele din Amsterdam ferecate de gheţurile iernii...

— *Pas à Haiti ?* repetă el, buimac.

— *Vous êtes en Hollande* [2], rosti comandantul rîzînd superior şi întinse mîna : Dă-mi revolverul !

— Nu-s decît un executant al ordinelor primite, spuse bruta pe un ton jalnic. Îmi fac datoria.

— Secundul îţi va restitui revolverul cînd vei părăsi vasul.

— Dar caut un criminal.

— Nu pe vasul meu.

— A sosit aici cu vasul dumitale.

— Nu sînt răspunzător pentru asta. Hai, dă-mi revolverul !

— Trebuie să cercetez.

— Poţi cerceta cît pofteşti pe ţărm, dar nu aici. Aici, eu răspund de ordine şi de lege. Dacă

---

[1] Nu în Haiti ? (fr).
[2] Te afli în Olanda (fr.).

nu-mi dai revolverul, îmi voi chema echipajul ca să te dezarmeze şi să te zvîrle-n port.

Ofiţerul se dădu bătut. În timp ce-şi desfăcea banduliera şi-i înmîna căpitanului revolverul, privirea lui întîlni ochiul dezaprobator al nevestei căpitanului. Acesta lăsă revolverul în grija nevesti-si şi spuse :

— Acum sînt dispus să răspund la orice întrebări rezonabile. Ce doreşti să ştii ?

— Vrem să ştim dacă aveţi un criminal la bord. Îl cunoaşteţi — un om cu numele de Jones.

— Poftim o listă de pasageri. Dacă poţi citi.

— Numele lui nu-i pe lista asta.

— Sînt de zece ani comandant de vase pe ruta asta. Aplic întocmai litera legii. Nu aş lua niciodată pe vas un pasager care n-ar figura pe această listă. Şi nici vreun pasager care să nu aibă viză de ieşire. Omul pe care-l cauţi are viză de ieşire ?

— Nu.

— Atunci îţi promit, domnule locotenent, că nu va fi niciodată pasager pe acest vas.

Auzindu-şi rostit gradul, ofiţerul păru să se moaie puţin.

— Poate că s-a ascuns, fără ştirea dumitale, spuse.

— Mîine dimineaţă, înainte de a ridica ancora, îmi voi pune oamenii să cerceteze, iar dacă-l vor găsi pe fugar, îl voi debarca.

Poliţistul şovăi.

— Dacă nu-i aici, înseamnă că s-a dus la ambasada britanică.

— Ar fi un refugiu mai firesc decît Compania regală olandeză de navigaţie, rosti coman-

dantul şi, înmînîndu-i secundului revolverul, îi spuse :

— I-l vei da înapoi cînd va coborî pasarela.

Apoi se răsuci pe călcîie, lăsînd mîna tuciurie a poliţistului să plutească în aer ca un peşte într-un acvariu.

Am aşteptat în tăcere pînă s-a întors secundul, care i-a comunicat comandantului că ofiţerul de poliţie plecase cu oamenii lui. Abia atunci l-am scos pe Jones din closet.

— Ai fost grozav, căpitane ! exclamă el, plin de recunoştinţă.

Comandantul îl privi cu dispreţ şi cu scîrbă.

— Nu i-am spus decît adevărul. Dacă te-aş fi găsit clandestin pe vas, te-aş fi debarcat. Sînt bucuros că n-a trebuit să mint. Mi-ar fi venit greu să mi-o iert sau să ţi-o iert. Te rog să-mi părăseşti vasul de îndată ce vei putea, fără a-ţi primejdui viaţa.

Şi scoţîndu-şi tunica, îşi trase peste pantaloni cămaşa de noapte, ca să se poată dezbrăca decent. Iar eu am ieşit cu Jones.

Ajuns afară, m-am aplecat peste balustradă şi m-am uitat la poliţistul de la marginea pasarelei. Era cel din ajun. Cît despre locotenent şi oamenii săi dispăruseră fără urmă.

— E prea tîrziu ca să mergem la ambasada britanică, i-am spus lui Jones. Acum o fi straşnic păzită.

— Şi-atunci, ce facem ?

— Dumnezeu ştie ! În orice caz, trebuie să părăsim vasul. Dacă ne mai găseşte aici mîine dimineaţă, comandantul se va ţine de cuvînt.

Artelnicul, trezindu-se destul de vesel din somn (l-am găsit întins pe spate, cu un surîs lubric pe buze), ne scoase din încurcătură :

— Domnului Brown n-o să-i fie de loc greu să plece, căci polițistul îl cunoaște. Dar pentru domnul Jones există o singură soluție — să se deghizeze în femeie.

— Dar de unde facem rost de haine ? îl întrebai.

— Există un cufăr plin cu costume de teatru pentru seratele de pe bord. Avem un costum de senorită spaniolă și un costum de țărancă din Vollendam.

— Bine, dar mustața mea ? întrebă Jones, pe un ton jalnic.

— Trebuie s-o dai jos.

Nici costumul de senorită, care era conceput pentru o dansatoare *flamenco*, nici complicata coafură a țărăncii olandeze nu puteau trece neobservate. Ne-am străduit din răsputeri să facem o combinație cît mai discretă, sacrificînd boneta și saboții de lemn din Vollendam, precum și mantila spanioloaicei și numeroasele fuste din ambele costume. Între timp, Jones se bărbieri, cu o mutră posacă și cu mari chinuri (nu era apă caldă). În mod ciudat, arăta mai puțin suspect fără mustață : era ca și cum ar fi purtat, pînă atunci, o uniformă nepotrivită. Acum eram aproape dispus să cred în cariera lui militară. Lucru și mai ciudat, Jones intră cu dibăcie și entuziasm în pielea personajului, îndată după sacrificarea mustății.

— N-ai vreun ruj de buze ? îl întrebă pe artelnic, dar cum acesta n-avea, Jones trebui să

înlocuiască fardul cu un tub de pudră de bărbierit *Remington*, pudră care-i dădu o paloare lividă, în contrast cu fusta neagră din Vollendam și cu strălucitoarea bluză spaniolă.

— Va trebui să mă săruți cînd ajungi la capătul pasarelei, îi spuse el artelnicului. În felul ăsta, n-o să mi se vadă fața.

— Ce-ar fi să-l săruți pe domnul Brown? îi propuse artelnicul.

— El mă conduce acasă. Ar părea nefiresc. Trebuie să se creadă că am petrecut o noapte strașnică împreună, toți trei.

— Ce fel de noapte?

— O noapte de orgie, zise Jones.

— Îți poți mînui rochia? l-am întrebat.

— Sigur că da, bătrîne. Nu-i prima oară, adăugă el cu un aer misterios. Bineînțeles, în împrejurări cu totul diferite...

Și coborî pasarela, ținîndu-mă de braț. Rochia era atît de lungă, încît trebui să-i ridice poalele cu-o mînă, întocmai cum ar fi făcut o doamnă din era victoriană, traversînd o stradă noroioasă. Marinarul de cart ne privi cu gura căscată: nu știuse că la bord se afla o femeie — și încă ce femeie! Trecînd prin fața lui, Jones îi aruncă o ocheadă iscoditoare și provocătoare. Am băgat de seamă ce frumoși și semeți păreau ochii lui negri sub șalul acela: mustața îi pusese în umbră. La capătul pasarelei, Jones îl îmbrățișă pe artelnic, mînjindu-i amîndoi obrajii cu pudră de ras. Agentul de poliție ne privi cu o curiozitate adormită — era limpede că Jones nu era prima femeie care părăsea în zori vasul, și că nu putea exercita o atracție de-

osebită asupra unui bărbat deprins cu pensionarele Maicii Caterina.

Am pornit încet braţ la braţ, spre locul unde-mi lăsasem maşina.

— Îţi ridici prea sus rochia, l-am avertizat.

— N-am fost niciodată o femeie prea castă, bătrîne.

— Vreau să spun că agentul ar putea să-ţi vadă pantofii.

— Nu pe întuneric.

N-aş fi crezut că evadarea noastră va fi o treabă atît de uşoară. N-am auzit paşi în urma noastră, maşina era la locul ei, nesupravegheată de nimeni, Columb şi liniştea domneau asupra nopţii. M-am aşezat la volan şi-am reflectat, în vreme ce Jones îşi aranja fustele.

— Am jucat o dată rolul Boadiceei [1], îmi spuse el. Într-un skeci. Ca să-i distrez pe băieţi. Printre spectatori era şi un membru al familiei regale.

— Familia regală ?

— Lordul Mountbatten. Era în vremurile bune. Fii bun şi ridică-ţi piciorul stîng. Mi-ai prins rochia.

— Unde mergem ?

— N-am nici o idee. Tipul pentru care mi-am făcut o scrisoare de recomandare stă ascuns în ambasada venezueliană.

— E cea mai supravegheată dintre ambasade. Jumătate din statul lor major e acolo.

---

[1] Regina unei seminţii britanice din răsăritul Angliei, care a condus răscoala împotriva legiunilor romane. Personajul a fost imortalizat de Tennyson într-un poem epic.

— M-aş mulţumi cu ceva mai modest.

— Poate că nu te vor lăsa să intri. Nu prea eşti un refugiat politic...

— Faptul că l-am dus de nas pe Papa Doc nu contează ca un act de rezistenţă ?

— S-ar putea să nu fii binevenit ca musafir permanent. Te-ai gîndit la asta ?

— N-au să îndrăznească, totuşi, să mă dea afară, o dată intrat înăuntru.

— Ba, cred că unii dintre ei ar fi în stare chiar şi de asta.

Am pornit motorul şi-am luat-o încet înapoi spre oraş. Nu voiam să dau impresia că fugim. La fiece cotitură mă aşteptam să văd farurile vreunei alte maşini, dar Port-au-Prince era pustiu ca un cimitir.

— Unde mă duci ?

— În singurul loc care-mi vine-n minte. Ambasadorul e plecat.

Am răsuflat uşurat cînd am început să urcăm panta colinei. Dincolo de cotitura asta care-mi era atît de familiară, nu mai era nici o barieră. La poarta ambasadei un agent aruncă o privire în maşină. Îmi cunoştea faţa. Cît despre Jones, trecea uşor drept femeie, pe întuneric. Era limpede că nu fusese dată alarma : Jones era doar un delicvent, nu şi un patriot. Probabil că se mulţumiseră să alerteze barierele şi să pună cîţiva *Tontons Macoute* în jurul ambasadei britanice. Ţinînd sub supraveghere *Medeea* şi, desigur, propriul meu hotel, îşi închipuiau că-l au în mînă pe Jones.

I-am spus lui Jones să rămînă în maşină şi m-am dus să sun. Cineva era treaz, căci am zărit

o lumină la una din ferestrele de la parter. A trebuit totuşi să sun de două ori, şi am aşteptat cu oarecare nerăbdare în vreme ce nişte paşi grei, venind de undeva din interiorul casei, se apropiau fără grabă. Un cîine scheună şi lătră — ceea ce mă surprinse, căci nu văzusem niciodată un cîine în casă. Pe urmă, un glas — probabil al paznicului de noapte — întrebă cine era acolo.

— O caut pe señora Pineda. Spune-i că-i domnul Brown. E ceva urgent.

O cheie se răsuci în broască, zăvorul fu tras, lanţul fu scos, şi uşa se deschise, dar nu era paznicul de noapte : însuşi ambasadorul stătea în prag, clipind din ochii lui miopi. Era în cămaşă, fără cravată la gît : nu-l văzusem niciodată altfel decît într-o ţinută impecabilă. Lîngă el, la pîndă, stătea un căţeluş oribil, cu blana sură, de forma unui miriapod.

— Doreşti s-o vezi pe soţia mea ? Doarme.

Văzîndu-i ochii obosiţi şi injectaţi, m-am gîndit : ştie, ştie tot.

— Vrei s-o trezesc ? mă întrebă. E chiar atît de urgent ? E în camera fiului meu. Dorm amîndoi.

— Nu ştiam că v-aţi întors, i-am răspuns, un răspuns jalnic şi ambiguu.

— Am venit cu avionul din cursa de noapte. (Îşi puse mîna acolo unde ar fi trebuit să fie cravata.) Mă aşteptau o mulţime de treburi... atîtea hîrtii de citit... ştii cum e.

Avea aerul că se scuză, întinzîndu-mi cu umilinţă un paşaport pe care scria : *Naţionalitatea* — om, *Semne particulare* — încornorat.

I-am spus cam rușinat :

— Nu, n-o treziți, vă rog. De fapt, pe dumneavoastră voiam să vă văd.

— Pe mine ?

O clipă, am crezut că, lăsîndu-se cuprins de panică, o să bată în retragere și-o să închidă ușa. Își închipuia, poate, că mă pregăteam să-i dezvălui ceea ce se temea să audă.

— Nu poți aștepta pînă mîine dimineață ? mă imploră el. E așa de tîrziu ! Și am atîtea de făcut !

Se pipăi, căutînd o cutie cu trabuce, care nu era acolo. Mi s-a părut că avea vaga intenție de a-mi strecura în palmă cîteva trabuce, așa cum un altul ar fi strecurat bani — ca să mă înduplece să plec. Dar cum nu le găsi, îmi spuse, capitulînd lamentabil :

— Atunci, intră, dacă e neapărat necesar.

— Cîinele nu mă simpatizează.

— Don Juan ?

Și-i dădu un ordin scurt nefericitei creaturi, care începu să-i lingă pantofii.

— Am pe cineva cu mine, i-am spus, arătînd spre Jones.

Ambasadorul înregistră cu o incredulitate deznădăjduită apariția lui Jones. Încă se mai aștepta, cred, la o mărturisire completă din parte-mi, urmată, poate, de cererea de a pune capăt căsniciei lui ; și se întreba, desigur, ce rol putea să joace *ea* în această poveste : rolul de simplă martoră, de guvernantă pentru Angel, un surogat de soție ? Într-un coșmar, oricît de crud sau grotesc, totul e cu putință, iar pentru ambasador acesta era desigur un coșmar. Din mașină ieșiră

mai întîi nişte pantofi cu tălpi groase de cauciuc, şi nişte ciorapi cu dungi negre şi roşii, ca o cravată de şcolar pusă nu la gît, ci la glezne ; apoi, rochia aceea violetă, cu nenumărate falduri, iar la urmă capul şi umerii înfăşuraţi într-un şal, faţa pudrată şi ochii negri, provocători. Jones se scutură ca o vrabie după ce se scaldă-n praf, şi veni repede spre noi.

— Acesta e domnul Jones, i-am spus ambasadorului.

— Maiorul Jones, mă corectă el. Mă bucur că vă întîlnesc, excelenţă.

— Doreşte să-i acordaţi azil. E urmărit de *Tontons Macoute*. Nu-i nici o speranţă să poată pătrunde în ambasada britanică. E prea bine păzită. M-am gîndit că, poate... deşi nu-i sud-american... E în mare pericol.

O expresie de adîncă uşurare se aşternu pe faţa ambasadorului în timp ce vorbeam. Aceasta era o chestiune politică, de care se putea ocupa. O chestiune curentă, de fiecare zi.

— Intră, domnule maior Jones. Eşti cît se poate de binevenit. Casa mea îţi stă la dispoziţie. O voi trezi de îndată pe soţia mea. Va pregăti una din odăile mele.

De bucurie, îşi azvîrlea pronumele posesive ca pe nişte confeti. Apoi încuie uşa, puse zăvorul şi lanţul, şi-i oferi, distrat, braţul lui Jones pentru a-l conduce în casă.

Jones îl apucă de braţ şi traversă cu semeţie vestibulul, ca o matroană din epoca victoriană. Alături de el, oribilul cîine cenuşiu mătura podeaua cu blana lui încîlcită şi-i mirosea poalele rochiei.

— Luis !

Marta ne privea de sus, de pe palier, somnoroasă şi uluită. Ambasadorul îi spuse :

— Scumpa mea, dă-mi voie să-ţi prezint pe... domnul Jones. Primul nostru refugiat.

— Domnul Jones ?!

– Maiorul Jones ! îi corectă Jones pe amîndoi, scoţîndu-şi de pe cap eşarfa ca pe-o pălărie.

Marta se aplecă peste balustradă şi izbucni în rîs — rîse pînă-i dădură lacrimile. Îi vedeam prin cămaşa de noapte sînii şi chiar perişorii de pe pubis, şi cred că şi Jones îi vedea.

— Natural, maior în armata femeilor ! adăugă el zîmbindu-i.

Şi mi-am amintit de fata numită Tin-Tin de la Măicuţa Caterina, care, la întrebarea „de ce-l plăcea pe Jones ?" îmi răspunsese : „Mă face să rîd".

2

Nu mai rămăsese prea mult din noapte ca să pot dormi. Cînd m-am întors la *Trianon,* acelaşi ofiţer de poliţie care se urcase la bordul *Medeei* m-a oprit la intrarea în alee şi m-a întrebat de unde vin.

— Ştii la fel de bine ca şi mine, i-am răspuns, iar el mi-a percheziţionat cu migală maşina, ca să se răzbune — era un om stupid.

Am scotocit în bar, după o băutură, dar bateriile de gheaţă erau goale, iar pe etajere nu rămăsese decît o sticlă de *Seven-Up.* Adăugînd

mult rom, m-am aşezat pe verandă în aşteptarea răsăritului — ţînţarii încetaseră de mult să mă mai sîcîie, căci aveam carnea bătrînă şi coruptă. În spatele meu, hotelul îmi părea mai pustiu decît oricînd ; Joseph, cu şchiopătatul lui, îmi lipsea cum mi-ar fi lipsit o rană cu care m-aş fi obişnuit, căci, poate fără să-mi dau seama, mă cam călca pe nervi cu drumurile lui chinuite între bar şi verandă sau pe scări. Oricum, pasul lui era un pas pe care-l puteam recunoaşte uşor, şi mă întrebam în ce munţi pustii o fi răsunat acum — sau poate că Joseph murise deja printre protuberanţele stîncoase ale spinării haitiene. Pasul acesta mi se părea singurul zgomot cu care avusesem răgazul să mă obişnuiesc. Şi m-a apucat o milă de mine însumi, dulceagă ca biscuiţii *Bourbon* ai lui Angel. M-am întrebat dacă aş putea deosebi paşii Martei de paşii vreunei alte femei. Mă îndoiam. Nici măcar pe-ai maică-mi nu învăţasem să-i recunosc înainte ca ea să mă fi părăsit, lăsîndu-mă în grija părinţilor iezuiţi. Dar tatăl meu ? Nu-mi lăsase nici măcar o amintire din copilărie. Probabil că murise între timp, deşi nu eram sigur — trăim într-un secol în care bătrînii îşi prelungesc mult existenţa. Nu simţeam însă nici o curiozitate sinceră ; şi nici nu aveam vreo dorinţă de a-l căuta sau de a-i găsi piatra de mormînt, pe care era gravat, poate, numele de Brown — deşi nici asta nu era sigur.

Dar lipsa mea de curiozitate era un gol, acolo unde s-ar fi cuvenit să nu fie nici un gol. Nu umplusem acest gol cu ceva, aşa cum un dentist pune o plombă provizorie. Nici un preot nu jucase pentru mine rolul de tată, şi nici un colţ

de pe-acest pămînt nu luase locul căminului pierdut. Eram un cetăţean al Monaco-ului, atîta tot.

Palmierii începuseră să se desprindă din bezna anonimă : îmi aminteau de palmierii plantaţi în faţa cazinoului pe litoralul acela albastru şi artificial, unde pînă şi nisipul era de import. O briză uşoară agita frunzele lungi şi dinţate aidoma claviaturii unui pian ; clapele se lăsau cîte două sau trei deodată, parcă sub degetele unui pianist nevăzut. Ce căutam eu aici ? Mă aflam aici din pricina unei cărţi poştale ilustrate, primite de la mama mea, care ar fi putut lesne să se piardă — şansele de-a se pierde fuseseră mai mari decît la orice cazinou din lume. Există oameni care aparţin organic, prin naştere, unei ţări, şi care se simt legaţi de ea chiar cînd o părăsesc. Există alţii care aparţin unei provincii, unui district, unui sat ; eu, însă, nu mă simţeam legat cîtuşi de puţin de cei peste o sută de kilometri pătraţi din jurul grădinilor şi bulevardelor din Monte Carlo — un oraş de oameni în tranzit. Mă simţeam mai legat de această nenorocită ţară a teroarei, pe care mi-o alesese hazardul.

Primele culori — un verde întunecat, apoi un roşu intens — atinseră grădina. Tranzitul era însăşi condiţia mea : rădăcinile mele nu se puteau împlînta nicăieri îndeajuns de adînc pentru a-mi asigura un cămin sau o dragoste durabilă.

Capitolul II

1

La hotel nu mai era nici un client ; după plecarea soţilor Smith, bucătarul, care-mi făcuse celebru hotelul cu „sufleurile“ lui, abandonase orice speranţă şi se mutase la ambasada venezueliană, unde, cel puţin, erau cîţiva refugiaţi care trebuiau hrăniţi. Cît despre mine, îmi fierbeam cîte un ou, deschideam cîte o conservă sau împărţeam mîncarea haitiană cu grădinarul sau cu ultima mea slujnică ; iar uneori luam masa cu soţii Pineda — nu prea des, căci prezenţa lui Jones mă enerva. Angel frecventa acum o şcoală organizată de soţia ambasadorului Spaniei, încît după-amiezile Marta urca pînă la *Trianon*, şi-şi lăsa maşina în garajul meu. Nu se mai temea să fie descoperită, sau poate că un soţ complezent ne acordase în sfîrşit o libertate limitată. În dormitorul meu, ne petreceam vremea făcînd dragoste sau conversaţie, cînd nu ne ciorovăiam — ceea ce ni se întîmpla destul de des. Eram în stare să ne certăm chiar pe chestia cîinelui ambasadorului.

— Mă trec fiori cînd îl văd, i-am spus într-o zi. E ca un şobolan învelit cu un şal de lînă,

sau ca un miriapod. Ce l-o fi făcut să-l cumpere ?

— Presupun că voia să aibă pe cineva alături.

— Te are pe tine.

— Doar știi cît de puțin are parte de mine.

— Trebuie oare să-l plîng și pe el ?

— Nu ne-ar strica nici mie nici ție să simțim milă pentru cineva.

Mai perspicace decît mine, Marta zărea de departe norul unei certe, chiar cînd acesta părea mărunt ca o mînă de om, și de obicei lua măsurile cele mai potrivite pentru a-l alunga, căci o dată cu îmbrățișările se isprăvea și cearta — cel puțin cu acel prilej. Într-o zi mi-a vorbit de maică-mea și de prietenia lor.

— E ciudat, nu-i așa ? Tatăl meu a fost criminal de război, iar ea a fost o eroină a mișcării de rezistență.

— Chiar crezi că a fost ?

— Da.

— Am găsit o medalie într-o pușculiță, dar mi-am spus c-ar putea să fie o amintire de la vreun amant. În pușculiță mai era și un medalion sfințit, dar asta nu-nseamnă nimic — maică-mea nu era cîtuși de puțin o femeie pioasă. Cînd m-a lăsat la iezuiți, a făcut-o doar din comoditate. Iezuiții își puteau permite luxul unei educații gratuite.

— Ai fost la iezuiți ?

— Da.

— Acum îmi amintesc. La-nceput crezusem că nu ești... nimic.

— Într-adevăr, nu sînt nimic.

— În orice caz, eşti un nimic protestant, nu unul catolic. Şi eu sînt un nimic protestant.

Mi s-a năzărit că văd zburînd în văzduh nişte baloane colorate — o altă culoare pentru fiecare credinţă, sau chiar pentru fiecare necredinţă. Un balon existenţialist, un balon logico-pozitivist...

— Mi se păruse chiar că ai putea fi un nimic comunist.

Era nostim, era amuzant atîta timp cît, atingîndu-le cu gesturi dibace, ţineai baloanele în aer ; abia cînd cădea cîte unul la pămînt, aveai senzaţia unei răni, a unei răni impersonale, ca un cîine mort întins pe-o şosea.

— Doctorul Magiot e comunist, spuse Marta.

— Bănuiesc. Îl invidiez. Are norocul că crede-n ceva. Eu am lăsat toate aceste absoluturi în capela colegiului iezuit. Ştii că la un moment dat au crezut chiar că am o vocaţie ?

— Poate că eşti un *prêtre manqué* [1].

— Eu ? Îţi baţi joc de mine !

Făceam dragoste bătîndu-mi joc de mine însumi. Mă aruncam în plăcere aşa cum un sinucigaş se-aruncă pe fereastră.

Ce ne-a făcut să vorbim din nou despre Jones după această scurtă şi aprigă încleştare ? Confund în memoria mea multe după-amiezi, multe încleştări, multe discuţii, multe certuri — fiecare din ele însemnînd o ridicare de cortină pentru cearta finală. Într-o după-amiază, de pildă, Marta a plecat devreme şi, la întrebarea mea —

---

[1] Preot ratat (fr.).

de ce se grăbeşte? (căci Angel nu se întorcea aşa repede de la şcoală) — mi-a răspuns : I-am făgăduit lui Jones că o să-nvăţ jocul de *gin-rummy*. Trecuseră doar zece zile de cînd îl depusesem pe Jones sub acoperişul ei, iar acum, auzindu-i răspunsul, am simţit împunsătura prevestitoare a geloziei, aşa cum simţi primul fior ce vesteşte febra.

— Trebuie să fie un joc pasionant. Îţi place mai mult decît dragostea ?

— Scumpul meu, am făcut dragoste pe săturate. N-aş vrea să-l dezamăgesc. E un musafir simpatic. Angel ţine la el. Se joacă adesea împreună.

Mult mai tîrziu, într-o altă după-amiază, cearta a început altfel. Marta m-a întrebat pe neaşteptate ce înseamnă cuvîntul *Midge* — era prima frază pe care-o rostea după ce ne-am dezlipit unul de celălalt.

— E un soi de ţînţar minuscul. De ce întrebi ?

— Jones îi spune totdeauna aşa cîinelui, care răspunde. De fapt îl cheamă Don Juan, dar cîinele nu vrea să răspundă la numele ăsta.

— Presupun c-o să-mi spui că şi cîinele-l iubeşte pe Jones.

— Da, chiar aşa şi este, îl iubeşte mai mult decît pe Luis. Luis îl hrăneşte — nu-l lasă nici măcar pe Angel să-i dea de mîncare — şi totuşi e destul ca Jones să-i spună *Midge*...

— Dar ţie cum îţi spune ?

— Ce vrei să spui ?

— Că răspunzi la chemarea lui. Pleci de lîngă mine mai devreme, ca să joci *gin-rummy*.

— Asta s-a-ntîmplat acum trei săptămîni. De-atunci, n-am mai jucat.

— Ne petrecem jumătate din timpul nostru discutînd despre escrocul ăla afurisit !

— Tu l-ai adus în casa mea pe escrocul ăla afurisit.

— Nu bănuiam c-o să devină un prieten intim al familiei.

— Ne face să rîdem, atîta tot, dragul meu ! (Nici n-ar fi putut să aleagă o explicaţie mai enervantă pentru mine). Aici, nu prea avem multe ocazii de-a rîde.

— Aici ?

— Îmi răstălmăceşti toate cuvintele. Nu voiam să spun „aici, în pat", ci „aici, în Port-au-Prince".

— Două limbi diferite provoacă neînţelegeri. Ar fi trebuit să iau lecţii de germană. Jones ştie nemţeşte ?

— Nici măcar Luis nu ştie. Dragul meu, cînd mă doreşti, sînt pentru tine o femeie, dar cînd te supăr cu ceva devin o nemţoaică. Ce păcat că Monaco n-a avut niciodată putere !

— Ba, a avut. Dar flota Prinţului a fost înfrîntă de englezi în Canalul Mînecii. Ca şi *Luftwaffe.*

— Aveam zece ani cînd tu te băteai cu *Luftwaffe.*

— Nu m-am bătut de loc. Am stat tot timpul într-un birou, traducînd în franceză propagandă împotriva Vichy-ului.

— Jones a făcut războiul într-un fel mai interesant.

— Zău ?

Ce-o făcea să-i pomenească atît de des numele ? Candoarea ? Sau nevoia de a-l avea mereu pe limbă ?

— A luptat în Birmania, contra japonezilor.

— El ţi-a spus asta ?

— E foarte interesant cînd povesteşte despre luptele de *guerilla*.

— *Aici* ar fi fost nevoie de el în mişcarea de rezistenţă. Dar el a preferat rezistenţei guvernul.

— Acum, însă, a înţeles cîte parale face guvernul.

— Sau poate că guvernul a înţeles cîte parale face Jones. Ţi-a povestit istoria cu plutonul pierdut ?

— Da.

— Ţi-a vorbit despre talentul lui de a adulmeca apa ?

— Da.

— Mă mir că n-a ieşit din război cel puţin cu gradul de general de brigadă.

— Ce-i cu tine, iubitule ?

— Othello a vrăjit-o pe Desdemona cu isprăvile lui războinice. E o tactică veche. Ar fi trebuit să-ţi povestesc şi eu cum am fost hărţuit de POPORUL [1]. Ţi-aş fi cucerit simpatia.

— Care popor ?

— Nu contează.

---

[1] *The People*, ziar laburist englez.

— Într-o ambasadă e mare lucru cînd se schimbă subiectele de discuţie. Primul secretar e expert în broaştele ţestoase. A fost interesant cîtva timp, ca subiect de istorie naturală, dar ne-am cam plictisit pîn-la urmă. Al doilea secretar e un admirator al lui Cervantes, deşi *Don Quijote* nu-i place : pretinde că autorul l-ar fi scris pentru a-şi cîştiga o glorie ieftină.

— Presupun că şi războiul din Birmania va deveni cu timpul un subiect răsuflat.

— Deocamdată, Jones încă nu se repetă, ca ceilalţi.

— Ţi-a povestit istoria valizei cu cocktail-uri?

— Da, bineînţeles. Dragul meu, îl subestimezi. E un om foarte generos. *Shaker*-ul nostru curge, după cum ştii : ei bine, Jones i l-a dăruit lui Luis pe-al său, în ciuda tuturor amintirilor legate de el. E un *shaker* excelent, cumpărat la *Asprey*, din Londra. Jones spunea că-i singurul obiect pe care ni-l poate oferi, ca mulţumire pentru ospitalitatea noastră. I-am răspuns că-l vom lua doar cu împrumut, dar ştii ce-a făcut ? I-a dat ceva bani unuia din servitorii noştri şi l-a trimis la Hamit cu *shaker*-ul ca să-l graveze. Aşa că nu i-l mai putem da înapoi. O inscripţie atît de bizară ! „Pentru Luis şi Marta, din partea recunoscătorului lor oaspete, Jones." Chiar aşa. Fără pronume, fără iniţiale. Ca un actor francez.

— Dar cu pronumele *tău*.

— Şi-al lui Luis... Iubitule, e timpul să plec.

— Am vorbit cam mult despre Jones, nu găseşti ?

— Prevăd c-o să mai vorbim şi de-aci înainte. Papa Doc nu vrea să-i dea un bilet de liberă trecere. Nici măcar pînă la ambasada engleză. Autorităţile emit cîte o notă de protest în fiece săptămînă. Pretind că Jones ar fi un criminal de rînd, ceea ce e, fireşte, absurd. Fusese dispus să colaboreze cu ei, dar tînărul Philipot i-a deschis ochii.

— Aşa pretinde ?

— A încercat să saboteze un transport de arme pentru *Tontons Macoute.*

— Ingenioasă poveste !

— Acţiunea asta îl transformă efectiv într-un refugiat politic.

— Trăieşte din expediente, ăsta-i adevărul.

— Nu facem cu toţii la fel, mai mult sau mai puţin ?

— Cum te grăbeşti să-i sari în apărare !

Am avut, brusc, o viziune grotescă : amîndoi într-un pat, Marta goală ca acum, iar Jones încă îmbrăcat în straiele alea femeieşti, cu faţa galbenă de pudra de ras, ridicîndu-şi deasupra coapselor enorma rochie de catifea neagră.

— Ce-i cu tine, iubitule ?

— Totul e atît de stupid ! Cînd mă gîndesc că eu ţi l-am adus în casă pe escrocul ăsta ! Şi-acum, s-a instalat poate pentru toată viaţa. Sau pînă-n momentul cînd cineva va putea să se strecoare îndeajuns de aproape de Papa Doc, pentru a-l doborî c-un glonte de argint. Cît a stat Mindszenty ascuns în ambasada americană din Budapesta ? Doisprezece ani ? Jones te vede de dimineaţă pînă seara...

— Nu aşa cum mă vezi tu.

— A, Jones are nevoie periodic de-o femeie, ştiu precis asta. L-am văzut la treabă. Cît despre mine, nu te pot vedea decît la vreun dineu, sau la vreun *cocktail-party* de categoria a doua.

— Acum nu eşti la nici un dineu.

— Jones a escaladat zidul. A pătruns chiar în grădină.

— Romancier trebuia să te faci : am fi devenit cu toţii personajele tale. Nu ţi-am fi putut spune că nu sîntem de loc aşa cum ne vezi tu, nu ţi-am fi putut replica nimic. Dragul meu, nu-ţi dai seama că ne inventezi ?

— Sînt bucuros, cel puţin, c-am inventat patul ăsta.

— Nu putem nici măcar să-ţi vorbim. Nici nu ne-asculţi dacă vorbele noastre nu se potrivesc cu caracterul nostru... cu caracterul pe care ni l-ai acordat tu.

— Ce caracter ? Eşti femeia pe care-o iubesc. Atîta tot.

— A, da, sînt clasată. Femeia pe care-o iubeşti.

Marta se dădu jos din pat şi începu să se îmbrace, foarte repede. Mîrîi o înjurătură cînd nu izbuti să-şi prindă o bretea, îşi trase rochia peste cap, dar se încurcă şi trebui s-o ia de la început ; avea gesturile unui om care fuge dintr-o casă în flăcări. Pe deasupra, al doilea ciorap îi dispăruse.

— O să te scap în curînd de musafir, i-am spus. Într-un fel sau altul.

— Mi-e egal, cîtă vreme e-n siguranţă.

— Angel o să-i ducă dorul, totuşi.
— Da.
— Şi „Midge".
— Da.
— Şi Luis.
— Îl amuză pe Luis.
— Dar pe tine ?
Îşi vîrî picioarele în pantofi şi nu-mi răspunse.
— Va fi din nou pace între noi, după plecarea lui. Nu va mai trebui să te-mparţi între mine şi el.
Mă privi o clipă ca şi cum ar fi fost şocată de vorbele mele. Apoi se apropie de pat şi-mi apucă mîna, de parc-aş fi fost un copil care nu ştie ce spune, dar care trebuie totuşi avertizat, ca să nu le repete.
— Fii atent, iubitule. Nu-ţi dai seama ? Pentru tine nu există nimic, în afara propriei tale imaginaţii. Nici eu, nici Jones. Sîntem doar ceea ce ai decis tu să faci din noi. Eşti un berkeleyan [1]. Dumnezeule, şi încă ce fel de berkeleyan ! L-ai transformat pe bietul Jones într-un seducător, iar pe mine într-o amantă desfrăbălată. Nu eşti în stare să crezi nici măcar în medalia maică-ti, nu-i aşa ? Ai conceput pentru ea un alt rol. Dragul meu, încearcă să crezi că noi existăm chiar cînd nu eşti tu de faţă. Sîntem independenţi de tine. Nici unul dintre noi nu e aşa cum ţi-l imaginezi tu. Poate că faptul ăsta

[1] Adept al teoriilor filozofului englez idealist George Berkeley (1685—1753).

n-ar avea prea mare importanță dacă gîndurile tale n-ar fi atît de negre, mereu atît de negre !

Am încercat s-o sărut ca s-o îmbunez, dar Marta a ieșit repede și, ajungînd în prag, mi-a spus, cu fața spre coridorul pustiu :

— Trăiești într-o lume întunecată, ca și numele tău. Îmi pare rău pentru tine. Așa cum îmi pare rău pentru tata.

Am rămas mult în pat, întrebîndu-mă ce legătură putea fi între mine și un criminal de război răspunzător de atîtea morți anonime.

2

Farurile măturară spațiul dintre palmieri și se opriră ca un fluture galben pe fața mea. După ce s-au stins, n-am mai putut vedea nimic — decît o matahală neagră, ce se apropia de verandă. Mîncasem o bătaie, și nu mai voiam încă una. Am strigat „Joseph !" dar firește că Joseph nu era acolo. Adormisem peste paharul de rom, și uitasem.

— S-a întors Joseph ?

Am răsuflat ușurat auzind vocea doctorului Magiot. Urca încet, cu inexplicabila-i demnitate, treptele sparte ale verandei, ca și cum ar fi fost treptele de marmoră ale Senatului, iar el însuși ar fi fost un senator de la periferia imperiului, distins cu cetățenia romană.

— Am strigat în somn, fără să mă gîndesc. Pot să-ți ofer ceva, doctore ? Acum, am ajuns

propriul meu bucătar, dar îţi pot face lesne o omletă.

— Nu, nu mi-e foame. Pot să-mi pun maşina în garajul dumitale, pentru orice eventualitate ?

— Nu vine nimeni aici, noaptea.

— Nu se ştie niciodată. Paza bună...

Cînd s-a întors, i-am oferit din nou ceva de mîncare, dar n-a vrut s-accepte nimic.

— Voiam doar să stau de vorbă cu cineva. (Îşi luă un scaun cu spătar de lemn şi se aşeză.) Veneam adeseori pe-aici ca s-o văd pe mama dumitale — în vremurile bune. Acum, mi-e tare urît să stau singur, după ce apune soarele.

Începuse să fulgere, semn că potopul nocturn avea să se dezlănţuie curînd. Mi-am tras scaunul ceva mai departe, sub acoperişul verandei.

— Nu te vezi niciodată cu colegii dumitale ? l-am întrebat.

— Care colegi ? A, mai sînt vreo cîţiva bătrîni care-au rămas, ca şi mine, înapoia uşilor lor încuiate. În ultimii zece ani, trei sferturi din absolvenţii facultăţii de medicină au preferat să plece în altă parte, de îndată ce şi-au putut face rost de-o viză de ieşire. Aici, îţi poţi cumpăra doar o viză de ieşire — nu şi o clientelă. Dacă vrei să consulţi un medic haitian, du-te mai bine în Ghana.

Doctorul tăcu. Nu de conversaţie, ci de societate avea el nevoie. Începu ploaia, o auzeai cum ţîrîie în piscină, care fusese iarăşi golită. Noaptea era atît de întunecată, încît nu-i puteam vedea faţa doctorului Magiot, ci doar vîrfurile degetelor, întinse pe braţele scaunului : parc-ar fi fost sculptate în lemn. Deodată îmi spuse :

— Noaptea trecută am avut un vis ciudat. Se făcea că sună telefonul — închipuie-ţi ! telefonul... De cîţi ani nu l-am mai auzit sunînd ? Eram chemat la spitalul central pentru un caz urgent. Cînd am sosit, am constatat cu satisfacţie că sala era curată, iar surorile erau tinere şi imaculate (în realitate, şi ele au plecat, toate, în Africa). Colegul meu mi-a ieşit în întîmpinare — era un tînăr în care-mi puneam mari speranţe (acum mi le împlineşte la Brazzaville). El mi-a spus că la o întrunire candidatul opoziţiei (cît de demodate sună astăzi pînă şi cuvintele astea !) a fost atacat de nişte derbedei. Era un caz grav, ochiul stîng al victimei era în primejdie. Am început să i-l examinez, dar am văzut că nu ochiul, ci obrazul i-era rănit — fusese tăiat pîn-la os. Colegul meu s-a întors şi mi-a spus : „La telefon e şeful poliţiei. Agresorii au fost arestaţi. Preşedintele aşteaptă cu nerăbdare rezultatul examenului dumitale. Soţia Preşedintelui îţi trimite aceste flori..." Doctorul Magiot începu să rîdă încet pe întuneric. Chiar în vremurile cele mai bune, continuă el, chiar sub domnia Preşedintelui Estimé, nu a fost niciodată aşa. De altfel visele, care, potrivit lui Freud, sînt o proiecţie a dorinţelor noastre, nu-s deobicei atît de străvezii.

— Nu-i un vis prea marxist, doctore Magiot. Cu un candidat al opoziţiei...

— E, poate, visul marxist al unui viitor foarte îndepărtat. Cînd statul va dispărea, şi cînd nu se vor mai ţine decît alegeri locale... În parohia Haiti...

— Cînd am fost la dumneata acasă, am rămas surprins să găsesc *Das Kapital* la vedere într-un raft. E, oare, prudent?

— Ţi-am mai spus că Papa Doc face o deosebire între filozofie şi propagandă. Vrea să-şi menţină o fereastră deschisă spre Est, pînă ce americanii au să-i dea din nou arme.

— N-au să-i mai dea niciodată.

— Pun rămăşag cu dumneata, zece contra unu, că relaţiile vor fi restabilite în cîteva luni şi că ambasadorul american se va întoarce. Uiţi că Papa Doc e un bastion împotriva comunismului. Nu va fi aici nici o Cubă, nici o *Playa Giron* [1]. Se-nţelege că există şi alte motive la mijloc. Agentul lui Papa Doc în culisele Congresului de la Washington e reprezentantul anumitor mori care sînt proprietate americană, şi care macină făină cenuşie din grîu de import pentru populaţie — e uimitor cîţi bani se pot cîştiga, cu puţină imaginaţie, de la cei mai săraci dintre săraci. Mai e, apoi, marea escrocherie care se face cu vitele. Aici, săracii nu-şi pot permite să mănînce carne cum nu-şi permit să mănînce prăjituri, aşa că nici nu suferă, cred, cînd văd că toată carnea de vită ia drumul pieţii americane; importatorilor nu le pasă că în Haiti nu există nici o normă pentru creşterea vitelor — carnea merge sub formă de conserve în ţările slab dezvoltate, în cadrul ajutorului american,

---

[1] Locul unde contra-revoluţionarii cubanezi au încercat să debarce în Cuba, cu ajutorul Statelor Unite, în 1962.

firește. Pe americani nu i-ar afecta cu nimic dacă acest trafic ar înceta, l-ar afecta doar pe politicianul acela din Washington care capătă cîte un cent pentru fiecare livră de carne exportată.

— Ți-ai pierdut orice nădejde în viitor?

— Nu-mi pierd nădejdea, nu cred în disperare, dar problemele noastre nu vor fi soluționate de „pușcașii marini". Am făcut și experiența asta. Dac-ar debarca „pușcașii marini", poate că m-aș bate pentru Papa Doc. El, cel puțin, e haitian. Nu, treaba asta trebuie făcută cu propriile noastre mîini. Sîntem o mahala mizeră situată la cîteva mile de Florida, iar americanii n-au să ne ajute nici cu arme, nici cu bani, nici cu sfaturi. Am învățat noi acum cîțiva ani ce-nseamnă sfaturile lor! Exista pe-atunci un grup de rebeli care aveau contact cu un simpatizant de la ambasada americană: li s-a promis tot ajutorul moral posibil, dar informațiile astea au fost transmise direct la C.I.A.[1], care le-a retransmis, tot direct, lui Papa Doc. Îți poți lesne închipui ce-a pățit acel grup. Departamentul de stat nu dorea nici un fel de agitație în Caraibe.

— Dar comuniștii?

— Sîntem mai bine organizați și mai discreți decît ceilalți, dar dac-am încerca vreodată să cucerim puterea, poți fi sigur că „pușcașii marini" ar debarca și că Papa Doc ar rămîne la putere.

---

[1] Central Intelligence Agency — Agenția de spionaj a S.U.A.

La Washington, trecem drept o ţară foarte stabilă — nu prea prielnică turismului, dar turiştii sînt, oricum, o calamitate : uneori văd prea mult şi trimit scrisori senatorilor. Domnul Smith al dumitale a fost zguduit de execuţiile din cimitir. Apropo, Hamit a dispărut.

— Ce s-a întîmplat cu el ?

— Sper că s-a ascuns pe undeva, dar maşina lui a fost găsită lîngă port, abandonată.

— Are o mulţime de prieteni americani.

— Da, dar nu-i cetăţean american. E haitian. Cu haitienii poţi face orice. Trujillo a omorît douăzeci de mii de ţărani haitieni, în timp de pace, pe rîul Massacre — bărbaţi, femei şi copii, veniţi în ţara lui ca să recolteze trestia de zahăr. Crezi, cumva, că Washingtonul a formulat vreun protest ? Trujillo a trăit împărăteşte după aceea, vreme de aproape douăzeci de ani, pe seama Ajutorului American.

— Ce speri dumneata, doctore Magiot ?

— Poate o revoluţie de palat. (Papa Doc nu iese niciodată, nu poate fi atins decît în palat.) Iar după-aceea, înainte ca Grăsanul Gracia să-i ia locul, o mare epuraţie populară.

— Nici o speranţă din partea rebelilor ?

— Bieţii de ei, n-au habar să se bată. Îşi agită puştile, cînd le au, în faţa cîte unui post fortificat. Sînt, poate, nişte eroi, dar trebuie să înveţe să trăiască, nu să moară. Crezi că Philipot cunoaşte măcar abecedarul războiului de partizani ? Sau bietul Joseph al dumitale ? Ar avea nevoie de cineva cu experienţă şi atunci, poate

că într-un an sau doi... Sîntem la fel de viteji ca şi cubanezii, dar terenul nostru e foarte vitreg. Ne-am distrus pădurile. Ar trebui să trăim în peşteri şi să dormim pe pietre. Şi mai e şi proplema apei...

Ca o ilustrare a pesimismului său, începu po-topul. Nu ne mai puteam nici măcar auzi cuvintele. Luminile oraşului nu se mai vedeau. Am intrat în bar şi-am adus de-acolo două pahare cu rom, pe care le-am pus între doctor şi mine. A trebuit să-i călăuzesc mîna spre pahar. Am rămas în tăcere pînă s-a mai potolit furtuna.

— Eşti un om ciudat, îmi spuse doctorul Magiot.

— De ce ciudat ?

— Mă asculţi cum ai asculta pe-un bătrîn care-ar vorbi despre-un trecut depărtat. Pari atît de nepăsător — deşi trăieşti aici !

— M-am născut la Monaco. E aproape ca şi cum aş fi un cetăţean de Nicăieri.

— Dacă mama dumitale ar fi apucat aceste vremuri, n-ar fi fost atît de indiferentă, e probabil c-ar fi fost în munţi acum.

— Aşa, fără rost ?

— Da, fără rost, fireşte.

— Cu amantul ei ?

— În orice caz, el n-ar fi lăsat-o să plece singură.

— Poate că eu semăn cu tatăl meu.

— Cine era ?

— N-am nici o idee. Întocmai ca ţara mea natală, n-are chip.

Ploaia se rărise : îi auzeam acum stropii căzînd pe copaci, pe tufişuri, pe cimentul piscinei.

— Iau lucrurile aşa cum sînt, adăugai eu. E ceea ce fac mai toţi oamenii, nu crezi ? Trebuie să trăieşti.

— Ce anume ceri dumneata de la viaţă, domnule Brown ? Ştiu cum ar fi răspuns mama dumitale.

— Cum ?

— Ea ar fi rîs de mine pentru că-i ignor răspunsul. Iar răspunsul acesta se rezumă la un cuvînt : a petrece. Dar pentru ea „a petrece“ includea aproape totul. Chiar şi moartea.

Doctorul Magiot se ridică şi merse la capătul verandei.

— Mi s-a părut c-aud ceva. O închipuire. Nopţile ne zdruncină nervii. Ţineam realmente la mama dumitale, domnule Brown.

— Dar amantul ei ?... Ce părere aveai despre el ?

— O făcea fericită... Dar *dumneata*, ce-ţi doreşti ?

— Doresc să conduc acest hotel — vreau să-l văd din nou aşa cum a fost, înainte de-a veni Papa Doc la putere. Joseph să aibe treabă la bar, fetele să înoate în piscină, maşinile să urce pe alee — toate zgomotele absurde ale plăcerii. Gheaţă în pahare, rîsete în tufişuri şi, fireşte, foşnetul dolarilor.

— Şi pe urmă ?

— A, mi-aş dori pe cineva cu care să fac dragoste. Aşa cum avea şi maică-mea.

— Şi după-aceea ?

— Dumnezeu ştie. Nu-i destul pentru ceea ce-mi rămîne dintr-o viaţă de om? Am acum aproape şaizeci de ani.

— Mama dumitale era catolică.

— Nu prea fervent.

— Eu, unul, mi-am păstrat o credinţă, chiar dacă-i vorba doar de adevărul anumitor legi economice, dar dumneata ţi-ai pierdut-o pe-a dumitale.

— Oare? Poate că n-am avut-o niciodată. Oricum, a crede înseamnă a te limita, nu găseşti?

Am rămas tăcuţi cîteva clipe, în faţa paharelor goale. Apoi doctorul Magiot îmi spuse:

— Am primit un mesaj de la Philipot. E în munţi, dincolo de Les Cayes, dar are de gînd să pornească spre nord. Are cu el o duzină de oameni, printre care Joseph. Sper că ceilalţi nu sînt ologi. Doi infirmi sînt de-ajuns. Vrea să facă joncţiunea cu partizanii de lîngă frontiera dominicană — se spune c-ar fi vreo treizeci de oameni acolo.

— Ce armată! Patruzeci şi doi de oameni!

— Castro avea doar doisprezece.

— N-ai să-mi spui, însă, că Philipot e un Castro.

— El e convins că poate stabili un centru de instrucţie, lîngă graniţă... Papa Doc i-a alungat pe ţărani pe o rază de zece kilometri, aşa că există posibilitatea păstrării secretului, dacă nu şi aceea a recrutării de noi partizani... Are nevoie de Jones.

— Pentru ce Jones?

— Are mare încredere în Jones.

— Ar face mai bine să-şi procure un *Bren.*

— La început instrucţia e mult mai importantă decît armamentul. Poţi oricînd lua arme de la morţi, dar trebuie mai întîi să-nveţi cum să ucizi.

— De unde ştii toate astea, doctore Magiot?

— Cîteodată, ei acordă încredere chiar şi cîte unuia dintre noi.

— Dintre voi?

— Cîte unui comunist, adică.

— E un adevărat miracol că supravieţuiţi.

— Dacă n-ar exista comuniştii — mai toate numele noastre sînt pe listele C.I.A. — Papa Doc ar înceta să mai fie un bastion al lumii libere... Se prea poate să mai fie şi altceva la mijloc. Sînt un bun medic. S-ar putea să vină o zi cînd... Papa Doc nu-i invulnerabil...

— Barem dacă ţi-ai putea transforma stetoscopul într-o armă ucigătoare...

— Da, m-am gîndit la asta. Dar e probabil că el îmi va supravieţui.

— Medicina franceză face mult uz de supozitoare şi *piqûres* [1].

— Le-ar încerca mai întîi pe o persoană lipsită de importanţă.

— Şi crezi realmente că Jones... Nu se pricepe decît să facă femeile să rîdă.

— A agonisit destulă experienţă în Birmania. Japonezii erau mai deştepţi decît *Tontons Macoute.*

---

[1] Injecţii (fr.).

— A, da, Jones se laudă cu isprăvile lui din acea perioadă. Am auzit că cei de la ambasadă sînt ca vrăjiţi de poveştile lui. Îşi plăteşte cu ele mîncarea.

— Nu vrea, cred, să rămînă toată viaţa la ambasadă.

— Dar nici să moară trecîndu-i pragul, nu vrea !

— Există totdeauna mijloace de evadare.

— Jones n-ar risca.

— A riscat mult cînd a-ncercat să-l escrocheze pe Papa Doc. Nu-l subaprecia. Numai fiindcă are obiceiul să se laude... Un lăudăros poate fi lesne demascat şi silit să-şi dea cărţile pe faţă.

— A, nu mă înţelege greşit, doctore Magiot. Nu doresc mai puţin decît Philipot să-l văd afară din ambasadă.

— Şi totuşi dumneata l-ai adus acolo.

— Nu-mi dădusem seama.

— De ce anume ?

— A, e vorba de cu totul altceva. Aş face, însă, orice...

Cineva urca pe alee. Paşii scîrţîiau pe frunzele ude şi pe cojile vechi ale nucilor de cocos. Şedeam amîndoi tăcuţi, în aşteptare... La Port-au-Prince nu circula nimeni noaptea. Mă întrebam dacă doctorul Magiot avea un revolver asupră-i. Dar nu, aşa ceva nu-i stătea în caracter. Cineva se opri la liziera copacilor, la o cotitură a aleei. O voce strigă :

— Domnul Brown !

— Da.

— N-ai nici o lumină ?
— Cine e ?
— Petit Pierre.

Mi-am dat brusc seama că doctorul Magiot nu mai era lîngă mine. Omul acesta uriaş se deplasa, la nevoie, cu o discreţie extraordinară.

— Mă duc să caut, am spus. Sînt singur.

M-am întors pe bîjbîite în bar. Ştiam unde pot găsi o lanternă. Aprinzînd-o, am văzut că uşa ce dădea în bucătărie era deschisă. M-am înapoiat cu o lampă, iar Petit Pierre a urcat treptele. Nu-i mai văzusem de multe săptămîni trăsăturile ascuţite şi echivoce. Îşi atîrnă pe spătarul unui scaun haina udă-leoarcă. I-am servit un pahar de rom şi-am aşteptat o explicaţie — i se întîmpla foarte rar să se-arate după asfinţit.

— Maşina mea e în pană, îmi spuse. Am aşteptat să treacă aversa. Greu se mai aprind luminile în seara asta !

— Te-au percheziţionat la barieră ? l-am întrebat maşinal : era un subiect curent de conversaţie la Port-au-Prince.

— Pe-o ploaie ca asta nu se face nici un control. Nu există bariere cînd plouă. Nu te poţi aştepta de la un poliţist să lucreze în plină furtună.

— Nu te-am mai văzut de mult, Petit Pierre.

— Am fost foarte ocupat.

— Nu prea ai, cred, multe subiecte pentru cronica dumitale mondenă.

Petit Pierre chicoti în întuneric.

— Totdeauna e cîte ceva. Domnule Brown, astăzi e o zi mare în viaţa lui Petit Pierre.
— Să nu-mi spui că te-ai însurat?
— Nu, nu! Încearcă să ghiceşti.
— Ai moştenit o avere?
— O avere la Port-au-Prince? A, nu! domnule Brown, astăzi mi-am instalat un pick-up *Stereo, HI-FI* [1].
— Felicitările mele. Şi merge?
— Încă nu mi-am cumpărat discuri, aşa că n-aş putea spune. Am comandat de la Hamit discuri cu Juliette Greco, Françoise Hardy, Johnny Halliday...
— Am auzit că Hamit nu mai e printre noi.
— Cum? Ce s-a-ntîmplat?
— A dispărut.
— Pentru prima oară, mi-ai luat-o înainte cu noutăţile. Cine ţi-a spus?
— Am şi eu sursele mele.
— Frecventa prea des ambasadele străine. Nu era înţelept din parte-i.
Deodată luminile se aprinseră, luîndu-l prin surprindere pe Petit Pierre: pentru prima oară îl vedeam speriat şi descumpănit. Îşi reveni, însă, şi spuse cu obişnuita-i jovialitate:
— Atunci, va trebui să mai aştept discurile.
— Am în birou ceva discuri, pe care ţi le pot da cu împrumut. Le păstram pentru clienţi.
— Astă-seară am fost la aeroport.
— A sosit careva?

---

[1] Stereofonic, de mare fidelitate (engl.).

— De fapt, da. Nu mă aşteptam să-l văd acolo. Oamenii îşi prelungesc uneori şederea la Miami, iar dumnealui plecase de mult şi... cu toate neplăcerile astea...

— Despre cine vorbeşti ?

— Despre căpitanul Concasseur.

Acum cam ştiam ce-l mînase pe Petit Pierre să-mi facă această vizită de prietenie : nu venise doar ca să-mi comunice că şi-a cumpărat un pick-up stereofonic. Avea de transmis un avertisment.

— A avut neplăceri ?

— Oricine ia contact cu maiorul Jones are neplăceri, zise Petit Pierre. Căpitanul e supărat foc. A primit insulte grave la Miami — se spune c-a petrecut două nopţi într-un post de poliţie, închipuieşte-ţi ! Căpitanul Concasseur ! Acum vrea să se reabiliteze.

— Cum ?

— Punînd mîna pe maiorul Jones.

— Jones e la adăpost în clădirea unei ambasade.

— Să rămînă acolo cît o putea mai mult, să nu se încreadă în nici un *laissez-passer*. Dar cine ştie ce atitudine ar putea s-adopte un nou ambasador ? !

— Care nou ambasador ?

— Umblă zvonul că Preşedintele a comunicat guvernului domnului Pineda că acesta nu mai e *persona grata*. S-ar putea, desigur, să nu fie adevărat... N-ai vrea să-mi arăţi discurile ? Ploaia a trecut, şi trebuie să plec.

— Unde ţi-ai lăsat maşina ?
— Pe marginea drumului, înainte de barieră.
— Te conduc pînă-acasă, i-am spus.

Mi-am scos maşina din garaj. Cînd am aprins farurile, l-am zărit pe doctorul Magiot : şedea liniştit la volan în maşina lui. Nu ne-am spus o vorbă.

3

După ce l-am depus pe Petit Pierre în faţa cabanei pe care-o numea „casă", m-am dus la ambasadă. Gardianul de la poartă mi-a oprit maşina şi s-a uitat înăuntru, înainte de-a mă lăsa să trec. Cînd am sunat, am auzit lătratul cîinelui în vestibul, apoi vocea lui Jones, spunînd pe un ton de stăpîn : „Linişte, Midge, linişte !"

În seara aceea ambasadorul, Marta şi Jones erau singuri, încît am avut sentimentul c-asist la o reuniune de familie. Pineda şi Jones jucau *gin-rummy* — inutil să spun că Jones cîştiga — iar Marta şedea într-un fotoliu şi cosea. Niciodată n-o văzusem c-un ac în mînă : Jones adusese parcă în casă o atmosferă domestică. „Midge" şedea la picioarele lui, ca şi cum l-ar fi recunoscut de stăpîn. Pineda îmi spuse, privindu-mă cu ochii lui injectaţi şi neprietenoşi :

— Ne vei scuza că terminăm această partidă.

— Vino să-l vezi pe Angel, îmi propuse Marta.

Am urcat împreună scările. Cam la jumătatea drumului l-am auzit pe Jones spunînd : *„J'arrête à deux“* [1]. Ajunşi pe palier, am luat-o la stînga şi-am intrat în odaia unde ne certasem nu demult.

Marta mă sărută, degajată şi fericită. I-am vorbit de zvonul pe care mi-l adusese la cunoştinţă Petit Pierre.

— A, nu ! exclamă ea. Nu poate fi adevărat. Apoi adăugă : Luis pare îngrijorat de cîteva zile.

— Dar dacă e totuşi adevărat ?

— Noul ambasador ar fi obligat, în orice caz, să-l ţină mai departe pe Jones. N-ar putea să-l dea afară.

— Nu la Jones mă gîndeam, ci la noi doi.

Mă întrebam dacă, după ce s-a culcat cu un bărbat, o femeie poate continua să-l cheme pe numele lui de familie. Marta se aşeză pe pat şi privi cu mirare peretele, ca şi cum acesta s-ar fi apropiat brusc.

— Nu cred că-i adevărat. Nu pot să cred !

— Într-o bună zi, tot trebuia să se-ntîmple.

— Mă gîndeam mereu... cînd Angel va fi destul de mare ca să-nţeleagă...

— Cîţi ani voi avea eu atunci ?

— Te-ai gîndit şi tu la asta, deci !

---

[1] Mă opresc la două (fr.), termen folosit în jocul de *gin-rummy.*

— Da, m-am gîndit mult. E unul din motivele care m-au făcut să plec la New York ca să-ncerc să vînd hotelul. Voiam să fac rost de bani ca să pot veni după tine, oriunde-ai fi plecat. Dar acum n-o să mai cumpere nimeni hotelul.

— Iubitule, noi doi o să ne descurcăm într-un fel, dar pentru Jones e o chestiune de viaţă şi de moarte.

— Presupun că dacă am mai fi încă tineri, ni s-ar părea şi nouă tot aşa. Pe cînd acum... „oamenii mor şi viermii-i mănîncă, dar nu din dragoste".

De jos, se auzi vocea lui Jones :

— Partida s-a terminat.

Vocea asta intra în odaie ca un străin lipsit de tact.

— Ar fi bine să coborîm, îmi spuse Marta. Să nu pomeneşti nimic, pînă nu ştim precis.

Pineda şedea cu oribilul cîine pe genunchi şi-l mîngîia : animalul primea mîngîierile cu nepăsare, ca şi cum ar fi vrut să fie în altă parte, şi-l privea tandru, cu ochii lui urduroşi, pe Jones, care şedea pe-un scaun şi calcula punctele.

— Am cîştigat o mie două sute, anunţă el. Mîine dimineaţă o să trimit pe cineva la Hamit să cumpere biscuiţi *Bourbon* pentru Angel.

— Îl răsfeţi ! protestă Marta. Cumpără-ţi ceva pentru dumneata. Ca să-ţi aminteşti de noi.

— Cum aş putea să vă uit ? ! oftă Jones, privind-o exact aşa cum îl privea pe el cîinele de pe genunchii lui Pineda — cu o expresie duioasă, tristă şi în acelaşi timp cam falsă.

— Serviciul dumitale de informaţii mi se pare cam defectuos, i-am zis. Hamit a dispărut.

— Nu ştiam nimic, spuse Pineda. Cum aşa ?...

— Petit Pierre e de părere c-avea prea mulţi prieteni străini.

— Trebuie să întreprinzi ceva, zise Marta. Hamit ne-a făcut atîtea servicii !

Mi-am amintit de unul din ele — cămăruţa aceea cu patul de aramă, acoperit de-o cuvertură de mătase mov, şi cu scaunele tari, orientale, rezemate de perete. După-amiezile petrecute acolo fuseseră cele mai fericite din istoria relaţiilor noastre.

— Ce-aş putea face ? întrebă Pineda. Ministrul de interne ar accepta două trabuce şi mi-ar spune politicos că Hamit e cetăţean haitian.

— Dacă mi s-ar da înapoi vechea companie, aş lua cu asalt postul de poliţie şi l-aş găsi eu ! exclamă Jones.

Nici n-aş fi putut spera un răspuns mai bun sau mai prompt. Magiot îmi spusese : „Un lăudăros poate fi lesne demascat". Vorbind, Jones se uita la Marta cu expresia unui tînăr care caută aprobare şi-mi puteam imagina serile acelea familiale, cînd îi amuzase cu poveştile lui birmane. Nu era tînăr, ce-i drept, dar între el şi mine era totuşi o diferenţă de aproape zece ani.

— Poliţiştii sînt mulţi la număr, i-am atras eu atenţia.

— Daţi-mi cincizeci dintre oamenii mei, şi cuceresc întreaga ţară. Japonezii erau mai numeroşi decît noi, şi ştiau să se bată...

Marta porni spre uşă, dar am oprit-o :
— Nu pleca, te rog.
Aveam nevoie de ea ca de-un martor.
Jones continuă, fără să bănuiască nimic :
— Natural că, la-nceput, ne-au cam pus pe fugă, în Malaya. Pe-atunci n-aveam habar de luptele de guerilă, dar pe urmă am învăţat.
— Wingate, i-am spus eu, ca să-l încurajez : mă temeam că n-o să meargă destul de departe.
— Wingate era unul dintre cei mai buni, dar aş putea numi şi pe alţii. Nu mi-e ruşine nici cu unele din propriile mele trucuri.
— Adulmecai apa, i-am amintit.
— Chestia asta n-a trebuit s-o învăţ. O aveam din născare. Păi, în copilărie...
— Ce tragedie că eşti aici ! exclamai. (Copilăria lui era prea depărtată pentru scopurile mele.) Există acum în munţi oameni care au nevoie să înveţe. Deşi îl au, fireşte, pe Philipot.
Dialogul nostru semăna c-un duet.
— Philipot n-are habar de nimic, bătrîne ! exclamă Jones. Ştiai c-a venit să mă vadă ? Voia să-mi ceară ajutor ca instructor... Mi-a oferit...
— N-ai fost ispitit să primeşti ?
— Sigur că da. Nostalgia zilelor de odinioară din Birmania e încă puternică. E uşor de înţeles. Dar nu uita, bătrîne, c-am lucrat pentru guvern ; încă nu-mi dădeam seama cu cine am de-a face. Poate că-s un naiv, dar ajunge ca cineva să se poarte frumos cu mine... Ce mai, am avut încredere-n ei... Dac-aş fi ştiut ce ştiu acum....

Mă întrebam cum îi explicase Martei și lui Pineda evadarea lui. Fără-ndoială că brodase mult în jurul poveștii pe care mi-o spusese mie în noaptea evadării.

— Mare păcat că n-ai plecat împreună cu Philipot !

— Păcat și pentru mine și pentru el, bătrîne. Firește, nu-l subapreciez. Philipot are curaj. Dar dacă mi s-ar fi dat ocazia, aș fi putut face din el un *comando* clasa-ntîi. Atacul ăla asupra postului de poliție a fost o treabă de amator. I-a lăsat să scape aproape pe toți, iar singurele arme pe care le-a capturat...

— Dacă s-ar ivi o altă ocazie ?...

Nici un șoarece lipsit de experiență nu s-ar fi repezit cu mai multă nepăsare spre bucățica de brînză :

— A, aș țîșni ca o săgeată !

— Dacă ți-aș putea aranja fuga... ca să te duci la Philipot ?...

Jones nu șovăi de loc, căci Marta era cu ochii pe el.

— Arată-mi doar drumul, bătrîne . Arată-mi-l !

În clipa aceea Midge îi sări pe genunchi și-i linse fața, de la nas pînă la bărbie, ca pentru a-i spune „adio" eroului. Jones făcu o glumă nu prea subtilă — încă nu-și dădea seama că era prins în capcană — iar Marta rîse. Cît despre mine, m-am consolat cu gîndul că prilejurile de-a rîde i-erau numărate.

— Trebuie să fii gata, s-ar putea să pleci dintr-un moment într-altul, i-am spus.

— Călătoresc fără mult calabalîc, bătrîne. Acum nu mai am nici măcar trusa cu cocktail-uri.

Îşi putea permite să facă aluzia asta : era atît de sigur de mine !

Doctorul Magiot mă aştepta în biroul meu, pe întuneric, deşi lumina electrică funcţiona din nou.

— L-am prins în undiţă, i-am spus. Nimic mai uşor.

— Pari foarte triumfător. Dar ce reprezintă asta, în definitiv ? Un singur om nu poate cîştiga un război.

— Aşa e. Am, însă, alte motive ca să triumf.

Doctorul Magiot a întins o hartă pe biroul meu şi am studiat amîndoi în amănunt drumul de miazăzi care ducea spre Les Cayes. În ipoteza că m-aş fi întors singur, nu trebuia să dau impresia că transport vreun pasager.

— Dar dacă-au să-mi percheziţioneze maşina ?

— Ajungem noi şi-acolo.

Îmi trebuia un permis de la poliţie, cu motivarea călătoriei mele.

— Procură-ţi un permis pentru ziua de luni, 12, îmi spuse doctorul.

Avea nevoie de aproximativ o săptămînă ca să primească un răspuns din partea lui Philipot, iar data de 12 era cea mai apropiată cu putinţă.

— Atunci luna nu se va mai vedea, ceea ce va fi în avantajul dumitale. Îl vei lăsa pe Jones

lîngă cimitir, înainte de-a ajunge la Aquin, şi-ţi vei continua drumul pînă la Les Cayes.

— Dar dacă *Tontons Macoute* vor da peste el, înainte de-a veni Philipot ?...

— Vei ajunge acolo abia pe la miezul nopţii, iar noaptea nu intră nimeni într-un cimitir. Dacă-l va găsi totuşi cineva, va fi rău de dumneata, căci îl vor sili să vorbească.

— Presupun că nu există altă cale...

— N-aş putea obţine niciodată un permis de ieşire din Port-au-Prince. Altfel, ţi-aş fi oferit...

— Fii pe pace. Am o socoteală personală cu Concasseur.

— Toţi avem. Bine că există măcar un lucru pe care ne putem bizui.

— Ce anume ?

— Vremea.

4

La Les Cayes existînd o misiune catolică şi un spital, am născocit o poveste în legătură c-un pachet de cărţi teologice şi cu-o lădiţă de medicamente, pe care făgăduisem, chipurile, să le duc personal acolo. Povestea în sine n-avea nici o importanţă : pe cei de la poliţie nu-i interesa decît recunoaşterea propriei lor autorităţi. Un permis pentru Les Cayes costa atîtea şi-atîtea ore de aşteptare, în mirosul acela de grădină zoologică, sub fotografiile rebelilor omorîţi, în arşiţa de cuptor a zilei. Altceva nu-i interesa.

Uşa biroului în care domnul Smith şi cu mine îl văzuserăm pentru prima oară pe Concasseur era închisă. Căzuse poate în dizgraţie, iar socoteala mea cu el fusese astfel încheiată fără să ştiu.

Cu vreo cîteva secunde înainte de ora unu, m-am auzit strigat pe nume şi m-am apropiat de o masă la care şedea un agent. Acesta purcese la completarea unui formular cu nenumărate detalii despre mine şi despre maşină — începînd cu naşterea mea la Monte Carlo şi terminînd cu culoarea *Humber*-ului meu. La un moment dat veni un sergent, care privi o clipă peste umărul celuilalt şi-mi spuse :

— Eşti nebun !

— De ce ?

— Nu vei ajunge niciodată la Les Cayes fără-un *Jeep*.

— Marea şosea a sudului...

— O sută şi optzeci de kilometri de gropi şi de noroaie. Chiar cu un *Jeep* faci opt ore.

În după-amiaza aceea Marta veni să mă vadă. În timp ce zăceam, cu trupurile strîns lipite, ea îmi spuse deodată :

— Jones te ia în serios.

— Chiar aşa am şi vrut.

— Ştii bine că n-o să treceţi nici de prima barieră.

— Eşti chiar atît de îngrijorată din cauza lui ?

— Mare prost eşti ! Cred că dacă aş pleca pentru totdeauna, ai fi în stare să strici şi ultimul moment !

— Pleci ?

— Într-o zi, tot o să plec. Asta e sigur. Posturile se schimbă mereu.

— O să mă previi ?

— Nu ştiu. Poate că n-o să am curajul.

— Aş veni după tine.

— Într-adevăr ? Ce bagaj ! Să sosesc într-o capitală c-un bărbat, cu Angel şi c-un amant...

— Bine că cel puţin pe Jones îl vei lăsa în urmă.

— Cine ştie ? L-am putea expedia în valiza diplomatică. Luis îl simpatizează mai mult decît pe tine. Spune că-i mai cinstit.

— Jones ? Cinstit ? ! am exclamat, imitînd destul de bine un rîs omenesc, deşi gîtlejul mi-era uscat, după ce făcusem dragoste.

Ca de-atîtea alte ori, amurgul ne găsi discutînd despre Jones. N-am mai făcut dragoste încă o dată : subiectul era anafrodisiac. I-am spus Martei :

— Mi se pare ciudată uşurinţa cu care-şi face prieteni. Tu şi Luis. Pînă şi domnul Smith ţinea la el. Poate că drepţilor le plac oamenii strîmbi, cum le plac inocenţilor oamenii vinovaţi, sau cum le plac negrilor blondele.

— Eu sînt o inocentă ?

— Da.

— Şi totuşi crezi că mă culc cu Jones.

— Asta n-are nici o legătură cu inocenţa.

— M-ai urma într-adevăr dac-aş pleca de-aici ?

— Natural. Dac-aş putea face rost de bani. Pe vremuri aveam un hotel. Acum, nu te mai am decît pe tine. Pleci ? Îmi ascunzi ceva...

— Nu-ți ascund nimic. Dar s-ar putea ca Luis să-mi ascundă ceva.

— Nu-ți spune tot ?

— Poate că se teme mai mult decît tine să nu sufăr. Tandrețea e mai... tandră decît dragostea.

— Se culcă des cu tine ?

— Mă crezi insațiabilă, nu-i așa ? Am nevoie de tine, și de Luis, și de Jones, îmi spuse ea, fără a-mi răspunde la întrebare.

Palmierii și tufele de *bougainvillaea* se înnegriseră, și deodată începu să plouă, cu stropi rari și groși, ca de ulei, între care cădea tăcerea înăbușitoare. Pe urmă începu să fulgere, iar vuietul furtunii coborî din munți. Ploaia părea să se înfigă în pămînt ca un zid prefabricat.

— Într-o noapte ca asta, fără lună, o să vin să-l caut pe Jones.

— Cum o să-l treci dincolo de bariere ? mă întrebă Marta.

I-am repetat ceea ce-mi spusese Petit Pierre : „Pe vreme de furtună nu există bariere".

— Dar te vor bănui cînd vor băga de seamă...

— Mă bizui pe tine și pe Luis ca să-i împiedicați să observe. Va trebui să-i închizi gura lui Angel. Și botul cîinelui. Nu-l lăsa să schelălăie și să-l caute pe Jones prin toată casa.

— Ți-e frică ?

— Aș vrea doar să am un *Jeep*, atîta tot.

— Pentru ce faci treaba asta ?

— Nu pot să-l sufăr pe Concasseur și pe toți *Tontons Macoute*. Și nici pe Papa Doc. Nu-mi place să-i las să-mi pipăie testiculele în plină stradă ca să vadă dac-ascund vreun revolver. Ca-

davrul acela din piscină... Pe vremuri aveam altfel de amintiri... L-au schingiuit pe Joseph. Mi-au dus de rîpă hotelul...

— Dar dacă Jones e un impostor ?

— Poate că, la urma urmei, nici nu e. Philipot crede în el. Poate că s-a bătut realmente cu japonezii.

— Dacă-ar fi un impostor, n-ar dori să se ducă, nu-i aşa ?

— S-a angajat prea mult, sub ochii tăi.

— Eu nu contez chiar atît pentru el.

— Atunci, ce anume contează ? Ţi-a vorbit oare vreodată despre un club de golf ?

— Da, dar nu-şi riscă nimeni viaţa pentru un club de golf. Vrea pur şi simplu să se ducă.

— Crezi cu-adevărat ?

— M-a rugat să-i dau înapoi, cu împrumut, trusa cu cocktail-uri. Spune că-i o mascotă. A avut-o tot timpul cu el în Birmania. Mi-a promis c-o să mi-o restituie cînd partizanii au să-şi facă intrarea în Port-au-Prince.

— Evident, îşi are visele lui. Poate că-i şi el un inocent.

— Nu fi supărat că plec devreme acasă ! mă imploră Marta. I-am promis o partidă... de *gin-rummy*, înainte de întoarcerea lui Angel de la şcoală. E aşa de drăguţ cu Angel ! Se joacă împreună de-a partizanii şi de-a lupta fără arme. S-ar putea să nu mai aibe timp pentru multe alte partide de *gin-rummy*. Mă înţelegi, nu-i aşa ? Vreau să fiu drăguţă cu el.

După plecarea ei, m-am simţit mai degrabă obosit decît supărat — obosit mai ales de mine

însumi. Eram, aşadar, incapabil de încredere? Dar cînd mi-am turnat whisky în pahar şi-am auzit liniştea vastă revărsîndu-se în jurul meu, veninul m-a năpădit iarăşi: veninul e un antidot al fricii. Pentru ce-aş avea încredere într-o nemţoaică, în fiica unui spînzurat? îmi spuneam.

5

Cîteva zile mai tîrziu am primit o scrisoare de la domnul Smith — îi trebuise peste o săptămînă ca s-ajungă la mine din Santo Domingo. Îmi scria că-şi întrerupseseră călătoria pentru cîteva zile ca să viziteze ţara şi să se reculeagă la mormîntul lui Columb. Pe cine întîlniseră, oare, acolo? mă întrebau. Aş fi putut răspunde chiar fără a întoarce pagina: pe domnul Fernandez, fireşte. Se afla din întîmplare la aeroport în clipa sosirii lor. (Mă întrebam dacă profesia lui îl obliga să fie prezent pe aeroport, ca o ambulanţă.) Domnul Fernandez le arătase atîtea lucruri, şi într-un mod atît de interesant, încît se hotărîseră să mai rămînă. Se pare că domnul Fernandez îşi îmbogăţise vocabularul. Pe *Medeea* fusese amărît, din pricina unui necaz care explica şi leşinul lui la concertul dat pe bord: maică-sa fusese grav bolnavă, dar între timp se vindecase. Cancerul ei se dovedise a fi doar un *fibrom,* iar doamna Smith o convertise

la regimul vegetarian. Domnul Fernandez se gîndea chiar că ar exista posibilităţi pentru crearea unui centru vegetarian în Republica Dominicană. „Trebuie să recunosc, scria domnul Smith, că aici condiţiile sînt mai paşnice, deşi e multă mizerie. Doamna Smith a întîlnit o prietenă din Wiscosin“. Domnul Smith îi trimitea maiorului Jones cele mai bune şi mai cordiale urări, iar mie îmi mulţumea pentru sprijinul şi ospitalitatea acordate... Era un domn bătrîn, cu maniere alese, şi mi-am dat seama deodată cît de mult îmi lipsea. În capela şcolii din Monte Carlo ne rugam în fiece duminică: *Dona nobis pacem* [1], dar mă îndoiesc că rugămintea asta a fost îndeplinită pentru mulţi dintre noi, în viaţa pe care-aveam s-o ducem. Domnul Smith n-avea nevoie să se roage pentru pace. Se născuse cu pacea-n suflet, nu cu o bucată de gheaţă în inimă... În după-amiaza aceea, cadavrul lui Hamit a fost găsit într-un şanţ de la marginea oraşului Port-au-Prince.

M-am dus cu maşina la Măicuţa Caterina (de ce nu, avînd în vedere că Marta era cu Jones la ea acasă), dar nici una din fete nu se încumetase să iasă din casă în seara aceea. Probabil că istoria cu Hamit circula acum prin tot oraşul, şi ele se temeau că un cadavru nu era de-ajuns pentru a astîmpăra foamea Baronului Samedi. Doamna Philipot şi copilul ei se alăturaseră celorlalţi refugiaţi de la ambasada Venezuelei, şi pretutindeni domnea o atmosferă de nesiguranţă.

---

[1] Dă-ne nouă pace (lat.).

(Trecînd cu maşina prin faţa ambasadei Martei am zărit acolo doi gardieni). Am fost oprit la bariera de sub hotel şi percheziţionat, cu toate că începuse să plouă. Nu cumva o parte din această activitate se datora întoarcerii lui Concasseur ? Trebuia să-şi dovedească lealitatea !

La *Trianon* l-am găsit pe *boy*-ul doctorului Magiot care mă aştepta cu un bileţel : doctorul mă invita la masă. Trecuse de ora cinei dar am pornit cu maşina spre casa lui, în acompaniamentul tunetelor. De data asta n-am fost oprit — ploua prea tare, iar poliţistul stătea ghemuit în adăpostul lui făcut din saci vechi. Din pinul de Norfolk se revărsa pe alee apă ca dintr-o umbrelă spartă ; doctorul Magiot mă aştepta în salonaşul său victorian, în faţa unei sticle de *porto*.

— Ai auzit de Hamit ? l-am întrebat.

Cele două pahare erau aşezate pe nişte rondele cu motive florale, menite să ferească de umezeală masa de *papier mâché*.

— Da. Bietul om !

— Ce-aveau cu el ?

— Era una din cutiile de scrisori ale lui Philipot. Şi n-a vrut să vorbească.

— Dumneata eşti tot o cutie de-a lui ?

Doctorul turnă vin în pahare. Deşi n-am învăţat niciodată să apreciez *porto*-ul ca aperitiv, în seara aceea l-am băut fără să crîcnesc : orice băutură îmi convenea. Doctorul nu-mi răspunse la întrebare, aşa că i-am mai pus una :

— De unde ştii că n-a vorbit ?

— Fiindcă mă aflu aici, îmi răspunse el, ca un argument cît se poate de clar.

Bătrîna doamnă Ferry, care îngrijea de casă și-i gătea mîncarea, deschise ușa și ne aminti că masa e gata. Purta o rochie neagră, iar pe cap o bonetă albă. Interiorul locuinței doctorului putea să pară un cadru cam straniu pentru un marxist, dar mi-am amintit că mi se vorbise de perdeluțele de dantelă și closetele de porțelan din primele avioane cu reacție *Iliușin*. Ca și doamna Ferry, ele dădeau o senzație de siguranță.

Am mîncat un biftec excelent, cu cartofi cu smîntînă, ușor usturoiați, și-am băut cel mai bun vin roșu la care te puteai aștepta la atîta distanță de Bordeaux. Doctorul Magiot nu avea chef de vorbă, dar tăcerea lui era la fel de monumentală ca și conversația lui. Cînd întreba „încă un pahar ?" cuvintele astea erau ca un nume simplu gravat pe-o lespede de mormînt. După terminarea cinei, îmi spuse :

— Ambasadorul american se întoarce.

— Ești sigur ?

— Și urmează să înceapă tratative amicale cu Republica Dominicană. Sîntem din nou abandonați.

Bătrîna intră aducînd cafeaua, iar doctorul amuți. Nu-i vedeam fața — era ascunsă de globul de sticlă care acoperea un buchet de flori de ceară. Aveam sentimentul că, după cină, s-ar cuveni să ne alăturăm altor membri ai *Clubului Browning* pentru a discuta despre *Sonetele Portu-*

gheze[1]. Hamit era foarte departe de noi, în șanțul lui.

— Am puțin *Curaçao,* sau chiar puțină *Benedictină* dacă preferi.

— *Curaçao,* te rog.

— Sticla de *Curaçao,* doamnă Ferry !

Și din nou se așternu tăcerea, întreruptă doar de tunetele de-afară. Mă întrebam pentru ce mă chemase, dar în cele din urmă, îndată după ce doamna Ferry ieși, doctorul Magiot îmi spuse :

— Am primit un răspuns de la Philipot.

— Noroc că ți-a sosit direct, nu prin intermediul lui Hamit.

— Scrie că va fi la locul de întîlnire trei nopți la rînd, săptămîna viitoare. Începînd de luni.

— În cimitir ?

— Da. În nopțile acelea nu va fi aproape de loc lună.

— Dar dacă n-o să fie nici furtună ?

— Ai pomenit dumneata trei nopți fără furtună în această epocă a anului ?

— Nu. Dar am un permis pentru o singură zi — luni.

— Un mic detaliu : puțini polițiști știu să citească. Depune-l pe Jones și continuă-ți drumul. Dacă intervine ceva, iar dumneata vei fi suspectat, voi încerca să te previn la Les Cayes. La nevoie ai putea să fugi cu-o barcă de pescar.

---

[1] Titlul unui volum de *Elizabeth Barrett Browning* (1806—1861).

— Sper din inimă că n-o să intervină nimic. N-aş vrea să devin un fugar. Viaţa mea e aici.

— Va trebui să ajungi dincolo de Petit Goave înainte de sfîrşitul furtunii. Altfel, au să te percheziţioneze. După Petit Goave nu mai poate fi nici o piedică, pînă la Aquin, iar la Aquin vei fi din nou singur.

— Tare-aş fi vrut să am un *Jeep !*

— Şi eu.

— Ce-i cu gardienii care păzesc ambasada ?

— Nu te sinchisi de ei. În timpul furtunii vor bea rom în bucătărie.

— Trebuie să-l prevenim pe Jones să fie gata. Mă bate gîndul c-ar putea să se răzgîndească.

— Aş vrea să nu mai treci pe la ambasadă începînd din clipa asta şi pînă-n noaptea cînd vei pleca. Mă voi duce personal acolo mîine... ca să-l îngrijesc pe Jones. Oreionul e o boală periculoasă la vîrsta lui : poate provoca uneori sterilitate sau chiar impotenţă. Perioada de incubaţie de după boala copilului ar putea să pară ciudat de lungă în ochii unui medic, dar servitorii n-au să-şi dea seama. Va trebui să fie izolat, într-o linişte desăvîrşită. Iar dumneata, caută să te-ntorci de la Les Cayes înainte de a observa careva dispariţia lui.

— Iar dumneata, doctore ?

— L-am tratat atîta cît a fost nevoie. Perioada de tratament e alibi-ul dumitale. Iar maşina mea nu va ieşi din Port-au-Prince. Acesta e alibi-ul *meu.*

— Sper doar că merită osteneala pe care ne-o dăm cu el.

— A, şi eu. Te asigur că şi eu sper asta.

Capitolul III

I

A doua zi am primit un bilețel de la Marta, care mă-nștiința că Jones s-a îmbolnăvit și că doctorul Magiot se teme de complicații. Întrucît îl îngrijea ea însăși, nu putea pentru moment părăsi ambasada. Era un bilețel scris ca să poată fi citit și de alții, un bilețel menit să fie lăsat la vedere, și totuși m-a înghețat. Ar fi putut, desigur, să strecoare printre rînduri vreun semn de dragoste, cît de discret. Jones nu era singurul care înfrunta primejdia, o înfruntam și eu, dar prezența consolatoare a Martei i-era rezervată exclusiv lui în aceste ultime zile. Mi-o imaginam așezată pe patul lui Jones, care-o făcea să rîdă, așa cum o făcuse să rîdă pe Tin-Tin în „grajdul" Maicii Caterina.

Trecu și ziua de sîmbătă, apoi duminica își începu lunga cursă. Eram nerăbdător să se termine.

Duminică după-amiază, în vreme ce citeam pe verandă, căpitanul Concasseur sosi într-un *Jeep* (îl invidiam grozav pentru asta). Șoferul care umblase cu Jones — individul acela cu

burtă mare şi cu dinţi de aur — şedea la volan, rînjind ca o maimuţă adusă la grădina zoologică. Concasseur nu se dădu jos. Amîndoi se zgîiau la mine prin ochelarii lor negri ; m-am zgîit şi eu la ei, numai că nu-i puteam vedea clipind, pe cînd ei aveau acest avantaj.

După cîtva timp Concasseur îmi spuse :

— Aflu că pleci la Les Cayes.

— Da.

— În ce zi ?

— Mîine... sper.

— Permisul dumitale e valabil doar pentru-o scurtă călătorie.

— Ştiu.

— O zi pentru dus şi altă zi pentru a te-ntoarce, după o noapte la Les Cayes.

— Ştiu.

— Treaba pentru care pleci e, pesemne, foarte importantă, dacă întreprinzi o călătorie atît de incomodă.

— Am explicat la poliţie pentru ce plec.

— Philipot e în munţi, lîngă Les Cayes. Şi servitorul dumitale, Joseph.

— Ştii mai multe decît mine. Dar asta ţi-e meseria.

— Acum eşti singur aici, nu-i aşa ?

— Da.

— Nici un candidat la preşedinţie. Nici o doamnă Smith. Pînă şi însărcinatul cu afaceri al ambasadei dumitale e plecat, în concediu. Eşti foarte izolat aici. Ţi-e frică uneori, noaptea ?

— Am început să mă obişnuiesc.

— O să te supraveghem pe tot parcursul, notînd sosirea dumitale la fiece post. Va trebui să ne dai socoteală pentru felul cum ţi-ai folosit timpul.

Îi şopti ceva şoferului, care izbucni în rîs.

— I-am spus că, ori el ori eu, o să te luăm la întrebări dacă o să zăboveşti pe drum.

— Aşa cum l-aţi luat la întrebări pe Joseph?

— Da. Exact în acelaşi fel. Ce mai face maiorul Jones?

— Nu face bine de loc. S-a molipsit de oreion de la băiatul ambasadorului.

— Se zvoneşte că în curînd va fi un nou ambasador. Nu e permis să abuzezi de dreptul de azil. Maiorul Jones ar face mai bine să se mute la ambasada britanică.

— Să-i spun că eşti dispus să-i dai un *laissez-passer*?

— Da.

— O să-i spun cînd o să se simtă mai bine. Nu mai ţin minte dac-am avut sau nu oreion, şi nu vreau să risc.

— Am putea încă să fim prieteni, domnule Brown. Sînt sigur că maiorul Jones nu ţi-e mai simpatic decît mi-este mie.

— Poate că ai dreptate. În tot cazul, o să-i transmit mesajul dumitale.

Concasseur întoarse *Jeep*-ul drept în tufele de *bougainvillaea* rupînd crengile cu aceeaşi plăcere cu care frîngea braţe sau picioare, apoi porni mai departe. Vizita lui a fost singurul incident care-a întrerupt monotonia lungii duminici. Luminile s-au aprins exact la ora prevă-

zută, iar furtuna a-nceput să-şi reverse potopul pe pantele Kenscoff-ului ca şi cum ar fi fost stîrnită de-un ceas deşteptător. Am încercat să citesc *The Great Good Place* de Henry James într-o ediţie ieftină de povestiri alese, lăsată de un client cu mulţi ani în urmă ; voiam să uit că mîine e luni, dar n-am reuşit. „Apele dezlănţuite ale oribilei noastre epoci“ scrisese James şi mă întrebam ce vremelnică întrerupere a îndelungatei şi invidiabilei păci Victoriene putuse să-l tulbure astfel. Fusese, cumva, părăsit de valetul său ?... Eu îmi construisem viaţa în jurul acestui hotel, care întruchipa în ochii mei stabilitatea mai abitir decît Dumnezeul pe care Părinţii de la Colegiul Bunei Vestiri speraseră că-l voi sluji ; cîndva, întruchipase pentru mine Succesul, în mai mare măsură decît galeria ambulantă cu tablouri false ; şi-apoi, era, oarecum, cavoul meu de familie... Am pus jos cartea şi-am urcat la etaj cu o lampă. Mă gîndeam că — dacă lucrurile luau o întorsătură proastă — aceasta putea să fie ultima mea noapte la *Hôtel Trianon.*

Pe scară, mai toate tablourile fuseseră vîndute sau restituite proprietarilor lor. Maică-mea fusese destul de înţeleaptă, la începutul şederii ei în Haiti, ca să cumpere un Hyppolite, iar eu îl păstrasem în ciuda multor oferte americane, ca pe-o poliţă de asigurare, prin anii buni ca şi prin cei proşti. Mai rămăsese şi-un Benoit avînd ca temă marele uragan „Hazel“ din 1943 : un fluviu cenuşiu revărsat, pe care pluteau tot felul

de obiecte insolite — un porc întors pe spate, un scaun, un cap de cal, şi o tăblie de pat cu motive florale ; pe mal un soldat şi un preot se rugau, iar copacii păreau să se-ndoaie într-o singură direcţie. Pe palierul primului etaj era un tablou de Philippe Auguste înfăţişînd un cortegiu de carnaval — bărbaţi, femei şi copii cu măşti multicolore. Dimineaţa, cînd soarele strălucea în ferestrele de la primul etaj, culorile lor vii dădeau o impresie de voioşie, toboşarii şi trompetiştii păreau pe punctul de a cînta o melodie veselă. Numai cînd te apropiai vedeai cît de urîte erau măştile şi că mascaţii stăteau în jurul unui hoit înfăşurat în linţoliu ; atunci culorile îşi pierdeau strălucirea iniţială, ca şi cum norii ar fi coborît de pe Kenscoff, cu puţin înaintea tunetului. Orişiunde aş merge cu acest tablou, îmi spuneam, m-aş simţi aproape de Haiti. În cimitirul cel mai apropiat, fie acesta situat în Tooting Bec[1], l-aş vedea pe Baronul Samedi plimbîndu-se pe alei.

Am intrat întîi în apartamentul *John Barrymore*. Privind pe fereastră, n-am putut vedea nimic : aproape tot oraşul era cufundat în beznă, doar palatul şi portul îşi semnalau prezenţa, primul printr-un mănunchi de lumini, celălalt printr-un şir de becuri aprinse. Am băgat de seamă că domnul Smith lăsase lîngă pat un manual de vegetarianism. Cîte asemenea cărţi obişnuia să ia cu el, ca să le distribuie ? mă între-

[1] Suburbie londoneză.

bam. Am deschis cartea şi, pe pagina de gardă, am găsit un mesaj scris chiar de el, cu scrisul lui citeţ şi înclinat, americănesc : „Dragă Cititorule Necunoscut, nu închide această Carte, citeşte puţin din ea înainte de-a te culca. Vei găsi Înţelepciune într-însa. Prietenul dumitale necunoscut". I-am invidiat certitudinea, precum şi puritatea intenţiilor. Majusculele te duceau cu gîndul la Biblia lui Gedeon [1].

Cu un etaj mai jos era camera maică-mi (acum dormeam eu în ea), iar printre odăile închise, în care nu mai dormise de mult nici un client, era şi odaia lui Marcel. De asemeni, odaia în care îmi petrecusem cea dintîi noapte la Port-au-Prince. Mi-am amintit de apelurile soneriei şi de masiva siluetă neagră în pijama roşie, cu monograma brodată pe buzunar, precum şi de vocea mîhnită care-mi spusese, în chip de scuză : „M-a chemat *ea*".

Am intrat pe rînd în cele două odăi : nu mai conţineau nimic din acel trecut îndepărtat. Schimbasem mobila, zugrăvisem pereţii, le modificasem chiar forma, pentru a putea adăuga cîte o cameră de baie. Pe bideurile de porţelan se strînsese un strat gros de praf, iar din robinete nu mai curgea apă caldă. În odaia mea, m-am aşezat pe patul cel mare în care dormise cîndva mama. Deşi trecuseră atîţia ani, parcă mă aşteptam să găsesc pe pernă vreun fir din părul acela de un blond neverosimil, à

[1] Ediţie a *Bibliei,* care se găseşte în orice cameră de hotel din Statele Unite.

la Tizian. Dar nimic din ea nu supravieţuise, afară de ceea ce hotărîsem eu însumi să păstrez. Pe o masă de lîngă pat era o cutie de *papier-mâché* în care maică-mea îşi ţinea bijuteriile, de o valoare îndoielnică. Îi vîndusem aceste bijuterii, pe-o nimica toată, lui Hamit, iar acum cutia conţinea doar acea misterioasă medalie din Rezistenţă şi ilustrata cu ruinele citadelei şi cu singurele cuvinte adresate mie în scris — „M-aş bucura să te văd dac-ai trece pe-aici", — urmate de iscălitura în care mi se păruse că descifrez „Manon", cu adausul „Contesă de Lascot-Villiers" — titlu pe care n-avusese niciodată răgazul să mi-l explice. Mai era în cutie şi un alt mesaj scris de mama, dar nu adresat mie. Îl găsisem în buzunarul lui Marcel cînd tăiasem cravata de care se spînzurase. Nu mai ştiu de ce-l păstrasem, şi de ce-l recitisem de cîteva ori, căci nu făcea decît să-mi adîncească sentimentul că sînt orfan :

„Marcel, ştiu că sînt o femeie bătrînă şi, cum spui tu, cam teatrală. Dar continuă, te rog, să te faci că nu observi. Atîta vreme cît reuşim să ne prefacem, e bine. Fă-te că crezi că te iubesc ca o amantă. Fă-te că crezi că mă iubeşti ca un amant. Fă-te că crezi c-aş putea să mor pentru tine, şi tu pentru mine."

Am recitit biletelul şi mi s-a părut mişcător... Marcel murise într-adevăr pentru ea, aşa că nu fusese, poate, un *comediant*. Moartea e o dovadă de sinceritate.

2

Marta mă întîmpină cu un pahar de whisky în mînă. Era îmbrăcată într-o rochie de pînză cu paiete, care-i lăsa umerii goi.

— Luis a ieşit. Tocmai îi duceam ceva de băut lui Jones.

— I-o duc eu, i-am zis. O să aibă nevoie de-o băutură.

— Nu cumva ai venit să-l iei ?

— Ba da. Ploaia abia a-nceput. Îi vom da puţin răgaz, pînă se vor adăposti gardienii...

— La ce-o să le poată folosi Jones, acolo ?

— Dacă tot ce spunea el e adevărat, o să le folosească foarte mult. În Cuba a fost de-ajuns un singur om...

— De cîte ori am auzit asta ! Oamenii repetă papagaliceşte. Sînt sătulă să tot aud acelaşi lucru. Aici nu sîntem în Cuba.

— Ne va fi mai uşor mie şi ţie, după plecarea lui.

— Nu te gîndeşti decît la asta ?

— Da. Cred că numai la asta.

Marta avea o mică vînătaie sub claviculă.

— Ce ţi-ai făcut acolo ? am întrebat-o, încercînd să par glumeţ.

— Ce vrei să spui ?

— Vînătaia asta.

Şi i-am atins-o cu degetul.

— A, asta ? Nu ştiu. Sînt foarte vulnerabilă.

— La o partidă de *gin-rummy* ?

Marta puse pe masă paharul şi-mi şopti, întorcîndu-mi spatele :

— Bea ceva. O să ai şi tu nevoie.

I-am spus în timp ce-mi turnam whisky într-un pahar :

— O să fiu înapoi miercuri pe la unu, dacă o să plec în zori din Les Cayes. Ai să vii la hotel ? Angel o să fie la şcoală.

— Poate. S-aşteptăm şi să vedem.

— N-am mai fost împreună de multe zile. N-o să te mai aştepte nici o partidă de *gin-rummy* ca să te-ntorci acasă devreme.

Se întoarse cu faţa spre mine. Plîngea.

— Ce-i cu tine ? am întrebat-o.

— Ţi-am mai spus : sînt foarte vulnerabilă.

— Dar ce ţi-am făcut ?

Frica are efecte stranii : ea răspîndeşte adrenalina în sînge, pe unii îi face să-şi ude pantalonii, iar mie îmi trezea dorinţa de a face rău.

— Ideea de a-l pierde pe Jones pare să te tulbure.

— De ce nu m-ar tulbura ? Tu te simţi singur acolo, la *Trianon*. Ei bine, eu mă simt singură aici. Sînt singură alături de Luis, în patul dublu în care tăcem amîndoi. Sînt singură alături de Angel, cînd îi rezolv interminabilele probleme la întoarcerea de la şcoală. Da, am fost fericită să-l am pe Jones aici, să-i aud pe oameni rîzînd de glumele lui proaste, să joc *gin-rummy* cu el. Da, îmi va lipsi. Îmi va lipsi dureros de mult. O, cît îmi va lipsi !

— Mai mult decît ţi-am lipsit eu cînd am plecat la New York ?

— Tu aveai să te-ntorci. Sau cel puţin aşa spuneai. Acum, nu sînt convinsă că te-ai întors cu adevărat.

Am luat cele două pahare de whisky şi m-am dus sus. Pe palier mi-am dat seama că nu ştiam care-i camera lui Jones. Am chemat încet, ca să nu m-audă slugile :

— Jones ! Jones !

— Sînt aici.

Am deschis o uşă şi-am intrat. Jones şedea pe pat, gata îmbrăcat — îşi pusese chiar şi cizmele de cauciuc.

— Ţi-am auzit vocea, îmi spuse. Azi e noaptea cea mare, bătrîne ?

— Da. Ai face bine să bei asta.

— Nu refuz, îmi răspunse cu o strîmbătură.

— Am o sticlă întreagă în maşină.

— Mi-am făcut bagajul. Luis mi-a împrumutat un rucsac.

Şi începu să-şi numere pe degete lucrurile, ca să le verifice :

— Pantofi de schimb, pantaloni de schimb, două perechi de ciorapi, una cămaşă de schimb... A, da, şi *shaker*-ul. Asta, ca *porte-bonheur*, căci l-am primit cadou...

Se opri brusc, amintindu-şi poate că-mi spusese cîndva adevărul despre povestea *asta*.

— Nu pari să te-aştepţi la o campanie îndelungată, i-am spus ca să-l ajut să iasă din încurcătură.

— N-are rost să transport mai multe lucruri decît oamenii mei. Dă-mi puțin timp și-ți organizez un serviciu de aprovizionare pe cinste.

Pentru prima oară, îmi vorbea pe un ton profesional, încît m-am întrebat dacă nu cumva îl subestimasem.

— Ne-ai putea da o mînă de ajutor, bătrîne. După ce-o să pun pe roate o rețea de curieri care să funcționeze ca lumea.

— Să ne gîndim la orele care vin. De-am putea să trecem cu bine prin ele !

— Am a-ți mulțumi pentru multe lucruri. (Din nou, am fost surprins de vorbele lui). E o șansă extraordinară pentru mine, nu-i așa ? Bineînțeles, mi-e o frică nebună. Nu tăgăduiesc.

Am rămas tăcuți unul lîngă altul, bîndu-ne whisky-urile și ascultînd tunetul care zguduia acoperișul. Fusesem atît de sigur că Jones va sfîrși prin a renunța, încît acum mă simțeam stînjenit și nu prea știam ce să fac. Jones luă, așadar, comanda :

— Ar fi mai bine s-o ștergem dacă vrem să ieșim de-aici înainte de-a se potoli furtuna. Ai să mă scuzi că mă duc să-mi iau rămas bun de la drăgălașa mea gazdă.

Cînd se întoarse, avea o urmă de ruj în colțul buzelor : o sărutare stîngace pe gură sau pe obraz — era greu de spus unde anume.

— Poliția bea rom în bucătărie, îmi spuse. E momentul s-o tulim.

Marta trase zăvorul ușii de la intrare.

— Ieşi dumneata întîi, i-am spus lui Jones, încercînd să reiau comanda. Stai ghemuit sub parbriz, dacă poţi.

Cum am pus piciorul afară, ne-am şi udat pînă la piele. M-am întors să-i spun „la revedere" Martei, dar nu m-am putut nici atunci împotrivi ispitei de-a o întreba :

— Tot mai plîngi ?

— Nu. E ploaia.

Şi mi-am dat seama că spune adevărul. Ploaia îi şiroia pe obraji aşa cum şiroia pe zidul din spatele ei.

— Ce mai aştepţi ? întrebă ea.

— Nu merit şi eu un sărut, la fel ca şi Jones ?

Marta îşi lipi buzele de obrazul meu, dar era un sărut indiferent şi distrat.

— Mă expun şi eu la un oarecare risc, i-am spus, pe un ton acuzator.

— Dar nu-mi place motivul care te mînă.

Înainte ca eu să-l pot opri, cineva pe care-l uram vorbi prin gura mea :

— Te-ai culcat cu Jones ?

Am regretat întrebarea chiar în timp ce-o rosteam. Dacă bubuitura tunetului ar fi acoperit-o, aş fi fost mulţumit, şi n-aş fi repetat-o. Marta stătea lipită de perete ca şi cum ar fi stat în faţa unui pluton de execuţie, făcîndu-mă să mă gîndesc, fără voia mea, la tatăl ei înainte de execuţie. Îşi sfidase oare judecătorii, stînd acolo pe eşafod ? Avusese oare o expresie de mînie şi dispreţ ?

— Mi-ai pus întrebarea asta săptămîni în şir, de fiecare dată cînd ne-am văzut. Foarte bine! Răspunsul meu este : da! Asta voiai să-ţi spun, nu-i aşa ? Da. M-am culcat cu Jones!

Partea proastă e că nu o credeam decît pe jumătate.

3

La Măicuţa Caterina era întuneric în clipa cînd am trecut de drumul ce ducea spre bordelul ei, pentru a porni pe şoseaua Sudului. Sau poate că ploaia îi ascundea luminile. Conduceam cu vreo douăzeci de mile pe oră ; mă simţeam ca legat la ochi, deşi aceasta era partea cea mai uşoară a drumului : fusese construită cu ajutorul unor ingineri americani, în cadrul mult lăudatului plan de cinci ani, dar americanii se întorseseră la ei acasă, iar şoseaua pietruită înceta la vreo şapte mile distanţă de Port-au-Prince. Acolo mă aşteptam eu să găsesc o barieră, dar am tresărit zărind, în lumina farurilor, un *Jeep* gol aşezat în faţa unei gherete a poliţiei, ceea ce însemna că şi *Tontons Macoute* erau acolo. Nu mai aveam răgazul să accelerez, dar din fericire nimeni nu ieşi din gheretă : *Tontons*-ii dinăuntru preferau, pesemne, să rămînă uscaţi. Mi-am încordat auzul, căci mă aşteptam să fiu urmărit, dar n-am putut desluşi

decît răpăitul ploii. Marea şosea naţională devenise un biet drum comunal, pe care înaintam doar cu vreo opt mile pe oră, sărind din pietroi în pietroi şi înfundîndu-ne în băltoace. Timp de peste o oră am mers aşa, în tăcere, prea hurducaţi ca să putem vorbi.

Un bolovan trosni sub maşină, şi-am crezut, o clipă, că se rupsese o osie.

— Unde ţi-e *whisky*-ul ? mă întrebă Jones.

După ce-l găsi, sorbi o înghiţitură şi-mi întinse sticla. Din pricina neatenţiei mele de-o clipă, maşina derapă, iar roţile din spate se înfundară în laterita jilavă. Ne-au trebuit douăzeci de minute de trudă ca s-o punem din nou în mişcare.

— O să ajungem la timp la locul de întîlnire ? mă întrebă Jones.

— Mă îndoiesc. Va trebui, poate, să stai ascuns pînă mîine seară. Ţi-am adus nişte sandvişuri, pentru orice eventualitate.

— Asta-i viaţa care-mi place ! spuse el chicotind. Am visat adesea o asemenea aventură.

— Credeam că ai trăit totdeauna aşa.

Jones redeveni tăcut, ca şi cum ar fi comis o indiscreţie.

Deodată, fără nici un motiv, drumul redeveni practicabil. Ploaia se potolise, dar eu speram că nu va conteni înainte de-a trece noi de postul de poliţie următor : după aceea, nu mai era nici o problemă pînă la cimitir, dincoace de Aquin.

— Dar Marta ? Cum te împăcai cu ea ? l-am întrebat.

— E o fată admirabilă, mi-a răspuns circumspect.

— Am avut impresia că ţine la dumneata.

Din cînd în cînd — semn neliniştitor că vremea se făcea frumoasă — întrezăream cîte o fîşie de mare, ca o flăcăruie de chibrit aprinsă între palmieri.

— Ne înţelegeam grozav, spuse Jones.

— Te invidiam adesea, dar poate că nu-i tocmai genul dumitale de femeie.

Parcă mi-aş fi scos pansamentul de pe-o rană : cu cît îl dezlipeam mai încet, cu atît prelungeam durerea, dar n-aveam curajul să-l smulg dintr-o dată, mai ales că trebuia să fiu tot timpul cu ochii pe drumul plin de hîrtoape.

— Orice fată e genul meu, bătrîne, dar ea era ceva special.

— Ştiai că-i nemţoaică ?

— Nemţoaicele se pricep.

— La fel de bine ca Tin-Tin ? l-am întrebat eu, încercînd să par dezinvolt ca un clinician.

— Tin-Tin face parte din altă categorie, bătrîne.

Parc-am fi fost doi studenţi în medicină, care se laudă cu experienţele lor rudimentare. N-am mai scos nici o vorbă, multă vreme.

Ne apropiam de Petit Goave — fusesem peacolo în vremurile bune. Îmi aminteam că postul de poliţie era departe de şosea ; ar fi trebuit să mă prezint acolo cu maşina. Speram că plouă încă destul de tare pentru ca poliţiştii să iasă afară — era puţin probabil că postaseră

soldaţi în locul acela. Farurile luminau pe marginea drumului cocioabe ude, cu acoperişurile de paie şi de lut rupte de ploaie ; nu ardea nici o lampă în ele, nu se vedea nici o fiinţă omenească, nici măcar un infirm. În ogrăzile strîmte mormintele de familie păreau mai solide decît cocioabele. Morţii aveau parte de lăcaşuri mai bune decît cei vii — case cu cîte două etaje, în ale căror ferestruici puteai pune mîncare şi lumînări, în noaptea sărbătorii morţilor. Nu-mi puteam permite să privesc îl altă parte, înainte de-a fi trecut de Petit Goave, şi mă temeam, oricum, de următoarea mea întrebare — ajunsesem în prag şi nu mai puteam da înapoi, trebuia să deschid uşa. Într-o curte lungă, chiar lîngă drum, se înălţau şiruri de cruciuliţe, legate între ele cu şuviţe de păr bălai, smulse parcă din craniile femeilor îngropate dedesubt.

— Dumnezeule ! exclamă Jones. Ce-i asta ?

— Fibre de sisal, puse la uscat.

— La uscat ? Pe ploaia asta ?

— Cine ştie ce-o fi păţit proprietarul lor ! Poate-a fost împuşcat. Ori închis. Sau a fugit în munţi.

— E cam lugubru, bătrîne. Ca-n Edgar Allan Poe. Arată mai sinistru decît un cimitir.

Pe strada principală din Petit Goave nu era nici ţipenie de om. Am trecut pe lîngă un loc denumit *Clubul Yo-yo,* apoi prin faţa unui mare panou publicitar pentru *Braseriile Maicii Merlan,* prin faţa unei brutării aparţinînd unui

anume Brutus și prin fața unui garaj al cărui proprietar se numea Cato (memoria îndărătnică a acestui popor negru păstra amintirile unei republici mai bune), apoi ne-am pomenit din nou în plin cîmp, pe drumul bolovănos.

— Am scăpat ! am exclamat, răsuflînd ușurat.

— Sîntem aproape ?

— Am ajuns cam la jumătatea drumului.

— Cred c-o să mai beau un strop de whisky, bătrîne.

— Bea ce poftești. Caută, totuși, să te țină cît mai mult.

— Mai bine-l termin înainte de-a ajunge la băieți. Cu ei, n-ar ține prea mult.

Am sorbit și eu o înghițitură ca să-mi fac curaj, și totuși am amînat și de data asta întrebarea directă. În schimb, l-am întrebat, cu precauție :

— Cum te împăcai cu soțul ei ?

— Strașnic. Nu-l văduveam de nimic.

— Zău ?

— Ea nu se mai culcă de mult cu el.

— De unde știi ?

— Am motivele mele, îmi răspunse Jones luînd din nou sticla și sorbind cu zgomot.

Drumul îmi solicita din nou întreaga atenție. Acum mergeam, de fapt, la pas : trebuia să mă strecor printre bolovani ca un *poney* într-o *gymkhana* [1].

— Ne-ar fi trebuit un *Jeep*, spuse Jones.

---

[1] Teren de sport (termen anglo-indian).

— Unde să găseşti un *Jeep* la Port-au-Prince ? Să-l iei cu împrumut de la *Tontons Macoute* ?
Drumul se bifurca ; am lăsat în urma noastră marea şi ne-am îndreptat spre dealurile din interior. Cîtva timp am mers pe laterită, şi doar noroiul ne îngreuna drumul. Era o schimbare. Trecuseră trei ore de la plecarea noastră — acum era aproape unu noaptea.

— De-aci înainte e puţin probabil că vom mai întîlni soldaţi.

— Dar ploaia a stat, îmi atrase atenţia Jones.

— Li-e frică de munţi.

— De unde ne vine ajutor nouă, chicoti Jones.
Whisky-ul îi dezlega limba. Nu mai puteam s-aştept, aşa că i-am pus întrebarea, direct :

— Era bună la pat ?

— Excepţional ! zise Jones, şi mi-am încleştat mîinile pe volan ca să nu-l pocnesc.
A trecut multă vreme pînă să deschid din nou gura. El, însă n-a observat nimic. A adormit cu gura deschisă, rezemat de portiera de care se sprijinise de-atîtea ori Marta. Dormea paşnic ca un copil nevinovat. Poate că era realmente la fel de inocent ca domnul Smith, şi că tocmai de aceea se plăcuseră unul pe altul. Mînia îmi trecu repede : copilul spărsese o farfurie, atîta tot — da, o farfurie cu ceva bun, întocmai aşa ar fi descris-o Jones. Se trezi o singură dată, pentru o clipă, şi se oferi să treacă la volan, dar situaţia noastră mi se părea şi aşa destul de periculoasă.
Pe urmă, maşina se strică de tot ; poate că eu nu fusesem destul de atent, sau poate că aşteptase doar o zdruncinătură zdravănă ca să-şi

scuipe toate măruntaiele. Volanul a-nceput să se-nvîrtească în gol, cînd am încercat să readuc maşina pe şosea, după ce-o ciocnisem de-un pietroi ; s-a mai izbit de-un bolovan şi s-a oprit locului, cu axul din faţă rupt în două şi c-un far spart. Nu era absolut nimic de făcut — nu puteam ajunge la Les Cayes, şi nici la Port-au-Prince nu mă puteam întoarce. Eram legat de Jones cel puţin în noaptea asta.

— Am visat, spuse el deschizînd ochii. Dar de ce ne-am oprit ? Am ajuns ?

— Axul din faţă s-a rupt.

— Cît de departe crezi că sîntem de... locul acela ?

— La vreo doi kilometri, sau poate trei, i-am răspuns, uitîndu-mă la kilometraj.

— Mergem *per pedes*, zise el.

Şi-şi scoase rucsacul din maşină. Mi-am vîrît în buzunar cheile maşinii, nici eu nu ştiu de ce — mă îndoiam că ar exista în Haiti vreun garaj capabil să-mi repare maşina ; de altfel, cine şi-ar fi dat osteneala să vină după ea pe-un asemenea drum ? Drumurile din jurul capitalei erau pline de automobile părăsite şi autobuze răsturnate ; într-o zi văzusem un camion de depanare a cărui macara zăcea de-a curmezişul unui şanţ — ai fi zis că-i o barcă de salvare sfărîmată de stînci, un lucru împotriva firii.

Am pornit la drum. Îmi luasem o lanternă, dar era foarte greu de mers pe laterita udă ; cizmele de cauciuc ale lui Jones lunecau pe ea. Era trecut de două, iar ploaia contenise.

— Dacă ne urmăresc, n-o să le fie de loc greu acum, spuse Jones. Urîtă reclamă îi facem existenței omenești !

— N-au nici un motiv să ne urmărească.

— Mă gîndeam la *Jeep*-ul pe lîngă care am trecut.

— Nu era nimeni în el.

— Nu știm, însă, dacă din colibă nu ne privea cineva.

— Oricum, n-avem de ales. Fără lumină, n-am putea înainta nici doi metri. Pe-un drum ca ăsta, auzi de la cîțiva kilometri orice mașină.

Ori de cîte ori aprindeam lanterna, nu vedeam în dreapta și-n stînga decît stînci și tufe jilave.

I-am spus lui Jones :

— Trebuie neapărat s-ajungem la cimitir, altfel ne pomenim drept în Aquin. Iar acolo e un post militar.

Auzindu-l cum răsuflă de greu, m-am oferit să-i car rucsacul, dar nici nu voi s-audă de-așa ceva.

— Nu prea sînt în formă, asta e, recunoscu el.

Iar ceva mai încolo, adăugă :

— În mașină am spus tot felul de prostii. Nu-s totdeauna demn de crezare.

Mi se părea un eufemism, dar m-am întrebat totuși de ce făcuse mărturisirea asta ?

În cele din urmă lanterna îmi dezvălui ceea ce căutam : la dreapta mea se întindea, spre dealurile învăluite în beznă, un cimitir. Era ca un orășel de pitici : un șir nesfîrșit de alei măr-

ginite de căsuțe minuscule, unele destul de mari ca să ne poată servi drept adăpost, altele prea mici chiar și pentru un prunc, dar toate făcute din aceeași piatră cenușie, de pe care tencuiala se scorojise de mult. Mi-am îndreptat lanterna spre locul unde mi se spusese că voi găsi o colibă dărăpănată, dar greșelile sînt de rigoare cînd fixezi o întîlnire cuiva. Coliba aceea răzleață ar fi trebuit să se afle în fața primului colț al aleii principale a cimitirului, dar n-am găsit acolo decît un taluz.

— Să fi intrat în alt cimitir ? întrebă Jones.

— Exclus. Acum trebuie să fim aproape de Aquin.

Am coborît pe alee și-am zărit, în fața colțului următor, o colibă — însă nu părea de loc dărăpănată, pe cît îmi puteam da seama la lumina lanternei. Singurul lucru ce-l puteam face era să încercăm să intrăm. Dacă era, cumva, locuită de cineva, locatarul s-ar fi speriat la fel ca și noi.

— Ce păcat că n-am un revolver ! oftă Jones.

— Mă bucur că n-ai. Dar cum e cu lupta fără arme despre care vorbeai ?

Jones mormăi ceva — mi se păru c-aud cuvîntul „ruginit".

Împingînd ușa, am văzut că nu era nimeni înăuntru. Un petec de cer alburiu se zărea printr-o gaură a acoperișului.

— Am întîrziat cu două ore. Probabil c-a venit și-a plecat.

Jones se aşezase pe rucsacul lui şi răsufla greu.

— Ar fi trebuit să pornim mai devreme.

— Cum am fi putut ? Plecarea noastră depindea de furtună.

— Şi-acum, ce facem ?

— Cînd o să se lumineze de ziuă, o să mă întorc la maşină. Un automobil stricat nu bate la ochi pe-un drum ca ăsta. Ştiu că în cursul zilei trece un autobuz între Petit Goave şi Aquin, poate că acolo voi reuşi să-l prind. Sau poate mai circulă şi-un alt autobuz, pînă la Les Cayes.

— Ce simplu sună totul ! oftă Jones, cu invidie. Dar eu, ce mă fac ?

— Rezistă pînă mîine noapte ! Acum te-ai întors în jungla cu care eşti obişnuit, adăugai cu venin în glas.

Am privit pe uşă afară : nu se vedea şi nu se auzea nimic, nici măcar un lătrat de cîine.

— Nu mă simt bine aici, i-am spus. Dac-am adormi, ar putea veni careva. Soldaţii patrulează desigur cîteodată pe drumurile astea... Sau vreun ţăran care se duce la lucru... Ne-ar putea da în vileag. Ce l-ar împiedica ? Sîntem nişte albi !

— Am putea sta de veghe pe rînd.

— Am o soluţie mai bună : vom dormi în cimitir. Nimeni nu intră acolo, în afară de Baronul Samedi.

Am străbătut aşa-zisul drum şi, escaladînd un zid scund de piatră, ne-am pomenit pe-o stradă a orăşelului miniatural, ale cărui case ne ajungeau pînă la umăr. Am urcat panta foarte încet, din cauza rucsacului lui Jones. Mă simţeam mai

la adăpost în mijlocul cimitirului. Am găsit acolo o casă ceva mai înaltă decît noi. Punînd sticla de whisky pe cerceveaua unei ferestre, ne-am aşezat cu spatele la zid.

— Am cunoscut eu şi locuri mai groaznice, spuse Jones, maşinal.

Mă întrebam cît de groaznic trebuia să fie locul în care şi-ar fi uitat, în sfîrşit, falsa identitate.

— Dacă-ai să zăreşti un joben printre morminte, să ştii că-i Baronul Samedi, i-am spus.

— Crezi în *zombii?* mă întrebă Jones.

— Nu ştiu. Crezi în fantome?

— Să nu vorbim de fantome, bătrîne. Hai să mai bem puţin whisky.

Mi se păru că aud o mişcare. Am aprins lanterna, care lumină ochii unei pisici, la capătul unei lungi alei de morminte: parc-ar fi fost nişte discuri metalice dintre cele ce se pun pe şosele pentru a-i ajuta pe automobilişti să se orienteze, noaptea. Pisica sări pe-un acoperiş şi se făcu nevăzută.

— E oare prudent să aprinzi lanterna, bătrîne?

— Chiar dac-ar vedea-o careva, i-ar fi prea teamă să se apropie. Cel mai bine-ar fi să stai mîine îngropat aici (nu era un cuvînt prea fericit inspirat, într-un cimitir). Mă îndoiesc că vine cineva pe-aici, altfel decît pentru vreo înmormîntare.

Jones mai sorbi o duşcă de whisky.

— A mai rămas doar un sfert de sticlă, l-am prevenit. Ai în faţă toată ziua de mîine.

— Marta mi-a umplut *shaker*-ul. În viaţa mea n-am cunoscut fată mai grijulie.

— Şi mai bună la pat ?

Jones tăcu o clipă — poate că-şi amintea cu plăcere de anumite momente — apoi spuse :

— Bătrîne, jocul a devenit serios.

— Care joc ?

— Jocul de-a soldaţii. Acum înţeleg de ce simt unii oameni nevoia să se spovedească. Moartea e o treabă al dracului de serioasă. Nici nu te simţi vrednic de ea. E ca o decoraţie.

— Ai chiar atîtea lucruri de mărturisit ?

— Toţi avem. Nu neapărat în faţa unui preot sau a lui Dumnezeu.

— Dar în faţa cui ?

— În faţa oricui se nimereşte. Dacă în noaptea asta aş avea un cîine în locul dumitale, m-aş spovedi cîinelui.

N-aveam nevoie de mărturisirile lui, nu voiam să aflu de cîte ori se culcase cu Marta.

— Lui „Midge" i-ai fi făcut mărturisiri ?

— N-am avut ocazia. Jocul nu devenise încă serios.

— Dar eşti convins că un cîine ţi-ar păstra secretul ?

— Nu-mi pasă ce spun oamenii despre mine, dar n-aş vrea ca după moartea mea să rămînă tot felul de minciuni. Am minţit destul.

Am auzit cum pisica se întorcea sărind pe acoperişuri şi din nou mi-am îndreptat lanterna într-acolo şi i-am luminat ochii. De data asta se lungi pe-o piatră şi începu să-şi curețe ghearele. Jones îşi deschise rucsacul şi scoase un sandviş ; îl rupse în două şi aruncă o jumătate spre pisică. Aceasta fugi, luînd pîinea drept o piatră.

— Ai grijă, i-am spus. Proviziile dumitale sînt strict limitate.

— I-e foame, nenorocita ! oftă Jones, punînd la loc jumătatea de sandviş.

Am rămas tăcuți cîtva timp, şi noi şi pisica. Jones fu cel care rupse tăcerea, cu obsesia lui îndărătnică :

— Sînt un mincinos nemaipomenit, bătrîne.

— Mi-am închipuit asta, întotdeauna.

— Ceea ce ți-am spus în legătură cu Marta... n-a fost nimic adevărat. E una din cele cincizeci de femei pe care n-am avut curajul să le-ating.

Mă întrebam dacă acum spunea adevărul, sau se ridica la nivelul unei minciuni mai onorabile. Poate că observase, în felul meu de-a fi, ceva care-i dezvăluise întreaga situație. Poate că mă compătimea. Nu exista nimic mai înjositor decît asta — să fii compătimit de Jones !

— Am mințit totdeauna în legătură cu femeile, spuse el, cu un rîs jenat. Din clipa cînd s-a culcat cu mine, Tin-Tin a devenit o persoană marcantă din aristocrația haitiană — pentru cine se nimerea pe-aproape ca să-i povestesc. Ştii dumneata, bătrîne, că n-am avut toată

viaţa măcar o femeie pe care să n-o fi plătit? sau căreia să nu-i fi promis bani? Au fost cazuri cînd a trebuit s-o şterg fără să plătesc.

— Marta mi-a spus că s-a culcat cu dumneata.

— Nu putea să-ţi spună aşa ceva. Nu te cred!

— Ba mi-a spus. Aproape că au fost ultimele ei cuvinte.

— Nu înţelesesem, zise el, posomorît.

— Ce anume să înţelegi?

— Că e amica dumitale. Încă o minciună care se-ntoarce împotriva mea! Nu trebuie s-o crezi. I-era ciudă că te vede plecînd cu mine.

— Sau înciudată că te iau de lîngă ea.

Dinspre locul unde pisica găsise bucata de sandviş se auzi un zgomot de luptă.

— E o atmosferă de junglă, o să te simţi ca acasă, i-am spus lui Jones.

L-am auzit sorbind puţin whisky, apoi îmi răspunse:

— Bătrîne, n-am fost în viaţa mea în junglă — decît dacă pui la socoteală grădina zoologică din Calcutta.

— N-ai fost niciodată în Birmania?

— Ba da, am fost. Sau aproape. În tot cazul, eram la numai cincizeci de mile depărtare de graniţă. Am fost la Imphal, responsabil cu teatrul armatei. Adică, nu chiar responsabil. O dată a venit la noi însuşi Noel Coward! spuse el cu mîndrie şi cu oarecare uşurare: în sfîrşit se putea lăuda cu ceva adevărat.

— Cum te-ai împăcat cu el?

— De fapt, n-am stat de vorbă cu el.

— Dar făceai parte din armată, nu-i așa?
— Nu. Am fost reformat. Din cauză de „platfus". Mi-au dat slujba aia după ce-au aflat că la Shillong condusesem un cinematograf. Purtam eu un fel de uniformă, dar fără epoleți sau insigne. Eram în legătură cu ENSA [1], adăugă el cu mîndria aceea ciudată.

Am luminat cu lanterna de jur împrejur, deasupra mormintelor cenușii.

— Atunci, ce naiba căutăm aici?
— M-am lăudat cam prea mult, nu-i așa?
— Te-ai vîrît într-o situație groaznică. Nu ți-e frică?
— Mă simt ca un pompier la primul său incendiu.
— Picioarele dumitale plate n-au să se bucure de potecile astea de munte.
— O să mă descurc eu cu cîte un baston... N-ai să le spui nimic, nu-i așa, bătrîne? A fost o mărturisire.
— Au să afle și singuri curînd, fără să le spun eu. Așadar, nu știi nici măcar să mînuiești un *Bren?*
— Păi, ei n-au nici un *Bren*.
— Ai mărturisit prea tîrziu. Nu te pot aduce înapoi clandestin.
— Nici nu vreau să mă-ntorc. Nu știi, bătrîne, ce viață-am dus la Imphal! Am avut și prieteni

---

[1] Organizație creată în timpul celui de-al doilea război mondial cu scopul de a asigura distracțiile trupelor engleze.

uneori — îi recomandam la fete, dar după aia nu se mai arătau. Sau veneau o dată, de două ori, ca să stea la o parolă. Era unul, un anume Charters, care adulmeca apa.

Amuţi brusc, amintindu-şi.

— Altă minciună, i-am zis, ca şi cum aş fi fost eu însumi un om de o scrupuloasă corectitudine.

— Nu chiar o minciună, protestă el. Cînd mi-a spus asta, am avut senzaţia că mă cheamă pe numele adevărat.

— Care nu e Jones ?

— Jones figurează în actul meu de naştere. L-am văzut cu ochii mei (ocolea întrebarea mea). Cînd mi-a spus treaba asta, am simţit că şi eu aş putea face acelaşi lucru, cu puţin antrenament. Ştiam că era în mine. În birou îi ceream colegului meu să ascundă paharele cu apă, iar eu aşteptam pînă mi se făcea sete, şi-ncepeam s-adulmec. Nu reuşeam prea des, dar să nu uităm că apa de robinet nu-i ca apa obişnuită... Cred c-o să-mi dezmorţesc niţeluş picioarele, mai spuse şi-am ghicit după mişcările lui că-şi scotea cizmele de cauciuc.

— Cum de-ai ajuns la Shillong ? l-am întrebat.

— M-am născut în Assam. Taică-meu era plantator de ceai... cel puţin aşa-mi zicea mama.

— A trebuit s-o crezi pe cuvînt ?

— Păi, s-a întors la el acasă înainte de-a mă fi născut eu.

— Mama dumitale era Indiană ?

— Numai pe jumătate, bătrîne, îmi răspunse, ca și cum ar fi acordat importanță măsurilor exacte.

Aveam sentimentul că întîlnisem un frate necunoscut : Jones și Brown — numele astea puteau fi lesne schimbate între ele, ca și starea noastră civilă. Eram, pare-se, amîndoi bastarzi, deși poate că avusesem parte de botez — maică-mea mă lăsase totdeauna să cred asta. Amîndoi fusesem aruncați în apă ca să ne înecăm sau să înotăm, iar noi înotasem — înotasem foarte departe unul de celălalt, pentru a ne întîlni acum într-un cimitir din Haiti.

— Mi-ești simpatic, Jones. Dacă nu vrei jumătatea aia de sandviș, dă-mi-o mie.

— Sigur că da, bătrîne.

Și după ce scotoci prin rucsac, îmi căută mîna pe întuneric.

— Mai povestește-mi, Jones.

— Am venit în Europa după război, urmă el. M-am vîrît în nenumărate buclucuri. Nu prea știam niciodată ce așteptau ceilalți de la mine. Au fost momente, la Imphal, cînd aproape că doream ca japonezii să tabere peste noi. Autoritățile i-ar fi înarmat atunci pînă și pe non-combatanți, cum eram eu, salariații de la N.A.A.F.I.[1] sau bucătarii. În definitiv, aveam o uniformă. O mulțime de oameni fără profesie se comportă

[1] Organizație pentru aprovizionarea armatei engleze.

bine în război, nu-i aşa ? Am învăţat multe trăgînd cu urechea, studiind hărţile, observînd... Omul îşi poate descoperi o vocaţie, chiar cînd n-are ocazia să şi-o practice, nu-i aşa ? Ei bine, eu verificam actele şi permisele de drum ale actorilor de mîna a treia — domnul Coward era o excepţie. Şi trebuia, de asemenea, să supraveghez fetele. Le spuneam „fete", dar erau mai degrabă nişte actriţe bătrîne. Biroul meu mirosea ca un vestiar de teatru.

— Mirosul de fard îl acoperea pe cel al apei ?

— Cam aşa ceva. N-aveam posibilitatea să mă afirm. Aşteptam să mi se ivească prilejul.

Mă întrebam dacă nu cumva întreaga lui existenţă era dominată de o secretă şi deznădăjduită pasiune pentru virtute — virtute pe care-o privea de la distanţă, sperînd că ea îl va observa, aşa cum un copil speră să se facă remarcat printr-o faptă rea de către cei mari şi buni.

— Prilejul ţi s-a ivit acum.

— Mulţumită dumitale, bătrîne.

— Credeam că-ţi doreai cel mai mult un club de golf...

— E adevărat. Ăsta-i al doilea vis al meu. Omul trebuie să aibă două vise, nu-i aşa ? Pentru cazul cînd primul dă greş.

— Presupun că da.

Să cîştig mulţi bani fusese şi visul meu. Dar oare mai avusesem şi alt vis ? Nu voiam să caut atît de departe în trecut.

— Ar fi bine să-ncerci să dormi puţin, i-am spus. Ar fi riscant să dormi ziua, pe lumină.

Şi Jones adormi aproape numaidecît, ghemuit ca un embrion sub mormîntul acela. Avea în comun cu Napoleon această calitate, şi mă întrebam dacă nu cumva mai avea şi altele. La un moment dat deschise ochii şi spuse : „E un loc foarte bun !", apoi adormi din nou. Personal, nu vedeam de ce o fi aşa de bun locul, dar pînă la urmă am adormit şi eu.

După vreo două ore am fost trezit de un zgomot. O clipă, mi s-a părut că-i huruitul unei maşini, dar era puţin probabil că o maşină ieşise atît de devreme pe şosea ; îmi stăruia în minte epava unui vis, care-mi explica zgomotul : visasem că traversez cu maşina un rîu cu bolovani pe fund. Am rămas nemişcat, cu urechea la pîndă, şi cu ochii aţintiţi asupra cerului cenuşiu al zorilor. Desluşeam contururile mormintelor dimprejur. În curînd avea să răsară soarele. Era timpul să mă-ntorc la maşină. După ce m-am încredinţat că-i linişte, l-am trezit pe Jones :

— E preferabil să nu mai dormi.

— O să fac cîţiva paşi cu dumneata.

— A, nu ! În interesul meu, trebuie să rămîi departe de şosea pînă se-ntunecă iarăşi. Ţăranii care se duc la piaţă au să treacă curînd. Dac-ar zări vreun alb, l-ar semnala autorităţilor.

— Atunci, au să te semnaleze pe dumneata.

— Eu am un alibi — o maşină care a rămas în pană pe şoseaua ce duce spre Les Cayes. Va

trebui să te mulţumeşti cu pisica aia, ca să-ţi ţină tovărăşie pînă la noapte. Pe urmă te poţi duce la colibă ca să-l aştepţi pe Philipot.

Jones insistă să-mi strîngă mîna. În lumina lucidă a zilei, afecţiunea pe care-o simţeam pentru el se destrăma repede. M-am gîndit din nou la Marta şi, ca şi cum mi-ar fi ghicit gîndurile, Jones îmi spuse :

— Dă-i salutări Martei cînd o s-o revezi. Şi lui Luis şi lui Angel, fireşte.

— Şi lui „Midge" ?

— Era bine la ei. Mă simţeam ca-ntr-o familie.

Am pornit pe-o lungă alee de morminte, spre şosea. Nu eram făcut pentru *maquis* — nu eram de loc precaut. Marta n-avea nici un motiv să mintă, îmi spuneam. Sau poate c-avea ?... În faţa zidului cimitirului stătea un *Jeep*, dar vederea lui nu-mi schimbă numaidecît cursul gîndurilor. Apoi m-am oprit şi-am aşteptat. Era încă prea devreme ca să-l recunosc pe omul de la volan, dar ştiam foarte bine ce urma să se-ntîmple. Vocea lui Concasseur îmi spuse în şoaptă :

— Rămîi unde eşti. Nu te mişca şi nu vorbi !

Şi ieşi din *Jeep*, urmat de şoferul acela gras, cu dinţii de aur : chiar în această semiobscuritate îşi purta ochelarii negri, care erau singura lui uniformă. O mitralieră model vechi era îndreptată spre pieptul meu.

— Unde-i maiorul Jones ? îmi şopti Concasseur.

— Jones? întrebai eu cu glas tare. De unde să știu? Mașina mi s-a stricat. Am un permis pentru Les Cayes, după cum știi și dumneata.

— Vorbește mai încet. Vă duc, pe dumneata și pe maiorul Jones, înapoi la Port-au-Prince. În viață, sper. Președintele ar prefera așa. Trebuie să mă-mpac cu Președintele.

— Ceea ce spui e absurd. Nu se poate să nu-mi fi văzut mașina lîngă șosea. Eram în drum spre...

— A, da, am văzut-o. Mă așteptam s-o văd.

Și-și răsuci mitraliera în mîini, abătînd-o puțin spre stînga; dar n-am dobîndit prin asta nici un avantaj, pentru că și mitraliera șoferului era îndreptată spre mine.

— Înaintează! porunci Concasseur.

Am făcut un pas înainte, dar Concasseur mă repezi:

— Nu dumneata, ci maiorul Jones.

M-am întors și l-am zărit pe Jones: stătea în spatele meu, ținînd în mînă ceea ce mai rămăsese din whisky.

— Idiotule! De ce n-ai rămas locului?

— Sînt dezolat. M-am gîndit că ți-ar prinde bine puțin whisky în timp ce aștepți.

— Urcă-te în *Jeep!* îmi porunci Concasseur.

M-am supus, iar el s-a dus la Jones și l-a plesnit peste față, mîrîind:

— Escrocule!

— Ar fi fost destule parale pentru amîndoi, spuse Jones, iar Concasseur îl mai plesni o dată.

Şoferul se uita la ei, nemişcat. Era destulă lumină ca să-i văd dinţii de aur sclipind cînd rînjea.

— Urcă-te lîngă amicul dumitale! mîrîi Concasseur.

Şi răsucindu-se pe călcîie, porni spre *Jeep*, în vreme ce şoferul ne ţinea la respect cu mitraliera lui.

Un zgomot scapă auzului, cînd e puternic şi îndeajuns de aproape: am simţit o vibraţie a timpanelor, mai degrabă decît am auzit explozia. L-am văzut pe Concasseur prăbuşindu-se ca lovit de un pumn nevăzut; şoferul căzu cu faţa la pămînt; o bucată din zidul cimitirului sări în aer şi căzu multă vreme după aceea pe şosea, cu o bufnitură surdă. Din colibă ieşi Philipot, urmat de Joseph, care şchiopăta. Erau înarmaţi cu mitraliere de acelaşi model vechi. Ochelarii negri ai lui Concasseur zăceau pe şosea. Philipot îi sparse sub călcîi, iar cadavrul nu dădu vreun semn de mînie.

— Pe şofer i l-am lăsat lui Joseph, spuse Philipot.

Joseph sătea aplecat peste şofer şi-i cotrobăia în gură.

— Trebuie s-o ştergem grabnic, zise Philipot. Împuşcăturile au fost desigur auzite la Aquin. Unde-i maiorul Jones?

— A intrat în cimitir, spuse Joseph.

— S-a dus desigur să-şi ia rucsacul, mi-am dat eu cu părerea.

— Spune-i să se grăbească.

Am urcat printre căsuțele cenușii, spre locul unde ne petrecusem noaptea. Jones era acolo, îngenuncheat lîngă mormînt ca un om care se roagă, dar cînd și-a întors fața spre mine am văzut că era verde-măslinie : vomitase !

— Scuză-mă, bătrîne. Un mic accident. Nu le spune nimic, te rog ! E prima oară cînd văd cum moare-un om.

Capitolul IV

1

Am străbătut mulți kilometri înainte de-a găsi o intrare în nesfîrșitul gard de sîrmă de la marginea șoselei. Domnul Fernandez îmi procurase la Santo Domingo o mașinuță-sport de ocazie, poate cam prea frivolă pentru misiunea mea, iar domnul Smith îmi dăduse o scrisoare de recomandare. Plecasem din Santo Domingo după-amiaza, iar acum soarele asfințea. Pe vremea aceea în Republica Dominicană nu existau bariere pe șosele, și pacea domnea pretutindeni: încă nu venise la putere junta militară, iar „pușcașii marini" americani încă nu debarcaseră. Parcursesem o jumătate din distanță pe o șosea largă, pe care mașinile treceau pe lîngă a mea cu-o sută de mile pe oră. Senzația asta de pace era foarte reală după violența din Haiti, care părea să fi rămas undeva, departe, mult mai departe decît cele cîteva sute de kilometri străbătute. Nimeni nu mă opri ca să-mi controleze actele.

Am ajuns la o poartă încuiată. Un negru cu cască de oțel și cu salopetă albastră mă întrebă, de după grilaj, care-i scopul vizitei mele. I-am

spus că veneam să-l văd pe domnul Schuyler Wilson.

— Vă rog permisul dumneavoastră, îmi ceru negrul.

Şi-am avut, o clipă, impresia că mă-ntorsesem în ţara de unde plecasem.

— Mă aşteaptă.

Negrul intră într-o colibă şi-am văzut că telefonează (aproape că uitasem că telefoanele funcţionează). Apoi deschise poarta şi-mi dădu o insignă, atrăgîndu-mi atenţia că trebuia s-o port atîta vreme cît mă voi afla pe teritoriul exploatării miniere. Mă puteam deplasa pînă la bariera următoare. Am străbătut mulţi kilometri pe ţărmul albastrei şi platei mări a Caraibelor. Am trecut pe lîngă un mic debarcader în care un indicator de vînt arăta spre Haiti, apoi pe lîngă un port fără vase. Pulberea roşie a bauxitei acoperea totul. Am ajuns la o altă barieră, la care sătea un alt negru cu cască de oţel. Privindu-mi insigna, îşi notă numele meu şi scopul vizitei mele, apoi telefonă. După care, îmi spuse să aştept pînă va veni cineva să mă ia. Am aşteptat vreo zece minute.

— Ne aflăm la Pentagon, sau la sediul C.I.A.? l-am întrebat pe negru.

Nu-mi răspunse — avea, probabil, ordin să tacă. Eram mulţumit că n-avea nici o armă. La un moment dat apăru o motocicletă, condusă de un alb cu cască pe cap. Cum nu prea vorbea englezeşte, iar eu nu cunoşteam de loc spaniola,

mi-a făcut semn să vin cu maşina după motocicleta lui. Am străbătut aşa alţi cîţiva kilometri de pămînt roşietic şi de mare albastră, pînă-am ajuns la primele clădiri administrative — nişte blocuri dreptunghiulare de ciment şi de sticlă, în care nu se zărea nici un om. Ceva mai departe, într-un luxos parc de distracţii, o mulţime de copii îmbrăcaţi în costume de cosmonauţi se jucau cu „arme spaţiale". În ferestre se zăreau siluete de femei aplecate peste sobe de gătit, mirosul de bucătărie ajungea pînă la noi. În cele din urmă, ne-am oprit în faţa unui mare imobil de sticlă, cu nişte trepte largi ca acelea ale unui Parlament, şi cu o terasă plină de şezlonguri. Un tip masiv şi gras, cu o faţă anonimă şi netedă ca marmora, stătea în capul scărilor, întocmai ca un primar care se pregăteşte să acorde cuiva cetăţenia de onoare a oraşului său.

— Domnul Smith ?

— Domnul Schuyler Wilson ?

Grăsanul mă fulgeră cu privirea : poate că-i pronunţasem greşit numele mic, sau poate că nu-i plăcea maşinuţa-sport.

— O Coca-Cola ? mă întrebă cu arţag, arătînd cu mîna spre unul din şezlonguri.

— Aş bea un whisky, dacă se poate.

— Vom vedea ce putem face, îmi răspunse el fără entuziasm şi dispăru în marele edificiu de sticlă, lăsîndu-mă singur.

Am simţit că-mi dăduse deja o notă proastă. Poate că whisky-ul era rezervat exclusiv directo-

rilor sau politicienilor de frunte. Iar eu eram doar un restaurator, în căutarea unei slujbe. Totuşi îmi aduse whisky-ul, ţinînd în cealaltă mînă o sticlă de Coca-Cola, ca un reproş.

— Domnul Smith v-a scris despre mine, i-am spus, gata-gata să adaug : Candidatul la preşedinţie.

— Da. Unde v-aţi cunoscut ?

— A locuit în hotelul meu din Port-au-Prince.

— Exact.

Avea aerul că verifică faptele pentru a vedea care dintre noi doi minţise.

— Eşti cumva vegetarian ?

— Nu.

— Pentru că băieţilor de-aici le plac biftecurile cu cartofi prăjiţi.

Am băut o duşcă de whisky cu mult sifon. Domnul Schuyler Wilson mă urmărea atent, ca şi cum mi-ar fi reproşat fiece strop. Eram din ce în ce mai convins că nu voi căpăta slujba dorită.

— Ce experienţă ai în materie de alimentaţie publică ?

— Păi, am condus hotelul acela din Haiti, pînă acum o lună. Am lucrat şi la *Trocadero*, din Londra... şi (era o veche minciună) la *Fouquet*, din Paris.

— Ai vreun certificat ?

— Nu mă puteam recomanda pe mine însumi, nu-i aşa ? De foarte mulţi ani încoace, sînt propriul meu patron.

— Domnul Smith al dumitale e un tip cam excentric, nu-i aşa ?
— Ţin mult la el.
— Soţia lui ţi-a povestit cum a candidat domnul Smith la preşedinţie ? Cu un program vegetarian ?
Domnul Schuyler Wilson rîse — un rîs furios, lipsit de veselie, ca strigătul ameninţător al unui animal ascuns.
— Bănuiesc că era un fel de propagandă.
— Nu-mi place propaganda. Sub gardul de sîrmă ne-au fost strecurate manifeste. Ca să ne aţîţe lucrătorii. Noi îi plătim bine. Şi-i hrănim bine. Ce te-a făcut să pleci din Haiti ?
— Necazuri cu autorităţile. L-am ajutat pe-un englez să fugă din Port-au-Prince. Era urmărit de *Tontons Macoute*.
— Ce-i aia *Tontons Macoute* ?
Ne aflam la mai puţin de trei sute de kilometri distanţă de Port-au-Prince ; mi se părea ciudat că-mi putea pune o asemenea întrebare, dar presupun că ziarul pe care-l citea nu publicase de mult ştiri pe această temă.
— Poliţia secretă, i-am răspuns.
— Dar *dumneata* cum ai reuşit să fugi ?
— Prietenii lui m-au ajutat să trec peste graniţă.
Era o explicaţie prea laconică pentru cele două săptămîni de oboseală şi de lipsuri prin care trecusem.
— Despre care prieteni vorbeşti ?

— Despre răsculaţi.

— Vrei să spui, comunişti ?

Mă interoga ca şi cum aş fi solicitat o slujbă ca agent al C.I.A., nu ca şef de cantină într-o exploatare minieră.

— Răsculaţii nu sînt totdeauna comunişti, pînă nu-i sileşti să devină, i-am răspuns, ieşindu-mi din fire.

Iritarea mea îl amuză pe domnul Schuyler Wilson, căci zîmbi, pentru prima oară — era un zîmbet de auto-mulţumire, ca şi cum m-ar fi silit, printr-un interogatoriu abil, să-i mărturisesc un lucru pe care-aş fi vrut să-l ţin secret.

— Eşti un expert, îmi spuse.

— Expert ?

— Vreau să spun, cu experienţa dobîndită ca proprietar de hotel, după ce-ai lucrat şi în locul acela de la Paris... Nu prea cred c-o să fii din cale-afară de mulţumit aici, la noi. Nouă ne trebuie o bucătărie americană simplă.

Şi se ridică, în semn că audienţa luase sfîrşit. Mi-am băut whisky-ul, sub privirea lui impacientată.

— Încîntat de cunoştinţă, îmi mai spuse el, fără să-mi dea mîna. Lasă te rog insigna la poarta a doua.

Am pornit cu maşina înapoi ; lăsînd în urmă debarcaderul şi portul particular, am ajuns la poartă, unde mi-am predat insigna : mi-am amintit de permisul de intrare care se lasă la biroul de imigrare din Idlewild.

2

M-am dus la Hotel Ambasador, unde locuia domnul Smith — la periferia oraşului Santo Domingo. Nu era cadrul cel mai potrivit pentru el — cel puţin aşa mi se părea mie. Mă obişnuisem să-i văd silueta încovoiată, faţa blajină şi modestă, şuviţele cărunte şi răvăşite, într-un decor de mizerie. În vestibulul larg şi strălucitor al hotelului şedeau oameni cu pungi la brîu în loc de teci pentru pistoale, iar cei care purtau ochelari negri o făceau doar ca să-şi ferească ochii de lumina prea puternică. Un tonomat bîzîia fără-ncetare, iar dinspre cazino se auzeau strigările crupierului. Aici, toată lumea avea bani, pînă şi domnul Smith. Sărăcia era undeva, în fundul oraşului, nevăzută. O fată în bikini, cu un halat de baie pestriţ, tocmai se întorcea de la piscină. Se interesă la oficiu dacă sosise un anume Hochstrudel-Junior : „Mă refer la domnul Wilbur K. Hochstrudel", preciză ea. „Nu, dar domnul Hochstrudel este aşteptat" îi răspunse funcţionarul.

I-am trimis vorbă domnului Smith că am sosit, şi m-am aşezat într-un fotoliu. La masa de lîngă mine cîţiva oameni beau punciuri cu rom, şi mi-am amintit de cele preparate de Joseph. Îmi lipsea : ale lui erau mai bune decît cele servite aici.

Nu rămăsesem decît douăzeci şi patru de ore împreună cu Philipot. A fost destul de politicos

cu mine — o politeţă cam rece — dar nu mai semăna de fel cu omul pe care-l cunoscusem pe vremuri. Dacă, atunci, fusesem bun să-i ascult versurile baudelairiene, acum eram prea bătrîn ca să fiu bun pentru război. De Jones avea el nevoie acum. Avea cu el, în ascunzătoare, nouă oameni, dar cînd îl auzeai vorbind cu Jones puteai crede că avea cel puţin comanda unui batalion. Jones îl asculta cu multă înţelepciune, fără să spună prea multe vorbe, dar în noaptea pe care-am petrecut-o acolo m-am trezit o dată şi l-am auzit spunînd : „Trebuie să vă stabiliţi undeva, destul de aproape de graniţă pentru a-i atrage pe ziarişti. După aceea, puteţi cere să fiţi recunoscuţi oficial". Se considerau, oare, de pe acum un guvern provizoriu, în această văgăună de munte ? (Am aflat de altfel că-şi schimbau zilnic ascunzătoarea.) Aveau trei mitraliere vechi, pe care le capturaseră la postul de poliţie şi care fuseseră folosite probabil încă în epoca lui Al Capone ; de asemeni, două puşti din primul război mondial, o armă de vînătoare şi două revolvere, iar unul din ei n-avea altceva mai bun decît o secure. Jones adăugă, pe tonul unui veteran cu experienţă :

— Genul ăsta de război seamănă puţin cu o păcăleală. O dată i-am păcălit pe japonezi...

Nu-şi dobîndise terenul de golf, dar cred că era realmente fericit. Oamenii se strînseseră roată în jurul lui : nu pricepeau o iotă din ce spunea, dar aveau sentimentul că venise un şef în mijlocul lor.

A doua zi am fost expediat la granița dominicană, cu Joseph în chip de călăuză. Mașina mea și cadavrele fuseseră descoperite între timp, și era primejdios să mai rămîn în Haiti. De Joseph se puteau lesne dispensa, din cauza infirmității lui, iar el urma să îndeplinească în același timp și o altă misiune. Potrivit planului stabilit de Philipot, trebuia să traversez șoseaua internațională, care desparte cele două republici pe o întindere de circa cincizeci de kilometri la nord de Banica. E adevărat că, de-o parte și de alta a șoselei, la fiecare cîțiva kilometri era cîte un post de gardă haitian sau dominican, dar umbla zvonul — iar Philipot dorea să-l verifice — că posturile haitiene erau părăsite noaptea, de teama partizanilor. Toți țăranii fuseseră evacuați de la graniță, dar mai rămăsese, se pare, undeva în munți, un grup de vreo treizeci de oameni cu care Philipot voia să ia legătura. Informațiile aduse de Joseph, dacă s-ar fi întors, ar fi fost prețioase și, oricum, de Joseph se puteau dispensa mai ușor decît de ceilalți. Bănuiesc, de asemenea, că se gîndiseră și la împrejurarea că mersul lui șchiopătat era destul de încet pentru un om de vîrsta mea. Ultimele cuvinte pe care mi le-a spus Jones între patru ochi au fost : „O să fac față, bătrîne".

— Dar clubul de golf ?

— Clubul de golf e pentru la bătrînețe. După ce vom cuceri Port-au-Prince.

A fost o expediție înceată, anevoioasă și obositoare — ne-a luat unsprezece zile, dintre care

nouă de pîndă încordată, cu plecări brusce dintr-un loc într-altul, și cu întoarceri pe același drum ; doar în ultimele două zile am fost imprudenți, din pricina foamei. Am fost fericit cînd, în cele din urmă, într-un amurg, am zărit de pe muntele acela cenușiu, sterp și tocit adînca pădure dominicană. Puteai deosebi linia șerpuitoare a graniței, după contrastul dintre stîncile noastre golașe și vegetația de acolo. Era același lanț de munți, dar copacii nu treceau granița pămîntului uscat și sărac al Haiti-ului. Cam la jumătatea pantei era un post de gardă haitian — cîteva colibe dărăpănate — iar în fața lui, la vreo sută de metri distanță, se înălța un fort crenelat, în genul celor ce se văd în Sahara spaniolă. Cîteva minute înainte de căderea întunericului am văzut cum grănicerii haitieni se strecoară din colibe, nelăsînd nici măcar un planton în urma lor. Se duceau Dumnezeu știe spre ce ascunzătoare (nu existau nici drumuri, nici sate unde să poată scăpa de stînca nemiloasă). Apoi mi-am luat rămas bun de la Joseph, făcînd o glumă stupidă despre punciurile cu rom, și am coborît prin albia unui mic torent, spre șoseaua internațională — un nume prea pompos pentru un drum foarte puțin superior marii Șosele a Sudului, ce ducea spre Les Cayes. A doua zi dimineață dominicanii m-au suit într-un camion militar care venea zilnic la fort cu provizii, și am ajuns la Santo Domingo în zdrențe, prăfuit, avînd în buzunar o sută de *gourdes* inutile și o bancnotă de cincizeci de dolari americani, pe care-o cususem în căptușeala

panțalonilor, pentru orice eventualitate. Cu ajutorul acestei bancnote, am închiriat o cameră cu baie ; după ce m-am spălat, am dormit douăsprezece ore în șir, apoi m-am dus la consulatul britanic să cerșesc bani și expatrierea mea — unde anume ?

Domnul Smith a fost cel care m-a scăpat de rușinea asta. Trecînd din întîmplare în mașina domnului Fernandez, m-a zărit pe stradă în clipa cînd îl întrebam unde-i consulatul pe un negru care vorbea numai spaniolește. L-am rugat pe domnul Smith să mă lase la consulat, dar el nici nu voia s-audă : toate lucrurile astea, îmi spuse, puteau să aștepte pînă după prînz ; iar după ce-am prînzit, mi-a spus că era exclus să iau cu împrumut bani de la un consul neînțelegător, cîtă vreme el, domnul Smith, se afla acolo, cu buzunarul doldora de dolari americani *Express*. „Gîndește-te la tot ce-ți datorez", adăugă el, dar nu țineam minte să-mi fi rămas dator cu ceva. Își achitase factura la Hotel *Trianon*. De hrănit, se hrănise cu *Yeastrol*-ul adus de-acasă... Domnul Fernandez, solicitat să-și spună părerea, rosti „da", iar doamna Smith remarcă, supărată, că dacă-mi închipuiam că soțul ei ar fi în stare să abandoneze un prieten în nevoie, s-ar fi cuvenit să fiu împreună cu ei la Nashville, în ziua cînd... Acum, așteptîndu-l, mă gîndeam ce deosebire uriașă era între el și domnul Schuyler Wilson.

Cînd apăru în sfîrșit în holul hotelului *Ambasador*, își ceru scuze pentru doamna Smith,

care își lua a treia lecție de spaniolă cu domnul Fernandez.

— Dacă i-ai auzi discutînd! exclamă el. Doamna Smith e foarte talentată la limbi străine.

I-am relatat cum mă primise domnul Schuyler Wilson.

— M-a luat drept un comunist, i-am spus.

— De ce?

— Pentru că eram urmărit de *Tontons Macoute*. Nu uita că Papa Doc e un reazim împotriva comunismului. Iar cuvîntul „rebel" e, firește, un cuvînt suspect. Mă întreb în ce fel ar trata acum președintele Johnson o mișcare de genul Rezistenței franceze. Și aceasta era infiltrată (alt cuvînt suspect) de comuniști. Maică-mea era o „rebelă" — din fericire nu i-am pomenit nimic despre asta domnului Schuyler Wilson.

— Nu văd ce rău ar putea să facă un comunist la conducerea unei cantine... Nu-i de loc plăcut să-ți fie rușine de un compatriot.

Și domnul Smith mă privi cu mîhnire.

— Cred că ai încercat deseori acest sentiment la Nashville.

— Era altceva. Acolo, era vorba de o boală, de o febră. Puteam să-i deplîng. În statul meu, oamenii au tradiția ospitalității. Cînd bate cineva la ușa noastră, nu-l întrebăm care-i sînt opiniile politice.

— Sperasem să-ți pot restitui împrumutul.

— Nu sînt un om sărac, domnule Brown. Rezervele sînt departe de a fi epuizate. Îți propun să accepți încă o mie de dolari.

— Cum aş putea ? Nu-ţi pot oferi nici o garanţie.

— Dacă asta te frămîntă, vom întocmi un act, cît se poate de corect şi legal, şi voi accepta ca ipotecă hotelul dumitale. În definitiv, e o proprietate frumoasă.

— Acum nu mai valorează nici un ban, domnule Smith. Probabil că guvernul l-a preluat.

— Lucrurile se vor schimba într-o zi.

— Am auzit de o altă slujbă, undeva în nord, lîngă Monte Cristi. Ca director de cantină pe o plantaţie de pomi fructiferi.

— Nimic nu te obligă să decazi în felul acesta, domnule Brown.

— Am decăzut şi mai mult pe vremuri, şi din motive mai puţin onorabile. Dacă mă autorizezi să mă folosesc din nou de numele dumitale... E vorba tot de o firmă americană.

— Domnul Fernandez îmi spunea că are nevoie de un asociat anglo-saxon. Are aici o mică afacere foarte prosperă.

— Nu m-am gîndit niciodată să mă fac antreprenor de pompe funebre.

— E un serviciu social folositor, domnule Brown. Şi foarte sigur, pe deasupra. La adăpost de crizele economice.

— Voi încerca mai întîi cantina. Am mai multă experienţă în acest domeniu. Dar dacă voi vedea că nu merge, cine ştie ?...

— Ştiai că doamna Pineda e aici ?

— Doamna Pineda ?

— Doamna aceea fermecătoare, care venea la hotel. Nu se poate s-o fi uitat !

O clipă, chiar nu ştiusem despre cine vorbea.

— Ce caută la Santo Domingo ?

— Soţul ei a fost transferat la Lima. Doamna stă cîteva zile la ambasada de-aici, împreună cu băieţaşul ei — i-am uitat numele.

— Angel.

— Exact. Frumuşel băiat. Doamna Smith şi cu mine iubim mult copiii. Poate, unde n-am avut niciodată. Doamna Pineda a fost bucuroasă să afle că ai reuşit să scapi nevătămat din Haiti, dar era, fireşte, neliniştită din pricina maiorului Jones. M-am gîndit c-am putea cina mîine seară împreună, şi-atunci îi vei povesti tot ce s-a-ntîmplat.

— Intenţionez să plec spre nord mîine dimineaţă, devreme. Slujbele nu aşteaptă. Am zăbovit destul aici. Spune-i te rog că o să-i scriu tot ce ştiu în legătură cu Jones.

3

Ca să pot întreprinde această călătorie, îmi procurasem un *Jeep* de ocazie prin intermediul domnului Fernandez. Totuşi, nu mi-era dat să ajung la Monte Cristi şi la plantaţiile de bana-

nieri, aşa că nu voi şti niciodată dacă aş fi fost acceptat sau nu ca director de cantină. Am pornit la şase dimineaţa şi-am ajuns la San Juan cam la ora micului dejun. Şoseaua era bună pînă la Elias Pinas, dar pe urmă, de-a lungul frontierei, poate din pricină că circulaţia se limita la o singură cursă de autobuz şi la cîteva camioane militare, şoseaua internaţională era mai degrabă un drum pentru catîri şi vaci. Cînd am ajuns în dreptul postului militar de la Pedro Santana, am fost oprit — n-am priceput pentru ce. Locotenentul, pe care-l cunoşteam din vedere, pentru că-l întîlnisem cu-o lună înainte, cînd trecusem graniţa, stătea tocmai de vorbă cu un tip gras, îmbrăcat în haine orăşeneşti, care-i arăta un asortiment întreg de bijuterii false, coliere, brăţări, ceasuri şi inele strălucitoare — graniţa era un adevărat paradis al contrabandiştilor. Banii trecură dintr-o mînă într-alta, iar locotenentul se apropie de maşina mea.

— E ceva în neregulă ? l-am întrebat.

— În neregulă ? Nu-i nimic în neregulă. Vorbea franţuzeşte la fel de bine ca mine.

— Oamenii dumitale nu mă lasă să trec.

— E spre binele dumitale. De cealaltă parte a şoselei internaţionale plouă cu gloanţe. Se trage, nu glumă ! Parcă te-am mai văzut undeva, nu-i aşa ?

— Am traversat şoseaua acum o lună.

— Da. Acum îmi amintesc. Am impresia că-n curînd o să vedem mulţi alţi oameni ca dumneata.

— Aveţi deseori refugiaţi pe-aici?

— Am avut vreo douăzeci de partizani curînd după sosirea dumitale. Acum sînt într-un lagăr la Santo Domingo. Credeam că n-au mai rămas şi alţii.

Vorbea probabil de grupul cu care Philipot ar fi vrut să ia legătura. Mi-am amintit de convorbirea nocturnă dintre Jones şi Philipot, în mijlocul oamenilor care-i ascultau expunîndu-şi planurile grandioase pentru stabilirea unei poziţii fortificate, pentru crearea unui guvern provizoriu, pentru vizitele unor ziarişti străini.

— Aş vrea s-ajung la Monte Cristi înainte de se-ntunecă.

— Ai face mai bine să te-ntorci la Elias Pinas.

— Nu, o s-aştept aici, dacă n-ai nimic împotrivă.

— Eşti binevenit.

Aveam o sticlă de whisky în *Jeep*, aşa că am fost şi mai binevenit. Omul care vindea bijuterii încercă să-mi plaseze nişte cercei, pretinzînd c-ar fi din safire şi diamante. Peste cîteva minute porni în direcţia Elias Pinas. Îi vînduse locotenentului un ceas, iar sergentului două coliere.

— Pentru aceeaşi femeie? l-am întrebat pe sergent.

— Pentru soţia mea, îmi răspunse el, închizînd un ochi.

Era în toiul amiezii. M-am aşezat la umbră pe treptele camerii de gardă şi m-am gîndit

ce-aş putea face în cazul cînd plantaţia aceea ar refuza să mă angajeze. Rămînea oferta domnului Fernandez, dar mă întrebam dacă va trebui să port un costum negru.

Poate că e un avantaj să te naşti într-un oraş ca Monte Carlo, să fii lipsit de rădăcini, căci accepţi mai uşor ceea ce urmează. Noi, dezrădăcinaţii, am cunoscut, ca toţi ceilalţi oameni, ispita de a îmbrăţişa o credinţă religioasă sau o convingere politică liniştitoare, dar am respins-o dintr-un motiv sau altul. Noi sîntem cei fără credinţă ; îi admirăm pe credincioşi, pe oamenii ca doctorul Magiot sau ca domnul Smith, pentru curajul şi integritatea lor, pentru fidelitatea lor faţă de o cauză, dar din timiditate sau din lipsă de entuziasm ne pomenim că sîntem singurii cu adevărat angajaţi — angajaţi faţă de întreaga lume a binelui şi răului, faţă de înţelepţi şi de nebuni, faţă de indiferenţi şi faţă de cei rătăciţi. Singura alegere pe care-am făcut-o, a fost de-a continua să trăim, „prinşi în hora zilnică a Pămîntului, cu stîncile şi pietrele şi copacii“ [1].

Argumentul acesta mă interesa ; probabil că-mi potolea conştiinţa veşnic neliniştită pe care mi-o inculcaseră, fără consimţămîntul meu, Părinţii iezuiţi, la o vîrstă cînd eram prea necopt la minte ca să pot înţelege. În curînd soarele cuprinse treptele şi mă alungă înăuntrul came-

---

[1] Versuri dintr-un poem de William Wordsworth (1770—1850).

rei de gardă, plină de paturi în formă de tărgi, poze cu fete goale și obiecte adunate din multe case. Domnea un miros greu, de aer stătut. Locotenentul veni să mă caute și-mi spuse :

— Vei putea pleca în curînd. Au sosit.

Cîțiva soldați dominicani se tîrau spre postul de poliție, înaintînd în șir indian ca să nu iasă din umbra copacilor. Își purtau puștile în bandulieră, dar în mîini țineau armele oamenilor care ieșiseră din munții haitieni și care mergeau acum la cîțiva pași în urma lor, sleiți de oboseală, cu mutrele spăsite ale unor copii care au spart un obiect de valoare. Nu i-am recunoscut pe negri, dar l-am zărit pe Philipot aproape la marginea micii coloane. Era gol pînă la brîu și-și folosise cămașa pentru a-și lega brațul drept. Văzîndu-mă, mi-a spus pe un ton sfidător :

— Ni s-au terminat munițiile.

Cred, însă, că nu mă recunoscuse — zărise doar o față albă, acuzatoare. La capătul micii coloane mergeau doi oameni cu o brancardă, pe care zăcea Joseph. Ochii i-erau deschiși, dar nu puteau vedea țara străină în care era dus.

— Îl cunoști ? mă întrebă unul dintre cei doi.

— Da. Pe vremuri făcea niște punciuri cu rom, grozave.

Cei doi oameni îmi aruncară o privire dezaprobatoare ; mi-am dat seama că nu asemenea lucruri se spun în fața unui mort — domnul Fernandez s-ar fi comportat mult mai bine. Am pornit tăcut în urma brancardei, ca după un sicriu.

Cineva îi oferise lui Philipot o ţigară şi un scaun în interiorul camerei de gardă. Locotenentul îi explica acum că nu aveau nici un mijloc de transport pînă-n ziua următoare, şi că la post nu era nici un medic.

— Nu-i decît un braţ rupt, spuse Philipot. Am căzut coborînd în rîpă. O nimica toată. Pot s-aştept.

Locotenentul îi răspunse, cu blîndeţe :

— Am amenajat o tabără confortabilă pentru oamenii voştri, lîngă Santo Domingo. Într-un ospiciu...

Philipot izbucni în rîs :

— Un ospiciu ! Aveţi dreptate.

Apoi începu să plîngă, ducîndu-şi mîna la ochi pentru a-şi ascunde lacrimile.

— Am o maşină, i-am spus. Dacă locotenentul permite, nu trebuie să aştepţi.

— Emil e rănit la picior.

— Îl putem lua cu noi.

— Nu vreau să mă despart de ei acum. Cine eşti dumneata ? A, desigur, te cunosc ! M-am zăpăcit de-a binelea.

— Amîndoi aveţi nevoie de-un doctor. N-are nici un rost să staţi aici pînă mîine. Mai aşteptaţi şi pe alţii să treacă graniţa ?

Mă gîndeam la Jones.

— Nu, nu mai e nimeni.

Am încercat să-mi aduc aminte cîţi oameni văzusem pe drum.

— Toţi ceilalţi sînt morţi ? l-am întrebat.

— Morţi.

I-am instalat pe cei doi în *Jeep*, cît mai comod cu putinţă, în vreme ce fugarii ne priveau, ţinînd în mîini cîte o bucată de pîine. Erau şase la număr, plus Joseph care zăcea fără viaţă pe brancarda aşezată la umbră. Aveau expresia năucă a unor oameni abia scăpaţi dintr-o pădure în flăcări. Am pornit cu maşina ; cei doi îi salutară pe camarazii lor, care-şi mestecau pîinea.

— Dar Jones ? l-am întrebat pe Philipot. A murit ?

— La ora asta, da.

— A fost rănit ?

— Nu, dar nu l-au mai dus picioarele.

A trebuit să-i smulg amănuntele. La început crezusem că voia să uite, dar era numai absorbit de gînduri.

— A corespuns speranţelor voastre ?

— Era un om minunat. Cu el, începusem să învăţăm, dar n-a avut destul timp. Oamenii îl iubeau. Îi făcea să rîdă.

— Bine, dar nu ştia limba creolă.

— N-avea nevoie de cuvinte... Cîţi oameni sînt în ospiciul acela ?

— Vreo douăzeci. Toţi cei pe care-i căutaţi.

— Cînd ne vom procura iarăşi arme, ne vom întoarce.

— Desigur, i-am spus, ca să-l îmbărbătez.

— Aş vrea să-i găsesc cadavrul. Aş dori să aibe un mormînt ca lumea. O să pun o piatră

în locul unde-am trecut granița, iar într-o bună zi, după ce Papa Doc o să crape, o să ridicăm un monument asemănător în locul unde-a murit Jones. Va fi un loc de pelerinaj. Îl voi aduce pe ambasadorul englez, poate un membru al familiei regale...

— Sper că Papa Doc n-o să ne îngroape pe toți.

Ieșind din Elias Pinas am cotit pe șoseaua bună ce ducea spre San Juan.

— Așadar, pînă la urmă a dovedit că se pricepe...

— Se pricepe la ce ?

— Să conducă un grup de *comando*.

— A dovedit-o încă în războiul cu japonezii.

— Așa e. Uitasem.

— Era un om isteț. Știi cum l-a păcălit pe Papa Doc ?

— Da.

— Știi că avea darul de a adulmeca apa de la mare distanță ?

— Într-adevăr ?

— Sigur că da. Numai că noi nu duceam niciodată lipsă de apă.

— Era un bun țintaș ?

— Armele noastre erau atît de vechi, atît de demodate ! A trebuit să-l învăț cum să le mînuiască. Nu era un bun țintaș, mi-a spus chiar el că a străbătut Birmania c-un baston în mînă, dar știa în schimb să conducă.

— În ciuda picioarelor lui plate... Cum i-a venit sfîrşitul ?

— Ajunsesem la graniţă, unde speram să-i găsim pe ceilalţi, cînd am căzut într-o ambuscadă. Nu din vina lui Jones. Doi oameni au fost ucişi, iar Joseph grav rănit. Nu ne rămînea nimic altceva de făcut decît să fugim. Dar noi nu puteam alerga, din cauza lui Joseph : a murit coborînd în ultima rîpă.

— Dar Jones ?

— Abia putea să se mişte cu picioarele lui. A găsit ceea ce i se părea a fi un „loc bun", şi ne-a spus că o să-i ţină pe soldaţi la respect pînă vom ajunge noi la şosea. Nici unul dintre soldaţi nu dorea să-şi rişte viaţa apropiindu-se prea mult. Jones mi-a mai spus că ne va urma în curînd, dar ştiam că n-o să vină niciodată.

— De ce ?

— Mi-a mărturisit o dată că nu se putea duce nicăieri în afara graniţelor haitiene.

— Mă întreb ce-o fi vrut să spună.

— Voia să spună că inima lui e acolo.

Mi-am amintit de cablograma primită de comandant de la biroul din Philadelphia, şi de mesajul despre care-mi vorbise însărcinatul cu afaceri britanic. Exista în trecutul lui Jones ceva mai mult decît furtul unui *shaker* de la *Asprey*. Asta era sigur.

— Începusem să ţin la el, încheie Philipot. Aş vrea să-i trimit reginei Angliei o scrisoare în legătură cu el...

4

O liturghie fu oficiată pentru Joseph şi pentru ceilalţi morţi (toţi trei fuseseră catolici), iar Jones, ale cărui convingeri religioase nu erau cunoscute, fu şi el inclus, din politeţă. M-am dus cu doamna şi domnul Smith la bisericuţa franciscană, situată pe o stradă laterală. Înăuntru erau puţini credincioşi. Ieşind din Haiti, te simţeai înconjurat de indiferenţa lumii. Philipot veni în fruntea micului grup de la ospiciu, iar în ultimul moment sosi şi Marta, cu Angel. Un preot haitian refugiat oficie slujba. Domnul Fernandez era, fireşte, şi el acolo — avea un aer profesional şi părea obişnuit cu asemenea ceremonii.

Angel se purta corect, dar mi se părea mai slab decît îl ţineam eu minte. Mă întrebam de ce-mi fusese cîndva atît de antipatic, şi uitîndu-mă la Marta, mă întrebam de ce avusese pentru mine atîta importanţă viaţa noastră semiconjugală : aceasta părea să ţină acum exclusiv de Port-au-Prince, de teroarea ceasurilor de întuneric, de telefoanele care nu funcţionau, de *Tontons Macoute* cu ochelarii lor negri, de violenţă, samavolnicie şi tortură. Aidoma anumitor vinuri, dragostea noastră nu putea nici să se maturizeze, nici să călătorească.

Preotul era un tînăr de vîrsta lui Philipot, cu o piele de metis. Ţinu o predică foarte scurtă, avînd ca temă cîteva cuvinte ale sfîntului apostol Toma : „Să mergem la Ierusalim şi să murim cu El".

— Biserica, spunea preotul, se află în lume, ia parte la suferința lumii și deși Christos l-a condamnat pe învățăcelul care-a tăiat urechea slugii arhiereului, inimile noastre simpatizează cu toți cei pe care suferința altora îi împinge la violență. Biserica înfierează violența, dar condamnă și mai aspru indiferența. Violența poate fi expresia iubirii, pe cînd indiferența nu. Cea dintîi e o imperfecțiune a caritășii, cealaltă e perfecțiunea egoismului. În zilele de groază, îndoială și confuzie, un apostol s-a arătat, în simplicitatea și-n lealitatea lui, partizanul unei soluții politice. Apostolul greșea, dar eu prefer să greșesc alături de Sfîntul Toma decît să am dreptate laolaltă cu cei lași și fără inimă. Să mergem la Ierusalim și să murim cu El.

Domnul Smith scutură din cap cu mîhnire : nu era genul de predică pe care-l savura el. Prea era plină de aciditatea pasiunilor omenești!

L-am urmărit din ochi pe Philipot cînd s-a dus la altar să primească împărtășania, urmat de aproape toți membrii micii sale trupe. M-am întrebat dacă-și mărturisiseră în fața preotului păcatele violenței ; mă îndoiam că el le ceruse să se pocăiască. După slujbă m-am pomenit lîngă Marta și Angel. Am băgat de seamă că băiatul plînsese.

— Îl iubea pe Jones, îmi explică Marta.

Și apucîndu-mă de mînă, mă duse într-o capelă laterală, unde nu eram decît noi și o statuie hidoasă a Sfintei Clara.

— Am să-ți comunic o veste proastă, îmi spuse Marta.

— Știu. Luis a fost transferat la Lima.

— E chiar o veste proastă ? Relaţiile dintre noi ajunseseră, oricum, la un punct mort, nu-i aşa ?

— Crezi într-adevăr ?... Jones a murit.

— A contat mai mult pentru Angel decît pentru mine. În seara aceea m-ai scos din sărite. Dacă nu te-ai fi legat de Jones, te-ai fi legat de altceva. Îţi căutai un pretext ca să termini. Nu m-am culcat niciodată cu Jones. Te rog să mă crezi. Îl iubeam — dar într-un fel aparte.

— Da, acum te pot crede.

— Dar atunci n-ai vrut să mă crezi.

Faptul că, la urma urmei, îmi rămăsese fidelă mi se păru o ironie, ciudat de lipsită de importanţă acum. Aproape c-aş fi vrut ca Jones să se fi „distrat".

— Care ţi-e vestea proastă ?

— Doctorul Magiot a murit.

N-am ştiut niciodată în ce zi a murit tatăl meu, dacă a murit într-adevăr ; acum, încercam pentru prima oară senzaţia despărţirii bruşte de un om pe care mă puteam bizui în ultimă instanţă.

— Cum a murit ?

— Versiunea oficială este că a fost omorît în timp ce se împotrivea arestării. Era învinuit că ar fi un agent al lui Castro, un comunist.

— Era desigur un comunist, dar sînt convins cu nu era agentul nimănui.

— Adevărul este c-au trimis la el acasă un ţăran cu rugămintea să vină să dea îngrijiri unui copil bolnav. Doctorul a ieşit din casă pe alee, iar *Tontons Macoute* l-au împuşcat dintr-o

maşină. Au fost şi martori. Ţăranul a fost şi el împuşcat, probabil însă că din greşeală.

— Era de aşteptat că aşa o să se-ntîmple. Papa Doc e un reazim împotriva comunismului.

— Unde locuieşti ?

I-am spus numele micului hotel din oraş.

— Să vin să te văd ? mă întrebă ea. Aş putea să vin azi după-masă. Angel primeşte cîţiva prieteni.

— Dacă doreşti realmente.

— Mîine plec la Lima.

— În locul tău, n-aş veni.

— O să-mi scrii ca să mă ţii la curent cu situaţia ta ?

— Fireşte.

Am rămas la hotel toată după-amiaza, dar am fost bucuros că Marta n-a venit. Mi-am amintit de morţii care ne împiedicaseră să facem dragoste în trecut : întîi Marcel, apoi fostul ministru. Iar acum doctorul Magiot se alătura rîndurilor celor demni şi disciplinaţi, care ne reproşau frivolitatea.

În aceeaşi seară am luat masa cu soţii Smith şi cu domnul Fernandez — doamna Smith învăţase destulă spaniolă ca să-mi slujească drept interpretă, dar şi domnul Fernandez vorbea acum puţin englezeşte. Am căzut de acord să intru ca asociat în întreprinderea domnului Fernandez. Urma să mă ocup de anglo-saxonii şi de francezii în doliu, iar domnul Smith ne promitea amîndurora cîte o cotă parte din beneficiile centrului său vegetarian, de îndată ce acesta avea să fie înfiinţat. Domnul Smith socotea că aveam

dreptul la aceste beneficii, de vreme ce afacerea noastră putea suferi de pe urma succesului vegetarianismului. Poate că centrul ar fi fost efectiv înfiinţat dacă, peste cîteva luni, Santo Domingo n-ar fi căzut la rîndu-i victimă violenţei, care avea să ne aducă oarecare prosperitate domnului Fernandez şi mie însumi, deşi, ca de obicei în astfel de cazuri, morţii făceau parte îndeosebi din sectorul domnului Fernandez. Oamenii de culoare sînt ucişi mai uşor decît anglo-saxonii.

În noaptea aceea, cînd m-am întors în camera mea de hotel, am găsit pe pernă o scrisoare — o scrisoare de pe lumea cealaltă. N-am aflat niciodată cine mi-o adusese. Funcţionarul de la oficiu n-a fost în stare să-mi spună nimic. Scrisoarea nu era semnată, dar scrisul era fără nici o îndoială al doctorului Magiot :

„Dragă prietene, îţi scriu pentru că am ţinut mult la mama dumitale şi pentru că în aceste ultime ore vreau să comunic cu fiul ei. Orele mele sînt numărate : mă aştept în orice moment să aud bătăi în uşă. Ei n-au cum să sune, deoarece curentul e, ca de obicei, întrerupt. Ambasadorul american e pe punctul de a se întoarce, iar Baronul Samedi va plăti desigur un mic tribut pentru asta. Aşa se-ntîmplă pretutindeni în lume. Se pot oricînd găsi cîţiva comunişti, sau cîţiva evrei ori catolici. Cian-Kai-şi ne folosea, dacă mai ţii minte, ca un combustibil pentru cazanele locomotivelor. Dumnezeu ştie la ce experienţă medicală va socoti Papa Doc nimerit să mă folosească. Nu-ţi cer decît să-ţi aminteşti

de *ce si gros neg'*[1]. Mai ţii minte seara aceea cînd doamna Smith m-a acuzat că sînt marxist? Acuzat, e un termen prea tare. Totuşi am ajuns să nu-mi mai placă apelativul de «marxist». Prea e folosit deseori pentru a desemna exclusiv un anumit plan economic. Cred, fireşte, în acest plan economic — în anumite cazuri şi în anumite perioade, aici în Haiti, în Cuba, în Vietnam, în India. Dar comunismul, prietene, nu se reduce la marxism, tot astfel cum catolicismul (nu uita că şi eu m-am născut catolic) nu se reduce la Curia Romană. Există o *mistică*, nu numai o *politică*. Dumneata şi cu mine sîntem umanişti. Poate că n-o vei recunoaşte, dar eşti fiul mamei dumitale şi ai întreprins o dată acea călătorie primejdioasă, pe care trebuie cu toţii s-o întreprindem înainte de sfîrşit. Catolicii şi comuniştii cel puţin nu s-au ţinut de-o parte, ca o societate ce-şi apără privilegiile, şi n-au rămas indiferenţi. Aş prefera să am sînge pe mîini decît apă, ca Pilat. Te cunosc şi ţin mult la dumneata, şi-ţi scriu această misivă cu oarecare atenţie, deoarece s-ar putea să fie ultima ocazie pe care-o am să comunic cu dumneata. Poate că nu-ţi va parveni niciodată, dar ţi-o trimit prin ceea ce consider a fi o mînă sigură — deşi nu poţi garanta de nimic în lumea asta nebună în care trăim acum (nu vorbesc de sărmana şi insignifianta mea patrie haitiană). Te implor — o bătaie în uşă m-ar putea împiedica să-mi termin fraza, aşa că ia-o ca pe ultima dorinţă a unui muribund — dacă ai

---

[1] Negrul ăsta uriaş (fr.).

abandonat o credință, să nu abandonezi *orice* credință. Rămîne totdeauna o alternativă pentru credința pe care-o pierdem. Sau e, cumva, aceeași credință sub o altă mască ?“

Mi-am amintit de cuvintele Martei : „Ești un *prêtre manqué*“. Sub ce înfățișări stranii apărem în ochii altora ! Eram convins că lăsasem în urmă orice „angajare“, la colegiul iezuit : mă descotorosisem de ea întocmai ca de jetonul acela de ruletă pe care-l vîrîsem în jertfelnic. Mă simțeam incapabil nu numai de iubire — mulți oameni au această incapacitate — ci chiar și de sentimentul vinovăției. În lumea mea nu existau culmi și abisuri — mă vedeam pe-o cîmpie imensă, umblînd mereu pe întinderile-i nesfîrșite. Aș fi putut, cîndva, să apuc într-o altă direcție, dar acum era prea tîrziu. În copilărie, părinții iezuiți îmi spuseseră că proba hotărîtoare a credinței era aceasta : ca un om să fie gata să moară pentru ea. Și doctorul Magiot era de-aceeași părere ; dar pentru care credință murise, oare, Jones ?

Poate că, în împrejurările date, era firesc să-l visez pe Jones. Zăcea alături de mine în mijlocul unor stînci golașe, pe cîmpia plată, și-mi spunea : „Nu-mi cere să-ți găsesc apă. Nu pot. Sînt obosit, Brown, sînt obosit. După a șaptea suta reprezentație mi se întîmplă să uit o replică — și n-am decît două“.

„Pentru ce mori, Jones ?“ l-am întrebat.

„Face parte din rolul meu, bătrîne. Dar am replica asta comică — de-ai auzi cum rîde toată sala cînd o rostesc. Mai ales femeile.“

„Ce replică ?“

„Păi, tocmai aici e buba. Am uitat-o.“

„Jones, trebuie să ţi-o aminteşti !“

„Mi-am amintit-o. Replica pe care trebuie s-o rostesc — ia priveşte puţin stîncile astea afurisite ! — este : «E un loc straşnic». Şi toată sala rîde pînă-i dau lacrimile. Pe urmă, dumneata spui : «Ca să-i ţii în frîu pe duşmani ?» iar eu îţi dau replica : «Nu asta am vrut să spun».“

M-a trezit ţîrîitul telefonului. Dormisem mai mult ca de obicei. Mă chema, pe cît am putut să-mi dau seama, domnul Fernandez, dornic să mă trimită la primii mei muşterii.

Coli tipar 14,25 — Comanda nr. 2111

„Intreprinderea poligrafică 13 Decembrie 1918“
str. Grigore Alexandrescu, 89—97,
Bucureşti

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

